

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANA BİLİM DALI**

**EVLİLİK EĞİTİMİ PROGRAMI GELİŞTİRİLMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

NİHAL SALMAN

**Lefkoşa
Eylül, 2022**

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANA BİLİM DALI**

**EVLİLİK EĞİTİMİ PROGRAMI GELİŞTİRİLMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

Nihal Salman

Tez Danışmanları

Yrd. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN

Yrd. Doç. Dr. Kemal Akkan BATMAN

Lefkoşa

Eylül, 2022

Etik İlkelerle Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

NİHAL SALMAN

.../.../2022

Onay

Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Nihal SALMAN'ın "Evlilik Eğitimi Programı Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi" başlıklı tezi .../.../2022 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'nda DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan : Prof. Dr. Canan ZEKİ

Üye : Prof. Dr. Mehmet ÇAĞLAR

Üye : Doç. Dr. Umut AKÇIL

Üye : Doç. Dr. Çiğdem HÜRSEN

Üye (Danışman) : Yrd. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN

Yrd. Doç. Dr. Kemal Akkan BATMAN

Anabilim Dalı Başkanı Onayı

28/10/2022

Doç. Dr. Umut AKÇIL

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Hüsnü CAN BAŞER
Enstitü Müdürü

Teşekkür

Bu araştırma, çağın en büyük sorunu olan boşanmaları önleme, mutlu toplumun temel taşı olan aileyi desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Araştırma evlilik ilişkisini geliştirmeyi ve sağlıklı evlilikleri artırmayı hedef almaktadır. Sağlıklı evlilikleri geliştirmek ve çocukların sağlıklı ailelerde büyümesine katkı sağlamanın toplumsal bir borç olduğuna inanıyorum. Aile ve evlilik danışmanı olarak yıllarca evliliklerinde problem yaşayan çiftlerle terapilerim sonucunda, evlilik eğitiminin ülkemizde en büyük eksiklerden biri olduğunu gördüm. Çift terapileri problem odaklı çözümler sağlarken, evlilik eğitimleri problemlerin oluşmasını önlemektedir. Boşanmış biri olarak boşanmanın zorluklarını, çocuklara yaşattıklarını en iyi bilenlerdenim. Başka bireylerin bu zorluklarla karşılaşmaması, çocukların sağlıklı ailelerde büyümesi için yaşadıklarımı, terapilerimde gördüğüm yaşananları ve eğitimlerimi birleştirerek; dünyada önde gelen boşanma oranına sahip ülkemizde, büyük ihtiyaç olan fakat daha önce araştırılmayan bir konu üzerinde çalışmış olmaktan dolayı mutluluk duyuyorum.

Araştırmanın her aşamasında akademik bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, ilgi ve desteğini hiç bir zaman esirgemeyen, beni her zaman ve her konuda daha iyiye doğru yönlendiren ve beni sürekli motive eden, bu aşamaya gelmemde büyük katkıya sahip tez danışmanlarım, Sayın Ydr. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN ve Sayın Yrd. Doç Dr. Kemal Akkan BATMAN'a, tez dönemi boyunca çok değerli bilgi ve önerilerinden yararlandığım, Doç. Dr. Behçet ÖZNACAR'a, Doç. Dr. Mert BAŞTAŞ'a Doç Dr. Yağmur ÇERKEZ'e, Yrd. Doç Dr. Linda FRAİM'a, Yrd. Doç. Dr. Didem İŞLEK'e, Doç. Dr. Çiğdem HÜRSEN'e ve Doç Dr. Umut AKÇİL'a teşekkürlerimi sunarım.

Doktora tez dönemim boyunca bana her konuda destek olan ve beni bu yolda her zaman yüreklendiren, dinleyen, beraber gülüp beraber ağladığım yeğenlerim Uz. Fahriye BALKIR ve Uz. Tuğçe BALKIR'a, Dilem NURDAL'a kardeşlerim Zühal ÖZTÜRK ve Yağmur PAŞA'ya, arkadaşlarım, Gülten ÇETEREİSİ, Günay ERALP, Metin KAVAZ, Doğuş ARMAN, Fatoş ANTER'e ve çalışmamda bana destek veren, Sayın Genel Ortaöğretim Dairesi Müdürü Cengiz Topel UZUN ve Sayın Lefkoşa Belediye Başkanı Mehmet HARMANCI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Bana hep güvenen, en büyük desteğim, beni cesaretlendiren, en ihtiyaçlı olduğum zamanlarda her zaman yanımda olan, hoşgörü, huzur ve güveni sağlayan, benimle gülen benimle ağlayan ve maddi manevi desteğini her zaman arkamda hissettiğim canım annem Pembe SALMAN, canım babam Summani SALMAN'a ve yaşam amaçlarım olan kızlarım Remziye Umay ve Miray'a teşekkür ederim.

Bu tezi, beni büyüten, bana her zaman inanmış olan, bize sevgi ve hoşgörüyle ışık tutan ve hayattaki en önemli şeyin inanç olduğunu öğreten canım anneannem Nihal NURDAL'a armağan etmek istiyorum.

Nihal Salman

Özet

Evlilik Eğitimi Programı Geliştirilmesi Ve Değerlendirilmesi

SALMAN, Nihal

Doktora, Eğitim Programları Ve Öğretim Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanları: Yrd. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN

Yrd. Doç. Dr. Kemal Akkan BATMAN

Eylül 2022, 248 Sayfa

Evlilik eğitim programları dünyanın her yerinde uygulanan, özellikle yaşadığımız çağda boşanmaların ve sağlıksız evliliklerin artmasıyla birlikte değerlendirilen eğitim programlarıdır. Bu araştırma, dünya boşanma oranı sıralamasında ön sıralarda yer alan KKTC’de, boşanmaları önleme, evliliklerin daha sağlıklı hale gelmesine yardımcı olmak için, evlilik eğitimi ihtiyaç analizi sonucunda geliştirilen evlilik eğitimi programını uygulamak ve değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada evlilik eğitimi ihtiyaçlarını belirlemek için nitel ve nicel yöntem birlikte kullanılmıştır. Karma yöntemlerden gömülü desen seçilmiş, nitel ve nicel veriler eş zamanlı toplanıp, analiz edilmiştir. Evlilik eğitim ihtiyaçları, evli ve boşanmış bireylerin görüşleri ile belirlenmiştir. Nitel araştırmada, 8’i evli 8’i boşanmış toplam 16 bireyle yüzyüze görüşerek eğitim ihtiyaçları belirlenmiştir. Evlilik eğitimi ihtiyacı belirlenirken, nitel verilerin analizinde, Görüşme Formunun güvenilirliği ve geçerliği için de uzman kanısı ve katılımcı teyidi yapılmıştır.

Evlilik eğitim ihtiyacını belirlemek amacıyla nicel yöntemde araştırmacı tarafından oluşturulan anket soruları literatürden yararlanarak geliştirilmiş, alan uzmanları değerlendirilmesi sonucu nihai şekle getirilmiştir. Anket 385 katılımcı tarafından cevaplanmıştır. Ankete verilen yanıtların güvenilirliğinin belirlenmesi için iç tutarlılık testi olan Cronbach Alfa testi uygulanmış olup, alfa katsayısı 0,982 bulunmuştur. Anketin kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmıştır. Veriler SPSS 20.0 programında tanımlayıcı istatistiksel metodlar (sayı, yüzdelik) ve k-kare metodları ile değerlendirilmiştir.

Evlilik eğitim ihtiyaçları belirlendikten sonra, literatür taranmış benzer evlilik eğitimi uygulamalarından yola çıkarak, uygulanacak olan programın ilerlemecilik eğitim felsefesi temelinde, yapılandırmacı yaklaşım temelinde bir evlilik eğitim

programı olarak geliştirilmesine karar verilmiştir. İhtiyaçlar doğrultusunda evlilik eğitimi programının kazanımları, içeriği ve öğretme- öğrenme yaşantıları (eğitim durumu) içeriğe belirlenmiştir. Geliştirilen evlilik eğitimi programının etkililiğini değerlendirmek için öntest-sontest tek gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Çalışma grubuna program öncesi ve sonrasında nitel veriler için araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu, evli bireylerin evliliğe karşı tutumlarını ölçmek amacıyla İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ve evli bireylerin evlilikle ilgili olumsuz inançlarını ölçmek için Evlilik İlişkisi İnançlar Ölçeği kullanılmıştır. Görüşme formu için kapsam geçerliği uzman kanısına başvurularak yapılmıştır.

Çalışma grubuna Evlilik Eğitimi Programı öncesinde ve sonrasında evlilikle ilgili tutum ve inançlarını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre Evlilik Eğitimi Programı evli bireylerin evlilik tutum ve inançlarını anlamlı düzeyde geliştirmiştir. Bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre katılımcıların İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ve Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği ön test ve son test puanlarının arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların İnönü Evlilik Tutum Ölçeği son testte aldıkları puanları ön teste göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının ise ön teste göre düşük olduğu belirlenmiştir. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği'nin sontest sonuçlarının anlamlı düzeyde yüksek olması, eğitimler sonucunda katılımcıların evlilikle ilgili olumlu tutum geliştirdiği sonucunu göstermektedir. Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeğinde ise istatistik bulgular sontest sonuçlarının anlamlı düzeyde düşük olması, katılımcıların evlilikle ilgili olumsuz inançlarının değiştiğini göstermektedir. Deneklerden elde edilen nitel veriler de nicel verileri desteklemektedir.

Bu bulgular ışığında Evlilik Eğitim Programının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular da dikkate alınarak KKTC'de hazırlanacak olan evlilik eğitim programları, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından, yetişkin eğitimleri bağlamında okullarda velilere yönelik düzenlenebilir. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından, örgün eğitim içerisinde çocuklara yönelik, kendini tanıma, eş seçme, eş olma, anne-baba olma, evlilikten beklentiler gibi konular, çocukların yaşına uygun şekilde programlanarak uygulanabilir. Ayrıca

hazırlanacak olan eğitim programları, halk eğitimleri şeklinde belediyeler ve sivil toplum örgütleri (sendikalar, dernekler ve siyasi partiler) tarafından halka eğitimi bağlamında verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Evlilik İlişkisi, Evlilikte İletişim, Sağlıklı- Sağlıksız, Evlilik Eğitim Programı.

Abstract

Development and Evaluation of Marriage Education Program

SALMAN, Nihal

PhD, Curriculum and Instruction Department

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Yasemin SORAKIN

Assoc. Prof. Dr. Kemal Akkan BATMAN

September 2022, 248 pages

Marriage education programs are education programs that are implemented all over the world, especially in our age, with the increase in divorces and unhealthy marriages. This research was conducted to implement and evaluate the marriage education program developed as a result of marriage education needs analysis in order to prevent divorces and help marriages become healthier in the TRNC, which is at the forefront of the world divorce rate ranking.

In the research, qualitative and quantitative methods were used together to determine marriage education needs. Embedded pattern was chosen from mixed methods, and qualitative and quantitative data were collected and analyzed simultaneously. Marriage education needs were determined by the opinions of married and divorced individuals. In the qualitative research, education needs were determined by face-to-face interviews with a total of 16 individuals, 8 of whom were married and 8 of whom were divorced. While determining the need for marriage education, expert opinion and participant confirmation were made for the reliability and validity of the Interview Form in the analysis of qualitative data.

In order to determine the need for marriage education, the questionnaire questions created by the researcher in the quantitative method were developed by using the literature, and were finalized as a result of the evaluation of the field experts. The survey was answered by 385 participants. In order to determine the reliability of the answers given to the questionnaire, the Cronbach Alpha test, which is an internal consistency test, was applied and the alpha coefficient was found to be 0.982. Expert opinion was taken for the content validity of the questionnaire. Data were evaluated with descriptive statistical methods (number, percentile) and k-square methods in SPSS 20.0 program.

After the marriage education needs were determined, it was decided that the program to be implemented would be implemented as a Marriage Education Program with a Constructivist Approach, on the basis of the education philosophy of Progressism, based on the literature searched and similar marriage education practices. In line with the needs, the content of the training, the objectives and achievements regarding the content were determined. A pretest-posttest single-group quasi-experimental design was used to evaluate the effectiveness of the developed Marriage Education Program.

Personal Information Form, Semi-Structured Interview Form created by the researcher for qualitative data before and after the program, İnönü Marriage Attitude Scale to measure married individuals' attitudes towards marriage, and Marriage Relationship Beliefs Scale to measure married individuals' negative beliefs about marriage were used in the study group. The content validity of the interview form was carried out by referring to the expert opinion.

According to the results of the Independent Sample t-test conducted to examine the attitudes and beliefs of the study group before and after the Marriage Education Program, the Marriage Education Program significantly improved the marriage attitudes and beliefs of the married individuals. According to the Independent Sample t-test results, the differences between the participants' İnönü Marriage Attitude Scale and Marriage Relationship Beliefs Scale pre-test and post-test scores were found to be statistically significantly different ($p < 0.05$). It was determined that the participants' scores in the İnönü Marriage Attitude Scale post-test were significantly higher than the pre-test, and their post-test scores from the Marriage Relationship Beliefs Scale were lower than the pre-test. The fact that the post-test results of the İnönü Marriage Attitude Scale were significantly higher indicates that the participants developed a positive attitude towards marriage as a result of the trainings. In the Marriage Relationship Beliefs Scale, statistical findings showed that the posttest results were significantly lower, indicating that the participants' negative beliefs about marriage changed. The qualitative data obtained from the subjects also support the quantitative data.

In the light of these findings, it was concluded that the Marriage Psycho-Education Program was effective. Considering the findings obtained from this study, marriage education programs to be prepared in the TRNC can be organized by the Ministry of National Education and Culture for parents in schools in the context of

adult education. By the Ministry of National Education and Culture, subjects such as self-knowledge, choosing a spouse, being a spouse, being a parent, expectations from marriage can be applied to children in formal education by programming them in accordance with the age of the children. In addition, the training programs to be prepared can be given in the form of public education by municipalities and non-governmental organizations (trade unions, associations and political parties) in the context of public education.

Key words: Marriage, Marriage Relationship, Communication in Marriage, Healthy-Unhealthy, Marriage Education Program.

İçindekiler

Onay	i
Etik İlkeler Uygunluk Beyanı	ii
Özet	v
Abstract	viii
İçindekiler	xi
Tablolar Listesi	xiv
Şekiller Listesi	xv
Kısaltmalar	xvi
 BÖLÜM I	 1
Giriş	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	6
Araştırmanın Önemi	7
Sınırlılıklar	9
 BÖLÜM II	 10
Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	10
Evlilik	10
Evlilikte Uyum	11
Sağlıklı ve Sağlıksız Evlilik	13
Evlilikte İletişim	15
Evlilikte Aldatma	17
Evlilikte Doğru Eş Seçimi	18
Evlilikte Şiddet	21
Aile Ekonomisi	22
Evlilikte Cinsellik	22
Evlilik Eğitim Programları	24
Evlilik Eğitim Programı Geliştirme Süreci	34
Program Geliştirmenin Planlanması Süreci	35
Çalışma Planı Hazırlama	35
İhtiyaç Analizi	35

Hedeflerin / Kazanımların Belirlenmesi	36
İçerik Seçme ve Örgütlenme	37
Eğitim Durumlarını (Öğrenme Yaşantıları) Belirleme	37
Değerlendirme Durumlarını Belirleme	38
İlgili Araştırmalar.....	39
Evlilik Eğitimi İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	39
Evlilik Eğitimi İle İlgili Yurt Dışındaki Araştırmalar	59
 BÖLÜM III.....	68
Yöntem.....	68
Model.....	68
Katılımcılar	69
İhtiyaç Analizi Sürecindeki Katılımcılar	69
Evlilik Eğitim Programı Deneysel Aşamasının Denekleri	71
Veri Toplama Araçları.....	72
İhtiyaç Analizi İçin Kullanılan Veri Toplama Araçları	72
Evlilik Eğitim Programını Değerlendirmede Kullanılan Veri Toplama Araçları	73
Verilerinin Analizi.....	76
Güvenirlilik ve Geçerlik.....	78
Evlilik Eğitim Programı Çalışması	80
Evlilik Eğitim Programının İçeriği ve Oturumlarda Yapılan Etkinlikler	80
Uygulama Süreci	83
 BÖLÜM IV	102
Bulgular.....	102
Araştırmanın birinci alt problemi olan “evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili eğitim ihtiyaçları nelerdir?” ilişkin bulgular.....	102
Araştırmanın ikinci alt problemi olan “deneklerin inönü evlilik tutum ölçeği (ietö) öntest puanları ile sontest tutum puanları arasında anlamlı bir far var mıdır?” ilişkin bulgular	146
Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “deneklerin evlilik ilişkisi inançları ölçeği (EİİÖ) öntest puanları ile sontest tutum puanları arasında anlamlı bir far var mıdır?” ilişkin bulgular.....	147
Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “katılımcıların evlilik eğitim programının etkililiği ile ilgili görüşleri nasıldır?” ilişkin bulgular.....	149

Verilen Eğitimler Sonucunda Katılımcılardan Elde Edilen Veri Setinin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Araştırma Modeline Yönelik Tema ve Alt Temalar	154
BÖLÜM V	168
Tartışma.....	168
 BÖLÜM VI	 177
Sonuç ve Öneriler	177
Sonuç	177
Öneriler	178
Kaynakça	180
EKLER.....	206
Ek 1: Anketler	206
Ek 2: Ölçekler	211
Ek 3: Görüşme formları	213
EK 4: Gönüllülerin Bilgilendirilmesi Ve İzin Alınması Protokolü	217
Ek 5: Eğitimlerde Yapılan Etkinlikler	218
Ek 6: Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu Uzman Görüşleri:.....	222
Ek 7: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) İzni:	224
Ek 8: Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) İzni:.....	225
Ek 9: Eğitimle İlgili Fotoğraflar.....	226
Ek 10. Katılım Belgesi Örneği.....	227
Ek 11: Etik Kurul İzni	228
Ek 12: İntihal Raporu	229
ÖZGEÇMİŞ	230

Tablolar Listesi

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	69
Tablo 2. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı	70
Tablo 3. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri.....	72
Tablo 4. Evlilik Eğitim Programının Ana Hatları	81
Tablo 5. Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili eğitim ihtiyaçları nelerdir?.....	102
Tablo 6. Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili eğitim ihtiyaçları ile ilgili görüşleri	111
Tablo 7. Evli ve boşanmış bireylerin Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların dağılımı.....	112
Tablo 8. Evli ve boşanmış bireylerin cinsiyetine göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması	116
Tablo 9. Evli ve boşanmış bireylerin yaş grubuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması	120
Tablo 10. Evli ve boşanmış bireylerin eğitim durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması	124
Tablo 11. Evli ve boşanmış bireylerin çalışma durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması	128
Tablo 12. Evli ve boşanmış bireylerin medeni durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması	134
Tablo 13. Evli ve boşanmış bireylerin çocuk durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması	137
Tablo 14. Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması	140
Tablo 15. Deneklerin İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Ölçeği ön test ve son test puanlarının normallik test sonuçları.....	163
Tablo 16. Deneklerin İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması.....	146
Tablo 18. Deneklerin Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması.....	148
Tablo 19. Deneklerin Evlilik Eğitim Programı ile ilgili görüşlerinin öntest-sontest karşılaştırılması.....	149
Tablo 20. Evlilik Eğitim Programı Sonucunda Elde Ettiğiniz En Önemli Katkılar ..	155
Tablo 21. Eğitimler evliliğiniz için katkıları	158
Tablo 22. Eğitimleri başkalarına tavsiye etme	161
Tablo 23. Eğitimlere başka konu eklenilmeli mi?	163
Tablo 24. Kelime Sıklığı Analiz Verileri	164

Şekiller Listesi

Şekil 1. Evlilik Eğitim Program Geliştirme Süreci	101
Şekil 2. Nitel Araştırmada Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Araştırma Modeline Yönelik Görüşlerine Yönelik Tema ve Alt Tema Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi	154
Şekil 3. Evlilik Eğitim Programı Sonucunda Elde Ettiğiniz En Önemli Katkılar hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi	155
Şekil 4. Eğitimler evliliğiniz için katkıları hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi	158
Şekil 5. Eğitimleri başkalarına tavsiye etme hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi	160
Şekil 6. Eğitime başka konu eklenmeli mi hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi	162
Şekil 7. Kelime Sıklığına Yönelik Kelime Bulutu Analizi	164
Şekil 8. Evlilik Kelimesine Yönelik Kelime Sıklıkları Analizi	166
Şekil 9. Evlilik Eğitimi Kelimesine Yönelik Kelime Sıklıkları Analizi	167
Şekil 10. İletişim Kelimesine Yönelik Kelime Sıklıkları Analizi	167

Kısaltmalar

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

TC : Türkiye Cumhuriyeti

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

İETÖ : İnönü Evlilik Tutum Ölçeği

EİİÖ : Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği

BÖLÜM I

Giriş

Bu bölümde; araştırmayı oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı, alt amaçları, önemi, sınırlılıkları ve araştırmada yer alan terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Bir toplumsal birim olan aileyi, aralarında evlilik ya da kan bağı bulunan bireyler oluşturur. Aile kurumunun işlevini yerine getirmesi, gelenekler yâda yasalarla kurulmuş ilişkileri barındırması ile mümkün olmaktadır. Evliliğin hemen her aşaması, kurulması, devam ettirilmesi ve gerektiğinde sonlandırılması toplumsal değer ve normlara göre düzenlenmektedir (Aile ve Sosyal Politika, 2015).

Günümüz dünyası bilgi çağını yaşamaktadır. Bu çağın en önemli özelliklerinden birisi bilginin ve teknolojinin hızlı ilerlemesidir. Bilgi ve teknolojiye hızlı ilerleme şüphesiz toplumları, ekonomik, kültürel, sosyal ve yaşamsal anlamda oldukça fazla etkilemektedir. Bu hızlı değişim, eşler arasında, anne baba ve çocuklar arasında kuşak çatışmalarına yol açmakta, iletişim sorunları aileden kopuk bireylerin yetişmesine sebebiyet vermektedir.

Bilişim çağı ile teknolojinin hayatlarımızın bir parçası olması, buna bağlı olarak farklılaşan değerler, aile hayatının da değişmesine neden olmuştur. Aile içi ilişkiler ve etkileşim, duygusal ve bütünlük anlayışı da yerini bireysel hak ve özgürlük kavramına bırakmıştır. Bireysel hak ve özgürlükler aile dışında toplumda da egemen olduğu için çağdaş istekler ve yaşam biçimleri ile geleneksel aile içi yaşam kuram ve kavramlarında uyumsuzluk meydana gelmiştir. Bu uyumsuzluklar önce bireyleri sonra aile içi ilişkileri etkilemekte, ailedeki huzursuzluğa ve çatışmalara yol açmaktadır (Özgüven, 2017).

Ailede yaşanan çatışmalar, boşanmaların artmasına sebebiyet vermiştir. Boşanmalar ile birlikte, parçalanmış aileler, babasız ve annesiz büyüyen aile çocukları, gündelik yaşamın aile olgusu haline gelmiştir. Boşanmalar ile birlikte toplumsal yapı ve toplumsal sistem etkilenmekte, boşanmalar birbirini tetiklemekte, çiftlerin sosyal statüleri değişmektedir. Boşanmalarla birlikte, boşanma sürecinde ve

sonrasında iletişim kuramayan bireyler bu durumu çocuğa yansıtmakta, çocukları manipüle etmekte, diğer ebeveyne karşı yabancılaştırmakta, bu yüzden parçalanmış ailelerin çocukları iki ebeveyn arasında kalmaktadır (Ökten, 2019).

Boşanmaların hızla artması ile birlikte mahkemelerin iş yükü artmakta, fazla dosya sayısına sebebiyet vermekte, çok sayıda müdahalenin olmasıyla karar verici merci olan hâkimler, doğru karar verme konusunda zorlanmaktadır. Boşanma sürecinde sosyal refah sisteminin bir uygulamasının olmadığı veya eksik kaldığı, adalet sisteminde ve mahkemelerde boşanmanın sonuç odaklı olduğu, mahkeme çalışanlarının boşanma süreci danışmanlığında gerekli formasyonlarının olmaması nedeniyle boşanan bireylere psikolojik destek ve yönlendirme verilememektedir (Şahin, Kalburan, 2009).

Aile hem birey hem toplum için çok önemli bir kurumdur. Bireyin sağlıklı bir kişilik ve psikolojik yapıda olması, çocukken büyüdüğü aile ortamına bağlıdır. Aynı şekilde sağlıklı ailelerden oluşan toplumlar sağlıklı toplumlar olurken, sağlıklı ailelerden oluşan toplumlar da sağlıklı toplum durumundadır. Aileyi sağlıklı kılmak aileyi oluşturan bireyleri en önemlisi eşleri eğiterek gerçekleşir. Tüm davranışlarını öğrenerek gerçekleştiren insan, eş olmayı, eşini anlamayı, eşine ve çocuklarına kendini anlatabilmeyi, kısacası sağlıklı evlilik ve aile olmayı da öğrenebilir. Günümüz toplumlarında trafik ve araba kullanmak gibi konuda, bireylerin alanda uzman kişilerden eğitim alması devlet tarafından zorunlu kılındığı gibi evlilik ve aile ile ilgili eğitimlerin de zorunlu olması gerekliliği olmalıdır. Nasıl ki trafikte yapılan bir hata bireyin veya karşısındaki kişi(lerin) canına ve malına zarar verebiliyorsa, aslında sağlıklı evlilikler de bireylere ve hiç suçu olmayan çocuklara büyük zararlar verebilir. Belki verebilecek zarar can kaybı olmaz fakat öyle derin zararlar verebilir ki hem bireyin hem çocukların ömür boyu sağlıklı kişilik veya psikolojik sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir.

Bilen'e (1983) göre kişilerin başarılı bir evlilik kurabilmeleri her şeyden önce onları evliliğe hazırlayıcı nitelikte bir eğitimden geçmelerine bağlıdır. Böylece boşanma oranı düşer ve ilişkiler daha sağlıklı kurulabilir (Aslan ve Nazlı, 2021). İna Fritsch'e (1985) göre ise, anne babalar her şeyden önce bilgisizliklerinin kurbanıdır. Hiç kimse onlara evlilikte karşılarına hangi sorunların çıkacağını, onların üstesinden nasıl gelineceğini, ne zaman taviz vermek gerektiğini ve karşılıklı

sevgiyi nasıl ayakta tutabileceklerini öğretmemektedir. Her boşanma bir öğrenme sürecinin yetersiz şekilde sonuçlandığının göstergesidir (Fritsch, 1985). Çavuşoğlu (2007) Evlilik ve Genç İnsan Açıkoturumunda, yaşam boyu eğitimi vurgulayarak, evliliği oluşturan öğeler arasında, özellikle genç insanların bilmeleri ve öğrenmeleri gereken birçok temel bilgi olduğunu, gençlerin evlilikle ilgili olarak, evlilik öncesi ve sonrasında eğitim almaları ve toplumun da bu eğitimi destekleyerek kolaylaştırması gerektiğini belirtmiştir (Aile Araştırma Başkanlığı, 1991).

Yaşam boyu öğrenme insanların sahip olması gereken en önemli yeterliklerden biri olarak, eğitimciler, yönetim organları, akreditasyon kuruluşları, belgelendirme kurulları, işverenler, üçüncü şahıslar ve kamuoyu tarafından bilinmektedir (Collins, 2009). Yaşam boyu öğrenme insanların ev, okul, iş ve daha geniş siyasi topluluk dâhil içinden geçtiği birçok öğrenme ortamında etkili eğitim fırsatlarını teşvik etmelidir. Yaşam boyu öğrenme teorisine göre günlük yaşam ve mesleki becerilerin değişmesi nedeniyle eğitim sürecindeki yenilikler ve gerekli öğrenme için yeni çerçevelerin araştırılması gerekmektedir (Fischer, 2000). Yaşam boyu öğrenme, “bireyin yaşamı boyunca bilgisini, becerisini, yeterliklerini bireysel, sosyal ya da mesleki olarak geliştirilmeyi amaçlayan tüm etkinlikler olarak tanımlanmalıdır” (Avrupa Komisyonu, 2002). Yaşam boyu öğrenme kapsamında örgün öğrenme, yaygın öğrenme, mesleki eğitim, teknik eğitim, hizmet içi ve hizmet dışı tüm eğitim ve öğretimler yer almaktadır. Son zamanlarda Türkiye’de yaşam boyu öğrenme bağlamında gerçekleştirilen en önemli yetişkin eğitimi çalışmalarından birisinin aile eğitimi kursları olduğu görülmektedir. Aile eğitimi programları ebeveynlerin eğitime bakış açıları ve çocuklarına yaklaşım tarzları çocukların yetiştirilmesi ve toplumun gelişmesi için son derece önemlidir.

Tomar (2007), eğitimin toplumsal yapısını, ekonomik hayatı, kültürü ve pek çok değişkeni etkileme özelliğine sahip bir sistem olduğunu vurgularken, Ünlü (1986), “sadece çocuğu dikkate alan, tüm çabayı çocuk üzerine toplayarak, aileyi göz ardı eden eğitimin, yetersiz, etkisiz ve güç olduğunu belirtmektedir.” Çomaklı (2006) da “evlenme ve aile yaşamı ile ilgili eğitimin evde başlaması gerektiğini ortaya koymakla birlikte ailelerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını vurgulamakta ve aile eğitiminin gerekliliğini ortaya koymaktadır.”

Yükseköğretim gençliğinin eğitimden ne beklediğine ilişkin yapılan çeşitli araştırmalar, bireylerin eğitim yardımıyla daha iyi eşler seçebileceklerini, daha iyi evlilikler yapabileceklerini umduklarını ortaya koymaktadır (Hamamcı ve arkadaşları 2011, Avcı, 2014, Akbaş ve arkadaşları, 2019, Yılgör, 2020). Bu araştırmalara dayanarak, eğitimin ailenin kuruluşunda önemli bir yer tuttuğu öne sürülebilir.

Evlilik öncesinde düzenlenecek eğitim faaliyetlerinin yetişkinlere yönelik olması nedeniyle, söz konusu eğitim programlarının, yetişkinlerin öğrenmeye ilişkin özelliklerinin dikkate alınarak hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. Yetişkinlerin öğrenmeleri, çocukların ve gençlerin öğrenmelerinden farklıdır. Bir yetişkin, kişisel, mesleki veya sosyal bir sorununu çözebileceğini ya da kendisine mutluluk getireceğini düşündüğü takdirde düzenli bir öğrenme faaliyetine katılmaya karşı güdülenir ve yetişkinin öğrenmeye hazır olmasında gereksinimlerine dayanır (Markman ve arkadaşları, 2022).

Gereksinimlere ilişkin farkındalık kazandırılması da yetişkin eğitiminin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Yetişkinlere yönelik sağlık eğitimi arasında yer alan evlilik eğitimi programlarının hazırlanmasında, evlilik deneyimi olan ve aileleri boşanma yoluyla dağılmış kişilerin yaşantıları önemli ipuçları ve veriler sağlayabilir. Yetişkinler için öğrenme isteği ve öğrenmeye değer sayılan konular, bulundukları yaşam evresi ve kişinin üstlenmek zorunda olduğu sosyal rollere bağlıdır. Yaşamı yeniden düzenlemeye yâda amaçları yeniden yapılandırmaya diğer bir ifade ile gelişimsel geçişe yol açan evlilik de yeni rolleri ve sorumlulukları gerekli kılmaktadır. Gelişimsel olarak ergenlikten yetişkinliğe geçişte pek çok dönüm noktası aile ile ilgilidir. Genç yetişkinliğe ilişkin gelişme ödevlerinden çoğu, eş seçme, eş ile yaşamayı öğrenme, çocuk sahibi olma, aile kurma ve aile kurumuna ilişkin ödevlerdir. Gelişme ödevleri bireylerin yaşamında belirli bir dönemde ortaya çıkan başarılması onu mutlu kılacak ve sonraki görevleri başarmasına rehberlik edecek görevlerdir (Ponzetti, 2016). Bu bağlamda aile eğitimi kursları anne babaların çocuklarını yetiştirirken daha bilinçli hareket edebilmeleri ve onların hayatta mutlu olacakları tercihleri yapmalarında iyi birer rehber olmalarında destek sağlamaktadır. Bireylerin kendi ailesini seçme hakkına sahip olmamalarına karşılık, çocukların toplumsal ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olarak yetişebilmeleri için uygun ortamların kurulması ve sürdürülmesi, ailenin bilgili olması ve bilinçli davranmasına bağlı olmaktadır (Yavuzer, 1993).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde (KKTC) boşanmalar yıllar içerisinde giderek artmaktadır. Ülkede boşanmaların büyük bir hızla artması ve toplumsal bir sorun haline gelmeye başlaması bu konuda toplumun duyarlılığının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

KKTC’de evlenme ve boşanma sayıları yıllara göre incelendiğinde, 2006 yılında 1246 evlilik, 523 boşanma olmuştur. 2007 yılında 1440 evlilik, 548 boşanma gerçekleşmiştir. 2008 yılında 1422 evlilik, 571 boşanma olmuştur. 2009 yılında 1261 evlilik, 669 boşanma gerçekleşmiştir. 2010 yılında 1354 evlilik, 706 boşanma olmuştur. 2011 yılında 1344 evlilik, 739 boşanma gerçekleşmiştir. 2012 yılında 1238 evlilik, 803 boşanma olmuştur. 2013 yılında 1175 evlilik, 818 boşanma gerçekleşmiştir. 2014 yılında 1316 evlilik, 829 boşanma olmuştur. 2015 yılında 1254 evlilik, 798 boşanma gerçekleşmiştir. 2016 yılında 1204 evlilik, 841 boşanma yapılmıştır. 2017 yılında 1205 evlilik, 864 boşanma gerçekleşmiştir. 2018 yılında 1144 evlilik, 937 boşanma gerçekleşmiştir. 2019 yılında 1151 evlilik, 897 boşanma olmuştur. 2020 yılında 951 evlilik, 841 boşanma gerçekleşmiştir. 2021 yılında 1234 evlilik, 895 boşanma yapılmıştır (KKTC Yüksek Mahkeme Faaliyet Raporları, 2021).

Yukardaki istatistik bilgilerinden de görüldüğü gibi 15 yılda boşanma oranları %61,6 oranında artış göstermiştir. KKTC Mahkemeler 2020 Yılı Faaliyet Raporu’na göre 2020 yılında toplam evlenme sayısı 951 iken, toplam boşanma sayısı 841’dir. Evliliklere göre boşanma oranı %88.4’tür. Dünya genelinde de evlilik gittikçe daha az popüler hale gelirken boşanmalar artmaktadır. Her yıl Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlar küresel boşanma oranlarını açıklamaktadır. Verilere göre 1960’dan günümüze küresel bağlamda boşanmalar %252 oranında artmıştır, dünyanın en yüksek boşanma oranı (%87) Lüksemburg’tadır

(<https://ungo.com.tr/2020/12/ulkelere-gore-bosanma-oranlari/>). Bu istatistikler dikkate alındığında KKTC tanınmış bir ülke olarak dünya Dünya istatistiklerine girebilseydi dünyanın en yüksek boşanma oranına sahip ülkesi olabilirdi.

Boşanmaları önlemenin ise en sağlıklı yolu evlilik eğitimlerinden geçmektedir (Sürerbiçer, 2008; Öztürk ve diğerleri 2014; Yusof ve arkadaşları, 2017; Ponzetti, 2016; DeMaria, 2005; Duncan ve diğerleri, 1996; Martin ve diğerleri, 2003; Silliman ve diğerleri, 1992; Silliman ve Schumm, 2004; Canel,2012).

Aileyi korumak, öncelikle sağlıklı bir aile yapısını oluşturabilmek ve sürdürebilmekle mümkündür. Bireylerin sağlıklı bir ortamda yetişmeleri hem onların hem de toplumun güçlenmesini sağlar. Tedavi ve danışma faaliyetleri, boşanmaları önlemeye ve sorun çözmeye yöneliktir. Ailenin baştan sağlıklı bir şekilde kurulmasına ve sürmesine yardımcı olmak amacına yönelik önleyici ve geliştirici faaliyetlerde ise asıl amaç, boşanmaya neden olan durumları önlemektir ve söz konusu faaliyetlerde, eğitim önem kazanmaktadır. Eğitici programların temelinde yatan felsefe, sağlık kavramıyla ilgilidir. Buradaki sağlık kavramı, Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımı paralelinde, hastalık ya da sakatlığın olmaması değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik (sosyal sağlık) durumunu belirtir. Sosyal sağlık ise, aile ortamı ile yakından ilgilidir, çünkü aile, sosyal sağlığın temelini oluşturmaktadır. (Güran, 1983). Bu durumdan hareketle araştırmanın problem cümlesini “Evlilik Eğitim Programının etkililiği nedir?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı evlilik eğitim programı geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda program geliştirme süreci izlenmiştir. Öncelikler yetişkin bireylerin evlilik eğitim ihtiyaçları tespit etmek için ihtiyaç analizi yapılmıştır. Ulaşılan ihtiyaçlar doğrultusunda bir evlilik eğitim programı tasarısı geliştirilmiştir. Geliştirilen program uygulanmış ve etkililiği değerlendirilmiştir.

Geliştirilen “Evlilik Eğitim Programının etkililiği nedir?” sorusu araştırmanın amacıdır. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili eğitim ihtiyaçları nelerdir?
2. Deneklerinin İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) öntest puanları ile sontest tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deneklerin Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) öntest puanları ile sontest tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Katılımcıların evlilik eğitim programının etkililiği ile ilgili görüşleri nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Aile toplumun çekirdeği ve en önemli kurumudur. Ailenin toplum için önemi çok büyüktür. Sağlıklı aile sağlıklı toplumu oluşturur. Sağlıksız aile ise sağlıksız toplum demektir. Ailenin sağlıklı olması evliliğin sağlıklı olmasını gerektirir. Yani eşler arasındaki ilişkiler sağlıklıysa, aile de sağlıklı olur. Yaşadığımız çağda tüm toplumlarda boşanmalar büyük bir hızla artmaktadır. Evlilikle başlayan aile, yapısında pek çok önemli unsur bir arada bulundurur. Aile bireylerinin birbirlerine karşılıklı sosyal destek sağladığı, barınma, güven, yaşam doyumu, yakın ve samimi ilişki ihtiyacı gibi önemli ihtiyaçların karşılandığı ailede, öncelikle birbirine güvenen, sevgi ve saygı ile birbirlerine bağlanmış, problem çözme becerileri gelişmiş, sağlıklı bir iletişim içerisinde olan eşlerin ilişkilerini gerektirmektedir. Evlilik içerisinde çiftlerin en sık karşılaştıkları problemlerin başında, çatışma çözme gibi iletişim odaklı becerilerin eksikliği dikkati çeker (Ümmet, 2017). Eşlerin yaşadıkları problemler, herhangi bir yardım almadıkları durumda, evliliklerini olumsuz etkileyecektir (Kocabıyık ve Bacıoğlu 2021).

Bu araştırma, yetişkin eğitimi olarak, iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirilme amacıyla KKTC'deki boşanma oranlarını önleme amacıyla yeni ve özgün bir çalışma olma niteliği taşımaktadır. Türkiye ve yurt dışında bu amaçla gerçekleştirilmiş araştırmalar olmasına rağmen, KKTC'de evlilik ilişkilerini geliştirmeye yönelik çalışmaya rastlanmamaktadır. Yabancı kökenli herhangi bir eğitim programından faydalanmak yerine evlilik ilişkisini geliştirmeye yönelik kendi kültürümüze özgü iletişim kalıpları dikkate alınarak yapılandırılmış olan bu çalışma, KKTC için bir ilk olma niteliği taşımaktadır.

Sağlıklı bir ailenin temelinde eşler arası sağlıklı ilişki bulunmaktadır. Eşler arasındaki ilişki aile içi ilişkileri şekillendirmektedir. Sağlıksız ilişkiler yaşayan eşler, evlilik içerisinde mutsuz olmakta, uzun süre mutsuzluk yaşayan bireylerin zihinsel ve fiziksel sağlıkları risk altında bulunmakta hatta aynı riski çocukları dahi taşımaktadır. Evlilik ilişkilerinin geliştirilmesi, eşlerin olduğu kadar çocukların da ruh sağlığına olumlu etki yapacaktır (Sürü, 2020).

Tasarlanan evlilik eğitim programının hedefi, evlilik ilişkisini geliştirmek, boşanma oranlarını azaltmak olarak özetlenebilir. Araştırmanın bir diğer önemi de, tek eş katımlı bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Tek eş katımlı

evlilik eğitimi çalışmalarının sayısı çok fazla değildir. Gerek Türkiye’de gerekse yurt dışında evlilik ilişkisini geliştirme programları daha çok eşlerin birlikte katılımı ile gerçekleşmiştir. Tek eşli evlilik eğitim programları dünya literatüründe örneğine az rastlanır bir çalışma olma niteliği taşımaktadır (Canel, 2007). Davranışçı çift terapilerin aldığı en önemli eleştirilerden bir tanesi, eşlerden birisi problemleri çözme yönünde değişim gösteremediği veya bu konuda isteksiz olduğu takdirde, diğer eşte karşıt bir tavırla davranış değişimi konusunda direnç göstermesidir (Aslan ve Nazlı, 2021). Bu sebeple son yıllarda geliştirilen çalışmalarda davranışçı terapistlere, eşlerin problem çözümüne yönelik davranış değişim konusunda karşılıklı olarak desteklenmelerinden ziyade, bireysel olarak değişimlerinin desteklenmesi konusunda tavsiyeler verilmektedir (Togay ve arkadaşları, 2019).

Boşanmaların hem psikososyal hem de ekonomik etkileri dikkate alındığında, Dünya’da boşanma oranlarının giderek artması ve toplumsal bir sorun haline gelmeye başlaması, ailelerin baştan sağlıklı bir şekilde kurulmasına ve sürmesine yardımcı olmaya ve boşanmaya neden olan durumları önlemeye yönelik önleyici ve geliştirici faaliyetlerin önemini arttırmaktadır. Önleyici faaliyetlerin başında ise eğitim gelmektedir. Türkiye’de evlilik öncesi eğitim programları kapsamındaki çalışmalardan ilki “evlilik okulu” adıyla 1998 yılında, İstanbul Üniversitesi bünyesinde Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından gerçekleştirilmiş, daha sonra 2001 ve 2004 yıllarında iki ayrı evlilik okulu daha düzenlenmiştir. Programın içeriği, konu ile ilgili literatürün incelenmesi ve üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir anket çalışmasından elde edilen veriler üzerinden oluşturulmuştur (Yavuzer, 2004).

Evlilik eğitimi, yetişkinlere yönelik bir eğitimidir ve yetişkinler gereksinimlerini karşılayacak eğitimlere katılırlar. Evlilik eğitimi programlarının içeriğinin belirlenmesinde, yetişkin kişilerin görüşleri, evlilik eğitimine ilişkin gereksinimlerin tespitinde işlevsel ve önemli ipuçları sağlayabilir.

Bu araştırma, Dünya’da boşanma oranlarında ilk sıralarda yer alan KKTC’de, boşanmaları önleme, evliliklerin daha sağlıklı hale gelmesine yardımcı olmak için evlilik eğitimi ihtiyaç analizi sonucunda geliştirilen evlilik eğitim programını uygulamak ve değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. KKTC’de evlilik eğitimi ile ilgili ihtiyaçlar veya evlilik eğitim programı ile ilgili araştırmalara rastlanmamıştır. Bu amaçla tasarlanan çalışmanın, aile kurumunun daha sağlıklı olmasına, bireylerin

aile içerisinde daha mutlu ve huzurlu olmasına böylelikle daha sağlıklı bir toplum yapısına hizmet edebileceği, alanda çalışan psikolojik danışman ve uzmanlara yardımcı olabileceği ve Evlilik ve Aile Okulu gibi projelere faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin yapılan genellemeler, aşağıda belirtilen sınırlılıklar dâhilinde geçerlidir.

1. Bu araştırma 2021-2022 yapılan uygulamalarla sınırlıdır.
2. Araştırma, KKTC’de yaşayan, araştırmaya katılan bireylerle sınırlıdır.
3. Araştırmanın evlilik eğitimi ihtiyaçları, evli ve boşanmış katılımcının veri toplama araçlarına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.
4. Ayrıca çalışmada, kişilerin özel yaşamlarını tanımadıkları kişilerle paylaşmak istememeleri nedeniyle gönüllülük esas alınmıştır.
5. Geliştirilen evlilik eğitim programının uygulanması Lefkoşa Türk Belediyesinde çalışan, evli olan 20 kişilik grup ile sınırlıdır.
6. Uygulanan evlilik eğitim programının değerlendirilmesi, deneklerin yarı yapılandırılmış görüşmeler, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ve Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeklerinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde; araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturan kavramlarla ilgili terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

Evlilik

İnsan sosyal bir varlıktır ve başka insanların varlığına ihtiyaç duyar. Sosyal olan insan çeşitli gruplara girerek topluma tutunmaya çalışır. Bu gruplardan biri de evlilikle başlayan aile grubudur. 4 bin yıldan beri kadın ve erkeğin evliliği ailenin temelini oluşturur (Rauch, 2004). Ailenin başlangıcı ve temeli ailedir. Evlilikle bireylerin biyolojik ihtiyacı olan cinsellik doyurulurken, aşk, sevmek, sevilme, güven, aidiyet gibi insanın ihtiyacı olan gereksinimler ve korunma gibi sosyal gereksinimler ve ekonomik güvenlik insanları evliliğe götüren önemli etmenlerdir. Evliliğin sağladığı fizyolojik, psikolojik ve ekonomik faydalar, eşlerin kendilerini daha mutlu hissetmesine katkı sağlar.

Evlilik olgusunun mekân fark etmeksizin var olması, evrimsellik taşıması, toplumda çeşitli işlevleri yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Bireylere biyolojik, psikolojik ve sosyal fayda sağlayan evlilik, bireysel mutluluk yada mutsuzluğun sebebidir (Canel, 2007). Amerika’da 18-90 yaşları arasındaki 2000 evli çift üzerinde yapılan araştırma, evli olanların evli olmayanlara göre daha mutlu olduklarını ortaya koymuştur (Yavuzer, 2004). 2004’te yayınlanan “Sosyal Bilimcilerin Evliliğin Faydaları Hakkındaki Bildikleri” başlıklı raporda, evliliğin pek çok durumda çocuklar için daha iyi koşullar sağladığı ve mutlu evliliğin bireyin bedenini ve ruh sağlığını olumlu etkilediği belirtilmiştir

(<https://www.maksimum.net/kad%C4%B1n/haber/48/79406.php>, 03.04.2022).

Bireyler evlenirken ömür boyu sürece beklenmesi ile evlenmektedir. Kimsenin (anlaşmalı evlilikler hariç) boşanmak için evlenmediği söylenebilir. Evlilikler mutlu olma beklentisi ve geleceğe yönelik pek çok umutla gerçekleşir. Fakat evliliklerdeki sorumluluklar, beklentilerin gerçekleşmemesi yada hayal kırıklıklarına sebep olabilmekte. Yaşanan hayal kırıklıkları, eşlerin çatışma ve anlaşmazlıklar yaşayabilmesine sebep olabilmekte bu durum da ömür boyu sürece beklentisi ile kurulan evliliklerin boşanmayla sonuçlanmasına sebep olabilmektedir (Arıkan, 1992). Boşanma, istenilen bir durum değildir. Boşanmalar gerek eşlerin,

sosyal, psikolojik ve ekonomik sorunlar yaşamasına sebep olurken, çocukların da büyük olumsuz etkiler yaşamasına sebebiyet verebilmektedir.

Evlilikte Uyum

Evlilik uyumu kavramının literatürde çok çeşitli tanımları bulunmaktadır. Çünkü birçok faktörü içinde barındırır. Bireyler arası psikolojik, biyolojik ve sosyal ilişkilerin bir arada uyumu anlamına gelen evlilik uyumu, çatışmaların çözümlendiği, karşılıklı beklentilerin karşılandığı, ortak faaliyetlerde doyumun hissedildiği durumu ifade etmektedir (Kubilay & Oktan, 2015). Aynı zamanda evlilik uzun bir zaman diliminde gerçekleştiğinden eşlerin birbirine uyacak şekilde değişim göstermesini de ifade eder. Evlilik uyumu, çiftlerin çatışma çözme becerilerini birlikte geliştirdiği, doğru iletişim yöntemi ile birbirlerini anladıkları evlilikler olarak tanımlanmaktadır (Kappucci, 2014).

Yapılan araştırmalarda uyumlu evliliklerde eşlerin, çatışma çözme becerilerini geliştirmiş bireyler oldukları izlenmiştir. Kersten (1990) evlilik sorunlarında yaşanan aşamaları incelediği araştırmasında, evliliklerinde problem yaşayan 49 eşle yaptığı ayrıntılı görüşme sonucunda, evlilik problemlerinin üç aşamada gerçekleştiğini belirtmiştir. İlk aşama beklentilerin karşılanmaması nedeniyle yaşanan hayal kırıklığıdır. Eşler yaşanan hayal kırıklığı nedeniyle birbirlerini olumsuz şekilde değerlendirmeye başlamakta, buna rağmen eşi hoşnut etme ve problemleri çözme çabaları devam etmektedir. İkinci aşamada bireyler, evliliğin kendilerine kattıkları ve kaybettirdiklerini değerlendirmekte, ayrılmanın daha mı iyi olduğunu sorgulamaktadır. Evliliğe karşı şüpheler olmasına karşın, mutluluk umudu devam etmektedir. Son aşamada ise evliliğe karşı umudun bittiği aşamadır. Artık eşler problemlerden kaçınır, eşinden fiziksel olarak uzaklaşma davranışları görülmektedir. Bu noktada eşler arasında çatışma ve problem çözme becerileri ve etkili iletişim gibi konuların eğitimi evlilikte uyumun temel taşlarını oluşturmaktadır.

Weiten (1986) evlilikte sıklıkla rastlanan ve çatışmaya neden olan sorunları şu şekilde belirtmiştir:

1. Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan mutluluk beklentileri.

2. Eşlerin birbirlerinden farklı rol beklentilerine sahip olmaları (ev içi işleri paylaşma gibi v.b.)
3. Evliliğe ilişkin ekonomik sorunlar (mevcut paranın nereye harcanacağı çatışmaları)
4. Yetersiz iletişim
5. Akrabalara ilişkin sorunlar (özellikle eşlerden birinin ebeveynlerine maddi ya da duygusal açıdan bağlı olmasından kaynaklanan problemler).
6. Cinsel sorunlar.
7. Eşler arasında çocukların büyütülmesi ve disiplini ile ilgili fikir ayrılıkları.
8. Eşlerden birinin yeni ilgi alanları geliştirmesi, yeni bir ortam veya arkadaşlıklar kurması ve diğer eşin buna uyum sağlayamaması, eşlerin birbirlerinden farklı yönlerde kendilerini geliştirmeleri.
9. Diğer sık rastlanan sorunlar: Kıskançlık, sadakatsizlik, yerme, dırıldır, patronluk taslama, başatlık, aşkın bitmesi, benmerkezcilik vb.

Stresle baş edememe ile evlilik uyumu arasında doğrudan ilişki olduğunu gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır (Taşköprü, 2013; Büşra & Nevin, 2020). Stres, evlilik doyumunu olumsuz etkilemektedir (Büşra & Nevin, 2020). Uyumlu evlilikleri artırmak için bireylere stresle baş edebilme eğitimleri verilmesi etkili olacaktır. Uyumlu ailelerin stres altında olmadığını ya da stres altında olan ailelerin uyumlu olmadığını fark etmiştir. Aile içi ilişkilerdeki doyumun yüksekliğinin evlilik doyumuna, evlilik doyumunun da aile içi ilişkilerdeki doyumla birbirine bağlı olduğunu tespit etmiştir. Yani eşler arasındaki uyum ve mutluluk çocuklarla kurulan ilişki ve mutluluğu da çok etkilemektedir (Mc Cubin, 1989). Bu araştırma ışığında, uyumlu evliliklerin çoğalması ve boşanmaların önlenmesi için çatışma çözme becerileri, aile içi iletişim, stresten kurtulma gibi konularda eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır. Boşanmaları önlemek büyük önem arz etmektedir. Bunun için evlilik uyumunu artırmaya yönelik eğitim programlarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır.

Evlilik uyumunu artırma yaklaşımları, insanların eğitimle kendilerini geliştirebilme kapasitesi olduğu tezine dayanmaktadır. İnsan tüm davranışlarını

öğrenerek şekillendirir ve doğru öğrenme yöntemi ile kişiler arasındaki ilişkilerin nasıl değişebileceğini ve sürdürülebileceğini öğrenirler. Böylece yaşamdan ve ilişkilerden aldıkları doyum ve buna bağlı olan mutluluğu artırabilirler. Evlilik eğitime yönelik literatürde bulunan programların ortak yönü ise, çatışma çözme becerileri, etkili iletişim, istek, ihtiyaç, duygu ve beklenti ve duyguları açıklama yeteneği ve evlilik rollerinde uzlaşma konularıdır (Neumann ve arkadaşlarının, 2018; Javadivala ve arkadaşlarının, 2019; Zarean ve arkadaşlarının, 2022).

Evlilik ilişkisini etkileyen en önemli etkenlerden biri ebeveyn olmaktır. Aile yaşam döngüsünde en zor dönem, ilk çocuğun doğumudur. Araştırmalar ilk bebeğin doğumuyla evlilik doyumunun azalmaya başladığını göstermektedir. Boş zaman ilgileri, maddi durum, aile içi ilişkiler değişir. Eşler bebeğin bakımıyla ilgili pek çok işin üstesinden gelmek zorunda kalır, cinsel aktivitenin kalitesi azalır, iletişimde bozulmalar başlar. Araştırmalar eşlerin ebeveynliğe uyum sağlama sürecinde evlilik problemlerinin ve boşanma oranlarının çok yüksek olduğunu göstermektedir (Kılıçaslan, 2007; Güler, 2017; Sönmez, 2021) Bebeğin doğumu ile bireylerin depresyona girme sıklığı da benzer şekilde artmaktadır. Çocuğun doğumundan sonra evlilik doyumunda azalma, eşler arası çatışmalarda artışların olması tüm dünyada görülen bir durumdur (Sönmez, 2021). İlk bebeğin doğumuyla eşler arasında yaşanan soğukluk ve problemler belli bir kültüre ait olmayan, pek çok kültürde rastlanan bir durumdur. Bu dönemde ortaya çıkan problemleri azaltmada en etkili yollardan bir tanesi de çiftlerin problem çözme becerilerini artırmaktır (Güler, 2017).

Sağlıklı ve Sağlıksız Evlilik

Bir evliliğin sağlıklı ve sağlıksız kılan eşler arasındaki çatışma çözme becerileridir. Eğer eşler çatışma anında ve sonrasında birbirlerine saygıyı korumaya devam ederlerse, çatışma konuları her iki taraf için de uzlaşa ile sonlanırsa bu evlilik sağlıklı evliliktir. Bunun yanında eşler arasındaki duygusal yakınlık, birbirini anlama-anlaşılma sağlıklı evliliklerin önemli göstergelerinden birisidir. Sağlıksız evliliğin tanımına ve özelliklerine bakıldığında ise çatışma seviyesinin yüksekliği dikkati çeken en belirgin özelliktir (Sakarya, 2018). Fakat evliliklerde çatışmanın olmaması durumu da bir evliliği sağlıklı yapmaz. Sağlıklı evlilik eşler arasında çıkan çatışmaları anlayış ve uzlaşa ile çözümleme becerisi olan eşlerin evlilikleridir (Kaya & Akın, 2021). Bu anlamda çatışma evliliklerin olmazsa olmazıdır. Evlilik

eğitimlerinin çiftlerin çatışma çözme becerilerini geliştirici nitelikte olması etkili bir program için vazgeçilmezdir (Huggins, 2002).

Bireyler evliliklerinde nasıl eş olacağını, nasıl anne-baba olacağını kendi ailelerinden öğrenirler. Bireyin kök ailesi dediğimiz çocukluğunun geçtiği ailede öğrendikleri, sonradan öğrendiklerinden daha etkilidir (Batık ve Kalkan, 2017). Bu anlamda çocukken sağlıklı bir ailede büyüyen bireyler, büyüdüklerinde sağlıklı evlilik ilişkisi kurabilmektedir. Ters durumda ise, yani sağlıklı anne-baba ilişkisi gören, kendisine kötü ebeveyn olarak büyütülen aile çocuklarında ise kendi kurdukları ailede sağlıklı ilişkiler gösterebilmektedir. Pek çok araştırma bulgusuna göre, problemli aile yapılarından gelen bazı bireylerin de ilerde kendi aile kökenlerinin tam tersine sağlıklı aileler oluşturabildiklerini göstermektedir (Güler, 2017). Bu nedenle evlilik ve aile ilişkilerini geliştirmeye yönelik yardımlar ve eğitimler mutlu evlilik ve aile ilişkileri için büyük önem arz etmektedir (Sakarya, 2018).

Sağlıklı evliliklerde, eşler arası iletişim, birbirlerini anlama ve anlaşılma çok iyi seviyededir. Çiftin çocukları ile olan iletişimi, kök ailelerle olan etkileşim de olumlu yöndedir. Aile üyeleri huzur, güven ve aidiyet duyguları içerisinde (Nazlı, 2000). Eşler arasında çatışmalar yaşanır fakat çatışma çözme becerisine sahip olan eşler, yaşadıkları gerilimi birbirlerini anlayarak ve uzlaşarak aşarlar. Dışsal faktörlü sorun ve problemler de ortak değer ve çabalarla birlikte aşılar. Aileler krizler karşısında çabucak kendini toplarlar (Yıldız ve Baydemir, 2016).

Gladding'e göre (2002) sağlıklı ailenin genel özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Aile üyelerinin birbirlerine bağlı olması
2. Aile üyelerinin birbirlerine minnettarlık duyuyor olması
3. Birlikte zaman geçirmeye istekli olmaları
4. Aile içerisinde etkili iletişim kalıplarının olması
5. Kriz durumlarında pozitif davranabilme yeteneği
6. Aile üyelerinin birbirlerini cesaretlendirip desteklemeleri
7. Aile üyelerinin birbirlerinin rollerine uygun davranabilmeleri (Kahraman, 2011)

Evlilikte İletişim

İletişim ailenin temelidir. İletişimin kalitesi eşler arasındaki uygun bildirim ve mesajların alınıp verilmesiyle ölçülür. Eşlerin birbirlerine psikolojik, toplumsal ve cinsel beklentilerini ortaya koymaları, kendilerini ifade edebilmeleri için karşılıklı etkileşim içinde olmaları gerekir. Uyumlu bir evlilik ancak sağlıklı bir iletişimle gerçekleşir (Sönmez, 2021). Aile içerisinde sağlıklı iletişimin kurmak, aile üyelerinin birbirlerini anlamalarını ve aralarında kuvvetli bir bağ oluşturmalarını sağlar. İletişim becerisi doğuştan gelen bir yetenek değildir. İnsan iletişim becerisini önce aile içi ilişkilerden öğrenir. Aile için sağlıklı iletişim çocuklara doğru iletişimi öğretir. Aile içi sağlıklı iletişim, aile üyelerinin sağlıklı psikolojik yapıya sahip olmalarına yardımcı olur. Aile, temel davranış özelliklerinin kazanıldığı ve üyelerinin birbirleriyle ilişki kurmayı öğrendiği yerdir. İnsan ilk sosyal deneyimlerini ailede yaşar (Ümmet, 2017).

Aile içi ilişkilerin temelini, eşler arasındaki iletişim oluşturur. Çiftlerin birbirleri ile kurdukları iletişim, karşılıklı anlayışı oluşturur. İletişim eşler arasındaki duygusal ilişkiyi, ortak sorumlulukları, çocukların getirdiği sorumlulukları, ortak kararları iletişimle paylaşırlar. Ailedeki iletişim, çocukların sosyal çevreye uyumunu, arkadaş ilişkilerini, bireysel özelliklerini (yaratıcı, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen bir kişi) geliştirici niteliktedir (Erdinç, 2018). Aile içi sağlıklı iletişim için üzerinde durulması gerekenler şunlardır:

Ailede eşler ve ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim karşılıklı, yani iki yönlü olmalıdır. Eşlerden birinin sürekli anlattığı ya da “direktif” verdiği, diğerinin ise sürekli dinlediği tek yönlü iletişim ortamı, dengesiz ve sağlıklı ilişkilere zemin hazırlar. Çocuğun duygu ve düşüncelerini anne ve babası ile paylaşması, onlara danışması için, ebeveynlerin çocukla diyalog halinde olması gerekir. İletişim tek yönlü ise, yani anne baba daha çok konuşuyor, eleştiriyor, emir veriyor ve çocuk daha fazla dinliyor ama kendi düşünce, duygu ve yaşantılarını ifade edemiyorsa, çocuk kendini ifade etme becerisini geliştiremediği gibi onun hakkında gerçek bilgiler de edinilemez (Büşra& Nevin, 2021).

Aile içi ilişkilerde bazen sorun ve problemler yaşanabilir. (Kızgınlık, düş kırıklığı, umutsuzluk, kıskançlık vb.) Bu duygular zamanında ve yerinde ifade edilirse iletişim problemleri yaşanmadan önlenabilir. Duygu ve düşünceler uygun

davranış ve sözlerle uygun ortamda ifade edilirse aile içi problemler yaşanmaz. Pekçok insan duygularını doğru şekilde ifade edemez ve bu sebeple kendini engellenmiş hisseder. Engellenme, çözümlenmezse, hırçınlığa, öç almaya, saldırganlığa yol açabilir (Sakraya & Dilmaç, 2020). Bu sebeple, aile üyelerinin kızgınlık ve düş kırıklığı gibi duygularını birbirlerine, sözlü ve sözsüz mesajlarla iletmeleri önemlidir (Buluş & Bağcı, 2016). Özetle aile içi iletişim sağlıklı olması için yukarıda sıralanan iletişimle ilgili bazı noktalara dikkat etmek gerekir. Evlilikte mutluluk eşler arası iletişimle ilişkilidir. Sorun çözme becerisi önemli bir ilişki kurma yöntemidir. Aile içi problemlerde sorun çözme yeteneğinin aile içi mutluluğa önemli etkisi olduğu tartışılmazdır. Aile içi iletişim kavramı tabii ki çatışma kavramını da içine almaktadır. Çatışma önce eşler arasında yaşanmaktadır.

Evlilik çatışması, eşlerden biri diğerinin ilgilerine müdahale etmeye kalktığı anda ortaya çıkan kişilerarası bir süreç olarak değerlendirilebilir. Veya birbirine zıt ya da uymayan gereksinim, hedef ve beklentilerden kaynaklanan uyuşmazlık ya da anlaşmazlıklar bütünü olarak da çatışma kavramını tanımlayabiliriz (Çıtırşılı, 2018). Evlilik çatışması, eşler arasındaki anlaşmazlık, uyuşmazlık ve karışıklık olması durumu olarak tanımlanabilir. Evlilik bireylerin hayatlarında çeşitli değişikliklere sebep olmakta, bekârlık hayatından, evlilik hayatına geçilmektedir. Evlilikle birlikte yeni bir aile sistemi kurulmaktadır. Evlilikle birlikte eşler aynı mekânı paylaşmayı, birbirlerinin isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılamayı öğrenirler (Buluş & Bağcı, 2016). İnsanlar birlikte yaşadıkları birbirlerine karşı ne kadar iyi niyetli ve anlayışlı olurlarsa olsunlar, aralarında sürtüşmelerin, çatışmaların çıkması kaçınılmazdır. Evlilikte eşler arasında çatışma çıkması doğaldır fakat çatışma yüzünden evlilik ilişkisinin bozulması doğal değildir. Eşler arasında yaşanan çatışmaları ikiye ayırabiliriz. Yıkıcı ve yapıcı tartışma (Uzun & Avcı, 2021). Yıkıcı tartışma küçüklükten ailemizde görerek öğrendiğimiz, köklü bir alışkanlık halinde gelmiş davranış biçimidir. Eşler arasında çıkan sorunları bireyler yıkıcı bir yaklaşımla yaklaşırlarsa elde edilen sonuç genellikle olumsuzdur. Yapıcı tartışma ise iyi niyet, karşılıklı güven ve eşit söz hakkı ortamında yaşanır. Böyle bir ortam uzlaşmaya varabilmek için zorunludur. Fakat yeterli değildir. Birey yapıcı tartışma tutumunu uygulayabilmesi için çatışma becerileri konusunda bilinçli olması gerekir. Eşler arasında evlilik uyumu yükseldikçe çatışma eğilimi düşmektedir. Çatışma eğilimi yükseldikçe evlilik uyumu düşmektedir (Salman ve arkadaşları, 2018).

Aile içindeki ilişkileri eşler arasındaki ilişki şekillendirir. Eşler arasındaki uyum, çocuklarla ilişkileri de etkiler. Mutlu aileler, mutlu evlilik ilişkisi olan çiftlerin aileleridir. Anne- babasını uyumlu gören çocuklar mutlu ve uyumlu olurlar. Evlilik çatışması çocuklar için de önemli bir stres kaynağıdır (Çıtışlı, 2018). Çocukların ebeveynlerinin evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri hem gelişim hem de klinik psikologları tarafından oldukça araştırılan bir konu olmuştur (Uzun & Avcı, 2021). Uyum problemleri yaşayan çocukların aileleri incelendiğinde, bu ailelerde evlilik çatışmalarının yaşandığı görülmüş ve bu çatışmaların çocukların davranış problemleri olduğu saptanmıştır (Başusta, 2019). Çiftler arasındaki çatışmanın sıklığı, yoğunluğu, içeriği ve çatışmanın nasıl çözümlendiği çocukların uyum ve başarısını oldukça etkileyen bir durumdur. Özetle, eşler arasındaki uyumunun yüksek olması, evlilik çatışmalarını azaltmakta, eşler arasındaki çatışmanın azalmasıyla çocukların mutluluğu ve uyumlu davranışlarında artışların olduğu görülmüştür (Bilgin, 2014).

Evlilikte Aldatma

Aldatma, geçmişten günümüze evlilikler ve yakın ilişkiler üzerinde bozucu etkiler bırakabilen önemli bir sorundur. Özellikle son yıllar aldatma gerekçesiyle biten evliliklerin sayısında artış görülmektedir (Alaçam, 2020). Dolayısıyla aldatma, evlilik ve aile ile ilgilenen araştırmacılar tarafından ilgi gören bir konudur (Kaya, 2021). Çok çeşitli şekilde tanımlanabilen aldatma; “mevcut ilişki dışındaki kişilerle yaşanan duygusal veya fiziksel paralel bir ilişkinin yaşanması ve mevcut birlikteliğin beklentilerinin yok sayılmasıdır” şeklinde tanımlayabiliriz (Kaya, 2021).

Aldatma aldatılan bireyde, güvensizlik, öfke, kızgınlık, hayal kırıklığı misilleme, güven azalması ve şüphe duyma gibi olumsuz nitelikli duygu, düşünce ve davranışlara sebebiyet verebilmektedir. Aldatma sonucu ilişki kalitesi düşerken bazen de ilişki sona erebilir (Kankaya, 2015). Yapılan araştırmalarda, boşanma nedenleri içerisinde aldatılmanın üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir (Kaya, 2021). Her aldatma boşanma ile sonuçlanmamaktadır. Araştırmalar, aldatma karşısında aldatılan eş stresle başa çıkma konusunda başarılıysa evlilik veya ilişki bitmeme ihtimali olduğu görülmüştür (Topkara, 2011). Stresle baş etme seviyeleri düşük olan eşlerin, ilişkiye karşı daha az bağlılık gösterdiği, ilişkide aldatma vb.

engellerle karşılaşılması durumunda evliliği bitirmeye yöneldikleri görülmüştür (Alaçam, 2020).

Chan (2009) aldatmayı açıklamak üzere Kişilerarası Aldatma Model’ini geliştirmiştir. Kişilerarası Aldatma Modeline göre, “iki tür aldatmadan söz etmektedir, bunlar; Kazara Aldatma (Incidental Betrayal) ve Kasti Aldatmadır. Kazara aldatma söz konusu olduğunda, aldatan partner, başka bireyleri elde etme uğruna, mevcut ilişkisindeki partnerinin asıl güven beklentilerini ihlal etmektedir. Kazara aldatma kendi içinde, egoist aldatma (egoistic betrayal) ve ideolojik aldatma (ideological betrayal) olarak sınıflanabilir. Egoist aldatma söz konusu olduğunda, aldatan partner, mevcut ilişkisindeki partnerine, kişisel çıkarları yüzünden ihanet etmektedir. İdeolojik aldatmada ise, aldatan partner, mevcut ilişkisindeki partnerine, yüksek düzeydeki bir hedefi başarmak uğruna ihanet etmektedir”. “Kasti aldatmada ise, aldatan partner, ona güven duyan partnerine zarar vermek için, alenen onun güven beklentilerini ihlal etmeyi amaçlamaktadır” (Chan, 2009). “Kasti aldatma da kendi içinde, kişisel aldatma ve karşılıklı aldatma olarak sınıflandırılabilir. Kişisel aldatma durumunda, aldatan partner, mevcut ilişkisindeki partnerini, ona zarar vermek adına aldatmaktadır. Karşılıklı aldatmada ise, aldatan partner, mevcut ilişkisindeki partnerine, partnerinin ona daha önceden ihanette bulunmuş olması gerekçesiyle, ihanet etmektedir. Aldatmanın türü ne olursa olsun, farklı boyutlarda hasar ortaya çıkmakta evlilik ve ilişkiyi olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Kaya, 2021).

Evlilikte Doğru Eş Seçimi

Eş seçimi bireyin hayatındaki en önemli kararlardan biridir. Bireyin tüm hayatı eş seçimi ile olumlu veya olumsuz şekilde etkilenebilmektedir. Eş seçimi önemli bir karar olmakla birlikte zor ve karmaşık bir süreçtir (Keldal & Karadaş, 2021). Pek çok kültürde evlilik öncesi; birbirlerini görme, tanışma, arkadaşlık, nişan, nikâh ve düğün gibi aşamaları olan toplumsal bir süreç olarak gerçekleşmektedir. Bu süreç çiftin evlenmeden önce birbirlerini tanımalarına imkân veren ve evlilik kararının daha başarılı olma olasılığını arttıran düzenlemelerdir (Canel, 2007).

Bu düzenlemelere rağmen, bireyin istediği biçimdeki ideal insanla karşılaşması çok zordur. Doğru eş seçmenin asıl amacı mükemmel insanı bulmak değil doğru kriter ve özellikteki hayatın paylaşılabileceği kişiyi seçmek olduğu söylenebilir. Evlilik

öncesi süreçte çiftlerin birbirlerine ve birlikte evliliğe uygun olup olmadıklarını fark etmeleri, seçimlerinde kararlı iseler beklentilerini gözden geçirmeleri, karı ve koca rollerini tanımaları, son derece önemlidir (Aydın & Demir, 2017).

Eş seçiminin çok önemli bir karar olduğu unutulmamalıdır. Doğru eş seçimini üç aşamalı bir karar süreci olarak tanımlamak, bu kararın değerlendirilmesinde önemli olacaktır. Doğru eş seçiminde ilk aşama öncelikle kişinin kendisini çok iyi tanımasıdır. Ardından evleneceğinin çok iyi tanınması, kendisi ile uyumlu bir kişide sahip olmasını ve olmaması gereken özellikler belirlemelidir (Çelik & Asqarova, 2018). Özetle, bireyin kendisini ve karşısındaki eş adayını doğru ve gerçekçi şekilde tanıyıp değerlendirmesi doğru eş seçiminin kararında en önemli unsurdur.

Mutlu evlilikte büyük önem taşıyan eş seçimi bilim insanları tarafından çok araştırılmış ve pekçok kuramları oluşturulmuştur (Keldal & Karadaş, 2021). Eş seçiminde kişilerin birbirlerini çekici bulmalarının önemli olduğu görülmüştür. Kişilerin birlikte olmak istedikleri insanları neden çekici bulduklarını anlatan farklı kuramsal görüşler vardır (Yavuzer, 2010). Psikanalitik Kuram: Psikanalitik kuramın kurucusu Freud eş seçmeyi, çocukların ana babadan karşı cins ebeveyne karşı hissettikleri yakınlık ve hayranlığa bağlamakta, bilinçdışı karmaşık süreçler yoluyla kızların, baba; erkeklerin, anne özelliklerini taşıyan kişileri eş olarak seçtiklerini belirtmektedir (Myers 1988, akt: Özgüven, 2009). Ortak Özellikler Kuramı: Eşlerde bulunan özelliklerin birbirlerine göre "benzer" özellikler ya da "farklı" özellikler olması gerektiği konusunda birbirinin karşısı iki görüş bulunmaktadır. Bunlar "ortak özellikler" (homogami) ve "zıt özellikler" (heterogami) görüşleridir. Eş seçmede "ortak özellikler" görüşüne göre, evlenecek kişilerin benzer yönlerinin çok olmasının, evlilikte başarı ihtimalini arttıracığına inanılmaktadır. Buna göre, eş seçerken tarafların özellikleri kendisine benzeyen kişileri seçmesi gerekmektedir. Bu tür evlilikte, ekonomik durum, dini inanç, ırk, eğitim, yaş, sosyal değerler açısından eşlerin önemli ölçüde birbirlerine yakın ve benzer olmaları istenmektedir. Nitelikler yönünden homojen bir yapı gösteren böyle bir evlilikte, anlaşmazlık ve çatışma konularının az olacağı, mutlu olma olasılıklarının yüksek olacağı belirtilmektedir (Aydın & Demir, 2017). Ayrıca bu tür evliliklerde çıkabilecek sorunlar etkileşimin kolay olması nedeniyle, gerçekçi ve objektif yaklaşımlarla çözülebileceği, eşlerin birbirlerini anlamalarının daha kolay olacağı düşünülmektedir (Özgüven, 2009). Zıt Özellikler Kuramı: Eş seçiminde, "zıt özellikler kuramına" göre, eş seçiminde

bireylerin kendilerinde olmayan niteliklere sahip olan kişileri seçmelerinin evlilik başarısını artıracığına inanılmaktadır. Zıt karakterli kişilerin birbirini çektiği görüşe göre örneğin yönlendirici bir erkeğe, itaatkâr bir kadınla daha iyi anlaşacağı ifade edilmektedir (Özgüven, 2009).

Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Görüşü: Birbirlerini tamamlayan gereksinimler kuramı, eş seçiminde, bireysel "gereksinimlerin doyumu"nun önemli olduğunu, benzeyen ve birbirlerini tamamlayan özellikleri olan eşleri başarıya götüreceğini belirtmektedir (akt. Özgüven, 2009). Kişilerin temel gereksinimlerinin birbirinden farklı olduğunu, cinsiyete göre de bazı gereksinimlerin erkekler, diğer bazılarının ise kadınlar için daha önemli olduğuna işaret etmekte, kişilerin birbirlerine "benzeyen" ve birbirlerini "tamamlayan" gereksinimler nedeniyle karşılıklı olarak birbirlerinden hoşlanacakları vurgulamaktadır (Özgüven, 2009).

Uyaran-Değer-Rol Kuramı: Bu kuramın adındaki, "uyaran", "değer", "rol" sözcükleri, çiftlerin birbirlerini tanımaya yönelik "kur yapma ve arkadaşlık" döneminin üç aşamasını vurgulamaktadır. "Uyaran-değer-rol kuramını" geliştiren Murstein (1982)'a göre, eşler, kendilerine en iyi davranmaya çalışan, bireyleri seçerler. Eşler, birbirlerinin "yarar" ve "sadakatini", aralarındaki ilişkilerin farklı noktalarında test ederler ve denerler. Bu, eşi sınama ve gözden geçirme süreci, tarafların birbirlerine "kur yapma" döneminin yukarıda belirtilen üç aşaması içinde gerçekleştirilir. "Uyaran" dönemi kadın ve erkeğin ilk tanıştığı ve birbirini gördüğü ve ilk izlenimlerin alındığı dönemdir. Başlangıç değerlendirmeleri tarafların dış görünümü, sosyal ve zihinsel özelliklerine göre yapılır. Eğer ilk izlenim iyi ise ikinci dönem "değerlerin karşılaştırılması" dönemine geçilir. Bu dönem kişilerin ilgi, tutum, inanç ve gereksinimlerinin birbirine uygunluğunun belirlendiği ve "sözel" olarak ifade edildiği bir dönemdir. Son dönem veya "rol dönemi" esnasında eşler, evlilikte ve birliktelikte "birbirini tamamlayıcı" veya "birbirine uyan rollerinin" olup olmadığını test edip denerler ve eş seçimi konusunda bir sonuca ulaşırlar (Özgüven, 2009). Özetle, eş seçimi konusunda farklı kriterler bulunmaktadır. Doğru eş seçiminin ilk ve en önemli basamağı olan bireyin kendini tanıması, mutlu olacağı eş seçmekte hangi kuramın daha uygun olacağına karar vermesini kolaylaştırır. Her kuram kendi dayanakları çerçevesinde doğru eş seçimi konusuna açıklık getirmiştir.

Evlilikte Şiddet

Şiddet ile ilgili yaklaşımlar geçmişten günümüze değişim göstermektedir. Değişimde toplumsal yapının gelişmesi etkindir. İnsanlığın var oluşundan beri şiddet vardır. Şiddet bireysel toplumsal ve çevresel faktörlerden etkilenen karmaşık bir kavramdır. Şiddet genellikle güçlüden güçsüze doğru gerçekleşir. (Şiddet, 2015). Bazı sosyal çevrelerde bir davranış şiddet olarak görülmezken; bazı çevrelerde aynı davranış şiddettir (Kurt ve arkadaşları, 2018). Kişinin yaşadığı toplum korkunun veya korkutmanın üstün görüldüğü bir yapıdaysa şiddet normalize edilir. Kavram olarak şiddet farklı bir yere sahip olsa da karşımıza sosyal yapı içinde çıkmaktadır. Korku şiddeti içerir. Korkuya anlam yükleyen sosyal yapılarda şiddet onaylanmaktadır. Bu toplumlarda güç sahibi olan üstündür güçsüzü korku ile yönetir (Kurt ve arkadaşları, 2018). Türk kültüründe uzunca bir süre korku üstün bir yapıya sahipti. Yakın zamana kadar aile içerisinde ebeveynler çocukların eğitiminde korku dolayısıyla şiddeti etkin şekilde kullanılmaktaydı. Çocuklar sadece ailede değil okulda da korku kültürü ile eğitilmekteydi. Aynı şekilde eşler arasında da uyumu sağlamak için korku dolayısıyla şiddet kullanılmaktaydı. Ve toplum bunu normalize etmekteydi. Kadının eşinden şiddet görmesini destekleyen pek çok da deyim ve atasözleri bulunmaktadır Örneğin “kocandır, döver de sever de...” (Özkan ve Gündoğdu, 2011).

Şiddetin pekçok yönü bulunmaktadır psikolojik, ekonomik, cinsel ve fiziksel vb. Şiddet olgusu korku amaç edinen bir saldırganlıktır. Saldırganlık, birine veya bir şeye zarar vermek amacıyla yapılan davranıştır (Kurt ve arkadaşları, 2018). Aile içindeki şiddet de çoğu kez korkutmak amaçlı zarar veren bir davranış olarak karşımıza çıkar. Aileye ve evliliklere büyük zarar veren şiddet olgusu, aynı zamanda şiddet ortamında büyüyen çocukların da psikolojik durumlarını olumsuz etkilemektedir (Kurt ve arkadaşları, 2018). Şiddet eğitimle engellenebilir. Öğrencilerle psiko-drama teknikleri kullanılarak kendilerini ifade etmeleri sağlandığı çalışmalarda öğrencilerin saldırgan olma durumlarının azaldığı görülmüştür. (Karataş ve Gökçakan, 2009).

Şiddet; beden gücünü kötüye kullanan, bireye veya topluma zarar veren, kötü ve olumsuz duygular barındıran bir davranış biçimidir (Sivaslıoğlu, 2020). Bir başka tanımla şiddet, fiziksel ve psikolojik acı-zarar veren saldırgan davranışlardır (Özkan

ve Gündoğdu, 2011). Şiddetin türleri mevcuttur. Türüne göre şiddet gören bireyin aldığı zarar değişir. Şiddetin en fazla gerçekleştiği yer aile içerisinde (Sivaslıoğlu, 2020). Topluma ve bireye en büyük zarar veren şiddet de aile içerisinde yaşanandır.

Aile Ekonomisi

Beslenme, barınma vb. gibi temel ihtiyaçlardan başlayan bireyin toplumsal hayata uyumu için gerekli sayısız ihtiyaçtan bahsetmek mümkündür. Bireyler bu ihtiyaçları karşılamak için sahip oldukları para, zaman, enerji vb. gibi kaynakları kullanırlar. Fakat insan ihtiyaçları sınırsız, kaynaklar ise sınırlıdır. Bu nedenle birey ve aileler için kaynakları doğru kullanmak için eğitim gerekli olmalıdır (Gürel, 2016).

Aile ekonomisi sahip olunan kaynakları kullanarak aile amaçlarının gerçekleştirilmesi için düzenlenen faaliyetlerdir. Aile ekonomisi ile ailenin yaşam biçimini iyileştirmek, yaşam standardını yükseltmek için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması hedeflenir. Aile ekonomisi ile ilgili eğitimler, toplumdan topluma ve aynı toplum içindeki ailelere göre değişiklik gösterebilmekle birlikte, genel amaçları vardır. Bu eğitimlerde, aile bireylerine sağlıklı, üretken, yaratıcı, başarılı ve mutlu bir ev ve aile ortamı sağlamada gerekli bilgi ve becerileri sağlamak, ailenin yaşam koşullarını iyileştirmek, gerekli yönetsel bilgi ve becerileri geliştirmek, aile kaynaklarının önemini, verimli kullanma ilkelerini ve yollarını kavratmak, ailenin ekonomik güvenliği için gelirin planlanması, kullanılması, artırım, yatırım gibi konularda bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılmasını sağlamak olarak sıralanabilir. Aile ekonomisini uyum içinde yönetme konusunda gençlerin bilgiye sahip olması davranışlarını bu yönde değiştirmesine ve evliliğin başından daha sağlıklı olmasına yardımcı olmaktadır (Gürel, 2016).

Evlilikte Cinsellik

İnsanın varlığını sürdürmesinde hayati bir işlevi yokmuş gibi görünen cinselliğin sanılanın aksine bireyin hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Birey psikoloji ve beden sağlığı için cinsellik yaşmalıdır. Aksi durumda yaşam kalitesi düşer (Günsün ve Bozkurt, 2009). İnsanın ihtiyaçlarını değerlendiren Maslov'un ihtiyaçlar hiyerarşi pramidinin en alt basamağında açlık, susuzluk, oksijen, uyku ve buna benzer temel yaşamsal ihtiyaçlar ile cinsellik de yer almaktadır (Maslov, 1958).

Benzer şekilde Dünya Sağlık Örgütü de cinselliğin, duygusal, fiziksel ve sosyal olarak bireyi etkilediğini iletişim ve aşkı zenginleştirici etkilerde bulunduğunu belirtmektedir (Roşonlu, 2019). İnsanın cinsel hayatını etkileyen psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik, tarihi, dini, hukuki etkenler bulunmaktadır (Roşonlu, 2019).

Cinsel hayatı sağlıklı olan eşlerin birbirlerine karşı anlayış ve yakınlıkları daha fazla olmaktadır. Eşlerin arasındaki sorunları gideren cinsellik, sıcaklık, samimiyet hisleridir (Canel, 2007). Keyifli, doyurucu ve güvenli bir cinsel deneyim yaşamak öncelikle bireylerin kendilerini tanımlarıyla başlar. Kendini seven, sayan ve güvenen bir insan karşısındakine de bu olumlu duygularla yaklaşabilir. Mutlu bir cinsel yaşamı etkileyen, eşlerin karşılıklı güveni, dürüstlüğü, açıklığı ve paylaşımları üzerine şekillendirilir. Eşlerin kendilerindeki cinsel haz noktalarını fark etmeleri ve birbirlerine sevdikleri, istedikleri veya sevmedikleri cinsel davranışları paylaşmaktan kaçınmamaları gereklidir. Kadının erkeğe göre cinselliğe hazırlığı ve farklı koşullardan etkilenmesi daha fazladır. Bu nedenle güvensiz ortamlarda kadının doyum sağlaması güçtür. Eşler cinsellik sırasında birbirine karşı sorumlu davranarak, birbirlerinin mahremiyeti ve değeri olduğunu bilmelidirler. Cinselliğin nasıl yaşanacağına dair detaylarda eşler birlikte karar vermeli ve her iki tarafın isteğı ve onayı ile hareket edilmelidir. Bireyler hoşlanmadığı bir cinsel davranışı yapmak zorunda değildir. Eşler cinsellik sonrası yaşadıkları haz, mutluluk yâda doyumсузлук veya hoşlanmama konularını konuşabilmelidirler (Soydaş, 2016). Eşler arasındaki sağlıklı cinsel yaşam bireylerin fiziksel, psikolojik, sosyal ve aile sağlığını olumlu etkilemektedir (Bozdemir ve Özcan, 2011).

Eşler arasındaki ilişkilerin sağlıklı oluşmasında sağlıklı cinsel hayatın önemli etkisinin olduğu unutulmamalıdır (Kayır, 1998). Evlilikte cinselliğin en önemli işlevi, hazzın paylaşılmasıyla, yakınlığın pekişmesi ve derinleşmesi, buna bağlı olarak da yaşamın ve evliliğin güçlüklerine karşı baş etmede çatışmaların azaltmasıdır. Eşler arasında cinsel işlevlerin sorunsuz olması, evliliğe olumlu katkısının yaparken; cinsel işlevlerde sorun yaşayan eşlerde bunun evlilik üzerinde oldukça güçlü ve olumsuz bir etkisinin olduğu görülmektedir. Sorunlu cinsel yaşamı olan eşler birbirlerine karşı olumlu duygu geliştiremez. Sağlıklı cinsel yaşamı olmayan eşlerde araştırmacılar tarafından evlilik içerisindeki yakınlığın tükettiğı öne sürülmektedir (Okci, 2017). Yapılan araştırmalarda, eşler arasındaki cinsel doyumun

artması evlilik uyumunu da yükseltmiştir. Evlilik uyumunun yüksek olduğu eşlerde cinsel doyumun da arttığı gözlenmiştir (Kudiaki, 2002; Sokolski ve Hendrick, 1999).

Evlilik Eğitim Programları

Evliliklerin ailenin temeli olduğundan gelişmiş ülkeler evliliklere büyük önem veriyor ve çok uzun yıllardan beri özellikle Amerika’da evlilik ilişkisini geliştirmekle ilgili eğitim çalışmaları için devlet tarafından oldukça yüksek bütçeler ayrılmaktadır (Ponzetti, 2016). Bu programlar Amerika ve İspanya’daki çalışmalarla, evlilikte yaşanan problemleri önleme şeklinde başlamıştır. Evlilik geliştirme programları daha çok evliliklerde problemler var olmadan veya var olan problemler büyümeden gerçekleştirilen, eşlerin ilişki yeteneklerini geliştirici programlardır (Canel, 2007).

Evlilik eğitim programları ilk başlarda evlilik ilişkisini geliştirme mantığı ile oluşturulduğu görülmekteydi. David Vera ve Mace (1975) ile evlilik eğitim kursu geliştirdiler. Kursun amacı eşlere sorunlar başlamadan yardımcı olmaktı. Barselona’da Peder Gabriel Calvo 1962’de Evlilik Etkileşim Grubu (Marriage Encounter) hafta sonları yapılan ve halen Dünya’nın çoğu yerinde işlevde olan bir programı geliştirdiler. Bu programın temel amacı, eşlere ilişkilerini daha iyiye taşıyabilmek için pratik bilgiler vermektir. Çift Evlilik Geliştirme Derneği (Association for Couples in Marriage Enrichment: ACME) 1970 ve 1980 yıllarında kurulmuş bir dernek olup, Dünya çapında hizmet veren bir kuruluştur. Peder Gabriel Calvo’nun kurduğu Evlilik Etkileşim Grubu (Marriage Encounter) da Dünyaya yayılmış ve yılda 250.000 çifti eğitmiş program olmuştur (Halford, 2004; Kirby, 2005).

Bu çabaların ardından hızla çoğalan evlilik eğitim programları ve eğitim gruplarından tüm dünya en çok kullanılan ve bilinenleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Kirby, 2005; Canel, 2007):

1. 1975: Mace’in ACME (Association for Couples in Marriage Enrichment) programı.
2. 1975; Miller, Nunally ve Wackman’ın Minnesota Çift İletişim Programı (Minnesota Couples Communication Program).

3. 1977: Guerney'in İlişkiyi Geliştirme Programı (Relationship Enhancement Program).
4. 1976; Otto ve Otto'nun Evliliğinden Daha Fazla Zevk Al Programı (More Joy in Your Marriage).
5. 1976: Schmitt ve Scmitt'in Evlilik Yenilenme Sığınağı (Marriage Renewal Retreat).
6. 1977: l'Abate'nin Yapılandırılmış Gelişim Programı (Structured Enrichment Program).
7. 1979: Gottman'ın Evlilik Laboratuvarı (Marriage Lab).
8. 1980: Stuart'ın Davranış Değiş-Tokuş Programı (Behavioral Exchange Program)

Minnesota Üniversitesi'nde Sherod Miller, Daniel Wackman ve Elam Nunnally tarafından 1970'lerin başlarında en iyi bilinen evlilik eğitim programı geliştirilmiştir, program özellikle çift iletişim programı niteliğinde düzenlendi. Bu program farklı dillere çevrilerek tüm Dünya'ya sunulmuştur. Ekip daha sonra bu eğitimleri verecek eğitmen yetiştirmek için kişilerarası eğitmen materyalleri programlayıp geliştirmiştir (Miller ve arkadaşları, 1984; Nunnally, 1970). Çift geliştirme programı çok sayıda tez, nicel araştırma, nitel vaka çalışmaları ve meta-analizler incelenerek geliştirilmiş, somut kanıt temeli üzerine geliştirilmiştirler (Butler ve Wampler, 1999; Russell ve arkadaşları, 2001). Guerney (1977), evlilik eğitiminde psiko-eğitim ilişki beceri eğitimlerinin geliştirilmesinde öncü olmuştur. Giblin ve arkadaşlarının (1985), çok sayıda deneysel çalışma, nitel çalışma meta-analizinde evlilik ilişkisini geliştirme programlarının etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Halford ve arkadaşları (2003) ilişki ve evlilik eğitimi konusundaki uygulamaları gözden geçirdi, aile ilişkileri, ilişki ve evlilik eğitimlerine yönelik yeniliklerle ilgili özel bir bilimsel araştırma dergisinin editörlüğünü yaptı.

Evlilik eğitim programları iki yaklaşım temele alınarak oluşturulur. (Kirby, 2005):

1. Aile hayatındaki başarının temel anahtarı evlilik ilişkisidir.
2. Önleyici müdahaleler olarak değerlendirilen evlilik eğitimleri, çift terapi çalışmalarından daha fazla fayda sağlayıcıdır.

Evlilik programları, problemleri başlamadan önleme, problemlere çözüm üretme veya eş ilişkilerinin ilerlemesine yardımcı olmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu programlar daha çok çiftler arasındaki iletişimi geliştirme amacına yönelik tasarlanmış programlardır. Bu programların temel amacı, evlilikleri uzun süre sağlıklı evlilik kategorisinde bulundurmaktır. Evlilik eğitim programlarının amaçlarına uygun sonuçlar verdiği, eşler arası ilişkileri geliştirdiği, evlilik doyumunu artırdığı gözlenmektedir (Halford ve arkadaşları, 2003).

Evlilik eğitim programlarında daha çok eşler arasında problemler başlamadan önce problemleri önlemek yâda sağlıklı ilişki kurmak için beceri geliştirmek amacıyla yapılmaktadır. Yapılan çalışmalarda en etkili olan eğitim, problemler başlamadan yapılan evlilik eğitimlerinin daha etkili olduğu yönündedir (Larson, 2004). Evlilik eğitim programları yaşanan problem konularına göre hazırlanmaktadır. Amaç evlilikteki iletişim problemlerini aşmak, boşanmaları önlemektir. Evlilik öncesi programların amacı ise doğru eş seçimi ve mutlu bir evlilik oluşturmak için bireylere eğitim vermektir (Markman ve arkadaşları, 2005).

Markman ve arkadaşları (2005) evlilik ilişkilerini geliştirme konusunda hazırlanacak programlarda bulunması gereken özellikler şu şekilde sıralamaktadır:

1. Oluşturulacak program olumlu evlilik ilişkisini destekleyici nitelikte olmalı, evlilik problemleri ve boşanma konusundaki risk faktörleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır.
2. İyi bir evlilik programı dinamik ve gelişmeye açık olmalıdır. Gerçekleştirilen son araştırmalara ve değişen ihtiyaçlara uygun olarak değiştirilip yenilenebilecek bir yapıya sahip olmalıdır.
3. İyi bir evlilik programı esnek olmalıdır. Bir program tüm uygulama gruplarına aynı şekilde kullanılmayabilir. Grubun yapısına ve ortaya koydukları ihtiyaçlara uygun olarak aynı değişime açık olabilmesi gerekmektedir. İyi bir program, çok değişik yapıdaki gruplara uygulanabilecek esnekliğe sahip olmalıdır.
4. Evlilik ilişkisini geliştirmeye ilgili programlar kısa süreli bir yapıya sahip olmalıdır. Her şeyden önce çiftler, uzun süreli programlara katılmak konusunda gönülsüzce davranmaktadırlar ve uzun süreli evlilik

programlarını yarıda bırakma eğilimi göstermektedirler. Kısaca kısa süreli programların uzun süreli programlardan daha etkili olduğuna dair kanıtlar mevcut bulunmaktadır. Kısa süreli ve tempolu bir program motivasyon açısından çok daha etkili olabilmektedir.

5. İyi program, grup üyelerinin ihtiyaçlarına yönelik olarak çeşitli konularda bilgi sağlamaya her an hazır olabilmektedir. Grup çalışmalarına katılan evli bireyler, birbirlerinden çok farklı problem alanlarına sahip olarak gruba gelmektedirler. Uygulayıcının, programın genel içeriğinden ayrı olarak tartışmaya açılmaya hazır diğer evlilik problemleri konusunda da bilgi vermeye her an hazır olması gerekmektedir. İhtiyaca yönelik olarak çeşitli konularda farklı kaynaklar sunabilmeye hazırlıklı olabilmelidir (Canel, 2007).

Amerika’da sağlık ve insan hizmetleri departmanı aracılığıyla Çocuklar ve Aileler İdaresi, Sağlıklı Evlilik Girişimini finanse etti. Böylece evlilik eğitimleri ülke çapında yaygınlaştı. Amerika’da Çift ve İlişki Terapisi Dergisi tarafından üç yıl sonra İlişki ve Evlilik Eğitimi ile ilgili en iyi uygulamaları anlatan bir sayı düzenlendi (Hawkins ve Erickson 2015).

Evlilik eğitim programları, eşlere problem çözme, iletişim ve ilişki geliştirme konusunda büyük katkı sağlamaktadır. Çiftler eğitimler aracılığıyla yaşadıkları problemlere daha farklı bakış açısıyla bakmayı öğrenirler. Problemlerine objektif ve bütüncül açıdan bakabilmeyi öğrenirler. Böylece eşler birbirlerini farklılıklarını algılayarak daha kabullenici iletişim geliştirirler (Hawkins ve Erickson 2015). Evlilik eğitim programlarının içerikleri genel olarak incelendiğinde, farkındalık kazanma, dönüt alma, bilişsel değişim ve beceri eğitimi olmak üzere dört içerik kapsamında yapılandıkları görülmektedir. Farkındalık, beklentiler, iletişimin geliştirilmesi, eş anlaşma, gibi konuların geliştirilmesini içerir. Dönüt, kişinin kendisini ve eşiyle olan ilişkisini değerlendirmesi anlamına gelir. Bilişsel değişim, bireyin duygu, düşünce, tutum ve inançlarının ilişkiyi olumlu şekilde değiştirmesi anlamına gelir. Beceri eğitimi ise, iletişim, problem çözme gibi konularda beceri kazanmak için yapılan pratiklerdir (Halford, 2004).

Evlilik eğitim programlarının 1970 yıllarında eğitimlerin verimliliğine yönelik araştırmaların başladığı görülür. Bu eğitimlerin verimliliğine dair araştırma sonuçları birbirinden farklılık göstermektedir. Evlilik eğitim program tasarımlarının genelde

eşler için gelecekte problem oluşturabilecek olan çatışma konularını azalttığı, evlilik problemlerini hafiflettiği, ilişki doyumunu yükselttiği görülmektedir (Halford, 2004; Markman, 2005; Canel, 2007, Hawkins ve Erickson 2015). Evlilik eğitim programlarının daha etkili sonuçlar vermesi için önerilen, eşler arasındaki sorunlar henüz başlamışken eşlerle çalışmaktır. İlişki doyumunu artırmak için geliştirilen yeniden yapılandırma programlarının eşler arasındaki ilişkiye olumlu katkı sağladığı pek çok araştırma sonucunda tespit edilmiştir (Halford, 2004; Markman, 2005; Canel, 2007, Hawkins ve Erickson 2015).

Davranışçı çift terapilerinin eşler arası ilişki doyumu üzerinde olumlu etkisi olduğu çeşitli araştırma sonuçlarında tespit edilmiştir (Bradbury ve arkadaşları, 1996). Ancak bu etkinin kısa süreli olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan sonra davranışçı yaklaşımların tek başına yeterli olmadığı bilişsel yaklaşımlarla da desteklenmesi gerektiği düşünülmeye başlanmıştır. Halford ve arkadaşları (2004) 12 evlilik eğitim programını incelemişler, iletişim becerileri ve ilişki doyumu üzerine etkili olduklarını ortaya koymuşlardır. Evlilik eğitim programları oluşturulurken programın uygulanacağı grubun kültürüne uygun olması en önemli noktalardan biridir. Tasarlanan program uygulanacak grubun kültürüne ait değilse, programın etkili olması mümkün değildir.

Huang (2005) yaptığı bir çalışmada, Asya ülkelerinde gerçekleştirilen evlilik eğitim programında evlenme şekillerinin Avrupa ülkelerindeki evlenme şekillerinden çok farklı olduğundan, Avrupa kültürüne göre hazırlanmış bir evlilik programının Asya ülkelerinde uygulanması doğru sonuçlar vermeyecektir. Örneğin geçmişte Asya ülkelerinde görücü usulü veya aile organizeleri ile eş seçimi yapılırken, günümüzde hızla artmaya başlayan aşk evlilikleri dikkati çekmeye başlamıştır. Huang (2005), aşkı her türlü problemin çözümü için önemli bir faktör olarak sunulmasının gerçek dışı beklentiler oluşturduğunu tespit etmiştir. Bunun da mutlu evlilikleri oluşturmak için çok yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle Huang (2005), Asya kültüründe yapılacak evlilik eğitimlerinde, ilişki geliştirme eğitimlerine verilen önem kadar evlilikler hakkında gerçekçi inanç ve değerler oluşturma çok önemli olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bu kültürlerde eşler aralarındaki ilişki yerine çocuklarına odaklanıp eş ilişkisini ihmal ettiklerini, evlilikle ilgili seminerlere katılma konusunda isteksiz olurken, anne-babalıkla ilgili seminerlere daha katılımcı oldukları görülmektedir (Huang, 2005).

Evlilik eğitim programları batı toplumlarında siyasiler ve devlet yöneticileri tarafından önemli derecede desteklenmektedir (Kirby, 2005). Son yıllarda Türkiye’de de devlet yöneticileri tarafından evlilik eğitim programlarına destek verilmektedir. Maalesef ülkemiz hala daha bu konuda gerek siyasiler tarafından gerekse devlet yöneticileri tarafından gerekli önemi ve desteği görememektedir. Bu konularda da akademik çalışma yok denecek kadar azdır.

Evlilik eğitim programları eşler arasındaki iletişimi geliştirmek amacıyla oluşturulmuş sosyal beceri eğitimleridir. Eşler arasındaki iletişimi geliştirmek mümkün olmasına rağmen oldukça zordur. Eğitimler sonunda katılımcılar ilk başta olumlu davranış değişimi göstermekte, sonrasında ilişkiler rutine girince kazanılan becerilerin unutulduğu gözlenmektedir. Evlilerde iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirmek için yapılan çalışmalarda kazanılan becerilerin bir süre sonra kaybedildiği sık görülen bir durumdur. İlişki geliştirici eğitimlerin etkililiğini artırmak için, problemler başlamadan önce eğitimlerin verilmesi daha etkili sonuçlar verir. Evlilik öncesi eşlere verilen eğitimlerin, zarar görmüş ve yıpranmış evliliklere göre daha etkili sonuçlar verdiği görülmüştür (Segrin ve Flora, 2018).

Gottman (2013) ilişkiler üzerinde araştırma yapmaya başlamış. Eşler adı verilen gözlemsel bir kodlama sistemi kullanarak Etkileşim Puanlama Sistemi ismini verdiği araştırma başlattı. Gottman evlilik ilişkisini anlamak için evlilik etkileşimini ölçmeye çalıştı, bu bulguları teori geliştirmede kullandı (Gottman, 2013). John ve Julie Gottman kurdukları Gottman Enstitüsü'nde Aşk atölyeleri oluşturarak geliştirdikleri eğitimleri tanıtmaya fırsatı buldular (Gottman, 2002; <http://www.gottman.com/>). John, kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak İlişki Araştırma Enstitüsü'nü kurdu. Bu enstitüde, John Gottman ve Julie Schwartz Gottman ilişkileri izleyerek teoriler oluşturuldu. Bu teoriler Evlilik Kliniği adlı kitabın temelini oluşturdu (Gottman, 2013).

Problemleri ve boşanmaları önlemek için geliştirilen eğitimlerin başlangıçta düşünülenenden daha zor olduğu kanıtlanmıştır (Bradbury ve Lavner, 2012). Amerika’da 2006 yılında ilk web tabanlı bilgi ve araştırma merkezi olan ulusal Sağlıklı Evlilik Merkezi hibe ile finanse edildi. Amerika’da Sağlık ve İnsan Hizmetleri Departmanı aracılığıyla evlilik eğitimini ülke çapında yaygınlaştırmak için Sağlıklı Evlilik Girişimi finanse edildi. Pek çok evlilik programının araştırma

destekli temelleri vardı fakat sağlam temelleri yoktu (Rauer ve arkadaşları, 2014). Daha profesyonel evlilik ve ilişki eğitim programları geliştirmek için, mevcut evlilik programları arasındaki zayıflıkları tespit edilip; niteliksel araştırmaların sonuçlarına bakıldı. Programların güçlü ve güçsüz yönleri tespit edilerek zayıflıkların giderilmesine çalışıldı (Rauer ve arkadaşları, 2014).

Evlilik eğitim programları eşler arası yakın ilişkilerin, sosyal, fiziksel ve psikolojik yönlerini anlama amacıyla geliştirilmiştir. Değişen yaşam koşullarında en fazla ihtiyaç duyulan eğitimlerden biri haline gelmiştir. Çünkü yapılan araştırmalarda mutluluğun evlilik ve aile ile çok alakalı olduğunu göstermiştir. Amerika’da 18-90 yaşları arasındaki 2000 evli çift üzerinde yapılan araştırma, evli olanların evli olmayanlara göre daha mutlu olduklarını oraya koymuştur (Yavuzer, 2004). 2004’te yayınlanan “Sosyal Bilimcilerin Evliliğin Faydaları Hakkındaki Bildikleri” başlıklı raporda, evliliğin pek çok durumda çocuklar için daha iyi koşullar sağladığı ve mutluluğun bireyin bedenini ve ruh sağlığını olumlu etkilediği belirtilmiştir (Skwarok, 2015).

Amerika’da bol miktarda evlilik ve ilişki eğitimi programları bulunmaktadır (Ponzetti, 2016). Bu eğitimler, ortaokul sınıflarında sunulan eğitimlerde dâhil olmak üzere bir dizi kolejlerde, kiliselerde bireysel ve çift hazırlığı, internet ortamlarında kurslar ve envanterler, grup oturumları, inzivalar, ajanslar aracılığıyla topluluk çalıştayları, kitaplar, internet siteleri aracılığıyla kendi kendini yöneten programlar şeklinde geniş bir yelpazeyi kapsar. Evlilik eğitim programları ilişkilerin sürdürülmesine yönelik, herhangi bir sıkıntıyı yapıcı bir şekilde çözebilmek için ele alınır. Her biri farklı bakış açılarına sahip üç evlilik ve ilişki eğitim programı tanımlanabilir. Bu farklı yaklaşımlar bilgi ve farkındalık, envanter ve geribildirim yoluyla değerlendirme ve davranışsal beceri eğitimleridir. Evlilik programlarına yönelik birinci guruba yaklaşım bilgi sağlamaktır. Bu eğitimlerin amacı, eşlerin birbirlerini anlamaları için farklı bakış açılarının farkındalığını kazandırmayı hedefler. Kişilik farklılıkları, beklentilere yönelik dersler ve grup tartışmaları gibi programlarla bireyler bilgilendirilir. Bu programlar, evliliğin faydaları, finansal yönetim, cinsellik, ebeveynlik gibi konularla ilgili bilgi verilir. Bu eğitimlerden alınan geribildirimler ise ikinci grup program yaklaşımı olarak karşımıza çıkar. Geri bildirimler sonucunda bireylere daha sağlıklı eğitim programları hazırlanır. Üçüncü grupta benimsenen yaklaşım ise ilişki becerileri üzerine yapılandırılmış öğretimi

içerir. Epstein ve arkadaşları (2013) yapmış oldukları araştırmada, yedi alanda ilişki becerileri eğitimi düzenlemişlerdir. Bunlar, etkili iletişim, çatışma çözme becerileri, partner bilgisi, yaşam becerileri, öz yönetim, stres yönetimi ve sağlıklı cinselliktir.

Evlilik ve ilişki eğitim programlarının baskın konusu eşler arası iletişim becerisidir. Aslında birçok eğitimci bunu evlilik ve ilişki eğitimlerinin temeli olarak görmektedir. Bu programların temel konuları iletişim (örn. konuşmacı-dinleyici tekniği), çatışma çözümü (örneğin, öfke yönetimi) ve problem çözme (örneğin, anlaşmazlıkları müzakere)'dir (Bruhn ve Hill, 2004). Eşler arası iletişim becerilerinin kazanılması tüm ilişki sorunlarını için çözüm değildir. İletişim becerisini veya çatışma çözme becerisini kullanmak için erdem veya karakter gücü de gereklidir. Buna göre garantili bir program geliştirmek için, bağlılık, cesaret, sadakat, nezaket, adalet ve ılımlılık gibi erdemlere yönelik bilgi ve farkındalığı artırıcı beceri geliştirme eğitimleri de verilmelidir (Blanchard ve arkadaşları, 2009).

Masoumi ve arkadaşlarının (2017) yaptığı araştırma evlilik eğitiminin etkililiğini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Uygulanan eğitim 8 haftalık bir psiko-eğitim programıydı. Program sonunda öntest ve sontest sonuçları karşılaştırıldığında evlilik ilişkisini geliştirme programının evlilik ve cinsel doyumu önemli ölçüde artırdığını göstermiştir. 8 haftalık program sonucunda öntest puanı ($P<0,001$) program sonunda sontest puanı ($P=0.04$) anlamlı olarak artmıştır. Bu sonuçlara göre evlilik eğitimi çiftlerde evlilik yakınlığını ile evlilik ve cinsel tatmini artırabilir (Masoumi ve arkadaşları, 2017).

COVID-19 dünya çapında yayıldıkça çeşitli ülkelerde kullanılan ulusal sağlık sistemleri doğrultusunda izolasyona yönelik tedbirler alınmaya başlanmıştır. Çok fazla ülkede sosyal mesafeyi koruma ve evde kişisel izolasyon gibi önlemlerin gerçekleştirilmesi ile enfeksiyon yayılmasının büyük oranda önlenmesi amaçlanmıştır. Kamu ve özel sektörün çalışma biçimine evden çalışma, dönüşümlü mesai gibi esneklikler getirilmiş, tüm eğitim seviyelerinde uzaktan eğitime geçilmiş, toplantı, etkinlik, faaliyetler ertelenmiş veya iptal edilmiştir (TÜBA, 2020). Alınan bu tedbirler bireysel ve toplumsal hayatın olağan akışını değiştirmiş, önemli yaşam farklılıklarına neden olmuş ve toplumun tüm bireylerini farklı şekillerde etkilemiştir (Akoğlu-Karaaslan, 2020). Evde kapalı kalma, sosyal izolasyon, ekonomik sıkıntılar, ölüm korkusu gibi etkenler, ruh sağlığı ve insan psikolojisini olumsuz etkilemiştir.

ABD'de yapılan bir çalışmada her üç vatandaştan biri klinik depresyon ve anksiyete belirtisi olduğunu belirtmiştir (Bruin ve diğerleri, 2020). Yaşanan bu durum aile yaşantılarında çok büyük değişimlere neden olmuştur (Bruin ve diğerleri, 2020).

Covid-19 sürecinde ailelerde yaşanan değişimler, toplumsal değişimlere neden olmuştur. Pandemi insanlığı tehdit edici doğasıyla makro planda küresel krize neden olurken, mikro planda evliliklerde ve bireysel bazda sorunlara yol açmıştır. Pandeminin yayılım hızını yavaşlatmak için alınan sokağa çıkma yasağı gibi katı tedbirler ve hastalığın belirsiz yönleri, bireylerde kaygıyı tetiklemektedir (Mahase, 2020). Pandeminin etkilerinden olan eğitim faaliyetlerine ara verilmesi ve bireylerin gelirlerinin azalması ebeveynlerde stresin yükselmesine sebep olmuştur. Taubman-Ben-Ari ve diğerlerinin (2021), yapmış oldukları araştırmaya göre ebeveynler pandemi döneminde, pandemi öncesine oranla daha yüksek oranda stres yaşadılar. Babalar bu süreçte önceki yaşantılarından farklı şekilde evde kalmak zorunda kalmışlar, çocuklarla yoğun ve alışık olmadıkları şekilde etkileşime girdiler, stres seviyeleri arttı ve psikolojik rahatsızlıklar yaşadılar (Mahase, 2020). Covid-19 sürecinde bireylerin anlam arayışları ve evlilik doyumu beklentilerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Evlilik doyum düzeyi yükseldikçe, ebeveynlik stresinin de azaldığı görülmüştür. Taubman-Ben-Ari ve arkadaşları (2021)'nın yapmış oldukları çalışmada artan ebeveynlik stresıyla başa çıkmak için yaşamın anlamına odaklanma ve evlilik ilişkilerini güçlendirmenin önemini belirtmiştir.

Kapanmalar sonucu oluşan ekonomik ve sosyal değişiklikler, aileleri evlerinde ve iş ortamlarında beklenmedik karışıklıklarla baş etmeye zorladı. İş ve okul erişilebilirliğindeki bu ani değişiklik, ailelerin birlikte geçirdikleri zamanı ve ebeveynlerin yönettiği sorumlulukları değiştirdi. Okul ve ev ortamları sanal öğrenme platformları aracılığıyla birleştirildi. Yaşanan değişimler sonucunda okula giden çocuklar tam zamanlı olarak evde kalması ebeveynlerin sorumluluklarını artırdı (Singletary ve diğerleri 2022). Pandeminin neden olduğu günlük aile yaşantısındaki derin değişikliklerin, ebeveyn stresini ve aile içi gerilimi artırabileceği ve bunun da aile içi şiddet, çocuk istismarı ve ihmal dâhil olmak üzere olumsuz çocukluk deneyimlerinde bir artışa yol açabileceği öne sürülmüştür (Mahase, 2020). Lee ve arkadaşları (2020) Covid-19 pandemisinin Koreli aileler üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Aile zamanı ve ilişkiler, çocuk bakımı, okul ve eğitim, ekonomik refah ve iş, eşitsizlik ve ayrımcılık durumları açısından aileler içerisinde yaşanan

değişimler incelenmiştir. Pandemi nedeni ile işini kaybeden ailelerde ilişkisel zorluklar görülmüştür. Bu dönemde aile içi şiddetin ve çocuk istismarının arttığı gözlenmiştir. Özellikle küçük evlerde yaşayan sosyoekonomik olarak dezavantajlı ailelerde kişisel alan ihlallerinden dolayı çatışmalar yoğun olarak gözlenmiştir (Lee ve diğerleri 2020). Pandeminin getirdiği zorluklarla mücadele, aile eğitimleri gerekliliğinin önemini daha fazla ortaya çıkartmıştır (Guetto ve diğerleri, 2021).

Eğitim bireylerin evlilik ve ebeveynlik hakkında bilinçlenmesini sağlar. Bilen (1983)'e göre, kişilerin başarılı bir evlilik kurabilmeleri, her şeyden önce, onların evliliğe hazırlayıcı nitelikte bir eğitimden geçmelerine bağlıdır. Böylece boşanma oranı düşer ve ilişkiler daha sağlıklı kurulabilir. Fritsch (1985)'e göre ise anne-babalar her şeyden önce bilgisizliklerinin kurbanıdır. Hiç kimse onlara, evlilikte karşılarına hangi sorunların çıkacağını, onların üstesinden nasıl gelineceğini, ne zaman taviz vermek gerektiğini ve karşılıklı sevgiyi nasıl ayakta tutabileceklerini öğretmemektedir. Her boşanma, bir öğrenme sürecinin yetersiz bir şekilde sonuçlandığının göstergesidir. Boşanmaların önlenmesine ve mutlu ailelerin oluşmasına yönelik iki tür faaliyet yapılmaktadır. Birincisi aile danışmanlığı, diğeri ise evlilik ve aile eğitimleridir. Aile danışma faaliyetleri, boşanmaları önleme ve sorun çözmeye yöneliktir. Ailenin baştan sağlıklı bir şekilde kurulması ve sürmesine yardımcı olmak amacına yönelik önleyici ve geliştirici faaliyetlerde ise asıl amaç, boşanmaya neden olan durumları önlemektir. Söz konusu faaliyetlerde eğitim önem kazanmaktadır. Eğitici programların temelinde yatan felsefe, sağlık kavramı ile ilgilidir. Sosyal sağlık, aile ortamı ile yakından ilgilidir çünkü aile sosyal sağlığın temelini oluşturur (Güner, 2014).

Aile danışmanlığı daha çok parçalanmak üzere olan evlilikleri kurtarmak amacıyla, sorun çözme odaklı bir terapi sürecidir. Evlilik eğitimleri problemler yaşanmadan baştan sağlıklı evlilikleri oluşturmak için daha etkili bir süreçtir (Markman ve diğerleri, 1988). Bireylerin gelecek evlilik ilişkisinin sağlıklı yürüyebilmesini sağlayacak iletişim, problem çözme ve çatışma çözme gibi becerilere sahip olabilmeleri ve evlilikle ilgili gerçekçi beklentilere sahip olabilmeleri için evlenmeden önce ve evlilik sırasında ara ara eğitim almaları oldukça önemlidir (Canel, 2012). Literatürde gençlerin evlilik öncesi eğitim almaya çok olumlu baktıklarını ve evlilik öncesine yönelik eğitim programlarına katılmayı istedikleri belirlenmiştir (Duncan ve diğerleri, 1996; Martin ve diğerleri, 2003;

Silliman ve diğerkleri, 1992; Silliman ve Schumm, 2004). Evlilik Eğitimi programları bireylere (örneğin gençler, babalar, anneler), çiftlere (örneğin evlilik öncesi, evli) ve ailelere yönelik birçok gruba hitap eder (Ponzetti, 2016).

COVID-19 salgını, ailelerin ekonomik ve sosyal hayatında büyük değişikliklere neden olmuştur (Singletary ve diğerkleri 2022). COVID-19 salgını sırasında, işyerleri, okullar ve çocuk bakım merkezleri kapatıldığından birçok ebeveyn evden çalışmaya başlamış, aile üyeleri arasındaki iletişimleri çocukların yakın deneyimlerinin büyük bir kısmı haline gelmişti. COVID-19 pandemi sürecinde aile üyeleri zamanının çoğunu evde geçirmek durumunda kalmış ve her yaş aile bireyi bu zorunluluktan etkilenmiştir. Aileler günlük hayatta maske kullanımı, sosyal mesafe, izolasyon ve karantina gibi zorluklarla baş etme ve bu yaşam düzenine alışma durumunda kalmıştır. Bunlara ek olarak iş kaybı gibi ekzosistem faktörleri aile genelinde artan miktarda strese yol açmış olabileceğinden, pandemi bu bağlamda etkileşimlerin doğasını değiştirmiştir (örn., Calvano ve diğerkleri, [2021](#) ; Fong & Larocci, [2020](#) ; Lawson ve diğerkleri, [2020](#)).

Evlilik Eğitim Programı Geliştirme Süreci

Eğitim programlarının nitelikli insan yetiştirmek, kaliteli eğitim sistemi oluşturmak, ülkenin kalkınmasına ve gelişmesine yardımcı olmak ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak gibi amaçları vardır. Eğitim programlarının bu işlevlerini tam olarak yerine getirebilmesi sistemli ve bilimsel bir anlayışla geliştirilmesi, sürekli olarak gözden geçirilmesi ve güncelleştirilmesi ile mümkündür. Eğitim sistemlerinin temelini oluşturan eğitim programları, önceden hazırlanan bir çerçeve doğrultusunda yürütülür. Eğitim etkinlikleri ile bireye hangi davranışların kazandırılacağı ve nasıl yapılacağı eğitim programları ile belirlenir. Eğitimin niteliği, önemli ölçüde uygulanan eğitim programının niteliğine bağlıdır (Erden ve Akman 2014; Şeker 2014; Demirel 2015).

Eğitimin verimliliği, kazandırılacak davranış değişikliğinin gerçekçi olarak belirlenmesi, bunun gerçekleşmesi için uygun eğitim ortamının düzenlenmesi, sistematik rehberlik yapılması, davranış değişikliklerinin ne ölçüde gerçekleştiğinin güvenilir biçimde kontrol edilmesine bağlıdır (Oktaylar 2012; Turgut ve Baykul 2015; Sönmez 2015a).

Eğitimde program geliştirme, eğitim programının planlanarak uygulanması, değerlendirilmesi ve elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi süreci şeklinde açıklanabilir (Demirel 2015). Bir başka ifadeyle program geliştirme, tasarlanmış programın araştırmacı bir yaklaşımla uygulanarak geliştirilmesidir (Karakaya 2004; Şeker 2014). Program geliştirme, programın tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinden elde edilen veriler ışığında yeniden düzenlenmesini kapsarken, aynı zamanda düzenlenmiş bir programın, uygulama, araştırma ve bu araştırma sonuçlarına göre sürekli olarak geliştirilmesi sürecidir (Oktaylar 2012).

Program Geliştirmenin Planlanması Süreci

Program çalışma gruplarının oluşturulması, çalışma planının hazırlanması ve hedeflerin oluşturulmasına temel oluşturacak ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılmasını kapsamaktadır. Şeker (2014) program geliştirme sürecini planlama, tasarlama, deneme, değerlendirme, düzeltme ve yaygınlaştırma olmak üzere altı basamakta ele almıştır.

Çalışma Planı Hazırlama

Program geliştirme sürecinin ne kadar zamanda yapılacağı ve hangi basamaklarla, hangi uygulamalarla yapılacağını önceden belirleyip bunu bir işlem-zaman çizelgesinde işlem ağında veya bir akış şemasında göstermek, verim elde edebilmek ve planlı, sistematik çalışabilmek açısından önemlidir (Demirel 2015).

İhtiyaç Analizi

Program geliştirme sürecinde en önemli unsur olarak ele alınabilecek ve temel yapıyı oluşturmada oldukça etkili olan aşama, ihtiyaç analizi aşamasıdır. Program geliştirme ihtiyaçların belirlenmesi ile başlamaktadır (Ünal 2011). İhtiyaç analizi aşamasında toplumun, bireyin ve konu alanının ihtiyaçları belirlenir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için de genel durum, öğrencilerle ilgili genel veriler, eğitimin hedefleri, eğitim programlarının ihtiyaçları, bilimsel değişimler, içeriklerin nasıl sunulacağı ve eğitim programı ile hangi hedeflere ulaşılabileceği sorularının cevaplanması gerekmektedir (Ünal 2011).

Araştırmada ihtiyaç analizinde izlenen yol Demirel (2015)'in belirttiği ihtiyaç analizi aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalar; hazırlık, bilgi toplama, bilgilerin analizi, rapor edilmesi ve bilginin kullanımıdır. Hazırlık aşamasında ihtiyaçların nasıl

değerlendirileceğine ilişkin ve ihtiyaç analizinin nasıl yapılacağına ilişkin Kim tarafından yapılacak? Hangi sorular sorulacak? Kimlere ulaşılabilecek? Gibi sorulara cevap aranarak hazırlıkların yapıldığı aşamadır. Bilgi toplama aşaması, seçilen yaklaşıma göre belirlenecek yolla veri ve bilgilerin toplanacağı aşamadır. Bilgilerin analizi aşamasında ihtiyaç analizi için toplanan bilgiler ayrıştırılır. Ayrıştırılarak tanımlama, sıralama, bulguların yorumu, ihtiyacı ortaya çıkarıcı, sonuçlandırıcı çalışmalar bu aşamada yürütülür. Rapor edilmesi aşamasında ise ayrıştırılan bu bilgiler raporlandırılmaktadır. Bilgilerin kullanımı aşamasında sonuçlar gözden geçirilerek olası neden sonuç ilişkileri saptanır, sonuçlar ve amaçlar belirlenir (Demirel 2015).

Hedeflerin / Kazanımların Belirlenmesi

Hedef, bireyde bulunması gerekli görülen, eğitimle kazandırılabilir istendik özellikler, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan, davranış değişikliği ya da davranış olarak ifade edilebilir. Bu özellikler bilgi, yetenek, beceri, tutum, ilgi, alışkanlık vb. olabilir (Şeker 2014). Eğitim sürecinde hedefler; öğrenme-öğretme sürecini organize etme ve ölçme değerlendirme sürecine rehberlik etme gibi önemli işlevlere sahiptir. Hedef ifadeleri “Niçin?” sorusunu cevaplamaktadır. Hedef, programın temel ögesi, temel belirleyicisidir (Demirel 2015).

Eğitimcinin eğitim-öğretim faaliyetlerini planlayabilmesi önceden hangi hedefleri kazandıracağını bilmesine bağlıdır. Eğitim sürecinde öğrenene kazandırılacak hedeflerin belirlenmesi bir dizi aşama ile gerçekleştirilmektedir. Bireyin ihtiyaçları, beklentileri, toplumun beklentileri ve konu alanı özellikleri gibi hedef belirleyiciler söz konusudur. Hedeflerin belirlenmesi aşamaları bu belirleyicilere dayalı olarak ilk aşamada tasarlanır. Bu hedeflere aday hedefler denilmektedir. Aday hedefler, eğitim felsefesi, eğitim psikolojisi, eğitim ekonomisi ve eğitim sosyolojisi süzgeçlerinden geçirilir. Bu süzgeçten geçen hedefler kesin hedefler olarak isimlendirilir (Şeker 2014; Demirel 2015).

Hedef belirlemede dikkat edilecek önemli unsurlardan biri de hedeflerin taşınması gereken özelliklerdir. Hedeflerin davranışa dönük, açık seçik, ihtiyaca dayalı, öğrenme ürününe dönük, sınırlı, ulaşılabilebilir, sürekli, tutarlı, ardışık, bitişik ve genel olması gerekmektedir (Ünal 2011; Sönmez 2015b).

İçerik Seçme ve Örgütlenme

Eğitim programının öğelerinden biri olan içerik boyutunda, belirlenmiş amaç ve hedeflere ulaşmak için “Ne öğretileceği?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Eğitim sürecinde içerik seçilirken güncel, geçerli ve güvenilir bilgilere yer verilmesi önceliklidir. Hedeflere ulaşılabilmesi için öğrenene sunulacak bilgi içeriğinin geçerli ve güvenilir olması, değer taşıması, mantıksal ve bilimsel işleve sahip olması gerekmektedir (Demirel 2015; Sönmez 2015b).

Eğitim içeriğinin düzenlenmesinde ise temel ilkeler arasında; somuttan soyuta, kolaydan zora (basitten karmaşığa), bütünden parçaya ya da parçadan bütüne, yakından uzağa, günümüzden geçmişe, olaylardan genellemelere bir sıralama vardır. İçerik aşamalı ve bir birinin ön koşulu olacak şekilde sıralanmalıdır. Bu ilkeler her bir ders için geçerli olabilir. İçerik; hedeflerle tutarlı, anlamlı, faydalı, ihtiyaçlara dönük, bilimsel açıdan güvenilir ve güncel, uygulanabilir, yararlı ve sistematik olmalıdır. İçeriklerin düzenlenmesinde farklı yaklaşımlar benimsenebilmektedir. Bu yaklaşımlardan bazıları; doğrusal, sarmal, modüler, piramitse, çekirdek, proje merkezli, sorgulama merkezli veya disiplinler arası programlama yaklaşımlarıdır (Oktaylar 2012; Demirel 2015; Sönmez 2015b).

Eğitim Durumlarını (Öğrenme Yaşantıları) Belirleme

Eğitim durumlarının (öğretme-öğrenme etkinliklerinin) düzenlenmesi, eğitim programının üçüncü temel ögesidir. Öğrenende istendik davranış değişikliğinin gerçekleşmesi, öğrenme yaşantılarının etkili bir biçimde düzenlenmesi ile mümkündür. Eğitim durumları 23 düzenlenirken; Ne zaman? Nasıl? Ne ile? ve Nerede? Sorularına cevap aranır. Programda belirlenen hedeflere ulaşmak için öğrenen ve öğretmenlerin en aktif olduğu ögedir. Bu ögede çeşitli öğretim yöntem ve materyalleri kullanılır (Şeker, 2014; Demirel, 2015).

Eğitim durumlarının içinde, araç-gereçler, strateji-yöntem ve teknikler, zaman, ipucu, dönüt/geri bildirim, pekiştireç ve eğitimci davranışları yer alır. Eğitim durumlarını düzenlerken hedeflere ve öğrenene uygun olmasına, dikkat çekici, ekonomik ve öğretim ilkelerine uygun olmasına dikkat edilir (Demirel 2015). Sönmez (2015) programlanmış öğretimin basamaklarını, dikkati çekme, güdüleme, gözden geçirme, geçiş, geliştirme, özet, tekrar güdüleme ve kapanış bölümleri olarak belirtmiştir. Bu aşamaların yarar sağlayıcı biçimde tasarlanıp uygulanmasının

eğitimin amacına ulaşmasında etkili olduğu görüşündedir. Giriş bölümü dikkati çekme, güdüleme, hedefleri açıklama, önkoşulları bildirme gibi davranışsal eğitici öğeleri içerirken geliştirme bölümünde konu bilgisi ve konu ve hedeflere uygun belirlenen öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulandığı bölümdür. Sonuç bölümünde öğrenenin pekiştireçlerle öğrenmeyi tamamlaması süreci gerçekleştirilir. Bu süreçte en çok dikkat edilmesi gereken noktalardan biri öğrenenlerin özellikleridir. Öğrenme yaşantılarının öğrenen özelliklerine (Erden ve Akman 2014) ve öğrenme koşullarına göre düzenlenmesi eğitim süreci sonunda elde edilmesi planlanan başarının artmasını sağlayacaktır (Ünal 2011; Sönmez 2015b; Demirel 2015; Erdoğan 2015).

Değerlendirme Durumlarını Belirleme

Eğitim programını değerlendirme, programı veya herhangi bir ögesini kabul etmek, değiştirmek ya da çıkarmak amacıyla çeşitli ölçme yöntem ve araçları ile veri toplayarak, elde edilen verileri ölçütler ile karşılaştırma ve programın etkililiği konusunda karar verme sürecidir (Şeker 2014). Bir programdaki eksiklikleri fark edebilmek ve yanlış noktaları düzeltmek için programdan dönüt alınması gerekir. Bu noktada programlar değerlendirilerek devamlılığı sağlanır. Programların devamlılığının sağlanması için dönütler çok önemlidir. Bu aşamada özellikle eğitimci ve öğrencilerden alınan dönütler önemlidir (Ünal 2011). Program değerlendirmelerinin belirli standartlar çerçevesinde yapılması önemlidir. Standartlar genel olarak, değerlendirme sürecinin, veri toplama sürecinin dürüst ve doğru yapılması, güvenilir insanlar tarafından yapılması, toplumun yararına hizmet etmesi vb.dir. Program değerlendirmede çeşitli yaklaşım ve modellerden yararlanılmaktadır (Şeker 2014; Turgut ve Baykul 2015; Atılğan, Kan ve Doğan 2016).

Hazırlanan evlilik eğitim programı yapılandırmacı yaklaşım kapsamında rol oynama, ev ödevleri, model olma, otomatik düşünceler ve pekiştirme teknikleri kullanılmıştır. Bunun yanında, evlilik eğitim program kapsamında, grup tartışması, beyin fırtınası, soru-cevap ve yaratıcı drama gibi yöntem ve tekniklerden de yararlanılmıştır.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yurt içi ve yurt dışı ve Evlilik Eğitim Programları ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Evlilik Eğitimi İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Evlilik Eğitimi ile ilgili gerek Türkiye’de gerekse ülkemizde çok fazla araştırmaya rastlanmamaktadır. Aşağıda Türkiye’de ve ülkemizde evlilikle ilgili yapılmış çalışmalar yer almaktadır.

Tezer (1986), evlilik doyumu ve eşler arasındaki çatışma davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre, çatışmalar arttıkça evlilik doyumunun azaldığını göstermektedir. Eşler arasında uyum, sevgi, saygı paylaşımın olduğu çatışmanın az olduğu ilişkilerde evlilikteki doyumun daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Yıldırım (1992) yapmış olduğu araştırmada evlilikte eşler arası uyumu bazı etkileyen etmenler, evlilik yaşı, evlilik biçimi, ev içi işbölümü, eşlerin cinsel yaşamda anlaşmaları, akraba evlilikleri, sosyal çevrenin eşler arası uyumu etkilediğini tespit etmişlerdir. Özellikle erken yaşta evlenmenin evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır.

Hatipoğlu (1993), yapmış olduğu araştırmaya göre, demografik etkenlerin evlilik çatışmalarını buna bağlı olarak evlilikten sağlanan doyumu etkilediğini tespit etmişlerdir. Araştırmanın amacı, evlilik çatışmasını ve evlilik doyumunu etkileyen demografik etkenleri belirlemektir. Bunu için Demografik Envanter, Evlilik Yaşamı Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, iş doyumunu yordayan değişkenlerin, öğrenim durumu, amirle çatışmanın sıklığı, cinsiyet, gelir durumu ve evlilik doyumu, evlilik doyumunu yordayan değişkenlerin ise, eşle çatışmanın sıklığı, çatışmanın yarattığı gerginlik, iş doyumu ve yaş olduğunu göstermiştir.

Binici ve Hovardahoğlu (1996) Sabatelli’nin geliştirdiği Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği-EKDÖ (Marital Comparison Level Index)’nin ölçeğini Türkçe’ye uyarlayıp bunun geçerlilik güvenirliliğin değerlendirmişti. Evliliklerinde sorun yaşayan ve psikolojik destek alan 50 çifte uygulanan ölçeğin analiz sonuçları değerlendirilmiştir. Faktör analizleri ölçeğin olumlu ve olumsuz özelliklerini iki

faktörle değerlendirmiştir. a) evlilikle ilgili olumlu durumlara ilişkin karşılaştırma düzeyini, b) olumsuz durumlara ilişkin karşılaştırma düzeyini ölçekten alınan sonuçlardır.

Taştan'ın (1996), yapmış olduğu araştırmada ise, problem çözme aşamasında eşlerin davranışlarını incelemiştir. Taştan'ın (1996) eşlerin problem çözme davranışlarını cinsiyete, olgunluk derecesine ve evlenme tipine (görücü usulü ve anlaşılarak) göre değerlendirmiştir. Örneklem 55 evli çiftten oluşmuştur. Evliliklerin 23'ü görücü usulü, 32'si anlaşılarak yapılan evliliklerdir. Araştırma sonucuna göre çatışma problemi yaşadığını fark eden eşlerle fark etmeyen eşler arasında farklılık olduğu görülmüş. Fark edenler, daha olumlu iletişime girmişlerdir. Evlenme biçimleri arasında da farklılık gözlemlenmiş, anlaşılarak evlenenler, görücü usulü ile evlenenlere göre daha olumlu iletişime geçebiliyorlar. Cinsiyette de farklılık olduğu görülmüştür. Kadınlar erkeklere oranla daha olumlu iletişime geçebiliyorlar sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kışlak, (1997), yapmış olduğu araştırmada, evlilik uyumu ve cinsiyete bağlı nedensellik ve sorumluluk yüklemelerindeki nedensel ilişki değişimleri ve yükleme boyutlarının evlilik uyumunu yordamadaki katkıları incelenmiştir. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) ve İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ) uygulanmıştır. Araştırma 224 evli bireyle, 112 kadın ve 112 erkekle yapılmıştır. Cinsiyet değişkenine göre bakıldığında, kadın ve erkekler arasında farklılıklar görülmüştür. Kadınlar güdü ve genel yüklemeleri erkeklere göre daha fazla kullanmaktadırlar. Erkekler ise sorumluluk ve nedensellik yüklemelerini kadınlara göre daha fazla kullanmaktadır. Bu anlamda evlilik uyumunu en fazla etkileyen yordamanın güdü yordaması olduğu tespit edilmiştir.

Tümer (1998), yapmış olduğu araştırmada, evlilerde yaşanan çatışma odakları ve iletişim sorunlarını ele almıştır. Araştırmanın amacı, evliliği olumsuz etkileyen çatışma ve iletişim sorunlarını belirlemektir. Araştırma izmirde ikamet eden 43 evli çift üzerinde yapılmıştır. Dökmen tarafından geliştirilen Çatışma Eğilimi Ölçeği ile kişisel bilgi formu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, bireylerin yaşları çatışma düzeylerini etkilemektedir. Yaşları ilerledikçe, çatışma düzeyleri azalmaktadır. Eğitim düzeyleri yükseldikçe çatışma düzeylerinin de azaldığı görülmektedir. Eşler arası yaş farkında 3-5 yaş olanların en fazla çatıştıkları

görülmektedir. Mutlu evliliklerde çatışma düzeyinin daha az olduğu görülmektedir. Bu araştırma sonuçlarının daha mutlu evlilikleri geliştirmek için danışmanlık eğitimlerinde kullanılması önerilmektedir.

Aslan ve arkadaşları (1998), yapmış oldukları araştırmada Kocaeli’de çalışan 107 evli doktorun evlilik doyumlarının bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkisini değerlendirmiştir. Çalışmada Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) kullanılmıştır. Evlilik Yaşamı Ölçeği, evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiş, 10 maddelik 5’li Likert tipi bir ölçektir. Sonuçlara göre eşi de doktor olan bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sigara kullanan doktorların daha az uyumlu oldukları tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada en belirgin ilişki eşin de doktor olmasıdır. Evlilik doyumu ile diğer değişkenler arasında ilişki saptanamamıştır.

Acar ise (1998), evlilik doyumunu değerlendirmek için Ankara’da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü’ne bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan, üniversite mezunu evli personele Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) kullanılmıştır. SHÇEK’de çalışan 149 evli bireyin evlilik doyumunu değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyetin, mesleğin ve yaştan evlilik doyumunu etkilemediği görülmüştür. Evlilik uyumunu etkileyen faktörlerin, ev içi işbölümünü paylaşma, karşılıklı sevgi ve saygı, cinsel uyum, eşe güven, ekonomik gelir-giderde uyum, eşlerin sosyoekonomik olarak benzer olması, evlilik doyumunu olumlu olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Günay (2000), yapmış olduğu araştırmada eşler arasındaki kişisel düşünme modelleriyle evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmada, Markova tarafından geliştirilmiş 12 soruluk Kişisel Düşünme Modelleri Soru Listesi ile 32 sorudan oluşan Evlilik Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, evliliklerinin uyumlu olduğunu düşünen çiftlerle uyumsuz olduğunu düşünen çiftler arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Uyumlu olduğunu düşünen eşlerin ortak notaları daha fazladır. Uyumlu olan eşlerin benzer fikirleri olduğu görülmektedir. Uyumlu eşlerin birbirlerine duygularını daha kolay ifade ettikleri de görülmektedir. Benzer Kişisel Düşünme Modelleri olan çiftlerin daha uyumlu oldukları sonucuna varılmıştır.

Bacanlı (2001) yapmış olduğu araştırmada, üniversite öğrencilerinin Eş Seçimindeki kriterlerini araştırmıştır. Konya ve Ankara'daki üniversite öğrencileri arasında seçilen çalışma grubuna Eş Seçiminde aradıkları özellikler sorulmuştur. Sonuçlar çift yönlü varyans analizi tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, öğrenciler evliliği duygusal beraberlik olarak görmektedirler. Kızların daha çok ekonomik ve statü, erkeklerin ise doğurganlık özellikleri aradıkları görülmüştür. Konya ve Ankara arasındaki öğrencilerde de farklılıklar tespit edilmiştir. Konya'daki üniversite öğrencilerinin daha muhafazakar olduğu görülürken, Ankara'da yaşayan öğrencilerin ise daha modern liberal tercihler yaptıkları görülmüştür.

Kışlak ve Çabukça (2002) yapmış oldukları araştırmada, demografik değişkenler ve empatinin evlilik uyumuyla ilişkisini ölçmüşlerdir. Araştırma 150 evli katılımcı ile çalışılmış, bunların 75'i erkek, 75'i ise kadındır. Katılımcılara Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) ve Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, eşler arasındaki empatik ilişki evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Cinsiyete göre farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Hünler ve Gençöz tarafından (2003), yapmış oldukları çalışmada, evlilik doyumu ile boyun eğici davranışların etkisi araştırılmıştır. Evlilik doyumu ile evlilik problemlerini çözme becerisi arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırmada hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, bireylerin boyun eğici davranışlarındaki artış, problem çözme becerilerini azaltmakta, bu durum da evlilik doyumunun azalmasına neden olmaktadır.

Yıldız (2003), yapmış olduğu araştırmada, anne-babaların problem çözme becerisini geliştirmek için eğitim programı uygulamıştır. Araştırma 40 birey ile 20'si deney 20'si kontrol grubu olarak çalışılmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Katılımcıların okul öncesi dönemde çocukları bulunan evli bireylerdir. En az lise mezunlarıdır. Program 90 dakika süren 10 haftalık bir eğitimidir. Program sonucu, bireylerin problem çözme becerileri gelişmiş, buna bağlı anne-baba yaşantılarında da olumlu yönde değişimlerin olduğu görülmektedir.

Büyükşahin ve Hovardahoğlu (2004), yapmış oldukları araştırma, eşlerin aşka ilişkin tutumlarını incelenmiştir. Araştırmada Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri ele alınarak incelenmiştir. Araştırma iki boyutta yapılmıştır. İlk boyutta

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. İkinci boyutunda ise Lee'nin aşk biçimlerini (tutkulu, sahiplenici, mantıklı, özgeci, oyun gibi, arkadaşça) temel alan Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği kullanılarak, flört eden çiftlerle, ilişkisini resmîleştiren çiftlerin aşka ilişkin tutumları karşılaştırılmıştır. Farklı aşk biçimlerinin ilişki üzerindeki etkisi de incelenmiştir. 53 flört yaşayan çiftle, 54 evli çiftin aşka yönelik tutumları ölçülmüştür. Bulgulara göre erkekler daha fazla özgeci aşk biçimiyle bağlandıkları görülmüştür. Mutlu olma ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu, aşkı oyun gibi görme arasında ise olumsuz ilişki biçimi görülmüştür. Özgeci ve tutkulu aşk yaşayan kişilerin ilişkilerinde daha az sorun yaşadıkları, aşkı oyun gibi görme ve sahiplenici aşk biçimlerinde ise daha çok sorunların yaşandığı görülmüştür.

Gülsün ve arkadaşları tarafından (2005) tarafından evlilik doyumu ile erkek cinsel işlev bozukluğu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma grubunu cinsel işlev bozukluğu olan 26 erkek ve eşleri oluşturmaktadır. Araştırmada Golombok Rust Cinsel Doyum Envanteri ve Evlilik Yaşam Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular korelasyon analizi ve t testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlara göre erkeklerdeki cinsel işlev bozukluğunun evlilik doyumunu olumsuz etkilediği görülmüştür. Cinsel sorun yaşayan çiftlerin de arkadaşlık ilişkisi kurmadığı tespit edilmiştir. Cinsel işlev bozukluğu terapilerinde eşlerin birlikte tedavi sürecine alınmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Sardoğan ve Karahan (2005) yapmış oldukları araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen 10 oturumluk İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı'nın evlilik uyumu üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma grubu 12 deney, 12 kontrol olmak üzere 24 evli katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara Evlilikte Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı'na katılan bireylerin evliliklerinde daha uyumlu oldukları tespit edilmiştir.

Gülsün ve arkadaşları tarafından (2006), yapılan bir başka araştırmada, evlilik ilişkisi ile kadın cinsel işlev bozukluğunda, evlilik doyumu ilişkisi çalışılmıştır. Çalışma, cinsel işlev bozukluğu olan 20 kadın ve eşleri ile 23 kontrol grubu ile yapılmıştır. Katılımcılara, Golombok Rust Cinsel Doyum Envanteri (GRISS), Cinsel İşlev bozukluğu, Evlilik Yaşam Ölçeği, muayene ve görüşme formu uygulanmıştır. Sonuçlara göre, evlilik sorunları, evlilikle ilgili beklentiler, ev içinde huzur, evlilikte

heyecan ve sorunluluk alma, eşle baş başa geçirilen zamanla cinsel işlev bozukluğu olan kadınların daha olumsuz değerlendirmeler yaptıkları izlenmiştir. Bulgulara göre kadınların evlilik yaşamı ve cinsel işlev bozukluğu arasında olumlu yönde bir ilişki vardır. Araştırmacılara göre kadınların cinsellikle birlikte eşle olan ilişkileri de tedavi sürecine alınmalıdır.

Canel, (2007), yapmış olduğu araştırmada, ailede problem çözme becerilerinin geliştirilmesi, buna bağlı evlilikten elde edilen doyumunu artırma amaçlanmıştır. Bu amaçla en az 5 yıllık evli ve çocuğu olan 10 evli bireyden oluşan gruba Problem çözme becerilerini geliştirme yoluyla evlilik doyumunu artırma grubu oluşturulmuştur. Çalışma deneysel bir modeldir. Kontrol ve deney gruplarına öntest ve sontest olarak Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ) ile beraber, Problem Çözme Envanteri (PÇE) ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ) ölçekleri ve anket uygulanmıştır. Deney grubunda haftada iki gün 8 hafta 16 oturum şeklinde problem çözme, evlilik ilişkisini geliştirme buna bağlı olarak evlilik doyumunu artırmak için uygulamalar yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarından çalışma öncesi ve sonrası elde edilen puanlar Mann-Withney U Testi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen istatistik sonuçların anlamlılığı 0.05 düzeyinde test edilmiştir

Kalkan ve Ersanlı (2008), yapmış oldukları araştırmanın amacı, evlilik eğitim programı geliştirme ve evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisini araştırmaktır. Geliştirilecek program bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı geliştirilmiştir. Çalışma 30 evli birey ile gerçekleşmiştir. 15 deney 15 kontrol grubu olarak ayrılmıştır. Kontrol ve deney gruplarına Evlilikte Uyum Ölçeği ön-test ve son-test olarak kullanılmıştır. Mann-Whitney U testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralama testi kullanılarak öntest ve sontest puan sonuçları analiz edilmiş, anlamlı farklılık bulunmuştur. Evlilik eğitim programının bireyler üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Evlilik eğitimi programı, evlilik uyumunu artırmada kullanılabilir.

Cingisiz ve Murat (2010), yapmış oldukları araştırmada, evlenmek için nikah dairesine başvurmuş çiftlerin eğitim düzeyleri, duygusal zekâ düzeylerinin, cinsiyetleri, bireylerin yaşları, meslekleri ve evlenme biçimleri gibi değişkenler açısından değerlendirilmesi, birbirlerini tercih eden çiftlerin duygusal zeka düzeylerinin uyumları incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi Gaziantep ilinde bir belediyeye evlenmek üzere başvurmuş 46 nişanlı birey oluşturmaktadır. Eşlere Hall

tarafından geliştirilen Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Bulgulara göre bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça duygusal zeka düzeyleri de artmaktadır. Ortaokul ve üniversite mezunları arasında duygusal zeka puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Evlenecek çiftlerde birbirlerine karşın yüksek duygusal zeka tespit edilmiştir.

Hamamcın ve arkadaşlarının (2011), yapmış oldukları araştırma, üniversite öğrencilerinin evlilikle ilgili bilgileri öğrenmek için hangi kaynaklara başvurdukları ve evlilik öncesi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi için yapılmıştır. Araştırma 325 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılar Gaziantep Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde okuyan öğrencilerdir. Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu ve Evlilik Öncesi Eğitim İhtiyaçlarını Belirleme Anketi kullanılmıştır. Bulgulara göre üniversite öğrencileri evlilik yaşantısını, evli bireyleri gözlemleyerek, televizyonda gördükleri ve arkadaşları ile konuşarak öğrenmektedirler. Öğrencilerin en fazla boşanmayı önleme, anne-baba olmak, iletişim becerilerini geliştirmek. Eşler arasındaki bağlılığı geliştirmek ile ilgili eğitim almak istedikleri bulunmuştur.

Kurt (2011), ailelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek için bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmanın amacı, ailelerin hangi konuda kendilerini yeterli gördükleri, hangi konuda eksik gördükleri, hangi konuda eğitim verilirse eğitime katılacakları, bilgi edinme kaynaklarının neler olduğunu tespit etmek amacı ile yapılmıştır. Nitel ve nicel araştırmalar sonucu elde edilen bulgulara göre ailelerin eğitim duydukları alanlar şöyledir: (1) aile ekonomisi, (2) aile hukuku, (3) aile sağlığı, (4) ailede eğitim, (5) ailede iletişim ve (6) ailede medya kullanımıdır.

Kahraman (2011), yapmış olduğu araştırmada evli kadınlarda aile eğitim programının evlilik uyumuna ve aile ilişkilerine olan etkisini incelemektir. Araştırma 20 katılımcı ile gerçekleşmiştir. 10 deney ve 10 kontrol grubu olarak seçilmiştir. Araştırmada, Evlilik Uyum Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Deney grubuna toplam 7 haftada 75 dakika süren 12 oturumluk aile eğitim programı uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin karşılaştırılması için Mann-Withney U Testi kullanılmıştır. Kontrol ve deney gruplarının öntest ve sontest sonuçları için Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi uygulanmıştır. İstatistik verilerinden çıkan sonucun anlamlılık düzeyi 0.05 düzeyindedir. Eğitimler

sonucunda evlilik uyumu ve aile ilişkilerini geliştirmede aile eğitim programı etkilidir sonucu tespit edilmiştir. Fakat uygulanan eğitim programı, aile içi problem çözme, roller, iletişim, davranış kontrolü gibi beceri geliştirme konularında etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Salman ve Uzunboyulu'nun (2011) yapmış oldukları araştırmada, KKTC'de boşanmayla sonuçlanan evliliklerin olası boşanma nedenlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel ve nicel çalışılmış bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubu, 34 boşanmış bireydir. Katılımcılar, Şht. Ertuğrul İlkokul, Değirmenlik İlkokul ve Lisesi, Lefkoşa Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi müdürleri ile konuşarak boşanmış velilere ulaşılmıştır. Veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından anket geliştirilmiştir. Anket 35 sorudan oluşmaktadır. Anket geliştirilirken, 15 kişiyle görüşme yapılmış, literatür ve görüşmeler ışığında madde havuzu oluşturulmuş, eğitim sosyoloğu ve eğitim programcı 6 uzmanla görüşmeler yapılarak anket maddelerinin kapsam geçerliliğine dayanak sağlanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu boşanma nedeni olarak, çatışma, kişisel uyumsuzluk, ilgisizlik, ihmal olduğu ifade etmektedirler.

Halil ve Kahraman (2012) yapmış oldukları çalışmada aile eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu deney ve kontrol grubu toplam 20 kişiden oluşmaktadır. 10 birey deney, 10 birey de kontrol grubunu oluşturmuştur. Çalışmada veri toplamak için Evlilik Uyum Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. 10 kişilik deney grubuna her biri 75 dakika süren 12 oturumluk aile eğitim programı toplam 7 haftada uygulanmıştır. Kontrol grubuna bu anlamda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Araştırmada Mann-Withney U Testi uygulanmıştır. Deney grubunun ve kontrol grubunun öntest ve sontest verilerinin karşılaştırılması amacıyla, uygulama sonrası elde edilen puanlara Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi uygulanmıştır. Elde edilen istatistik sonuçların anlamlılığı 0.05 düzeyinde test edilmiştir. Bulgular sonucunda uygulanan Aile Eğitim Programının, evlilik uyumunu ve aile sistemi içindeki duygusal tepki verebilme durumunu arttırmada etkili olduğu saptanmıştır. Ancak uygulanan eğitim programının aile sistemi içindeki problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel Fonksiyonda Etkili Olmadığı Belirlenmiştir.

Dilek ve Yüksel (2013) yapmış oldukları araştırmada, evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluş durumunu geliştirmek için aile eğitim programı uygulanmıştır. Araştırma deney ve kontrol grubu olarak 22 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleşmiştir. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Doyum Ölçeği, Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri kullanılmıştır. 9 oturumluk 120 dakika süren aile eğitim programı 11 kişilik deney grubuna uygulanmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U Testi ve Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi kullanılmıştır.

Avcı (2014), yapmış olduğu araştırmada, üniversite öğrencilerinin romantik ilişki problemleri ve evlendikten sonra problem yaşayacaklarını düşündükleri konular, evlenmeden önce almak istedikleri eğitimler konularını belirlemek için yapılmıştır. Araştırma Ankara'daki üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. Toplam 366 öğrenci, 210'u kız, 156'sı ise erkektir. Bilgi toplama araçları olarak araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin ilişkilerinde en fazla problem yaşadıkları alanların sırasıyla iletişim (126; % 34,05), çatışma çözme (92; % 24,86), farklılıkları kabul (74; % 20), romantizm-cinsellik (44; % 11,90), sosyal destek (34; % 9,19) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en fazla problem yaşayacaklarını düşündükleri alanların sırasıyla romantizm- cinsellik (129; % 32,82), farklılıkları kabul (105; % 26,72), iletişim (84; % 21,37), çatışma çözme (48; % 12,22), sosyal destek (27; % 6,87) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en fazla eğitim almak istedikleri alanlarınsa sırasıyla iletişim (134; % 38,51), çatışma çözme (92; % 26,44), farklılıkları kabul (62; % 17,82), romantizm-cinsellik (36; % 10,34) ve sosyal destek (24; % 6,89) olduğu görülmektedir.

Mert, A. (2014), yapmış olduğu araştırmada, eşler arasındaki uyumu etkileyen etmenler ve bunların psiko-eğitim programı ile geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu amaçla 75 dakika süren 10 oturumluk bir psiko-eğitim programı hazırlanmıştır. Hazırlanan psiko-eğitim programı için Adana, Çanakkale, Bursa, İstanbul, Osmaniye ve Zonguldak illerinde yaşayan ve çeşitli meslekteki eşlere Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Dilmaç&Arıcak Değerler Ölçeği (DADÖ) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) uygulanmıştır. Çanakkale ilinde yaşayan 20 kişilik gruba 10 kişi deney ve 10 kişi kontrol olmak üzere eğitim verilmiştir. Gruplara, Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Dilmaç&Arıcak Değerler Ölçeği

(DADÖ) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ölçekler öntest olarak doldurulması istenmiş ve deney grubuna çift uyumu, değerler ve sosyal desteği içeren psiko-eğitim programı Sistemik Aile Danışmanlığı yaklaşımı ile uygulanmıştır. Kontrol grubuna hiçbir etkinlik yapılmamıştır. Deney ve kontrol grubundaki eşlere ölçekler, eğitimden bir hafta önce, eğitim bitiminde ve 2 ay sonra olmak üzere 3 kez ölçekler uygulanmıştır. Bulgulara göre, bağımlı değişkenlerini oluşturan Çift Uyumu Psiko-Eğitim Programının (ÇUPEP), evlilik uyumu, değerler ve sosyal destek değişkenlerinin tümü için müdahale x zaman etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($p < .05$). Çift Uyumunu Arttırmaya Yönelik Psiko-Eğitim Programının, evlilik uyumu, değerler ve sosyal destek düzeylerini arttırmada etkili olduğunu ve bu etkinin iki aylık izleme sonunda da kalıcılığını korumakla birlikte artarak devam ettiğini ortaya koymuştur.

Avcı (2014)'nın çalışmasında üniversite öğrencilerinin evlilik öncesinde eğitim almak istedikleri konulara ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde öğrencilerin en fazla eğitim almak istedikleri alanların sırasıyla iletişim, çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik ve sosyal destektir. Özetle öğrencilerin evlilik öncesinde eğitim almak istedikleri konulara ilişkin görüşlerinin iletişim ve çatışma çözme boyutlarında yoğunlaştığı, en az yoğunluk ise sosyal destek boyutundadır.

Kublay ve Oktan (2015), yapmış oldukları araştırmada amaç, bireylerin evlilik uyumlarının bazı psiko-sosyal değişkenler, değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesidir. Araştırmada veri toplama araçları, Kişisel Bilgi Formu, Evlilikte Uyum Ölçeği, Dilmaç ve Arıca Değerler Ölçeği ve Öznel Mutluluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma Rize'den yaşayan 452 evli katılımcı ile yapılmıştır. Bulgulara göre evlilik uyumu meslek ve evlenme biçimine göre farklılaşmazken, evlilik süresine göre farklılaşmaktadır. Toplumsal değerlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiye göre, entelektüel değerler, fütüvvet, insan onuru, özgürlük, romantik değerler, maneviyat, kariyer değerleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Öznel mutluluk ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Materyalist değerlerle evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Araştırmada ayrıca, öznel mutluluk, romantik değerler ve insan onurunun evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir yordayıcı oldukları; kariyer değerleri, maneviyat, entelektüel değerler, özgürlük, materyalistik değerler, fütüvvet,

toplumsal değerlerin ise evlilik uyumunda anlamlı bir yordayıcı olmadıkları görülmüştür

Denli (2016), yapmış olduğu araştırmada, benzer kişilik özelliğine sahip çiftlerde evlilik uyumu ve doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çocuk sahibi olma, evlilik süresi, yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet, evlenme biçimi, gibi demografik değişkenlerin evlilik uyumu ve evlilik doyumuyla arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Araştırmada katılımcılar İzmir ve Ankara’da yaşayan 21 ve 63 yaşları arasında olan 78 kadın ve 71 erkek olan toplam 149 evli bireydir. Kullanılan ölçekler İlişki Doyum Ölçeği (Hendrick, 1998), Çiftler Uyum Ölçeği (Spainer, 1976), Beş Faktör Envanteri (Benet-Martinez ve John, 1998) ile kişisel bilgi formudur. Araştırma bulguları t testi, tek yönlü ANOVA, pearson korelasyonu ve aşamalı regresyon kullanılarak analiz edilmiştir. Çocuk sahibi olmayan katılımcıların hem evlilik doyumlarının hem de evlilik uyumlarının çocuk sahibi olan katılımcılardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, üniversite mezunu olmayan katılımcıların evlilik doyumlarının üniversite mezunu olan katılımcılardan yüksek olduğu, ancak bu iki grup katılımcının evlilik uyumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Araştırma bulgularına göre, çocuk sahibi olma ile evlilik uyumu ve doyumları arasında ters yönde bir ilişki bulunmuştur.

Atan (2016), yapmış olduğu araştırmanın amacı, Aile İletişim Becerileri Psiko-Eğitim Programı’nın çift uyumuna, evlilik doyumuna, ebeveynlerin iletişim becerilerine ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisini incelemektir. Araştırma yarı deneysel desenle öntest ve sontest kullanılmıştır. 5-6 yaş çocuğu olan 24 evli bireyle yapılan çalışmada, 12 birey deneysel, 12 birey de kontrol grubuna dâhil edilmiştir. Deney grubundaki 12 bireye psiko-eğitim programı uygulanmıştır. 8 haftada 8 oturum uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler, Buluş, Atan ve Sarıkaya (2015) tarafından geliştirilen İletişim Becerileri Ölçeği, Spainer (1976) tarafından geliştirilen Türkçe uyarlaması ise Fışıloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılan Çift Uyum Ölçeği, Tezer (1996) tarafından geliştirilen Evlilik Yaşam Ölçeği ve LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Çorapçı, Aksan, Yalçın, ve Yağmurlu (2010) tarafından yapılan Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 (SYDD-30) kullanılmıştır. Bulgular sonucunda çok büyük anlamlı farklar görülmemiştir.

Yıldız ve Baytemir (2016), yapmış oldukları araştırmada, evli bireylerin evlilik doyumu ve yaşam doyumlarına benlik saygısının rolünü incelemektedir. Araştırma Adıyaman ilinde yaşayan, 123 (% 41.8) kadın ile 171 (% 58.2) erkek olmak üzere toplam 294 evli kişilerden oluşur. Araştırmada kullanılan ölçekler, Evlilik Yaşam Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasında benlik saygısının aracılığı istatistiksel açıdan önemli ($p<.001$) bulunmuştur. Tüm modelin anlamlı düzeyde olduğu ($F_{(5-288)}= 36.71$, $p<.001$) ve yaşam doyumundaki toplam varyansın % 39'unu açıkladığı görülmektedir. Bu bulgular ışığında benlik saygısının evlilik doyumuyla yaşam doyumunu için büyük önem taşıdığı söylenebilir. Bu anlamda benlik saygısı ve evlilik doyumunu artırmaya yönelik daha fazla eğitim programlarının olması önerilmektedir.

Buluş ve Bağcı (2016) yapmış oldukları araştırmada, iletişim becerileri ve aile yılmazlığının evlilik doyumu üzerindeki etkisi incelenmektedir. Araştırma 208 evli çift ile yapılmıştır. Araştırmada Etkili İletişim Becerileri Ölçeği, Evlilik Yaşam Ölçeği ve Aile Yılmazlık Ölçeği kullanılmıştır. Veriler analiz edilirken Pearson korelasyon ve hiyerarşik regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Analizler sonucunda kadın ve erkek evlilik doyumunun, empati, öz-yetkinlik, yaşama bağlılık, mücadeleci-meydan okuma, etkin dinleme, aile yılmazlığı alt boyutları ve ego geliştirici dil, kendini tanıma-açma, ve ben dilini kullanma iletişim becerileri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Yapılan regresyon analizleri sonucunda, kadın ve erkek yılmazlık düzeyleri ve iletişim becerilerinin evlilik doyum değişkenliğini anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, kadın evlilik doyumunun en güçlü yordayıcıları aile yılmazlığının öz yetkinlik alt boyutu ile ben dili iletişim becerisi; erkek evlilik doyumunun en güçlü yordayıcıları ise aile yılmazlığının yine öz yetkinlik alt boyutu ile ego geliştirici dil iletişim becerisi olduğu görülmektedir.

Ümmet (2017), yapmış olduğu araştırmanın amacı, evli bireylerin ruh sağlığı ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin evlilik uyumuna etkisini geliştirmek için oluşturulan teorik modelin test edilmesidir. Araştırma en az bir yıl evliliği olan 371 kadın ve 73 erkek toplam 444 kişi ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler, Yaşam Doyumu Ölçeği, Genel sağlık anketi ve Evlilik Uyum Ölçeğidir.

Araştırmada ölçme modellerine dayalı olarak önerilen yapısal modeller test edilmiş ve doğrulanmıştır. Araştırmada kurulan modelin fit uyum indekslerinin iyi uyum verdiği ve elde edilen katsayıların istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Evli bireylerin ruh sağlığı ile yaşam doyumu arasındaki ilişki evlilik uyumunu etkilemektedir.

Sarikaya ve Dilmaç (2020)'in araştırmasında bireylerde yaşam memnuniyetini etkileyen en önemli değişkenin evlilik uyumu olduğu belirlenmiştir. Yani evli bireylerin evlilik uyumunda artış olduğunda, yaşam memnuniyetlerinde de artış olacağı söylenebilir. Yusof ve arkadaşları (2017) Malezya'da yaptıkları çalışmada, boşanmaları önlemek amacıyla evlilik eğitimi ihtiyaçlarını tespit etmişlerdir. Uzmanların ve evlilik çatışması yaşayan çiftlerin görüşleri sorgulanmıştır. Bulgulara göre evlilik eğitimi kursu karı-koca arasında bilgi ve ilişki becerilerini geliştirmek için önemlidir. Evlilik eğitimi programının hazırlanmasında finansal yönetim, çatışma yönetimi becerileri, etkili iletişim becerileri, dinleme ve duyguları ifade etme becerileri gibi konulara yer verilmesi gerektiği saptanmıştır.

Kayaalp (2017)'in KKTC'de yaptığı çalışmada, ebeveynleri boşanmış genç erişkinlerin ebeveynleri boşanmamış genç erişkinlere göre evlilik tutumları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Anne-babası boşanmış genç erişkinler, evlilik üzerine daha olumsuz tutumlar sergilerken, anne-babası beraber olan genç erişkinler daha olumlu tutumlar geliştirmiştir. Genç erişkinlerde bağlanma stillerine bakıldığında; ebeveyni boşanmış bireylerin kayıtsız bağlanma stilinden aldıkları puanın, ebeveyni boşanmamış genç erişkinlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani boşanma, sadece boşanmış eşleri değil çocukların da tüm hayatlarını çok etkileyen bir olgudur.

Kaplan (2018), yapmış olduğu araştırma yeni evli kadınlara evlilik uyumu ve cinsel doyuma yönelik etkisini değerlendirmek için evlilik öncesi Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı (CS/ÜS) eğitiminin verilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Mustafa Kızıklı Aile Sağlığı Merkezine evlilik öncesi sağlık raporu almak için gelen toplam 149 gönüllü kadındır. Araştırma öntest- son test, kontrol grubuna dayalı, deneysel modeldir. Araştırmada kullanılan ölçekler, Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), Evliliğe Yönelik İnanç ve Tutumlar Ölçeği, Cinsel Konular ile İlgili Bilgi Düzeyine İlişkin Değerlendirme Formu (CKBD),

Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği-Kadın Formu (GRISS) ve Sağlık İnanç Modeli (SİM)'dir. Verilerin değerlendirilmesinde ki-kare, bağımsız örneklem t testi, bağımlı örneklem t testi, Mann-Whitney U testi, Pearson korelasyon analizleri kullanılmıştır. Evlilik hazırlığı yapan kadınlara düğün öncesi 120 dakikalık iki günlük eğitim verilmiştir. Kontrol grubundaki bireylere eğitim verilmemiştir. Dört ay sonra her iki gruba da tüm ölçekler tekrar uygulanmış ve aradaki puan farkları değerlendirilmiştir. Deney grubundaki kadınların eğitim öncesi ve sonrası puanlarında anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Fakat dört ay sonra yapılan ölçümlerde farklılığın olmadığı görülmüştür. Araştırma bulgularından çıkan sonuca göre Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı eğitiminin, evlilik uyumu ve cinsel doyuma eğitimin sonrası etkili olduğu fakat bu etkiyi uzun süre koruyamadığı görülmüştür.

Salman ve arkadaşlarının (2016) yapmış oldukları araştırmanın amacı evli bireylerin evlilik uyumu, aldatma eğilimi ve çatışma eğilimi arasındaki ilişkileri incelemek aynı zamanda, cinsiyet ile her bir değişken arasındaki ilişkiyi de değerlendirmektir. Evlilikte Uyum, Çatışma Eğilimi ve Aldatma Eğilimi ölçekleri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, kartopu tekniği ile oluşturulan örneklemde 120 evli bireyden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin %50,8'i kadın, %49,2'si ise erkektir. Elde edilen bulgulara göre, hem kadınlar ve hem de erkekler için, evlilikte uyum ve çatışma arasında negatif korelasyon olduğu tespit edilmiştir, uyum arttıkça çatışma azalmaktadır. Aynı zamanda, kadınlarda ve erkeklerde çatışma ve aldatma eğilimi arasında, pozitif korelasyon olduğu ve evlilikte çatışma eğilimi arttıkça aldatma eğiliminin de arttığı saptanmıştır. Genel olarak katılımcı bireylerin aldatma eğiliminde oldukları fakat kadınlar ve erkeklerin aldatma eğilimi açısından anlamlı şekilde farklılaşmadıkları tespit edilmiştir.

Bener (2017), yapmış olduğu araştırmasında KKTC'de yaşayan evli bireylerin, evlilik çatışmaları, çatışma çözüm stilleri ve evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bunların cinsiyet, aylık gelir, eğitim düzeyi, yaş, evlenme şekli, evlilik süresi ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmiştir. Çalışmanın örneklem grubu KKTC'de yaşayan ve rastgele örneklem yolu ile seçilen 172'si kadın, 178'i erkek toplam 350 evli birey oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçları Evlilik Yaşamı Ölçeği, Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği, Evlilik Doyum

Ölçeği ve Demografik Bilgi Form 'dur. Araştırma sonuçlarına göre KKTC'de yaşayan evli bireylerin, evliliklerinde yaşadıkları çatışmalar, çatışma çözüm stilleri ve evliliklerinden aldıkları doyum arasında anlamlı bir ilişki vardır. Evlilik çatışması, gelir, evlenme şekli ve evlilik süresine göre farklılık göstermekteyken, cinsiyet, eğitim, yaş ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Çatışma çözüm stillerinin, cinsiyete, eğitim durumuna, yaşa, evlenme şekline ve evlilik süresine göre farklılık gösterdiği, gelir düzeyi ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre ise farklılık göstermediği bulunmuştur. Son olarak evlilik doyumunun, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve evlenme şekline göre farklılık gösterdiği, cinsiyet, yaş, evlilik süresi ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Erdoğan (2018), yapmış olduğu araştırmada amaç, evli bireylerin yaşam doyumu, cinsel doyum ve evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Araştırma İstanbul'da yaşayan 232 evli birey ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler, Yaşam Doyumu Ölçeği, Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği ve Evlilik Uyumu Ölçeğidir. Veriler analiz edilirken, Bağımsız Örnekler T-Testi, ANOVA, Pearson Korelasyon Analizi ve Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, evli bireylerin Evlilik Uyumunu etkileyen etmenler şunlardır: evlilik türü, evliliği yapma biçimi, çocuk sahibi olma durumu, eğitim düzeyine göre etkilendiği görülmektedir. Evlilik Yaşam Doyumu ise cinsiyete, eğitim düzeyine, hane aylık gelir düzeyine, çalışma durumuna, çocuk sahibi olma durumuna ve evlilik türüne göre etkilendiği görülmektedir. Çalışma sonucuna göre yaşam doyumu, evlilik uyumu ve cinsel doyum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Avcı (2018), Türkiye'de evlilik öncesi döneme ilişkin yürütülmüş yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi ve çalışmalardaki genel eğilimin ne yönde olduğunun belirlenmesi, gelecek çalışmalara yönelik öneriler açısından oldukça önemli görülmüştür. Evlilik öncesi dönem eşlerin birbirine uyum sağlaması, tanınması, istek ve ihtiyaçlarını bilmesi ve bunları birbiriyle paylaşması açısından hem çok önemli hem de çok tehlikeli bir dönemdir. Evlilik öncesi dönem çok uzun sürecek bir yolculuğun ilk adımıdır ve bu yolculuğun temelidir. Eşler birbirleri ile iletişim temelini ilk bu zamanda atar. Bu nedenle evlilik öncesi ilişki doğru temellerle kurulursa gelecekte sağlıklı bir evlilik hayatının olma durumu daha

fazladır. Türkiye’de evlilik öncesi denilince düğün ve ev hazırlığı düşünülürken Avrupa ve Amerika’da uzun yıllardır doğru eş seçimi, evlilik planlaması ve evliliğin sağlıklı yürütülebilmesi için evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Türkiye’de benzer çalışmalar hala az sayıdadır.

Yunus ve Kıran (2018), yapmış olduğu çalışma Şiddeti Azaltma Psikoeğitim Programını (ŞAPP) geliştirmek ve geliştirilen bu programın eşine şiddet uygulayan erkeklerin saldırganlık, duygu yönetimi ve ilişki özyeterlik düzeylerine etkisini değerlendirmektir. Çalışmada, “Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Solomon Dört Grup Modeli” olarak tanımlanan yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmanın örneklem grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen, şiddet suçu işlemiş ve eş şiddeti uyguladığı belirlenmiş olan Mersin Denetimli Serbestlik Merkezine bağlı 52 hükümlü erkektir. Basit seçkisiz yöntemle 2 deney ve 2 kontrol grubu seçilmiştir. Deney gruplarına 12 hafta boyunca geliştirilen “Şiddeti Azaltma Psiko-eğitim Programı (ŞAPP)” haftada 1 oturum ve 90-110 dakika olarak uygulanmıştır. Kontrol gruplarına ise herhangi bir işlem yapılmamıştır. Verilerin analizi için “Bağımsız Örneklem T Testi”, “Kovaryans Analizi” ve “Karışık Ölçümler İçin İki Yönlü Anova (Tekrarlı)” kullanılmıştır. Bulgulara göre programın (ŞAPP’ın), eşine şiddet uygulayan erkeklerin saldırganlıklarını azaltmada, duyguları yönetme becerilerini ve ilişki özyeterliklerini arttırmada etkili olduğu görülmüş ve ŞAPP’ın Türkiye’de şiddet uygulayan erkeklere uygulanabilir geçerli ve güvenilir bir program olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda ŞAPP’ın yaygınlaştırılması, benzer özelliklere sahip diğer erkeklere de uygulanması, önleyici faaliyet olarak da okullarda, halk eğitim merkezlerinde veya Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) gibi benzeri kurumlarda öğrencilere ve velilere yönelik psikolojik danışmanlar veya alan uzmanları tarafından uygulanması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Parlar ve Akgün (2018), tarafından yapılan çalışmada, Evlilik Doyumunu ve Evlilikte Algılanan Sorun Çözme becerilerini etkileyen değişkenleri ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Çalışma 187 evli birey ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler, Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Evlilikte Sorun Çözme Ölçeğidir. Bulgulara göre, evlilik doyumunu etkileyen etkenler, evlilikte sorun çözme, evlilik süresi ve ekonomik durumun anlamlı olarak evlilik doyumunu etkilediği görülmüştür. Geliştirilen modele göre sorun çözme becerileri evlilik doyumunu etkilemezken, evlilik doyumu sorun çözme becerilerini etkilemektedir.

Kafkaslı (2019), yapmış olduğu araştırmada, evli bireylerin evlilik doyumu ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi somatizasyonun etkisini belirlemek amacı ile yapmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 437 evli bireydir. Araştırmada kullanılan ölçme araçları, Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formu, Evlilikte Problem Çözme Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Somatizasyon Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik doyumu ve problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Problem çözme becerisi ve evlilik doyumu ile Somatizasyon düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki görülmüştür. Cinsiyet olarak farklılaşan Somatizasyon ilişkisi görülmüştür. Kadınların erkeklere göre Somatizasyon düzeyi daha yüksektir. Çocuk sahibi olmayan bireylerin hem evlilik doyumları hem de problem çözme becerileri daha yüksektir. Evli bireylerde problem çözme becerisi arttıkça evlilik doyumunun da arttığı görülmektedir. Evlilik doyumu ve problem çözme becerisi ile Somatizasyon ilişkisi anlamlı olarak desteklenmiştir.

Atan ve Buluş (2019), yapmış oldukları çalışmada, Aile İletişim Becerileri Psiko-eğitim Programı'nın eşlerin evlilik doyumuna etkisi değerlendirilmiştir. Çalışmada öntest-sontest, kontrol grubu olan yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma 24 çiftin katılımcı olduğu bir çalışmadır. 12 çift deney 12 çift kontrol grubunu oluşturur. Aile İletişim Becerileri Psiko-eğitim Programı haftada bir olmak üzere 8 hafta uygulanmıştır. Araştırmada Etkili İletişim Becerileri ve Evlilik Yaşam Ölçekleri kullanılırken, verilerin analizinde ise Mann Whitney U ve Wilcoxon İşaretli Sıralar testi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre eğitimler sonucunda deney grubundaki katılımcıların evlilik doyumlarının yükseldiği görülmektedir. Kontrol grubunda ise farklılık olmadığı görülmüştür.

Togay ve arkadaşlarının (2019) yapmış oldukları araştırmada, romantik ilişki becerilerini genç yetişkin bireylerde geliştirmek için hazırlanan psiko-eğitim programının değerlendirmesidir. Akdeniz bölgesinde öğrenim gören en az 6 ay ilişkisi süren üniversite öğrencileri ile yapılmış bir çalışmadır. Çalışma grubu 24 üniversite öğrencisinden oluşur. 12 deney, 12 kontrol grubu olarak seçilmiştir. Psiko-eğitim programı ne kadar etkili değerlendirmek katılımcıların ilişki doyumları incelenmiş, program öncesi öntest ve program sonrası sontestle İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmış. Araştırma bulgularına göre deney grubundaki katılımcıların, kontrol grubunda olup bu eğitimi almayan katılımcılara göre ilişki doyumu düzeylerinde

anlamalı bir artış olduğunu belirlenmiştir. Katılımcılar iletişim, ilişki inançları, hedefe ulaşma ve beklentiler gibi konularda kazandıkları bilgi, beceri ve farkındalıkların ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen hem nicel hem de nitel bulgular psiko-eğitim programının amacına ulaştığını göstermiştir.

Soysal ve arkadaşları (2020), yapmış oldukları araştırmada, üniversite öğrencilerinin evlilik beklentilerine göre kötümser, idealist ve gerçekçi olarak sınıflandırdığı bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın çalışma grubu, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği, Resim-İş öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Fizik öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerine devam eden üniversite öğrencileridir. Toplam 292 öğrencinin 191 kız, 101 erkektir. Araştırmada veri toplamak için Evlilik Beklentisi Ölçeği (EBÖ) ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre idealist, kötümser ve gerçekçi beklentiye sahip bireylerin, evliliklerinde çatışma çözme, çocuk bakımı, aşk duygusu, aile ilişkileri, ev işleri ile ilgili beklentilerinde farklılık olduğu görülmüştür. Tüm katılımcıların evlilik beklentilerini etkileyen en büyük etken kök aileleri olduğu görülmüştür. Evlilik beklentisi ile yapılacak sonraki çalışmalarda, köken aile, ilişkilere yönelik inanç ve bilişsel yapı, bağlanma stilleri, sosyal öğrenme ve medyanın etkileri gibi değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesi önerilebilir.

Sürü (2020), yapmış olduğu araştırmanın amacı, klinik gözlemlerden ve araştırmalardan yola çıkarak sosyal medya ve internet kullanımına dair etkili bir psiko-eğitim geliştirmek ve geliştirilen bu psiko-eğitimin etkinliğini test etmektir. Çalışmanın amacı, sosyal medya ve internet kullanımının aile ilişkilerine olan olumsuz etkilerini azaltmaya ve kişinin daha mutlu olmasını arttırmaktır. Çalışma grubu, İbn Haldun Üniversitesi Psikoterapi Merkezi'nin desteği ile ulaşılan İstanbul'da ikamet eden 32 yetişkin bireydir. Psiko-eğitim tek oturum üç saatlik eğitimidir. Araştırmada kullanılan ölçekler, Bapint Ölçeği, Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği, Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeğidir. Bulgulara göre, katılımcılara eğitime katılmadan önce uygulanan öntest ve katıldıktan sonra uygulanan sontestlerde internet, sosyal medya ve dijital oyun bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akpınar ve Kırlioğlu (2020) yapmış oldukları çalışmada bazı değişkenler açısından evlilik uyumunun incelenmesi ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların evlilik uyumuna etkisini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu 245 evli çifttir. Katılımcılar Konya ilinde yaşayan ve en az bir yıldan bu yana evli bulunan çiftlerden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçekler, Kişisel Bilgi Formu, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğidir. Araştırma bulgularına göre evlenme biçimi, evlilik yaşı, eğitim durumu, çocuk sayısı ve gelire göre evlilik uyumunun farklılaştığı görülmüştür.

Abdullah ve Buluş (2020), yapmış oldukları çalışmada yapılandırılmış bir “Aile İletişim Becerileri Psiko-eğitim Programı”nın eşlerin iletişim becerilerine ve çift uyumuna etkisi değerlendirilmiştir. Çalışmada öntest – sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma 24 çiftle yapılmıştır. Deney grubunda 12 çift psiko-eğitim programına alınmış ve program haftada bir gün olmak üzere toplam sekiz hafta planlanarak uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak İletişim Becerileri ve Çift Uyum Ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, psiko-eğitim programı sonrasında deney grubu iletişim becerileri ve çift uyumu test puanlarının anlamlı düzeyde yükseldiği; kontrol grubunda ise iletişim becerilerinin ve çift uyumunun eşler arası doyum, eşler arası fikir birliği, duygusal ifade alt boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ancak çift uyumunun eşler arası bağlılık alt boyutunda anlamlı düzeyde bir düşüş olduğu; deney ve kontrol grubu eşlerinin iletişim becerilerinden egoyu geliştirici dil, etkin dinleme, empati, ben dili alt boyutları ve çift uyumu sontest puanları ölçümünde deney grubunun puan ortalamasının kontrol grubundan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ancak iletişim becerilerinden kendini tanıma/açma alt boyutu sontest puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Aslan ve Nazlı (2021), yapmış oldukları çalışmanın amacı Evlilik Öncesi Psiko-eğitim Programının evliliğe yönelik işlevsel olmayan inanç düzeyleri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmada yarı deneysel desen kullanılmıştır. Öntest, sontest ve kontrol grubu bulunan araştırmada vakıf üniversitesinde öğrenim gören 24 öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ), Oturum Değerlendirme Formu ve Psiko-eğitim Değerlendirme Formu ile veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, deney grubundaki bireylerin EİİÖ’den aldıkları öntest ve sontest puanları arasında

anlamalı bir fark olduğu gözlemlenmiştir Araştırmada elde edilen nitel bulgular, deney grubundaki katılımcıların evliliğe yönelik duygu, düşünce ve davranışlarında olumlu yönde değişimler olduğunu göstermektedir.

Gürel ve Çopur (2021) yapmış oldukları araştırmada, ekonominin evlilik kalitesine etkisini incelemek amacıyla Ankara’da farklı sosyo-ekonomik düzeydeki üç ilçede gerçekleşmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 211 evli çifttir (422 evli birey). Araştırmada kullanılan ölçekler; araştırmacıların geliştirdiği Evlilik Kalitesi Ölçeği (EKÖ) ve Aile Ekonomik Güçlük Ölçeğinin (AEGÖ) uyarlama çalışması yapılmıştır. Evlilik Kalitesi Model Testi ise 278 evli çift (556 evli birey) ile görüşülerek elde edilen verilerle oluşturulmuştur. Çalışmada dyadic model testi ile kadın ve erkeklerin “aile ekonomik güçlüğü” ile “evlilik kalitesi” arasındaki ilişkide “eş tükenmişliği”nin rolü değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre eşlerin yaşadıkları ekonomik güçlük, kendilerinin ve/veya eşlerinin yaşadıkları eş tükenmişliği aracılığıyla evlilik kalitelerini düşürmektedir. Eşin evlilik kalitesinin düşük olması ise büyük ölçüde kendi eş tükenmişliği, nispeten de eşinin yaşadığı eş tükenmişliği nedeniyle gerçekleşmektedir.

Salman ve arkadaşlarının (2022). Yapmış olduğu araştırma KKTC’de yapılacak olan evlilik eğitimi programı geliştirmek için yapılan ihtiyaç analizidir. Araştırmanın amacı evli ve boşanmış bireylerin, evlilik eğitimiyle ilgili görüşlerinin karşılaştırmasını yapmak ayrıca evlilik eğitimi ile ilgili ihtiyaçlarını saptamaktır. Bu amaca yönelik olarak bireylerin, hangi konularda kendilerini yeterli veya yetersiz gördükleri, hangi konularda eğitime katılmaya istekli hangi konularda isteksiz oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışmada nitel ve nicel yöntemin beraber kullanıldığı karma araştırma yöntemlerinden gömülü desen kullanılmıştır. Bu çalışmanın baskın boyutunu nitel araştırma yöntemi, destekleyici boyutu ise nicel araştırma yöntemi oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunda örneklem grubunu KKTC’de yaşayan 16 evli ve boşanmış katılımcı ile çalışılmıştır. Nicel boyutunda ise evreni bilinmeyen örneklem hesabı kullanılarak toplam 385 evli veya boşanmış katılımcının görüşlerine başvurulmuştur. Bulgular ise şöyledir; hem nicel hem nitel boyutta da katılımcıların büyük çoğunluğu evlilik eğitimi verilirse daha sağlıklı ve mutlu bir evliliklerinin olabileceğini düşünmektedirler. Evli ve boşanmış bireyler, etkili iletişim, çatışma çözüm yolları, çocuk yetiştirme konusunda anlayış farklılıklarına saygı, aldatma neden ve sonuçları, ailenin önemi ve fonksiyonları, evlilikten ve eşten beklentiler,

yeni çiftlerin yaşadığı süreçler, evliliği olumsuz etkileyebilecek tutum ve davranışlar, evlilikte güç denge ve uyum, evlilikte ailelerle ilişkiler, evlilik ve iş yaşamı, öfke kontrolü, şiddetle başa çıkabilme ve önleme, harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri, geçim sıkıntısının evliliğe etkileri, evlilikte cinsel yaşam ve sorunlar konularında eğitim almak istediklerini ifade etmişlerdir. Belirlenen bu konulara yönelik eğitim programı geliştirilecek ve 20 katılımcıya uygulanacaktır.

Sonuç olarak Türkiye’de evlilik konusuyla ilgili farklı araştırmaların gerçekleştirilmekte olduğunu görülmektedir. Fakat ülkemizde evlilikle ilgili araştırma yok denecek kadar azdır. Amerika ve Avrupa’da 1960 yılından beri evlilik eğitimi ile ilgili çalışma yapılırken; maalesef ülkemizde evlilik eğitimi konusunda araştırmaya rastlamamaktayız. Bu konuyla ilgili çalışmalara ağırlık verilmesinin ülkemiz aile ve evlilik yapılarını korumak adına faydalı olacağı düşünülmektedir.

Evlilik Eğitimi İle İlgili Yurt Dışındaki Araştırmalar

Crew ise (1983) Malcolm Knowles’un yetişkin eğitimi olarak geliştirdiği programın analizini yapmıştır. Bu program evlilik ilişkisini geliştirmeye yönelik yetişkinlerin öğrenmelerine uygun bir model geliştirmeyi amaçladı. Knowles’a göre yetişkinler için en önemli öğrenme kaynağı kendi kişisel deneyimleridir. Yetişkin bireyler uygulama yaparak ve problem çözerek daha kolay öğrenirler. Crew (1983), Knowles’un araştırma bulgularından yola çıkarak evlilik eğitim programı geliştirmiş, bu programda çeşitli oyunlar, uygulamalar, grup tartışmalarına yer vermiş. Sonuç olarak tasarlanan yetişkin eğitim programı evlilik ilişkisini geliştirme yönünde olumlu sonuçlar vermiştir.

Evlilik iletişimi ile ilgili yapılmış grup çalışmalarından iki eğitim programını karşılaştıran Witkin, Edleson, Rose ve Hall (1983) Seçilen programlar, İletişim Becerileri Çalıştayı (Communication Skills Workshop: CSW) ve Çift İletişim Programı (Couples Communication Program: CCP)’dır. Araştırma, etkili iletişim, problem çözme ve ilişki doyumlarını değerlendirmiştir. Araştırmaya 54 gönüllü çift katılmıştır. Çiftlere eğitimler başlamadan ilişki doyumunu ölçen envanterler uygulanmış, bittikten bir hafta ve yedi hafta sonra yeniden aynı envanterler uygulanmıştır. Araştırma bulgularında deney grubunun kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma eğitimcilerin özellikleri arasında kişilik farklılıkları olmasına rağmen sonuçları etkilememesi sonucunda Çift İletişim

Program'ının Davranışçı Programlar içerisinde yeri olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sabo (1993) boşanmaları önlemek için bir program geliştirmiş ve değerlendirmiştir. Bu program çift terapisi, bireysel terapi ve psikodrama içerikli bir programdır. Programın sonunda katılımcılarla evliliği korumak ve geliştirmek amaçlı bir anlaşma imzalandı. 95 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmada öntest ve sontest olarak evlilik doyumu ölçeği ve kişilik ölçeği uygulanmıştır. Bu testler program bitiminden altı ay sonra yine tekrar uygulanmıştır. Programa katılan çiftlerin %67 si evliliklerine devam ederken, %33'ü boşanmıştır. Katılımcılarda bireysel stres ve evlilik stresinde anlamlı bir azalma tespit edilmiştir. Boşanma kararı alan çiftlerde katıldıkları programın kendilerine fayda verdiklerini belirtmişlerdir.

Ripley (1996) çalışmasında, evlilik ilişkisini geliştirici programın affetme temeline dayandırmıştır. Araştırma sonuçlarını ölçmek için de araştırmacı tarafından öncelikle Evlilikte Sosyal Değerler Ölçeği (Marital Social Values Scale: MSV) geliştirilmiştir. Ölçek 430 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Evlilik ilişkisini geliştirmek için geliştirilen program 48 kişiye uygulanmıştır. Program sonucunda iletişim, çift doyumu, ilişkiye bağlılık ve affedicilik isteğini konularında öntest ve sontestlerden alınan puanlarda farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Yani program evlilikte sosyal değerleri geliştirememiştir.

Denton (2000) ve arkadaşları Duygusal Odaklı Terapi odaklı bir araştırma yapmışlardır. 40 evli çift üzerinde 8 haftalık bir çalışma yapılmıştır. Çift Uyum Skalası (Dyadic Adjustment Scale), Pozitif Duygular Ölçümü ve İlişkide Yakınlık Kişisel Değerlendirme Skalası (Personel Assessment of Intimacy in Relationships Scale) uygulanmıştır. Çalışma sonunda araştırmaya katılan katılımcıların evlilik doyumu puanları, kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Jacobson, Chiristensen, Prince, Cordova ve Eldridge (2000), İntegratif Davranışçı Çift Terapisi üzerine çift uyumsuzluğunu sağaltma amaçlı başka bir çalışma yürütmüşlerdir. İntegratif Davranışçı Çift Terapisi'nin duygusal kabulü güçlendirme stratejisiyle, Davranışçı Çift Terapisi'nin değişim odaklı stratejilerini bir araya getiren bir yaklaşım benimsenmiştir. Random yoluyla seçilen 21 çiftin bir kısmına sadece Davranışçı Çift Terapisi, diğer gruba ise İntegratif Davranışçı Çift Terapisi uygulanmıştır. Sonuçta İntegratif Davranışçı Çift Terapisi'ne katılan

çiftlerin evlilik doyum puanlarının, Davranışçı Çift Terapisi'ne katılan çiftlerin evlilik doyum puanlarından anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Davranışçı Çift Terapisi'nin yetersiz kaldığı noktaların desteklenmesi amacıyla oluşturulan İntegratif Davranışçı Çift Terapisi'nin, çiftlerin uyuşmazlıkları konusunda fayda sağlayıcı yeni bir umut olacağına kanaat getirilmiştir.

Burchard (2001), iyi iletişim, sosyal destek, pozitif davranışlar, eşlerin birbirine yakınlığı ve çatışma çözme yöntemi konularında iki farklı evlilik ilişkisini geliştirme programı gerçekleştirdi. Programlar, Ümit Odaklı Evlilik İlişkisini Geliştirme (Hope-Focused Marital Enrichment) programıyla, Empati Geliştirme Yoluyla Affedicilik ve Uzlaşma (Forgiveness and Reconciliation Through Experiencing Empathy: FREE) programlarıdır. En fazla beş aylık yeni evli çiftler katılımcı olarak seçildi. Üç grup oluşturulmuş, iki gruba 9 saatlik evlilik ilişkisini geliştirme programı verilmiş, üçüncü grup kontrol grubu olarak seçilmiştir. Bu eğitimler öntest ve sontest Yaşam Kalitesi Envanteri (Quality of Life Inventory) kullanılmıştır. Ümit odaklı evlilik ilişkisini geliştirme programının evlilik kalitesi üzerinde etkili olmadığı, affediciliğin çalışıldığı diğer programın ise evlilik kalitesi puanlarını arttırdığı tespit edilmiştir.

Sells, Giordano ve King (2002), evlilik terapisi üzerine bir pilot çalışma yapmışlardır. Çalışma konuları iletişim, çatışma, affedicilik ve uzlaşma üzerinedir. 8 haftalık bir çalışma sürecinden sonra, katılımcıların sontest puanları anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Oxford'un (2003), 32 evli çiftin iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Program evlilik ilişkisini ve ilerde yaşanabilecek problemleri de önleme amacı taşımaktadır. Bilişsel Davranışçı tekniklerle beceri geliştirmeye yönelik teknikler mevcuttur. Aynı zamanda Duygusal Odaklı Çift Terapi de kullanılmıştır. 9 haftalık program tamamlandıktan sonra, 32 çift altı ay periodik takiplerle değerlendirilmiştir. Programa katılan çiftlerde evlilik doyum puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Programdan sonra çiftlerin ilişki problemleri azalırken yaşam kaliteleri artmıştır. Altı ay sonra katılımcı çiftlere yapılan ölçümlerde sonuçların değişmediği görülmüştür. Bu durum ise programın etkili olduğunu göstermektedir.

Cornelius (2004) Gottman'ın Dinleyici-Konuşmacı Beceri Eğitim Tekniği'ne dayalı bir program geliştirmiş, çiftlere bir konu üzerinde dinleme ve konuşma becerilerini geliştirici eğitimler vermiştir. Eğitimler sonunda eşlerin evlilik problemleri ve evlilik doyumları ölçülmüştür. Çiftlerin tartışmalar esnasında sergiledikleri davranışsal ve psikolojik verileri kodlanmış ve sergilenen negatif tavırların düzeltilmesi üzerinde çalışılmıştır. Eğitimler sonrası Dinleyici-Konuşmacı tekniğinin tartışmalardaki negatif tavırları azalttığı tespit edilmiş, ancak evlilik etkileşimini artırıcı bir etkisi tespit edilememiştir.

Kirby'nin (2005) yapmış olduğu araştırmada, evlilik eğitim kursları vermiş ve katılımcıların evlilik doyumlarını ölçmüştür. 1200 evli kadın ve erkekle çalışmıştır. Evlilik eğitim programına katılan katılımcılara, Evlilik doyumu, Kansas Evlilik Doyum Ölçeği (Kansas Marital Satisfaction Scale: KMSS) ölçeklerini kullanarak evlilik programının verimliliğini ölçmüştür. Ölçümler sonucunda evlilik programın katılımcıların evlilik doyumlarını anlamlı şekilde yükselttiklerini tespit etmiştir.

Cummings ve arkadaşlarının (2008), yapmış oldukları çalışmada, Evlilik çatışmalarını iyileştirmek amaçlı çiftler için bir psiko-eğitim programı hazırlandı. Bu programdan sonra evlilik çatışmasındaki değişikliklerin daha sonra evlilik doyumunu, ebeveynliği ve çocuk uyumunu iyileştirip iyileştirmediği ile ilgili program oluşturuldu. 4 oturumluk bir psiko-eğitim programı olarak uygulandı. Program sonucu öntest ve sontestler altı aylık sonra ve bir yıl sonra uygulanarak değerlendirmeler yapıldı. Çalışmalar üç farklı gruba yapıldı. (1) sadece ebeveyn grubu 4-8 yaş çocuğu olanların grubu (n = 24), (2) ebeveyn-çocuk grubu (n = 33) veya (3) kendi kendine çalışma grubu (n = 33). Program sonucunda tüm gruplarda daha fazla yapıcı ve daha az yıkıcı evlilik çatışması gözlemlendi. Bulgular evlilik çatışmalarını iyileştirmeye yönelik kısa süreli psiko-eğitim programlarının etkililiğini desteklemektedir.

Faircloth ve arkadaşlarının (2011), yapmış oldukları araştırmada evlilik çatışması odaklı bir ebeveyn eğitim programının Mutlu Çiftler ve Mutlu Çocuklar (yani, HCHK) programı, ön test, son test, 6 aylık izlem ve 1 yıllık değerlendirmelerle gözlemlendi. Araştırma bulgularına göre evlilik doyumunun, ebeveynlik ve çocuk uyumu dâhil olmak üzere zaman içinde diğer aile süreçlerindeki gelişmelerle

bağlantılı olduğunu gösterdi. Bulgular, evlilik çatışması ve aile süreçleri hakkında eğitim programları kısa süreli psiko-eğitim programlarına göre, uzun süreli psiko-eğitim programlarının nispeten daha etkili olduğunu desteklemektedir.

Bélanger ve arkadaşlarının (2015), yapmış oldukları araştırmada, bilişsel-davranışçı grup evlilik terapisinin çiftlerin uyumları ve problem çözme etkinliklerine ilişkin öz değerlendirmeleri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Grup çift terapisine 66 çift katıldı. Denekler rastgele bir deney grubuna veya bir bekleme listesi kontrol grubuna atandı. Araştırmacılar, öntest ve sontest olarak Problem Çözme Envanterini ve Evlilik Mutluluğu Ölçeğini Terapi ölçeklerini kullandılar. Terapi, küresel çift uyumunu ve problem çözme öz değerlendirmesini geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşıldı. Programın, eşlerin başlangıçtaki kendi kendilerine değerlendirdikleri problem çözme beceri düzeylerine bağlı olarak, kendilik algıladıkları problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi üzerinde farklı bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Dargahi ve arkadaşlarının (2017), yaptıkları bir araştırmada Karaj belediyesi çalışanlarının yüksek iş stresinden ve evlilik ilişkisinin düşük kalitesinden kurtarmak için Evlilik ve İlişki eğitimi verilmiştir. Bu araştırmanın evrenini 2015 yılında Karaj belediyesi çalışanları oluşturmuştur. Örneklem grubu mevcut örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. İş stresi ve medeni durum anketleri tamamlandıktan sonra, iki grup oluşturuldu. Deney ve kontrol grubuna (grup başına 15 adet) rastgele bölme yöntemi kullanılarak katılımcılar seçilmiştir. Deney grubu, evlilik ve ilişki eğitimi 7 oturum eğitimi verilmiş, kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmamıştır. Toplanan veriler SPSS yazılımı ile analiz edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca, evlilik ve ilişki eğitimi iş stresini önemli ölçüde azaltabilir ($P = 0.01$, $F = 6.19$) ve evlilik ilişkisinin kalitesini artırabilir ($P < 0.01$, $F = 7.79$). Bu programın personel sağlığının artırılması için özel ve kamu merkezlerinde kullanılması önerilmektedir.

Vazhappilly ve arkadaşlarının (2017), yapmış oldukları araştırmada, Dr. Marshall B. Rosenberg tarafından geliştirilen Şiddetsiz İletişim (NVC), empatik ve şefkatli iletişim yoluyla bireysel ve kişiler arası ilişkiyi teşvik eder. Okullar, sağlık merkezleri, hapishaneler ve onarıcı ve rehabilite edici kurumlar gibi çeşitli ortamlarda kullanılmış ve etkili olduğu kanıtlanmıştır. Ancak, evlilik ilişkisi alanında

NVC kullanımının nispeten az olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, Filipin ortamında Duygu Odaklı Çiftlerin İletişim Programı (EFCCP) müdahale programının etkinliğini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmacılar tarafından NVC yapılarına dayalı olarak geliştirilen bir müdahale programı olan EFCCP'nin, Hindistan ortamında çiftleri içeren önceki bir çalışmada etkili olduğu zaten kanıtlanmıştır. Bu çalışma, programın kısaltılmış versiyonunun Filipin ortamındaki etkinliğini araştırmak ve programın kültürel olarak Filipinli evli çiftler için uygun olup olmadığını test etmek için yapılmıştır. Çiftler arasındaki iletişim ve evlilik doyumu düzeylerini ölçmek için İlişkisel İletişim Ölçeği ve Locke-Wallace Evlilik Uyum Testi kullanılmıştır. EFCCP-Kısaltılmış Versiyonu, 12 çiftten oluşan bir gruba 3 haftalık bir süre boyunca uygulandı ve sonuçlar, çiftlerin iletişim seviyelerinde ve katılımcılar arasında evlilik doyumunda önemli bir fark olduğunu ortaya koydu. Bu sonuçlar, EFCCP-Kısaltılmış Versiyonunun, farklı ortamlarda çiftler arasında iletişimi güçlendirme ve evlilik kalitesini zenginleştirmedeki etkinliğine dair yeterli göstergeler sağladığı belirlenmiştir.

Yuen'e (2017) göre bilinçli ebeveynler çocuklarına daha sağlıklı bir anne veya baba olurlar. Bilinçlenmenin en önemli yolu ise yine eğitimidir. Eğitimler ebeveynlerin kendi sosyal, duygusal, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını anlamalarına yardımcı olurlar. Ayrıca aile eğitimleri çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerinin her aşamasında gerekli beceri ve anlayışı kazanmaları için anne-babalara yardımcı olmakta, ebeveynlerin çocukların gelişim ve gereksinimlerine olan duyarlılıklarını artırmaktadır.

Chitsazzadeh ve Sanai, (2017), yapmış oldukları araştırmada, Yakın İlişki Becerilerinin Pratik Uygulaması (ÇİFTLER) programının çiftlerin evlilik bağlılığına etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Yöntem yarı deneysel olup, tasarım öntest-sontest kontrol grubu ile yapılmıştır. İran'ın İsfahan kentinde evlilik bağlılık puanı ortalamasının altında olan 16 çiftin seçilmesi için kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu çiftler rastgele olarak deney ve kontrol gruplarına atanmıştır (her grupta N=8). Veri toplama, öntest aşamasında her iki grubun üyeleri tarafından doldurulan bağlılık envanterinin (DCI) Adams ve Jones boyutları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Deney grubu, 90 dakikalık on üç seansta PAIRS eğitim programı verilmiştir. Bu eğitim programı, çiftlerin kendilerinin ve eşlerinin farkına varmalarını, yakınlık ve empati kurmalarını, etkili ilişki becerileri ve problem çözme

becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sonuçlar, PAIRS programının evlilik bağlılığı üzerinde olumlu bir etki gösterdiğini göstermiştir. Bu nedenle, çiftlerde evlilik bağlılığını artırarak boşanmayı önlemek için PAIRS programı kullanılabilir.

Neumann ve arkadaşlarının (2018), yapmış oldukları araştırmada, evlilik ve ilişki eğitimi programları, daha iyi evlilik kalitesi ve eşler arasındaki çatışma yönetimini geliştirebilecek eğitimlerdir. “Partner Olarak Yaşamak: Zorlukları Fırsatlara Çevirmek” evlilik ve ilişki eğitimi programı, çiftlerin çatışma çözme stratejilerini öğrenmelerini ve ilişkide daha nitelikli seviyeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, bu programın evlilik kalitesine ve çiftin çatışmasının üç boyutuna ilişkin sonuçlar üretme kapasitesini değerlendirmektedir: sıklık, yoğunluk ve çözüm stratejileri. 41 çiftin verileri programdan önce ve sonra analiz edildi ve 5 ay sonra bir takip yapıldı ($n= 33$ çift) de gerçekleştirilmiştir (tek grup, ön test, son test ve izleme yarı deneysel tasarımı). Sonuçlar, programın evlilik kalitesi ve uyum stratejisi geliştirdiğini göstermektedir.

Javadivala ve arkadaşlarının (2019), yapmış oldukları çalışmanın amacı, bir ilişki geliştirme eğitimi ve danışmanlığı (REEC) programının orta yaşlı çiftlerin evlilik yakınlığını geliştirme üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Kontrollü deneme çalışması, Mayıs-Aralık 2017 tarihleri arasında İran'ın Tebriz kentinde yürütülmüştür. Bir halk sağlığı merkezine devam eden ve dâhil etme kriterlerini karşılayan otuz iki evli çift, deney (REEC alan) ve kontrol (rutin alan) grubu için rastgele seçilmiştir. Sonuçlar evlilik yakınlığı, cinsel motivasyon ve cinsel işlev ölçütler kullanılarak ölçüldü. Veriler zaman içinde üç noktada toplanmıştır. Verilerin analizi amacıyla Sosyal Bilimler İstatistik Paketi kullanılmıştır. Tüm analizlerde, deney grubu, tüm sonuç ölçümlerinde kontrol grubundan daha iyi performans göstermiştir. Deney grubunda, sonuçlar, müdahale öncesi ile karşılaştırıldığında bir hafta ve 12 hafta sonra tüm değişkenlerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Deneyin tamamlanmasının ardından, bir REEC programının orta yaşlı çiftlerde evlilik yakınlığını, cinsel işlevi ve cinsel motivasyonu olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Alipour ve arkadaşlarının (2020) yapmış oldukları çalışmada, literatür evlilik doyumunun azalması ile depresyon ve anksiyete riskinin artmasının karşılıklı olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu nedenle bu çalışma, gebelerde çift odaklı iletişim

becerileri eğitiminin evlilik doyumu ve psikolojik belirtiler üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bu deneysel çalışma, deney ve kontrol olmak üzere iki gruba ayrılan evlilik doyumu düşük 60 gebe üzerinde gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki kadınlar ve eşleri, çift odaklı yaklaşıma dayalı bir iletişim eğitim programına katıldılar. Anksiyete, depresyon ve evlilik doyumu düzeyleri müdahaleden önce ve müdahaleden bir ve üç ay sonra geçerli anketler kullanılarak değerlendirildi. Sonuçlar, müdahale öncesi döneme göre müdahale sonrasında evlilik doyum düzeylerinin arttığını, deney grubunda ise depresyon ve kaygı düzeylerinin önemli ölçüde azaldığını göstermiştir ($p < 0.05$). Grupların karşılaştırılması, deney ve kontrol gruplarında müdahaleden sonraki bir ay ve üç aylık aralıklarla evlilik doyumu, depresyon ve kaygı puanlarında anlamlı farklılıklar ortaya koymuştur ($p < 0.05$). Sonuçlar çift odaklı yaklaşıma dayalı iletişim becerileri eğitim programının ve gebelerin gebelik sırasındaki ihtiyaçlarının vurgulanmasının, gebelerin evlilik doyumunu ve psikolojik sağlığını iyileştirebileceğini göstermiştir.

Bostani ve arkadaşları (2020)'nin çalışmasında nişanlı çiftlerin cinsel sağlık eğitimi ihtiyaçları incelenmiştir. Nişanlı çiftlerin mevcut evlilik öncesi eğitim programlarında göz ardı edilen biyo-psikolojik, sosyal-ahlaki, dini-ahlaki ve eğitsel-kültürel boyutlarda belirli bilgi ve becerilere ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Boşanmış çiftler üzerinde yapılan bir araştırmada ise çalışmaya katılan boşanmış çiftlerin büyük bir çoğunluğunun evlilik öncesi eğitim alsalardı sorunlarının daha kolay çözülebileceğine ve evlilik eğitiminin evliliklerine olumlu katkı getireceğine inandıkları saptanmıştır (Sürerbiçer, 2008).

Tahan ve arkadaşlarının (2020), yapmış olduğu çalışmanın amacı, bir psiko-eğitim programının İranlı çiftlerin cinsel işlev ve evlilik doyumu üzerindeki etkinliğini değerlendirmektir. Bu çalışma [2019 yılında Meşhed'deki Bahar Danışma Merkezi'ne başvuran cinsel işlev bozukluğu](#) tanısı almış tüm çiftleri içermektedir. Deneysel ($n = 20$) ve kontrol ($n = 20$) olmak üzere iki grup oluşturulmuştur. Katılımcılar rastgele toplam 40 kişi olarak seçilmiştir. Deneysel gruptaki katılımcılara 10 oturumluk bir psiko-eğitim programı ve tıbbi ve genel danışma rejimine dayalı Olağan Tedavi (TAU)'dan eğitimleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunda öntest ve sontest sonrasında cinsel işlev miktarı ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir fark vardır ($p < 0.01$). Bu çalışmanın

sonuçları, Psiko-eğitimsel Grup Terapisinin cinsel performansı iyileştirdiğini ve evlilik doyumunu iyileştirdiğini göstermiştir.

Zarean ve arkadaşlarının (2022), yapmış oldukları çalışmada, bireylerin kendi kendini iyileştirme, psikolojik iyi oluş ve evlilik doyumunu geliştirmek için eğitim programı geliştirilmiştir. Toplam 30 gönüllü katılımcı ile deney ($n = 15$) ve kontrol ($n = 15$) gruplarına oluşturulmuştur. Katılımcılar, Ryff'in Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SPWB) ve ENRICH Evlilik Memnuniyeti Ölçeği'ni öntest, sontest ve izleme olmak üzere üç aşamada yanıtlamışlardır. Deney grubuna on dört seans (haftada 90 dakikalık seanslar) kendi kendine iyileşme uygulanmıştır. Verileri analiz etmek için tekrarlanan ölçümler ANOVA ve SPSS-26 kullanıldı. Kendi kendini iyileştirme eğitimi, psikolojik iyi oluş ve evlilik doyumu unsurlarını iyileştirdiği ($p < 0.01$) sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

Yöntem

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın modeli, verilerin elde edildiği katılımcılar, veri toplamada kullanılan araçlar, veri toplama işlemi ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel tekniklere ilişkin gerekli açıklamalara yer verilmiştir.

Model

Bu araştırma, KKTC’de yaşayan evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili ihtiyaçlarını saptamak, ihtiyaçlar doğrultusunda program geliştirmek, uygulamak ve değerlendirmektir. Çalışmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte uygulandığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ihtiyaç analizi kısmında, karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada ve bütünleştirilerek kullanılmasıdır. Karma araştırma yöntemini kullanan araştırmacılar, kendi çalışmalarını derinlemesine analiz etme şansı yakalar (Creswell, 2008). Bu çalışmada karma araştırma yöntemlerinden gömülü desen kullanılmıştır. Gömülü karma yöntemine göre araştırma sırasında veriler eş zamanlı olarak toplanmakta, fakat bir veri biçimi destekleyici rol oynamaktadır (Hunt, 2007). Bu çalışmanın baskın boyutunu nitel araştırma yöntemi, destekleyici boyutu ise nicel araştırma yöntemi oluşturmaktadır.

Araştırmanın program uygulama ve değerlendirme kısmında ise yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel desen gibi yarı deneysel desende de aynı amaca yöneliktir (Ekiz, 2003; Karasar, 2014). Deneysel desende, bireylerin deney ve kontrol gruplarına yansız olarak atanmasının gereği ifade edilmektedir (Bulduk, 2003). Yarı deneysel desende tek grup üzerinde deney öncesinde ve sonrasında öntest ve sontest uygulanır. Uygulanan eğitime bağlı değişimi değerlendirmek için öntest ve sontest sonuçları arasındaki fark değerlendirilir. Bu nedenle çalışmada tek gruplu yarı deneysel desenin kullanılmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür (Gay ve diğerleri, 2005; Karasar, 2014). Araştırmada ön test-son test uygulamalı, tek gruplu, yarı deneysel desen kullanılmıştır. Uygulama programı için 20 kişilik tek grup oluşturulmuştur. Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örneklem çeşitlemesi kullanılarak örneklem belirlenmiştir. Eğitimlere katılan Lefkoşa Belediyesi çalışanları gönüllü olarak katılım göstermiştir. Grup üyelerinden, müdahalenin etkisini ölçmek amacıyla, eğitim öncesinde ve eğitim

sonrasında olmak üzere, aynı ölçeklerle, iki kez veri toplanmıştır. Buna göre, öntest ve sontest sonucunda elde edilen puanlar karşılaştırılarak gruba bağımsız değişkenin etkisi incelenmektedir (Kıncal, 2020). Bu modelde bağımsız değişken araştırmacı tarafından geliştirilen evlilik eğitim programıdır, bağımlı değişkenler ise deneklerin evlilikle ilgili tutumları, inançları ve görüşleridir (Büyüköztürk, 2016).

Katılımcılar

İhtiyaç Analizi Sürecindeki Katılımcılar

İhtiyaç Analizi Sürecinde Nitel Çalışmadaki Katılımcılar

Bu araştırmanın örneklem grubunu KKTC’de yaşayan 16 evli ve boşanmış birey oluşturmaktadır. 16 katılımcının 8’i evli, 8’i boşanmıştır. Evli ve boşanmış bireylerin 4’ü kadın, 4’ü de erkektir.

Tablo 1.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Çocuk Sahipliği
E1	Kadın	33	Üniversite	Evli	Çocuğu var.
E2	Kadın	39	Üniversite	Evli	Çocuğu var.
E3	Kadın	53	Ortaokul	Evli	Çocuğu yok.
E4	Kadın	60	Lise	Evli	Çocuğu var.
E5	Erkek	53	Üniversite	Evli	Çocuğu var.
E6	Erkek	55	Üniversite	Evli	Çocuğu var.
E7	Erkek	52	Üniversite	Evli	Çocuğu var.
E8	Erkek	42	Lise	Evli	Çocuğu var.
B1	Kadın	30	Üniversite	Boşanmış	Çocuğu var.
B2	Kadın	63	Lise	Boşanmış	Çocuğu var.
B3	Kadın	53	Yüksek lisans	Boşanmış	Çocuğu var.
B4	Kadın	44	Yüksek lisans	Boşanmış	Çocuğu var.
B5	Erkek	45	Üniversite	Boşanmış	Çocuğu var.
B6	Erkek	46	Üniversite	Boşanmış	Çocuğu var.
B7	Erkek	55	Üniversite	Boşanmış	Çocuğu var.
B8	Erkek	65	Yüksel Okul	Boşanmış	Çocuğu var.

İhtiyaç Analizi Sürecinde Nicel Çalışmadaki Katılımcılar

Araştırmanın nicel boyutunda ise KKTC’de yaşayan evli yâda boşanmış tüm bireyleri kapsamaktadır. KKTC’de yaşayan evli ve boşanmış bireylerin sayısına ulaşmak mümkün olmadığından, araştırmanın örneklemini; evreni bilinmeyen

örneklem hesabı kullanılarak $n = p \cdot q \cdot t^2 / d^2$ formülüyle hesaplandı. Çalışmada p ve q değerleri 0.50, 050; t değeri 1.96 ve d (kabul edilen örneklem hatası) değeri 0.05 alındığında örneklem en az 384 kişi olarak hesaplandı (Baştürk ve Taştepe, 2013). Araştırma online olarak ulaşılan 385 katılımcı ile tamamlandı. Katılımcıların Sosyo-demografik özellikleri aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 2.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	175	45,45
Erkek	210	54,55
Yaş grubu		
40 yaş ve altı	153	39,74
41-50 yaş	152	39,48
51 yaş ve üstü	80	20,78
Çalışma durumu		
Çalışan	356	92,47
Çalışmayan	29	7,53
Eğitim durumu		
İlköğretim	45	11,69
Lise	101	26,23
Üniversite	190	49,35
Lisansüstü	49	12,73
Medeni durum		
Evli	213	55,32
Boşanmış	172	44,68
Çocuk sahibi olma		
Var	328	85,19
Yok	57	14,81
Toplam	385	100,00

Tablo 2’te araştırmaya dâhil olan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılanların %45,45’inin kadın, %54,55’inin erkek olduğu, %39,74’ünün 40 yaş ve altında, %39,48’inin 41-50 yaş arasında, %20,78’inin 51 yaş ve üzerinde olduğu, %92,47’sinin çalışan, %7,53’ünün

çalışmayan bireyler olduğu, %11,69'unun ilköğretim mezunu, %26,23'ünün lise mezunu, %49,35'inin üniversite mezunu, %12,73'ünün lisansüstü mezunu olduğu, %55,32'sinin medeni durumunun evli, %44,68'inin medeni durumunun boşanmış olduğu, %85,19'unun çocuk sahibi olduğu, %14,81'inin çocuk sahibi olmadığı görülmüştür.

Evlilik Eğitim Programı Deneysel Aşamasının Denekleri

Araştırma KKTC Lefkoşa Belediyesinde çalışanlara yönelik hizmet içi eğitim olarak uygulanmıştır. Hizmet içi eğitim; üretim ve hizmette etkinliğin, verimin, kalitenin yükseltilmesi, hizmet sunumunda nitel ve nicel yönden gelişmenin sağlanması, temel meslek ve beceri eğitimi yanında; çalışma hayatı süresince bilgi, beceri, davranış ve verim düzeyini yükseltici planlı eğitim etkinlikleridir (Öztürk ve Sancak, 2007). Hizmet içi eğitimler personelin huzurlu bir şekilde çalışmasına kolaylık sağlayan eğitimlerdir. Bu anlamda ülkemizde boşanma oranlarındaki yükseklik ve her boşanmanın bir depresyon sebebi olması, depresyondaki bireylerin de iş hayatında veriminin düşmesi kaçınılmazdır. Dünyanın pekçok yerinde evlilik ve ilişki eğitimleri hizmet içi eğitim olarak verilmektedir (Selimoğlu ve Yılmaz, 2009).

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örneklem çeşitlemesi kullanılarak örneklem belirlenmiştir. Eğitimlere katılan Lefkoşa Belediyesi çalışanları gönüllü olarak katılım göstermiştir. Eğitimler iş saatleri içerisinde Lefkoşa Belediyesi Binası'nda verilmiştir. Eğitimlere gönüllü olarak katılan Lefkoşa Belediyesi çalışanları toplam 20 kişidir.

Örnekleme ait demografik özellikler aşağıda tablo 4 gösterilmiştir.

Tablo 3.*Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri*

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	15	75
Erkek	5	25
Yaş	44,35 ±	5,95
Eğitim Durumu		
Lise	11	55
Lisans	8	40
Lisansüstü	1	5
Medeni durum		
Evli	20	100

Tablo 3’te katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiş olup, %75,0’inin kadın, yaş ortalamasının 44,35±5,95, %55’inin lise, %40’ının lisans mezunu ve %100’ünün evli olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

İhtiyaç Analizi İçin Kullanılan Veri Toplama Araçları

Görüşme Formu

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle evlilik eğitimi ile ilgili boyutları belirlemek için literatür taraması yapılmıştır (Canel, 2012: Gür ve Kurt, 2011: Hawkins and Fackrell, 2010: Holland and Valk, 2013: Hughes, 2012: Mehrolihasani ve diğerleri, 2018: Öztürk ve diğerleri, 2014: Sürebiçer, 2018: Ponzetti, 2016). Literatür taraması sonucunda evlilik eğitiminin iletişim, aldatma, evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi, stresle

başta çıkma, evlilikte şiddet, ekonomi ve cinsellik boyutlarından oluştuğu tespit edilmiştir. Ardından, Görüşme formunu hazırlamak için uzmanlarla (2 Klinik Psikoloğu ve Aile Terapisti, 1 Eğitim Programları ve Öğretimi ve 1 Türk Dili ve Edebiyatı.) görüşülerek toplam 13 soru hazırlanmıştır. Belirlenen 13 soru 2 Klinik psikoloğu ve aile terapistine gönderilerek görüş alınmış ve nihai form toplam 8 sorudan oluşmuştur. Forma “Evli Ve Boşanmış Bireylerin Evlilik İhtiyaçlarını Belirleme Formu” adı verilmiştir.

Anket

Anket hazırlanırken yukarıdaki görüşme formu geliştirilirken ulaşılan literatürden (Canel, 2012: Gür ve Kurt, 2011: Hawkins and Fackrell, 2010: Holland and Valk, 2013: Hughes, 2012: Mehrolhassani ve diğerleri, 2018: Öztürk ve diğerleri, 2014: Sürebiçer, 2018: Ponzetti, 2016) yararlanılarak toplam 25 soru hazırlanmıştır. Sorular kapsam geçerliği için uzmanlara gönderilmiş ve görüş alınmıştır (2 Klinik Psikoloğu ve Aile Terapisti, 1 Eğitim Programları ve Öğretimi ve 1 Türk Dili ve Edebiyatı.) Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda ankette 6 tane demografik özelliklerle ilgili ve 20 tane evlilik eğitimi ihtiyacını belirlemeye yönelik madde yer almıştır. Anket 8 ana başlıktan oluşmuştur. Sorular cevapları “Evet”, “Hayır” şeklinde oluşturulmuştur. Ankete ise “Evlilik Eğitim İhtiyacı Belirleme Anketi” adı verilmiştir.

Evlilik Eğitim Programını Değerlendirmede Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada evlilik eğitim programının etkililiği ile ilgili katılıcı görüşlerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Ayrıca evlilik eğitim programının etkililiğini test etmek amacıyla Bayoğlu ve Atlı (2014)’nın geliştirdikleri İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) İLE Kızıl ve Nazlı (2018)’nin geliştirdiği Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) kullanılmıştır.

İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ)

Bayoğlu ve Atlı (2014)’nın geliştirdikleri İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) Yapı geçerliği 553 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler üzerinde açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra faktör yükü .50’nin altında olan 2 madde (8 ve 13) daha ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddelerin çıkarılmasıyla 12. maddenin faktör yükünün de. 50’nin altında yer aldığı

belirlenmiş ve bu maddenin de ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Elde edilen veriler üzerinde yapılan analizlerde Kaiser-Meyer Olkin değeri .90 olarak kaydedilmiş olup Bartlett's Testi sonucunun [$x = 4664.344$ $df = 190$ $p < .001$] anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, madde örnekleminin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir.

Ayrıca, tek tek her bir maddenin faktör analizine uygunluğu da anti-image korelasyon matrisi yoluyla incelenmiştir. Anti-Image Correlation matrisinde yer alan MSA değerleri en düşük .50 olması gerektiği belirtilmektedir (Field, 2009). Bu değer .50'nin altında olduğu durumlarda, değişkenler çıkarılarak analiz tekrarlanır. Yapılan analizlerde maddelerin Anti- image Correlation değerlerinin .84 ile .95 arasında değiştiği belirlenmiştir. Buna göre her maddenin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir. Bu tespitin ardından veriler üzerinde temel bileşenler analizi yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucu ölçeğin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak, birinci faktörün öz değeri ve açıkladığı varyans oranının yüksek iken ikinci faktörde bu değerlerin oldukça düşük çıkması, buna karşılık ikinci faktör ile sonraki faktörlerin öz değeri arasında yakınlık bulunması, ölçeğin tek boyutluluğunu göstermektedir (Lord, 1980; akt. Çokluk ve diğ., 2012). Bu nedenle, tek faktörlü bir yapı için yeniden analizler yapılmıştır ve yapılan analiz sonucunda toplam varyansın % 36,77'sini açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ayrıca bu maddelerin faktör yükünün .46 ile .73 arasında değiştiği gözlenmektedir.

Açımlayıcı faktör analizinde elde edilen tek faktörlü modelin doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör analizi ölçüm değerlerine bakıldığında, 21 maddeli tek faktörlü ölçeğin modele ilişkin $\chi^2 = 499.73$ $sd = 172$, $\chi^2/sd = 2.905$, değerleri saptanmıştır. Bununla birlikte, CFI= .93, GFI= .91, NFI=.90 ve RMR = .04 değerleri ile ölçeğin kabul edilebilir uyum değerlerinde olduğu saptanmıştır. Ayrıca, RMSEA'nın .05 değeri ile kabul edilebilir uyum değerine sahip olduğu görülmektedir.

İnönü Evlilik Tutum Ölçeği'nin güvenilirliği, iç tutarlılık, test- tekrar test ve testi yarılama güvenilirlik yöntemleri ile hesaplanmıştır. İç tutarlılığı ise ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği için 67 öğrenciye 3 hafta arayla yapılan uygulamada güvenilirlik .87

olarak bulunmuştur. Test yarılama yöntemiyle elde edilen güvenirlik katsayısı ise .88 olarak bulunmuştur. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının. 46 ile .73 arasında değiştiği görülmüştür.

Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ)

Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) Kızıl ve Nazlı (2018)'nin geliştirdiği yetişkin bireylerin evliliğe yönelik işlevsel olmayan bazı inançlarını belirlemeye yönelik bir ölçme aracıdır. Ölçeğin 21 madde ve “Kök Aileye Bağımlılık (8 madde)”, “Ben-Biz Dengesi (5 madde)”, “Duygu Yönetimi (4 madde)” ve “Cinsel Hayat (4 madde)” olarak adlandırılan dört alt boyuttan oluşmaktadır. Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Ölçek maddelerinin her biri evliliğe ilişkin olumsuz inançları yansıtmaktadır. Bazı madde örnekleri şunlardır: “Ailem, eşim ile aldığımız kararlara müdahale etme hakkına sahiptir (Kök aileye bağımlılık)”, “Eşimin istekleri benim için makul olmasa bile yerine getirmeliyim (Ben biz dengesi)”, “Cinsel ilişkiye girmek istemesem de eşime hayır demem yanlıştır (Cinsel hayat)”, “Eşime karşı hissettiğim olumsuz duygularımı eşimle paylaşırsam onu üzerim. (Duygu yönetimi)”. Ölçeğin alt boyutları bağımsız olarak puanlanmamakta, ölçekten toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105'tir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği, bireyin evliliğe yönelik işlevsel olmayan inançlarının fazlalığını göstermektedir.

EİİÖ'nin geçerliğini test etmek amacıyla, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği kullanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları, varyansın % 45.35'ini açıklayan dört alt boyut olduğunu ortaya koymuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise, modelin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir. Ölçüt geçerliği analizi sonucunda Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği'nden elde edilen puanlar ile İlişki İnançları Ölçeği'nden alınan puanlar arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r = .40$) bulunmuştur. Güvenirlik çalışmaları sonuçlarına göre EİİÖ'nün alt boyutları için iç tutarlılık katsayılarının 0.48-0.76 arasında değiştiği, ölçeğin tümü için hesaplanan iç tutarlılık katsayısının ise 0.82 olduğu görülmektedir.

Görüşme Formu

Evlilik eğitim programının etkililiğini ölçmek amacı ile araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Evlilik eğitimde anlatılan iletişim, aldatma, evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi, stresle başa çıkma, evlilikte

şiddet, ekonomi ve cinsellik konularındaki görüşlerini değerlendirmek için bu konularla ilgili toplam 15 soru belirlenmiştir. Belirlenen 15 soru, 2 Klinik psikologu, aile terapisti ve program geliştirme uzmanına gönderilerek görüş alınmış ve nihai form toplam 10 sorudan oluşmuştur.

Verilerinin Analizi

Araştırmanın ihtiyaç analizi aşamasında araştırmacı, katılımcıların görüşme formuna verdikleri cevapları belirlenen temalara uygun kodların frekanslarını belirleyip tablolaştırmıştır. Kodlama verilerin kavramlar, başlıklar ve temalara göre sınıflandırılmasıdır (Özdemir, 2010). Nitel araştırmada kodlama üç şekilde meydana gelmektedir. Bunlar; “daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama”, “verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama”, “genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama”dır. Bu araştırma kapsamında kullanılan kodlama verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlamadır. Bu tür kodlama sürecinde veriler değerlendirilir ve verilen cevaplardan benzer cevaplardan kodlar oluşturulur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme Formunun güvenilirliği ve geçerliği için de uzman kanısı ve katılımcı teyidi yapılmıştır. Katılımcılara çalışma bulgularının kendi düşüncelerini doğru yansıtıp yansıtmadığını sormaya katılımcı teyidi (member checking) denmektedir (Erlandson ve diğerleri, 1993). Araştırmacılar veri toplamanın hemen sonunda topladığı verileri özetleyerek katılımcılardan bunların doğruluğuna ilişkin düşüncelerini belirtmelerini istemiştir. Ayrıca katılımcılar eklemek istedikleri algılar ya da deneyimler varsa bunları da ekleme fırsatı bulmuşlardır. Katılımcıların tamamı sonuçların kendi görüşlerini yansıttığını belirtmişlerdir. Bu araştırmada her aşama detaylı olarak aktarılmıştır. Ayrıca katılımcıların kendi ifadelerinin olduğu gibi aktarılması araştırmanın güvenilirlik ve geçerliğini artıran bir özelliktir. Araştırma kapsamında elde edilen görüşmeler neticesinde alınan ses kayıtları görüşmelerin bitiminde kelimesi kelimesine yazıya aktarılmış ve yaklaşık olarak 60 sayfaya yakın veri seti elde edilmiştir.

Araştırmanın ihtiyaç analizi aşamasında, katılımcıların ankete verdikleri yanıtların güvenilirliğinin belirlenmesi için bir iç tutarlılık testi olan cronbach alfa testi uygulanmış ve alfa katsayısı 0,982 bulunmuştur. Cronbach alfa katsayısının 0,70'in üzerinde olması ölçme aracının güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2011). Anketin kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmıştır. Araştırmada elde

edilen niceliksel veriler SPSS 20.0 programında sayı, yüzdelik ve k-kare testler ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın evlilik eğitim programının değerlendirilmesi veri analizi kısmında nitel boyutunda araştırmacı, belirlenen temalara uygun kodların frekanslarını belirlenip tablolaştırmıştır. Kodlama verilerin kavramlar, başlıklar ve temalara göre sınıflandırılmasıdır (Özdemir, 2010). Nitel araştırmada kodlama üç şekilde meydana gelmektedir. Bunlar; “daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama”, “verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama”, “genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama”dır. Bu araştırma kapsamında kullanılan kodlama verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlamadır. Bu tür kodlama sürecinde veriler değerlendirilir ve verilen cevaplardan benzer cevaplardan kodlar oluşturulur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme Formunun güvenilirliği ve geçerliği için de uzman kanısı ve katılımcı teyidi yapılmıştır. Katılımcılara çalışma bulgularının kendi düşüncelerini doğru yansıtip yansıtmadığını sormaya katılımcı teyidi (member checking) denmektedir (Erlandson ve diğerleri, 1993). Araştırmacılar veri toplamanın hemen sonunda topladığı verileri özetleyerek katılımcılardan bunların doğruluğuna ilişkin düşüncelerini belirtmelerini istemiştir. Ayrıca katılımcılar eklemek istedikleri algılar ya da deneyimler varsa bunları da ekleme fırsatı bulmuşlardır. Katılımcıların tamamı sonuçların kendi görüşlerini yansıttığını belirtmişlerdir. Bu araştırmada her aşama detaylı olarak aktarılmıştır. Ayrıca katılımcıların kendi ifadelerinin olduğu gibi aktarılması araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliği artıran bir özelliktir. Araştırma kapsamında elde edilen görüşmeler neticesinde alınan ses kayıtları görüşmelerin bitiminde kelimesi kelimesine yazıya aktarılmış ve yaklaşık olarak 48 sayfaya yakın veri seti elde edilmiştir.

Evlilik eğitim programının etkililiğini değerlendirmek için son testte uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile yapılan görüşmeler dinlenerek Microsoft Word programı aracılığı ile yazıya dökülmüştür. 20 katılımcı için ayrı ayrı görüşme döküm metni oluşturulmuştur. Tüm görüşmeler sonucunda, veri seti elde edilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar, her soru için kelime kelime ve Nvivo kodlama stratejilerine göre kodlanmıştır (Charmaz, 2006). Kodlama işlemi her bir görüşme döküm metni için ayrı ve dizgesel olarak yapılmıştır. Görüşme döküm metinlerinden elde edilen kodlardan benzer özellikte olanlar gruplandırma yapılarak temalara ulaşılmıştır. Nitel içerik analizinde verilerin kodlanarak

temalaştırılması, verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması ve bulguların yorumlanması aşamaları birbirini izlemektedir (Yıldırım ve Şimşek 2011). Veri analizi sırasında gerekli görülen ve ihtiyaç duyulan durumlarda ses kayıtları tekrar dinlenerek gereken kontroller yapılmıştır. Olası uyumsuzlukları önlemek adına, her üç araştırmacı kayıtların tamamını birlikte dinlemiş ve gruplandırmayı bu şekilde yapmışlardır. Bütün kod ve temaların oluşmasında ikisi evlilik danışmanlığı alanında araştırmacı, biri nitel araştırma süreci konusunda deneyimli ölçme değerlendirme uzmanı olmak üzere üç farklı kodlayıcı ayrı ayrı çalışmış ve kodlar oluşturulmuştur. Farklı çıkan kodlar, kodlayıcılar arasında değerlendirilerek görüş birliği sağlanmıştır. Elde edilen kodlar Miles ve Huberman (1994)'ın geliştirdiği formüle göre hesaplanmış, kodlayıcılar arası uyum %94 oranında bulunmuştur. Miles ve Huberman'ın formülüne göre görüş birliği yüzdesi 80 ve üzeri olan çalışmalarda yapılan analizlerin tutarlılığı olduğu söylenebilir. İkinci aşamada elde edilen veri seti, bilgisayarla analiz yöntemi tercih edilerek NVivo R1 programında mevcut olan "Coding Comparison Query" yardımı sayesinde hesaplanmıştır. Araştırmacıların ayrı ayrı kodlama yaparak elde ettiği kodlar ve temalar ile kodlayıcı arasındaki uyumun yüzdeliği ve Cohen'in Kappa katsayısı ile güvenilirlik hesaplanmıştır.

Evlilik eğitim programının değerlendirilmesi veri analizi nicel boyutunda araştırmacı, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ve Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ)'nin öntest ve sontest puanlarının kullanılacak olan hipotez testlerinin belirlenmesi için öncelikle verilerin normal dağılımına uyum gösterme durumu Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk testi sonuçlarının ($p > .005$) ve çarpıklık/basıklık katsayıları incelenmiş ve normal dağılıma uyum gösterdiği belirlenmiştir. Bu sebeple katılımcıların öntest ve sontest puanlarının karşılaştırılmasında eşleştirilmiş örneklem için t- testi ile .05 anlamlılık düzeyinde analiz edilmiştir.

Güvenirlik ve Geçerlik

Araştırmanın Nicel Ölçeklerinin Güvenirliği

Araştırmanın ihtiyaç analizi aşamasında, katılımcıların ankete verdikleri yanıtların güvenilirliğinin belirlenmesi için bir iç tutarlılık testi olan cronbach alfa testi uygulanmış ve alfa katsayısı 0,982 bulunmuştur. Cronbach alfa katsayısının 0,70'in üzerinde olması ölçme aracının güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk,

2011). Anketin kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmıştır (2 Klinik Psikoloğu ve Aile Terapisti, 1 Eğitim Programları ve Öğretimi ve 1 Türk Dili ve Edebiyatı).

İnönü Evlilik Tutum Ölçeği'nin güvenilirliği, iç tutarlılık, test- tekrar test ve testi yarılama güvenilirlik yöntemleri ile hesaplanmıştır. İç tutarlılığı ise ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği için 67 öğrenciye 3 hafta arayla yapılan uygulamada güvenilirlik .87 olarak bulunmuştur. Test yarılama yöntemiyle elde edilen güvenilirlik katsayısı ise .88 olarak bulunmuştur.

EİİÖ'nin geçerliğini test etmek amacıyla, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği kullanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları, varyansın % 45.35'ini açıklayan dört alt boyut olduğunu ortaya koymuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise, modelin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir. Ölçüt geçerliği analizi sonucunda Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği'nden elde edilen puanlar ile İlişki İnançları Ölçeği'nden alınan puanlar arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r = .40$) bulunmuştur. Güvenirlik çalışmaları sonuçlarına göre EİİÖ'nün alt boyutları için iç tutarlılık katsayılarının 0.48-0.76 arasında değiştiği, ölçeğin tümü için hesaplanan iç tutarlılık katsayısının ise 0.82 olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Nitel Ölçeklerinin İnanırlılığı

İhtiyaç analizi ve Evlilik Eğitim Programının etkililiğini ölçmek için geliştirilen Görüşme Formlarının güvenilirliği ve geçerliği için de uzman kanısı ve katılımcı teyidi yapılmıştır. Katılımcılara çalışma bulgularının kendi düşüncelerini doğru yansıtıp yansıtmadığını sormaya katılımcı teyidi (member checking) denmektedir (Erlandson ve diğerleri, 1993). Araştırmacılar veri toplamanın hemen sonunda topladığı verileri özetleyerek katılımcılardan bunların doğruluğuna ilişkin düşüncelerini belirtmelerini istemiştir. Ayrıca katılımcılar eklemek istedikleri algılar ya da deneyimler varsa bunları da ekleme fırsatı bulmuşlardır. Katılımcıların tamamı sonuçların kendi görüşlerini yansıttığını belirtmişlerdir. Bu araştırmada her aşama detaylı olarak aktarılmıştır. Ayrıca katılımcıların kendi ifadelerinin olduğu gibi aktarılması araştırmanın güvenilirlik ve geçerliğini artıran bir özelliktir. Evlilik eğitim programının etkililiğini değerlendirmek için uygulanan yarı yapılandırılmış son test çalışmasında elde edilen veri seti, bilgisayarla analiz yöntemi tercih edilerek NVivo R1 programında mevcut olan "Coding Comparison Query" yardımı sayesinde

hesaplanmıştır. Araştırmacıların ayrı ayrı kodlama yaparak elde ettiği kodlar ve temalar ile kodlayıcı arasındaki uyuşumun yüzdeliği ve Cohen'in Kappa katsayısı ile güvenilirlik hesaplanmıştır

Evlilik Eğitim Programı Çalışması

Araştırmada evlilik ilişkilerini geliştirmeye yönelik 10 oturumluk olarak hazırlanmış olan evlilik eğitim evlilik programı kullanılmıştır. Evlilik eğitim programı yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanmış, ilerlemecilik felsefesi temel alınmış, eşler arası iletişim, çatışma çözme becerileri, aldatma, evlilikten gerçekçi olmayan beklentiler ve doğru eş seçimi, evlilikte stresle başa çıkabilme ve şiddet, aile bütçesini denkleştirme, sağlıklı cinsel yaşamla ilgili bireylerin bilgilerini artırmayı amaçlayan Fer yöntemle hazırlanmış bir çalışmadır. Programın hazırlanması için detaylı bir literatür çalışması yapılmıştır. Evlilik ilişkilerini geliştirmeye yönelik çeşitli eğitim ve grup çalışmaları, yöntem ve amaçları incelenmiştir (Oxford, 2003; Canel,2007; Ponzetti, 2016; Blanchard ve diğerleri, 2009; Masoumi ve diğerleri, 2017; Bostani ve diğerleri, 2020; Cummings ve diğerleri, 2008; Dargahi ve diğerleri, 2017; Chitsazzadeh ve Sanai, 2017; Abdullah ve İskender, 2015; Skwarok, 2015; Atan ve Buluş, 2020; Petch ve diğerleri, 2012; Markman ve diğerleri, 2022). Evlilik eğitim programı, literatürde evlilik ilişkisini geliştirme, iyileştirme, problem ve çatışma çözme becerilerini geliştirme, eşler arası empati geliştirme eğitim programları ve grup çalışmaları şeklinde gerçekleşmiştir. Evlilik eğitim programı literatürde benzer pekçok çalışma gibi bilişsel davranışçı yaklaşımla oluşturulmuştur. Evlilik eğitim programının içerik boyutları yapılan ihtiyaç analizi çalışması ile elde edilmiştir. Programın yapısı ise tez danışmanları Yrd. Doç Dr. Kemal Akkan Batman ve Yrd. Doç Dr. Yasemin Sorakin ve araştırmacı tarafından kavramsal çerçeve belirlenmiştir. Bu program, evlilik ilişkisini geliştirmeyi hedefleyen bilgilendirme eğitimidir.

Evlilik Eğitim Programının İçeriği ve Oturumlarda Yapılan Etkinlikler

Evlilik eğitim programı eşler arası iletişim, çatışma çözme becerileri, aldatma, evlilikten gerçekçi olmayan beklentiler ve doğru eş seçimi, evlilikte stresle başa çıkabilme ve şiddet, aile bütçesini denkleştirme, sağlıklı cinsel yaşamla ilgili bireylerin bilgilerini artırmayı amaçlayan bir çalışmadır. Bu amaçlara yönelik hedefler geliştirilmiştir. Kazanımları evli ve boşanmış bireylere kazandırmak için 10

oturumluk 90-120 dakika arasında değişen dersler hazırlanmıştır. Oturumlarda gerçekleşen faaliyetler Ek.1 yer verilmiştir. Aşağıdaki tabloda Evlilik Eğitim Programının ana hatları, amaçları, kazanımları ve kullanılan teknik ve ev ödevleri yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda evlilik eğitim programının ana hatları, kazanımlar ve aktivite ve eğersizler verilmiştir.

Tablo 4.

Evlilik Eğitim Programının Ana Hatları

Oturumlar	Kazanımlar	Aktivite ve Eğersizler
Aile içi iletişimin temel unsurları.	Bireyler, eşleri ve çocukları ile doğru iletişim yöntemini bilir.	Sen dili.... Ben dili alışması.
Ailenin doğal kaynaklarını kullanma yoluyla problem özme.	Bireyler, aile içinde yaşanan çatışmaları ve problemleri doğru yöntemlere çözebilir.	Ev içinde çatışmayı çözme örnekleri istenilir. Bu rnekler, doğru yöntemler ile örneklendirilir.
Etkili ve yetkin ebeveynlik becerileri.	Bireyler, etkili ebeveynliğin unsurlarını bilir.	Bireylere kendi çocuklukları, anne-babalarının kendilerine davranışları, onların kendi çocuklarına davranışları karşılaştırılması istenilir. Olumlu olanlar olumsuz olanlar ve doğru davranmanın etkisi tartışılır.
Evlilikte aldatma	Bireyler, aldatmanın evliliğe etkilerini bilir.	Aldatılanın yaşadığı duygular empati yoluyla gösterilir.
Doğru eş seçimi ve ailenin nemi.	Bireyler, mutluluk için ailenin önemini bilir. Bireyler, doğru eş seçimi	şimdi yâda Asla filmi ile bireyin mutluluğunda ailenin önemi tartışılır.

	kuramının basamaklarını bilir.	Kendini tanıma ve doğru eş olma konusu tartışılır.
Evlilik ve eşten beklentiler.	Bireyler, evlilikten ve eşten gerçekçi beklentileri bilir.	Evlenmeden önceki beklentiler ve evlilikten sonraki beklentiler arasındaki farkları yazmaları istenilir. Aradaki farkları görmeleri sağlanır.
Yaşam boyu değişen rollere uyum.	Bireyler, evlilik sürecinde yaşam boyu değişen rolleri bilir.	Aile yaşam döngü modeli gösterilir. Bireylere bu döngünün neresinde oldukları sorulur. Atlatılan ve atlatılamayan sorunlar üzerinde düşündürülür.
Öfke kontrolü, ailede stresle başa çıkabilme.	Bireyler aile içi konularda öfke kontrolünün nasıl yapıldığını bilir. Bireyler ailede stresle başa çıkabilmeyi bilir.	Öfkelenince ki davranışları yazmaları istenilir. Beden dili, ses tonu ve sözler. Hangi koşullarda öfkelenildiği yazdırılır. Karşıdaki bireylerin neler hissettikleri sorgulattılır.
Ekonomik sorunlar ve eşle uyum.	Bireyler, ailede ekonomik uyumun önemini bilir.	Eşler arasındaki ekonomik uyumun evliliklerdeki olumlu veya uyumsuzluğun olumsuz etkileri sorgulattılır.
Evlilikte sağlıklı cinsel yaşam.	Bireyler, evlilikte sağlıklı cinsel yaşamın önemini bilir.	Sağlıklı cinsel yaşamın önemi sorgulattılır.

Uygulama Süreci

Araştırma 10 oturumdan oluşan bir eğitim programıdır. Ders süreleri 90 dakika olan evlilik ilişkisini geliştirmeye yönelik bir programdır. Eğitimler, 2022 temmuz ve ağustos tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Oturumlara 15 kadın, 5 erkek toplam 20 katılımcı katılmıştır. Katılımcıların hepsi evlidir. Öntest uygulamaları oturumlar başlamadan önce yapılmıştır. Öntest dâhilinde yarı yapılandırılmış görüşme soruları, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ), Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) kullanılmıştır. Sontest uygulamasında aynı veri toplama araçları oturumlar bittikten sonra yine uygulanmış ve sonuçlar arasındaki farklılıklar değerlendirilmiştir.

Evlilik Eğitim Programının Amacı: Bu çalışmanın amacı evlilik ilişkisini güçlendirmektir.

Hedef Grup: Çalışmanın hedef grubu Lefkoşa Belediyesi Çalışanlarıdır.

Katılımcı Sayısı: 20 kişi.

Süre: Program her biri 90 dakika süren 10 oturumdan oluşmaktadır.

Yöntem: Çalışmada anlatım, soru-cevap, canlandırma, öykü oluşturma, tartışma, beyin fırtınası, rol oyunu ve yaratıcı drama teknikleri kullanılarak aktif katılımlı bir süreç yürütülmektedir. Ayrıca, bireyler kendi kendilerini değerlendirebilir.

Kazanımlar:

- Bireyler, eşleri ve çocukları ile doğru iletişim yöntemini bilir.
- Bireyler, aile içinde yaşanan çatışmaları ve problemleri doğru yöntemlere çözebilir.
- Bireyler, aldatmanın evliliğe etkilerini bilir.
- Bireyler, mutluluk için ailenin önemini bilir.
- Bireyler, doğru eş seçimi kuramının basamaklarını bilir.
- Bireyler, evlilikten ve eşten gerçekçi beklentileri bilir.
- Bireyler, evlilik sürecinde yaşam boyu değişen rolleri bilir.
- Bireyler aile içi konularda öfke kontrolünün nasıl yapıldığını bilir.

- Bireyler ailede stresle başa çıkabilmeyi bilir.
- Bireyler, ailede ekonomik uyumun önemini bilir.
- Bireyler, evlilikte sağlıklı cinsel yaşamın önemini bilir.

Değerlendirme: Program uygulaması, katılımcılara uygulanacak ön test-son test uygulaması ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile değerlendirilecektir.

Her oturuma ait amaçlar, araçlar, etkinlikler ve sürece aşağıda yer verilmiştir.

1. OTURUM

Aile İçi İletişimin Temel Unsurları

Süre: 90 Dakika

Kazanımlar:

1. Katılımcılar ve uygulayıcının tanışması, Programın tanıtılması,
2. Ailede iletişimin önemi hakkında bilgi vermek ve uygulamalar yaptırtmak.
3. Aile içi sevgi iletme yöntemini geliştirme.
4. Katılımcıların evliliklerinin dünü, bugünü ve yarını konusunda düşünmelerini ve değerlendirmeler yapabilmelerini sağlamak.
5. Evliliğine dair beklenti ve problemler hakkında farkındalık kazanmak.

Kullanılan Araçlar:

- Bilgisayar,
- Projeksiyon cihazı,
- Power point sunum,
- Kâğıt, kalem.
- Yansıtıcı günlük

Etkinlikler: Anlatma, soru- cevap, tanışma etkinliği.

1. Sevgiyi gösterme ve alma dili.

2. Katılımcıların evliliklerinin dünü, bugünü ve yarını konusunda düşünmelerini ve değerlendirmeler yapabilmelerini sağlamak.
3. “Ben dili..... Sen dili” uygulaması.
4. İletişim engelleri uygulaması.
5. İletişim becerisi, insanlara doğuştan verilen bir yetenek değildir. Öğrenilebilir ve geliştirilebilir beceri olduğu gösterme
6. Eşler arası duygu ve düşünce alışverişinde sen dili ve ben dili yöntemini kullanma becerisini geliştirme.

Süreç:

Uygulayıcı tahtaya Grubun Kuralları ibaresini yazmış ve grubu motive etmesi açısından ilk kuralı “grupta konuşulan ve paylaşılan her şeyin grupta kalacağı” ifadesiyle kendisi teklif etmiştir. Katılımcıların grubun kuralları konusundaki teklifleri tek tek tahtaya yazılmıştır. (Grubun kuralları arasında yer alması gerektiği düşünülen, grup üyelerinin çok zorunlu kalmadıkları müddetçe her oturuma katılmalarının gerekliliği, grupta herkesin dikkatle dinlenmesi ve grup üyelerinin birbirlerine saygı göstermelerinin gerekliliği, herkesin duygu ve düşüncelerini ifade etmekte özgür olduğu, ev ödevlerinin yerine getirilmesi gibi konuların konuşulmasına gayret edilmiştir). Kısa tanışmanın ardından katılımcılara iletişimin hayatlarındaki önemi sorulmuş, soru üzerine tartışılmış ve kâğıtlara iletişimin hayatlarındaki önemini kısa bir cümle ile yazmaları istenmiştir.

İletişim hakkında power point sunusu yapıldıktan sonra, katılımcılara “sizce sağlıklı iletişim yapısına sahip ailelerin özellikleri nedir?” sorusu sorulmuş, her katılımcının görüşleri alınmıştır.

Dr. Chapma’nın yazdığı kitaptan bahsedilmiş, “Beş Sevgi Dili”. Kitaptaki 5 sevgi dili anlatılmıştır. Ailede sevgi almak ve vermenin önemi sorgulanmıştır. Katılımcılara sevginizi ve sevildiğinizi hangi davranışlarla anlarsınız ve gösterirsiniz sorusu sorulmuş ve cevapların kâğıtlara yazılması istenmiştir. Kâğıda yazılanlar üzerine değerlendirme yapılmıştır. Katılımcıların sevildiğini hissetme şekilleri konuşulmuştur. Eşleri tarafından bu davranışlarla ne kadar karşılaştıkları sorgulanmıştır.

Katılımcılara eşlerinin ve çocuklarının sevgi dilleri sorulmuş ve tek tek sevilme ve sevme şekillerinin yazmaları istenmiştir. Kişinin zaman içerisinde evliliğinde yaşadığı değişimlere dikkat çekilebilmesi için, dün, bugün ve gelecekteki ilişkileri açısından evliliklerine uygun sıfatlar yazmaları istenmiştir. Verilen yanıtlar tek tek dinlendikten sonra, dün bugün ve yarın arasındaki farklılıklara dikkat çekilmiş ve neyin değiştiği, ilk günlerden bu güne nelerin farklı olduğu gibi sorularla ilişkilerindeki gelişim veya değişimleri net bir şekilde görebilmeleri sağlanmıştır. Katılımcıların, “yarın nasıl bir evliliğim olmasını istiyorum” sorusu üzerinde düşünmeleri sağlanmıştır. Daha sonra, bu amaca ulaşabilmek için “kendi üzerlerine düşen görevin” ne olabileceği üzerinde düşünmeleri istenmiştir.

Ben dili... Sen dili ile ilgili power point sunusundan sonra katılımcılara kendi kullandıkları baskın dil sorulmuş. Eşine ve çocuklarına genellikle hangi dille konuştukları örneklerle anlatılmış. Örneklerdeki eksik yâda yanlış olanlar eğitmen tarafından doğru şekilde ifadeye dönüştürülmüş. Sen dili ifade yönteminin iletişimi nasıl etkilediği örneklerle gösterilmiş. Sen dili... ben dili ile ilgili kısa bir video gösterisi izletilmiş. Gösteri sonrası iletişimde yaşanan engellerin bulunması ve kâğıda yazılması istenmiştir. Evlilik ilişkilerin bir bütün olarak değerlendirmelerini ve aralarındaki iletişim engelleri hakkında farkındalık kazanmalarını amaçlayan “Hayallerim Aşkım ve Ben” uygulamasında geçilmiştir. Uygulama çiftlerin aralarındaki evlilik ilişkisinin gidişatını, aralarındaki iletişimin niteliğini, ilişkinin geçmişini ve bugününü değerlendirmelerini kolaylaştırıcı bir çalışmasıdır. Uygulamanın ardından özellikle iletişim açısından yaşanan değişimler, evliliğin ilk yıllarında ilişkiye gösterilen özen ve şimdiki arasındaki farklılıklar v.b. üzerinde tartışılmıştır. Ders sonunda katılımcılara bugün derste sizi en çok etkileyen veya aklınızda kalanları yansıtıcı günlüklerine yazmaları istenmiştir. Yansıtıcı günlük, bireyin gözlemlerini ve tecrübelerini bir günlükte yazdığı ve zaman içerisinde farklı tecrübelerini ve onları ele alış biçimlerini ayırt etmeyi öğreten bir yöntemdir. Bassot (2016) yansıtıcı günlüğün, kendimizi ve eylemimizi daha iyi anlamak için önemli bir etkinlik olduğunu ifade eder. Ayrıca yansıtıcı günlükler, öğretmene kendi düşünme süreci üzerine de yansıtma yapma imkânı veren birer araçlardır.

Ev Ödevi: Katılımcıların evliliklerinin geleceğine dair olumlu beklentiler geliştirebilmelerini kolaylaştırabilmek amacıyla verilen ödevde, bireylerden, kendi

üzerlerine düşen görevi yerine getirdikleri takdirde hayatlarında ne gibi değişiklikler olabileceğini haftaya kadar düşünmeleri ve listelemeleri istenmiştir.

2. OTURUM

Ailenin Doğal Kaynaklarını Kullanma Yoluyla Problem Çözme.

Süre: 90 Dakika

Kazanımlar:

1. Bireyler, aile içinde yaşanan çatışmaları ve problemleri doğru yöntemlere çözebilir.
2. Çözüm hakkında düşünebilme ve bireysel farklılıkları kabul edebilme.
3. Ailenin kendi kaynaklarını problem çözümünde nasıl etkili bir şekilde kullanabileceğini bilir.
4. Problemlerin yarattığı çatışma ve gerginliklerin azaltılması ve kontrol edilebilmesini bilir.
5. Yansıtıcı günlük uygulaması.

Kullanılan Araçlar:

- Bilgisayar,
- Projeksiyon cihazı,
- Power point sunum,
- Kağıt, kalem.
- Yansıtıcı günlük

Etkinlikler:

1. Ev içinde çatışmayı çözme örnekleri istenilir. Bu örnekler, doğru yöntemler ile örneklendirilir.
2. “Benimle Oynar mısın”? uygulaması.
3. “Ortak Problemimiz” uygulaması.
4. Ben dili.... Sen dili uygulaması.
5. Yansıtıcı günlük uygulaması

Süreç:

Oturuma geçen haftanın genel bir değerlendirmesi yapılarak başlanmıştır. Katılımcıların duygu ve düşünceleri ve bir hafta içerisinde yaşadıklarını paylaşımları

sağlanmıştır. Ardından geçen hafta verilen ev ödevi hatırlatılarak fikirlerin paylaşımına geçilmiştir. İletişimle ilgili tartışmalar esnasında evlilikte iletişimle ilgili önemli noktalar vurgulanmıştır.

Daha sonra, ilişkideki problem alanları hakkında farkındalığı arttırmak amacıyla “Benimle Oynar mısın”? Uygulamasına geçilmiş ve “Eğer evlilik ilişkinizi bir oyuna benzeterek tanımlayacak olsaydınız, hangi oyuna benzetirdiniz? Futbol, boks, kikkoks, monopoly, satranç, körebe, saklambaç, yakartop, beklide bir dans, tango, rock’n roll, veya sizin aklınıza gelen başka bir oyun” sorusu gruba yöneltilmiştir. Verilen cevaplar grupla paylaşılırken, neden bu oyunu seçtikleri sorulmuş ve cevaplarda yer alan çatışma öğelerine dikkat çekilmiştir. Oyunun amacı, kişiye evliliğindeki ilişki etkileşimindeki farkları gözden geçirme, çatışma kaynaklarına da dikkat çekmektir (Jacobs, 1992; Deacon, Piercy, 2001). “Ortaklaşa Başa Çıkma” ailenin problemlerini yenmeyi başarması, aile içi ilişkileri ve iletişimi geliştirici ve olumlu yönde değiştirebilir. Ailenin geliştirebileceği en etkili başa çıkma yolu, ortaklaşa başa çıkma tarzıdır. Bu tip bir başa çıkma tarzında aile üyeleri problemi “benim problemim” veya “senin problemin” olarak değil, “bizim problemimiz” olarak algırlar. Problemin sorumluluğunu ortak olarak yüklenirler. Bu tip bir başa çıkma tarzını kullanan ailelerin, problemlerini kolaylıkla çözebildiği görülmektedir. Katılımcılara evde çıkan ve çözemedikleri sorunlar buldurtulur. Ortaklaşa başa çıkma yöntemi ile bu sorunu yeniden gözden geçirmeleri ve kâğıda yazarak evde eşlerine okumaları istenilir. Katılımcılardan yanında oturan bireylerle bir konu seçerek kavga etmeleri istenilir. Kavga sonucu her zaman davrandıkları gibi sen dili ifadeleri ile birbirlerini suçlamaları istenilir. Sonra iki tarafın da kazanmadığı sadece kırgınlık yaşadıkları gösterilir. Aynı tartışmanın bu defa yeniden ben dili ifadelerle yapılması istenilir. Hep birlikte ben dili ifadesinden sonra tartışmanın uzamadığı ve kırgınlıkların olmadığı görülür. Ders sonunda katılımcılara bugün derste sizi en çok etkileyen veya aklınızda kalanları yansıtıcı günlüklerine yazmaları, yazdıklarını yanındaki arkadaşları ile karşılaştırarak tartışmaları istenmiştir.

Ev Ödevi: Katılımcılardan kendilerine piyangodan harika bir tatil çıktığını ve bu tatile eşleriyle beraber gideceklerini hayal etmeleri istenmiştir. Bu tatili eşleriyle beraber nasıl geçireceklerini en küçük ayrıntısına kadar düşünerek hayal etmeleri söylenmiş ve sadece olumlu şeyleri hayal etmeleri kural olarak belirlenmiştir.

3. OTURUM

Etkili Ve Yetkin Ebeveynlik Becerileri.

Süre: 90 Dakika

Kazanımlar:

1. Ebeveynin çocuğunun duygularıyla empati kurabilmesini geliştirme.
2. Bireylere kendi çocuklukları, anne-babalarının kendilerine davranışları, onların kendi çocuklarına davranışları karşılaştırılması istenilir. Olumlu olanlar olumsuz olanlar ve doğru davranmanın etkisi önemi fark edilir.
3. Aile içerisinde olumlu bir ilişki ve iletişim oluşturabilme ve aile içerisinde ortak hedef oluşturma yoluyla aile birlikteliğini destekleme.
4. Aile kökeni ve çocuktan kaynaklanan temel problemlerin ve bunların ilişkiye yansımalarının fark edilmesi.
5. Katılımcılar etkili ebeveynliğin temel unsurlarını bilir.
6. Kardeş kıskançlığı ve buradaki ailenin rolünü bilir.
7. Kardeş çatışması durumunda ebeveynin arabuluculuğunu bilir.

Kullanılan Araçlar:

- Bilgisayar,
- Projeksiyon cihazı,
- Power point sunum,
- Kâğıt, kalem.

Etkinlikler:

1. Minik Boş Sandalye.
2. Kötü Bir Çocuk Yetiştirmenin Yolları uygulaması.
3. Yansıtıcı günlük.

Süreç:

Oturuma geçen haftanın genel bir değerlendirmesi yapılarak başlanmış (başlanacak) ve ardından geçen hafta verilen ödevle ilgili paylaşımlara geçilmiştir (Geçilecektir). Tatil hayali içerisinde çocukları evde bırakarak gitmiş olan bireyler varsa, bu konuda rahatsızlık duyup duymadıklarını belirtmedikleri sorgulanacaktır.

Paylaşımların ardından şu ana kadarki oturumlarda çocuklardan kaynaklanan çatışma durumlarının da evlilik ilişkisi içerisinde var olduğuna ve bazen çocuklarla ilgili yaşanan olayların bireylerin evlilik ilişkilerine de yansıdığına dikkat

çekilecektir. Ardından ortaya Minik Boş Sandalye (Jacobs, 1992) konularak ve kendilerini küçük bir çocuk olarak bu sandalyede otururken hayal etmeleri istenecektir. Anne babanızdan ne duymak istediklerini düşünmeleri için teşvik edileceklerdir. Ardından aynı sandalyede çocuklarının oturduğunu hayal etmeleri istenmiş/istenerek ve bu sefer de çocuklarının onlardan ne duymak istediğini düşünmeleri teşvik edilecektir. Kendileri bir çocukken sandalyede oturduklarında, kendi anne-babalarına söyledikleriyle, kendi çocuklarının onlara söyledikleri şeyler arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekilecektir. Aynı şekilde, kendilerinin anne-babalarından duymak istedikleriyle çocuklarının onlardan duymak istedikleri arasındaki benzerliklere değinilmiştir/ değinilmesi. “18. yüzyılda yaşamış olan Salzman isimli bir Alman eğitimcinin yazdığı bir kitap, o yıllarda ebeveynler arasında oldukça ilgi çekmiş. Sebebi, kötü bir çocuğun nasıl yetiştirileceğini anlatıyor olması. İşte size kitaptan birkaç tavsiye: Bir çocuğu inatçı yapmanın yolları: Çocuğun her istediğini yapın. Onu oyuncaklara, hediyelere boğun. Her işi illa bir ödül karşılığı yaptırın. Tembel ve sorumsuz çocuk yetiştirmenin yolları: Onlara görev vermeyin ki sorumluluk almayı öğrenmesinler. Hayatta çalışarak kazanmanın en zor iş olduğunu anlatın. Çalışmadan hayatın daha rahat olduğunu sık sık ifade edin. Kardeş kıskançlığı doğurmanın yolları: Çocuklardan birine ceza verirken diğerini ödüllendirin. Birbirlerine hakaret ettiklerinde sakın sesinizi çıkartmayın. Kavga ederlerse suçlu aramayın, hepsini cezalandırın, olsun bitsin. Okuldan ve okumaktan soğutmanın yolları: Ona küçük yaşlarda okuma yazma öğretin. Ders çalışmadığında oyun oynamasını yasaklayın. Yaşının üstünde bilgi yükleyin ya da yüklenmesine izin verin. Cesaretsiz ve güvensiz çocuk yetiştirmenin yolları: Çocuklarınızdan her şeyin en mükemmeli yapmalarını isteyin. Yaptıkları her işte mutlaka bir kusur bulun ve bir daha hata yapmamaları için onları uyarın. Başarılı komşu ya da akraba çocukları ile kıyaslayın. Herkesin önünde hatalarını yüzlerine vurun, onları utandırın. Beceriksiz ve pısrık çocuk yetiştirmenin yolları: Yemeğini siz yedin, elbisesini, ayakkabılarını siz giydirin. Kendi başına iş yapmasına izin vermeyin. Sizin yardımınız olmadan bir iş beceremeyeceğini söyleyin.” Katılımcılara yukardaki hikâye okunarak kendi davranışlarında benzerliklerin olup olmadığı sorgulanır? Bu hikâye ile olumsuz gösterilerek olumlu ebeveyn olmak için farkındalık yaratılması sağlanacaktır. Ardından diğer aile büyüklerinin evlilik üzerindeki etkilerine değinilmiş, katılımcıların kendi anne babaları ve eşlerinin anne babalarıyla olan ve ilişkilerine yansıyan yaşantı ve sorunlarını birbirleriyle

paylaşmaları sağlanacaktır. Bu paylaşımlar esnasında problemlerine getirdikleri çözümler ve başa çıkma yollarına dikkat çekilecektir. Ders sonunda katılımcılara bugün derste sizi en çok etkileyen veya aklınızda kalanları yansıtıcı günlüklerine yazmaları, yazdıklarını yanındaki arkadaşları ile karşılaştırarak tartışmaları istenmiştir.

Ev Ödevi: Bu oturumun sonunda katılımcılara masal günü tasarımları ve uygulamaları istenecektir.

4. OTURUM

Evlilikte Aldatma

Süre: 90 Dakika

Kazanımlar:

1. Bireyler, aldatmanın evliliğe olumsuz etkilerini bilir.
2. Bireyler aldatmanın neden ve sonuçlarını bilir.

Kullanılan Araçlar:

- Bilgisayar,
- Projeksiyon cihazı,
- Power point sunum,
- Kâğıt, kalem.
- 6 renkli şapka

Etkinlikler:

1. 6 şapkalı düşünme tekniği uygulaması.
2. Yaratıcı günlük uygulaması.

Süreç:

Oturuma geçen haftanın genel bir değerlendirmesi yapılarak başlanması ve ardından geçen hafta verilen ödevle ilgili paylaşımlara geçilmesi.

Altı şapkalı düşünmeye dayalı olarak hazırlanan eğitimde amaç bireylere aldatmanın farklı yönlerini gösterebilmektir. Aldatma neden ve sonuçları ile ilgili power point sunusu yapıldıktan sonra, katılımcılara 6 şapkalı düşünme oyunu oynatılmıştır. Aldatmayla ilgili bir senaryoya yönelik sorular her bir şapka rengi için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Altı şapkalı düşünmede birey, her bir şapka renginin temsil ettiği düşünme sistemine göre durumu inceler. Altı şapkalı düşünmenin kullanılması gerektiği durumlarda şapkaların rengi ve temsil ettiği düşünce tarzı katılımcılara söylenmiştir (Çepni, 2008).

Beyaz Şapka: Beyaz renk kâğıdı çağrıştırmaktadır. Saflığın, netliğin ve tartışmasız olarak kabul edilen bilgilerin temsilcisidir. Gerçeklere nesnel bir bakış açısıyla bakmayı amaçlar. Konuyla ilgili bilgiler verilerek okuyucunun konu hakkında bilgi sahibi olması sağlanır. Bireyin objektif düşünmesini gerektirir.

Kırmızı Şapka: Kırmızı renk ateşi ve sıcaklığı çağrıştırmaktadır. Tutkuların, duyguların ve sezgilerin temsilcisidir. Duygusal tepki vermeyi temele almaktadır. Bu şapkayı giyen düşünür, konuya kişisel bir bakış açısıyla yaklaşır.

Siyah Şapka: Olumsuzlukları, karamsarlıkları ve riskleri temsil eder. Bir uygulamanın tehlikeli yanlarını ve alınacak kararın neden işe yaramayacağını gösterdiğinden şapkaların en yararlısı olarak düşünülmektedir. Şeytanın avukatının yargısı olarak da görülmektedir. Bu şapka kullanılırken daima mantıklı olunmalı ve fazla kullanılarak konunun olumlu taraflarının ortaya çıkması engellenmemelidir.

Sarı Şapka: Sarı renk Güneş ışığını ve iyimserliği çağrıştırmaktadır. Olumlulukları, avantajları ve fırsatları temsil etmektedir. Yapıcı ve iyimser yönden bir bakış açısı geliştirmeyi amaçlar.

Yeşil Şapka: Yeşil renk büyümeyi, enerjiyi ve yaşamı simgeleyen bitkilerin rengidir. Yaratıcılığı ve üretkenliği temsil etmektedir. Bu şapkayı giyen düşünür, konu hakkında alternatif düşünceler, yeni görüş ve öneriler ortaya atar. Bu nedenle zihinsel olarak en fazla aktif olmayı gerektiren şapkadır.

Mavi Şapka: Mavi renk denizi, gökyüzünü ve serinkanlılığı çağrıştırır. Bu şapka ile bütün tartışılanlar ve renkler kontrol edilir, düşünce süreci gözden geçirilir ve serinkanlı bir şekilde karar verilir. Durum tüm olası yönleriyle analiz edilerek özet ve sonuçlara gidilir.

Katılımcılar kendilerine verilen örnek olaya yönelik farklı bakış açılarını hem aldatan eşle ilgili hem de aldatılan eşle ilgili şapkaların rengine göre değerlendirirler/değerlendirmelerinin istenmesi (Çepni, 2008). Böylelikle aldatmanın evliliğe verdiği olumsuz etkiyi çok farklı yönlerden bakarak değerlendirmelerin istenmesi. Ders sonunda katılımcılara bugün derste sizi en çok etkileyen veya aklınızda kalanları yansıtıcı günlüklerine yazmaları, yazdıklarını yanındaki arkadaşları ile karşılaştırarak tartışmaları istenmiştir.

Ev Ödevi: Bir sonraki derse, Şimdi yâda asla filminin izlenmesinin istenmesi.

5. ve 6. OTURUM

Doğru Eş Seçimi

Ailenin Önemi

Evlilik Ve Eşten Beklentiler.

Süre: 90 Dakika

Kazanımlar:

1. Katılımcılar bireylerin mutluluğunda ailenin önemini bilir.
2. Bireyler, doğru eş seçimi kuramının basamaklarını bilir.
3. Bireyler, evlilikten ve eşten gerçekçi beklentileri bilir.

Kullanılan Araçlar:

- Bilgisayar,
- Projeksiyon cihazı,
- Power point sunum,
- Kâğıt, kalem.
- Şimdi Yâda Asla Filmi.
- Yansıtıcı günlük.

Süreç:

Oturuma geçen haftanın genel bir değerlendirmesi yapılarak başlanması ve ardından geçen hafta verilen ödevle ilgili paylaşımlara geçilmesi. Şimdi ya da Asla Filminden çıkarımlarının sorgulanması. Daha sonra ailenin insan hayatındaki önemi ile ilgili power point sunusu yapılması. Katılımcılara bu konuda filminden çıkarttıkları derslerin sorulması. Katılımcılara verilen A4 kâğıtlara aileleri hayatlarında olmasaydı neler hisseder ve yaşarlardı sorusuna cevap yazmalarının istenmesi.

Doğru eş seçmenin kuramları power pointle anlatıldıktan sonra katılımcılara kendini tanımanın önemini sorgulanması. Kendini tanımadan seçilen eş veya işin bireyin hayatına yapabileceği olumsuzluk konusu değerlendirildikten sonra, doğru eşin insan hayatı üzerindeki etkisi ile ilgili değerlendirmeler yapılması. Yine Şimdi yâda Asla filmi içinden doğru eş seçmiş ve seçmemiş bireylerin hayattaki mutlulukları değerlendirilmesinin katılımcılarla birlikte sağlanması.

Katılımcıların evlenmeden önceki beklentiler ile evlilikten sonraki beklentiler arasındaki farkları verilen A4 kâğıtlara yazmalarının istenmesi. Aradaki farkları görmelerinin sağlanması. Evlilik ve eşten beklentilerle ilgili power point sunumu yapıldıktan sonra, yine Şimdi Yâda Asla Filminde başrol oyuncularının evlilik ve eşten beklentileri ve gerçekte karşılaştıkları ile ilgili katılımcıların görüşlerinin sorulması ve fikirlerinin alınması. Kendi evlilik beklentileri ve gerçekte yaşadıkları arasındaki farklılıkları değerlendirilmelerinin tartışılması. Son olarak da evlilik eğitimleri ile evlilikten gerçek beklentilerin etkisi konusunda değerlendirmenin katılımcılarla birlikte yapılması. Ders sonunda katılımcılara bugün derste sizi en çok etkileyen veya aklınızda kalanları yansıtıcı günlüklerine yazmaları, yazdıklarını yanındaki arkadaşları ile karşılaştırarak tartışmaları istenmiştir.

7. ve 8. OTURUM

Yaşam Boyu Değişen Rollere Uyum Ve Öfke Kontrolü,

Ailede Stresle Başa Çıkabilme.

Süre: 90 Dakika

Kazanımlar:

1. Bireyler, evlilik sürecinde yaşam boyu değişen rolleri bilir.
2. Değişen rollerle aile yaşam döngüsünü bilir.
3. Hayattaki değişimler ve stres arasındaki ilişkiyi bilir.
4. Yaşlılık dönemi ve ailenin yaşlılığa uyumunu bilir.
5. Bireyler aile içi konularda öfke kontrolünün nasıl yapıldığını bilir.
6. Bireyler ailede stresle başa çıkabilmeyi bilir.

Kullanılan Araçlar:

- Bilgisayar,
- Projeksiyon cihazı,
- Power point sunum,
- Kâğıt, kalem.
- Yansıtıcı günlük.

Süreç:

Oturuma geçen haftanın genel bir değerlendirmesi yapılarak başlanması. Aile yaşam döngüsü modeli slayt sunusu ile gösterildikten sonra katılımcılara kendi ailelerinde bu döngülerin neresinde oldukları sorulması. Katılımcılara önceden hazırlanan soruların olduğu Ek1 verilmiş ve soruların cevaplandırılmasının istenmesi. Hayattaki değişimler ve streslerle ilgili power point sunusu yapıldıktan sonra, “hayatta her türlü değişiklik stres oluşturabilir. Örneğin evlilik, yeni bir bebeğin doğumu, çocukların okula başlaması, olumlu değişimlerdir ancak bir uyum süreci gerektirir. Bazı bireyler için bu uyum süreci başkalarından daha fazla stresli geçebilir. Örneğin herkesin dört gözle beklediği tatil bile bazen strese neden olabilir. İşleri ayarlamak, seyahat hazırlıklarını yapmak, tatilin maliyeti vb. her zamanki rutin işleyişin dışına çıkan şeyler pek çok kişide stres oluşturabilir. Bunun yanı sıra iş değişiklikleri, iflas etmek, çocuğun okumak veya çalışmak üzere evden ayrılıp başka bir yerde yaşamaya başlaması, değer verilen birinin yitirilmesi, hastalanmak, yaralanmak vb. gerçekleşmesi istenmeyen yaşam olaylarıyla karşılaşmak ise aile bireyleri için başlı başına stres oluşturan değişimlerdir.” konularında bilgiler

verilmesi. Katılımcıların bu konular üzerine fikir ve görüşlerini paylaşmalarının istenmesi. "Emeklilik yıllarına neden “altın yıllar” denilmiş olabilir?” sorusu sorulur ve bu konu ile ilgili de düşünceleri ve fikir yürütmelerinin sağlanması. Daha sonra katılımcılardan evde aşağıdaki paragraf ile emeklilik ve eşle emeklilikteki ilişki konusu için bir mektup yazmalarının istenmesi. “İnsanın hayatındaki en güzel yıllar hayat koşuşturmacasının azaldığı ve böylece kendine yönelip bol bol düşünebileceği, daha fazla olgunluk ve bilgeliğe erişebilme şansının yakalandığı yıllardır. Böyle güzel bir yeniden başlangıca ulaşabilmiş olmak şükretmeyi ve hatta kutlamayı gerektirmez mi? Eşinizle birlikte tüm dostlarınızı davet edebileceğiniz bir “ikinci bahar partisi” düzenleyin ve onlarla beraber bu yeni hayatınızı kutlayın.” Katılımcıların yukardaki sorular üzerine tartışmalarının istenmesi.

Katılımcılara ailede stresle başa çıkma ile ilgili power point sunusunun yapılması. Katılımcılardan öfkeli iken gösterdikleri tepkileri verilen A4 kâğıtlara yazmalarının istenmesi. “Öfkeli iken Eşimin Hoşlanmadığı Yönlerim” başlıklı bir yazı yazmalarının istenmesi. Ardından katılımcılara, eğer eşleriyle bir anlaşma yapma şansları olsaydı ve kendilerinin bir davranışlarını değiştirmelerine karşılık eşlerinin de bir davranışını değiştireceği söyleneydi, listeden hangi davranışlarını değiştirebileceklerini düşündüklerinin sorulması. Ardından kendilerinin eşlerinde hoşlanmadıkları yönleri düşünerek “Eşimde Hoşlanmadığım Yönler” başlıklı bir kompozisyon yazmalarının söylenmesi.

Katılımcılara problemleri çözmenin bir başka yolunun da, kendimizin değişmesi olduğunun vurgulanması. Değişimin kaçınılmaz olduğu fakat değiştirebileceği tek şeyin kendisi olduğunun vurgulanması. (Grubun tek eş katımlı yapısından dolayı, bireysel değişimin öneminin sıklıkla vurgulanması gerekmektedir). Daha sonra, daha önce bu problemi yaşamadıkları, problemle başa çıkmayı bir kez olsun başarabildikleri bir yaşantılarının olup olmadığının sorulması. Kişilerin aslında problemleriyle başa çıkacak içsel güç ve enerjiye sahip oldukları ancak bunu kullanmayı bilmedikleri üzerinde durulması. Her problemin çözümünün kişinin kendi içindeki güçleri keşfetmesiyle mümkün olduğu belirtildikten sonra, değiştirmeyi istedikleri özellikleriyle başa çıkabilmelerinin en etkili yolunun, zaten sahip oldukları bu güçleri ortaya çıkartarak kullanmak olduğunun belirtilmesi. Daha sonra, daha önce denemiş ve problemle baş edebildikleri olayları kendilerine verilen A4 kâğıda yazmalarının istenmesi. Bu haftaki ev ödevlerinden bir tanesinin de bu

hafta içerisinde eğer böyle bir durum yaşarlarsa, planlarını kullanmalarının olduğunun hatırlatılması. Ders sonunda katılımcılara bugün derste sizi en çok etkileyen veya aklınızda kalanları yansıtıcı günlüklerine yazmaları, yazdıklarını yanındaki arkadaşları ile karşılaştırarak tartışmaları istenmiştir. Daha sonra tüm grupla hep birlikte yansıtıcı günlüklerine yazılanları paylaşmaları ve fikirlerini anlatmaları istenmesi.

Ev Ödevi: Yaşadıkları stres ve stresle başa çıkabilme yöntemlerini yazmalarının istenmesi.

9. ve 10. OTURUM

Ekonomik Sorunlar Ve Eşle Uyum

Evlilikte sağlıklı cinsel yaşam.

Süre: 90 Dakika

Kazanımlar:

1. Bireyler, ailede ekonomik uyumun önemini bilir.
2. Bireyler, ekonomik krizlerde, ev içi gelir ve gideri ayarlayabilir, ailenin zararsız krizleri atlatabilmesini başarabilir.
3. Bireyler, evlilikte sağlıklı cinsel yaşamın önemini bilir.
4. Bireyler kendi bedenlerini tanır, cinsel sağlık sorunlarını bilir.
5. Daha önceki oturumlar arasında genel bir bütünlük sağlama.
6. Geleceğe dair motivasyon sağlamak amacıyla olumlu beklentiler yaratma.

Kullanılan Araçlar:

- Bilgisayar,
- Projeksiyon cihazı,
- Power point sunum,
- Kâğıt, kalem.
- Yansıtıcı günlük.

Süreç:

Oturuma geçen haftanın genel bir değerlendirmesi yapılarak başlanması ve ardından geçen hafta verilen ödevle ilgili paylaşımlara geçilmesi. Evlilikte bütçe nasıl yönetilmeli isimli power point sunusu yapıldıktan sonra evlilikte ekonomik harcamalar konusundaki uyumun evliliğe etkisinin sorulması ve katılımcıların cevaplarının hep birlikte değerlendirilmesi. Evlilikte finansal öncelikten, alışverişte alınacak ürünlere kadar eşle uyumun evlilik birliğine yapacağı olumlu etkinin vurgulanması ve konunun katılımcılarla örneklendirilmesi.

Katılımcılara evlilikte sağlıklı cinsel yaşamla ilgili power-point sunusunun yapılması. Cinselliğin evlilikte önemli bir yeri olduğunu ve eşle mutlulukta cinsel uyuma dikkat edilmesi gerektiği konusu soru- cevap yöntemi ile katılımcılara buldurtulması. Power-point sunusunda kadın ve erkeğin cinsel farklılıkları, bunların bilgi ve karşılıklı anlayışla çözülebileceğinin üzerinde durulması.

Oturuma bireylerin evlilik ilişkilerinin geleceğine dair yapılanmalarını kolaylaştırıcı bir uygulama olan “Beş Sene Sonra” uygulaması ile devam edilmesi (Jacobs, 1992). Uygulama katılımcıların bundan beş sene sonraki hayatlarını hayal etmelerini sağlayan bir uygulamadır. Gruptan, beş sene sonra arzu ettikleri evlilik ilişkisini hayal etmelerinin istenmesi ve bu konuda bilişsel süreçlerini harekete geçirmelerinin kolaylaştırılmasının sağlanması. Uygulamanın ardından grup içerisinde duygu ve düşüncelerin paylaşımına geçilmesi. Katılımcılara bugün derste sizi en çok etkileyen veya aklınızda kalanları yansıtıcı günlüklerine yazmaları, yazdıklarını yanındaki arkadaşları ile karşılaştırarak tartışmalarının istenmesi. Daha sonra tüm grupla hep birlikte yansıtıcı günlüklerine yazılanları paylaşmaları ve fikirlerini anlatmaları istenmesi.

Daha sonra evlilik eğitim programının ilk haftasından son haftasına kadar hatırlanması ve değerlendirilmesi için gözlerini kapatmaları ve geçmiş hatırlamalarının istenmesi. Üyelere yeterli zaman verildikten sonra, gözlerini açmaları istenerek şu sorular sorulması: Bu programda elde ettiğiniz en önemli katkılar nelerdir? Alınan eğitimler sizce evliliğinize olumlu katkı sağlayacak mı? Bu eğitimleri başkasına da tavsiye eder misiniz? Bu evlilik eğitimi programına evlilik ile ilgili eklenmesini istediğiniz başka konular var mıdır? Tüm katılımcılar sorularla ilgili olarak duygu ve düşüncelerini kendilerinin ifade etmesi. Oturum sonunda

araştırmacı Evlilik Eğitim programına katılan katılımcılara teşekkür ederek katılım sertifikalarının takdim etmesi (Ek. Katılım Belgesi Örneği). Sonra kapanış konuşmasının yapılması ve oturumlara, olumlu yaşantıyı desteklemek amacıyla küçük bir partiyle son verilmesi.

Etik Süreç ve Prosedür

Araştırma öncesinde, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve etik izin alınmıştır. Etik Kurul İzni 04.11.2021 tarihinde ve YDÜ/EB/2021/738'nolu proje olarak etik kurul tarafından uygun bulunmuştur. Bu bölümde önce ihtiyaç analizi, sonra evlilik eğitim programı ile yapılan etik süreç ve prosedür anlatılmıştır.

Araştırmanın ihtiyaç analizi aşamasında, nitel boyutta katılımcılara araştırmanın amacı ve yöntemi ile ilgili temel bilgiler verilmiş olup her bir katılımcıdan yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Kendilerine ifşa edici bilgilerin paylaşılması noktasında dikkatli olunacağı, anonimliği sağlamak için her bir katılımcıya bir kod verileceği belirtilmiştir. Evli olan katılımcılara E1, E2, vb. boşanmış olan katılımcılara ise B1, B2 vb. şeklinde kod verilmesi tercih edilmiştir. Araştırmada veriler derinlemesine görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Harland (2014) bireylerin kendi hayatları ile ilgili bilgi edinmenin en iyi yolunun, onlara kendi ifadelerini kullanarak kendilerini ifade etmelerine izin verecek biçimde soru sormak ile gerçekleşeceğini ve bunun da derinlemesine görüşmeler ile sağlanabileceğini ifade etmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ilk olarak katılımcılardan kendilerini tanıttıcı bilgiler istenmiştir. Daha sonra evliliklerinde iletişim, aldatma, evliliğe hazır bulunuşluluk, stresle başa çıkma, evlilikte şiddet, evlilikte ekonomi, cinsellik ve evlilik eğitim ihtiyaçlarına yönelik açık uçlu sorular sorulmuştur. Katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler esnasında ses kayıt cihazı kullanılması hususunda katılımcıların onayı alınmıştır.

İhtiyaç analizi aşamasının nicel boyutunda ise, pandemi sürecinde birebir görüşme sakıncasından dolayı anket soruları online olarak uygulanmıştır. Araştırmada tesadüfi seçilmiş evli ve boşanmış bireylere 01 Kasım 2021-30 Mayıs 2022 tarihleri arasında çevrimiçi olarak Google Formlar aracılığı ile anket gönderilmiştir. Araştırma başlamadan önce 10 evli veya boşanmış birey ile veri formlarına ulaşım ve anlaşılma yönünde pilot çalışma yapıldı.

Evlilik eğitim programı uygulama öncesi Lefkoşa Belediyesi'nde çalışan ve uygulamaya gönüllü katılmak isteyen katılımcıların her biri ile yüzyüze görüşülerek çalışmanın amacını belirten yazı verilerek onam formunu okuyup eğitime katılmak için gönüllü olanların onay

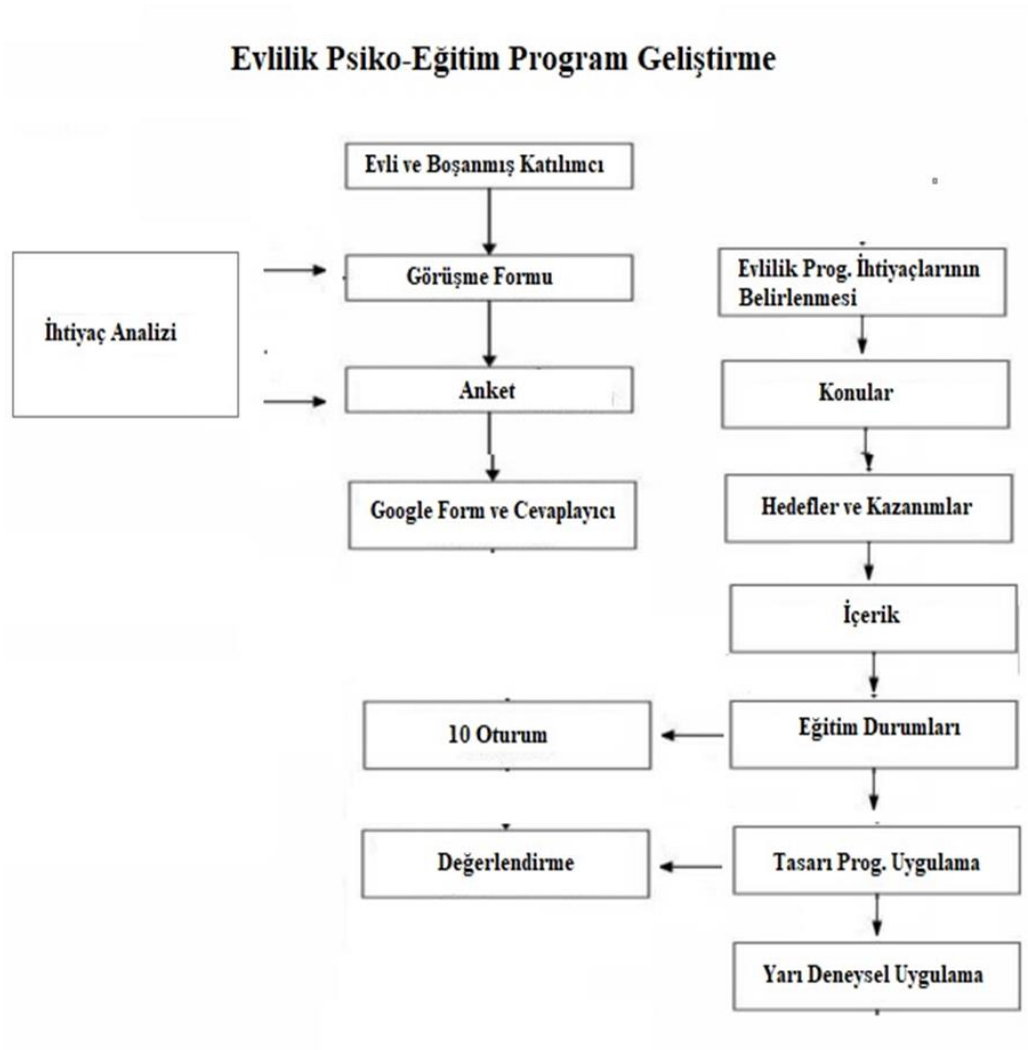
imzalamaları istenmiştir (Ek 6). Kendilerine ifşa edici bilgilerin paylaşılması noktasında dikkatli olunacağı, anonimliği sağlamak için her bir katılımcıya bir kod verileceği belirtilmiştir. Katılımcılara K1, K2, K3, vb.. şeklinde kod verilmiştir. Ardından katılımcılarla belirlenen gün ve saatte buluşup teker teker görüşülmüş ve çalışmada kullanılacak ölçeklerin ön-testleri uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen psiko-eğitim programının etkililiğini test etmek için Bayoğlu ve Atlı (2014)'nın geliştirdikleri İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ve Kızıl ve Nazlı (2018)'nin geliştirdiği Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) kullanılmıştır. Ölçeklerin kullanımı için ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır (Ek.7 ve Ek.8). Katılımcıların evliliğe yönelik inançlarını belirlemeye yönelik Kızıl ve Nazlı (2018)'nin geliştirdiği Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) kullanılmış; evlilikle ilgili tutumlarını ölçmek için de Bayoğlu ve Atlı (2014)'nın geliştirdikleri İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ). Bunun yanında, uygulama öncesinde katılımcılara araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları tek tek yüzyüze görüşülerek sorulmuş ve yanıtları ses kaydına alınmıştır. Hazırlanan Evlilik Eğitim Programı'nın uygulaması Temmuz 2022- Ağustos 2022 tarihleri arasında Lefkoşa Belediyesi binasındaki Konferans Salonunda gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonucunda son-test uygulamaları olarak ölçekler katılımcılar tarafından tekrar doldurulmuş, yarı yapılandırılmış görüşme soruları araştırmacı tarafından yine tek tek yüzyüze görüşülerek ses kaydına alınmıştır.

Çalışmanın Planı

Bu çalışmada izlenen çalışma planı aşağıdaki gibi yapılmıştır. Literatür taraması araştırmaya karar verildikten hemen sonra başlamış ve araştırma bitene kadar devam etmiştir. İhtiyaç analizi Kasım 2021 ve Mayıs 2022 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Evlilik eğitim programının geliştirilmesi Mayıs ve Haziran 2022 tarihleri arasında olmuştur. Deneysel uygulama Temmuz ve Ağustos 2022 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Verileri ve yorumlanması Mayıs ve Ağustos 2022 tarihleri arasında yapılmıştır.

Etkinlik	Süre
Literatür Taranması	Sürekli
İhtiyaç Analizi	Kasım 2021 - Mayıs 2022
Evlilik Eğitim Programının Geliştirilmesi	Mayıs 2022 - Haziran 2022
Deneysel Uygulama	Temmuz 2022 - Ağustos 2022
Verilerin Analiz ve Yorumlanması	Mayıs 2022 - Ağustos 2022
Raporlaştırma	Aralık 2021 - Ağustos 2022

Şekil 1. Evlilik Eğitim Program Geliştirme Süreci

BÖLÜM IV

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerindeki sıra izlenerek nitel ve nicel veriler analiz edilerek bulgular elde edilmiş açıklanmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi olan “evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili eğitim ihtiyaçları nelerdir?” ilişkin bulgular

Tablo 5.

Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili eğitim ihtiyaçları nelerdir?

Temalar	Kodlar	Evli (f)	Boşanmış (f)
Evlilikte iletişimin önemi	İletişim en önemli şeydir.	8	8
Akraba ve arkadaşlarla yaşanan sorunun evliliğe etkisi	1. olumsuz etkiler	4	5
	2. hiç etkilemez	3	3
	3.yansıtılmamaya çalışırız.	1	0
Eşle yaşanan problemi çözme yöntemleri	1.çözemiyorduk.	0	8
	2.tartışma anında uzaklaşıp, sonra konuşarak çözüyoruz.	4	0
	3.birbirimiz anlamaya çalışarak.	3	0
	4. susarak.	1	
Çocukla ilgili kararlarda fikir ayrılıklarını çözme yöntemleri	1.konuşarak ortak karar alırız.	6	2
	2.çok tartışırız, anlaşılamayız.	1	4
	3.genelde kararı bana bırakır.	1	2
Aldatma ile ilgili görüşler	1.saygısızlıktır.	3	2
	2.güvenin bitimidir.	2	3
	3.evliliğin bitme nedenidir.	2	2
	4.cinsel ihtiyacın evlilikte karşılanmadığının göstergesidir.	1	0

Aldatıldınız mı?	1.Hayır.	8	7
	2. Evet.	0	1
Aldattınız mı?	1.Hayır.	8	8
	2. Evet.	0	1
Aldatma karşısında başa çıkma yöntemleri	1.özgüvenimi kaybettim.	0	1
	2.hiç yaşamadım.	8	6
	3.ilk başta tepkisiz kaldım,	0	1
	defalarca olunca boşandım.		
Evliliğe psikolojik olarak hazır bulunuşluk	1. Evet.	3	1
	2. Hayır.	5	7
Evliliğe sosyal olarak hazır bulunuşluk	1. Evet.	7	4
	2. Hayır.	1	4
Evliliğe ekonomik olarak hazır bulunuşluk	1. Evet.	6	4
	2. Hayır.	2	4
Doğru eşle evlendiğinize inanıyor musunuz?	1. Evet.	7	0
	2. Hayır.	1	8
Stresi aşma yöntemleri	1. İçime kapanır, içimde çözerim.	1	2
	2. Tartışarak çözerim.	3	2
	3. Ortamdan uzaklaşırım.	4	2
	4. Aşmakta zorlanırım.	0	2
Öfkesini kontrol etme durumu	1. Genelde ederim.	7	5
	2. Edemem.	1	3
Şiddete maruz kalma durumu	1. Evet.	0	2
	2. Hayır.	8	6
Şiddet uygulama durumu	1. Hayır.	8	7
	2. Evet.	0	1
Şiddetin tanımı	1. Erkekliğin zayıflığını.	3	2
	2. Kendini ifade edememedir; zayıflıktır.	4	5

	3. Hayvanlıktır.	1	0
	4. Yerinde gereklidir.	0	1
Aile bütçesini denkleştirirken eşle uyum durumu	1. Uyumluyuz.	6	1
	2. Uyumsuzuz.	1	7
	3. Çok uyumlu değiliz, bir şekilde anlaşıyoruz.	1	0
Uyumu sağlama yöntemleri	1. Konuşarak, ortak karar alırız.	5 3	1 3
	2. Herkes kendi bütçesinden sorumlu	0	4
	3. En büyük tartışma nedenimizdi.		
Ekonomik sorunların evliliği etkileme durumları	1. Çok etkiler.	6	7
	2. Fazla etkilemez.	1	1
	3. Evliliğimizi etkilemez fakat alım gücümüzü etkiler.	1	0
Eşinizle cinsel kaynaklı sorun yaşama durumu	1. Hayır.	5	3
	2. Evet.	2	4
	3. Evliliğin ilk yıllarında yaşadık, sonra sorunları aştık.	1	1
Evlilikte cinselliğin tanımı	1. Evliliğin temel taşlarından biridir.	8	8
Eşle cinsel uyum durumunu	1. Uyumluyuz.	4	1
	2. Uyumlu değiliz.	1	6
	3. Çok uyumlu değiliz, idare ediyoruz.	3	1

Yukardaki konularda eğitim verilirse, daha sağlıklı ve daha mutlu bir evliliğiniz olur muydu?	1. Evet, olurdu.	5	6
	2. Hayır, olmazdı.	1	1
	3. Bazı konularda eğitim olsaydı iyi olurdu.	2	1
Hangi konularda eğitim verilirse daha mutlu ve sağlıklı bir evliliğiniz olurdu?	1. Doğru iletişim yöntemi.	7	8
	2. Problem çözme becerileri.	8	8
	3. Cinsellik.	3	3
	4. Doğru eş seçimi.	2	5
	5. Anne-baba olma.	6	4
*			

*katılımcılar birden fazla kod verdiler.

Tablo 5’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 8 evli ve 8 boşanmış toplam 16 bireye yöneltilen iletişimle ilgili sorularda, “evlilikte iletişimin önemi” temasına tüm katılımcılar “İletişim en önemli şeydir.” şeklinde yanıt vermişlerdir. Akraba ve arkadaşlarla yaşanan sorunların, evliliğe etkisi temasına ise, 4 evli ve 5 boşanmış katılımcı olumsuz etkiler derken, 3 evli ve 3 boşanmış hiç etkilemez; 1 evli katılımcı ise yansıtmamaya çalışırız, demiştir. Katılımcılara eşle yaşanan problemi çözme yöntemleri sorulduğunda da, 8 boşanmış birey “Çözemiyorduk.” derken, 4 evli birey “Tartışma anında uzaklaşıp, sonra konuşarak çözüyoruz.”, 3 evli birey “birbirimizi anlamaya çalışarak...”, 1 evli birey ise “susarak” cevabını vermiştir. Katılımcılara çocuklarla ilgili kararlarda fikir ayrılıklarını çözme yöntemleri sorulduğunda, 6 evli ve 2 boşanmış birey “Konuşarak ortak karar alırız.” derken, “Çok tartışırız, anlaşılamayız” diyen 1 evli ve 4 boşanmış birey olup; 1 evli ve 2 boşanmış birey de “Genelde kararı bana bırakır.” demiştir.

Tablo 5’ dan görüleceği gibi, katılımcılar evlilikte iletişimin önemli olduğunu söylemişlerdir. Bu soruya verilen ayrıntılı yanıtlar aşağıdadır:

“.....çok önemlidir. Sorunların çözülmesine neden olur. Akraba ve arkadaşlarımla sorun yaşadığımda evliliğimi etkilemez, yansıtmam. Eşimle problem yaşadığımda olay yerinden uzaklaşıyorum, ikimiz de sakinleşince konuşarak problemi çözeriz. Çocuklarımızla ilgili fikir ayrılıklarımızda ortak karara varmaya çalışıyoruz, onun fikirleri ve benim fikirlerim ver. Hangisi en iyisiyse onu seçiyoruz.”E2

“.....iletişim yoksa zaten o evlilik biter. Akrabalarla yaşadığım sorun evliliğimi hiç etkilemezdi. Çünkü benim akrabalarım ile ilişkim 1984 yılında bitti. Hiçbir akrabama ilişkim yok. O yüzden evliliğime etkisi olmazdı. Buna rağmen boşandım, demek ki akrabalar boşanmaya sebep değildir. Yaşadığımız problemleri çözemiyorduk. Sürekli tartışma sonunda evliliğim bitti. Çocukla ilgili kararlarda benim dediğim olurdu.”

B7

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan bireyler, “Evlilikte Aldatma ile İlgili Görüşler” temasına, 3 evli, 2 boşanmış birey “Saygısızlıktır.” ; 2 evli ve 3 boşanmış birey “Güvenin bitimidir.”; 2 evli, 2 boşanmış birey , “Evliliğin bitme nedenidir.” ; 1 evli birey ise, “Cinsel ihtiyacın evlilikte karşılanmadığının göstergesidir” demiştir. Evliliğinizde “Aldatıldınız mı?” sorusuna ise, 8 evli ve 7 boşanmış “hayır”, derken 1 boşanmış “evet” demiştir. “Aldattınız mı?” sorusuna tüm katılımcılar hayır demiştir. “Aldatma Karşısında Başa Çıkma Yöntemleri” temasına ise, 1 boşanmış birey “Özgüvenimi kaybettim.” ; 8 evli, 6 boşanmış hiç yaşamadım derken, 1 boşanmış birey, “İlk başta tepkisiz kaldım, defalarca olunca boşandım.” demiştir.

Katılımcıların aldatma ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir:

“.....Aldatılmaması gerekir. İnsanların evliliğe olan saygısının ve sadakat duygusunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Aldatan insanlarınsa evliliğe yapacakları büyük yara açma ile, o evliliğin sağlıklı şekilde yürümesini engelleyecektir.. Aldatmak sadece fiziksel bir aktivite değildir. Bence aldatma insanın beyninde de yapacağı bir şeydir. İnsanın kendine yetmediği ya da yetmeyeceği durumlarda bir başkasını arzulamak, istemektir. Tehlikeli duygular evlilik içerisinde olmaması gereken durumlar. Hiç aldatmadım, aldatıldığımı sanmıyorum. ”E8

“.....Şöyle söyleyim insanız bazen gözümüz kayar, ufak tefek aldatmalara hani nasıl anlatayım, bir defa yaptı hata yaptı, bunu kabul etti ,onu affedebilirim. Ama uzun bir süreç giderse veya farklı insanlarla aldatırsa onu kabullenemem. Aldatma hem beyninin hem kalbinin aile dışına kaymasıdır. Birkaç kez aldatıldım. Eee ilk başta sürece bıraktım. Hatayı görecektim ve dönecektim diye ve öyle de oldu. Ama bir kez yapan ikinciye yaptı, üçüncüyü yaptı, bu da şiddetli tartışmalara neden olduğu için boşandık. Ben aldatmadım. Aldatılma çok incitici bir durum. Zor bir süreçti. Önce

kendimi her şeye kapattım. Çok üzüldüm. Ama zaman içerisinde kendimi telkin ederek, herhangi bir destek yardım almadım. Ama keşke alsaydım. Düzgün bir şekilde bu süreci geçireceğime inanırdım. O şekilde baş etmeye çalıştım. ”B3

Tabloda görüldüğü gibi evliliğe hazır bulunuşlulukla ilgili görüşler değerlendirildiğinde 3 evli, 1 boşanmış birey, “Psikolojik olarak hazırdım.” ; 5 evli, 7 boşanmış birey “Hayır, hazır değildim.” demiştir. “Sosyal olarak hazırdım.” temasına 5 evli, 4 boşanmış birey “evet” derken, 3 evli, 4 boşanmış birey “hayır” demiştir. “Ekonomik olarak hazırdım.” temasına, 6 evli ve 4 boşanmış “evet” derken, 2 evli ve 4 boşanmış “Hayır, değildim” demiştir. “Doğru eşle evlendiğinize inanıyor musunuz?” sorusuna ise, 7 evli birey “evet” derken, 1 evli ve 8 boşanmış birey “hayır” demiştir.

“.....Evlenirken psikolojik (yaş, sorumluluk alma, olgunluk, vb.) olarak evliliğe hazır değildim, sosyal (eğitimi tamamlama, mesleğe adım atma vb.) olarak evliliğe hazırdım, ekonomik (ev, araba, maaş vb.) olarak hazırdım. Doğru eşle evlendiğime inanmıyorum. İlk başta inanırdım. Sonra çok zıt karakterler olduğumuzu fark ettik. Bu da onu belki de dışarı itti. Belki de aldatmasının sebebi buydu. ”B4

“.....Evlenirken psikolojik (yaş, sorumluluk alma, olgunluk, vb.) olarak evliliğe hazır değildim ne yalan söyleyim, sosyal (eğitimi tamamlama, mesleğe adım atma vb.) olarak evliliğe hazırdım, ekonomik (ev, araba, maaş vb.) olarak hazır değildim. O zaten hiç bitmez. Doğru eşle evlendiğime inanmıyorum. ”E7

Tablo 5’de stresle başa çıkabilme ile ilgili görüşler değerlendirildiğinde, 1 evli ve 2 boşanmış birey “İçime kapanır, içimde çözerim.” ; 3 evli, 2 boşanmış birey , “Tartışarak çözerim.”; 4 evli, 2 boşanmış birey “Ortamdan uzaklaşıyorum.” ; 2 boşanmış birey ise “Aşmakta zorlanırım.” şeklinde cevap vermiştir. Öfkeyi kontrol etme sorusuna ise 7 evli, 5 boşanmış birey “Genelde ederim.” derken, 1 evli, 3 boşanmış birey “edemem” demiştir.

“..... Stresin olmadığı hiçbir şey yok. Buna evlilik de dâhil. Maddi, manevi birçok konuda yaşayabiliyorsunuz. Maddi olanlar gelip geçiyor bir şekilde. Manevi olanlarda insan psikolojik olarak bir destek istiyor. Bazen bir arkadaşı ile konuşarak bunu aşıyor, bazen kendi içine kapanarak bunu aşıyor, bir şekilde yaşama devam etme dürtüsü ile insanlar, bu tip duyguların üstesinden geliyor. Öfkemi kontrol edemiyorum. ” E1

“..... Evlilikte çok stres yaşadım. Evliliğim parasızlıkla geçti. Hiçbir maddi destekçim olmadı. İstanbul’un göbeğinde yalnız başına yaşa. Hiç kimsen olmasın destekçin olmasın sokakta para mı dilenecen, iş yok güç yok bir de üniversite oku. İstanbul’da otururdum, Edirne’ye gider gelirdim üniversite için. Yaşadığım bu stresleri aşmakta zorlandım. Öfkemi kontrol edemiyordum. ” B7

Tablo 5’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan bireylerin “evlilikte şiddetle ilgili görüşleri” değerlendirildiğinde, “şiddete maruz kalma durumuna” 2 boşanmış birey “evet” derken, 8 evli ve 6 boşanmış birey “hayır” demiştir. “Şiddet uygulama durumuna” ise, 8 evli ve 7 boşanmış birey “hayır” derken, 1 boşanmış birey “Evet uyguladım.” demiştir. “Şiddetin tanımı” sorusuna ise, 3 evli, 2 boşanmış birey “erkekliğin zayıflığı” derken, 4 evli, 5 boşanmış birey, “Kendini ifade edememektir.”, 1 evli birey “Hayvanlıktır.”, 1 boşanmış birey ise “Yerinde gereklidir.” demiştir.

“..... Eşimden şiddete maruz kalmadım, göstermedim de. Şiddet direk evliliğin bitmesidir. Eğer eşine şiddet uygulayacaksan onu istemen demektir. Bitirmek için hamle yapan onu bıktırın ve yeter der, yeter dedirtin çantasını toplar gider ya da sen giden. Bana göre şiddet uygulamak erkekliğin zayıflığını gösterir. ” E6

“..... Erkek herhalde şiddete maruz kalmaz. Ben eşime birkaç kere şiddet gösterdim. Ben onu dövünce daha da hiddetlendim. Çünkü karşılık vermedi. Karımı dövünce şiddetin çözüm olmadığını anladım. Daha da hiddetlendim çünkü. Şiddet yerinde gereklidir. Her konuda değil ama. Yeri gelince şiddet gereklidir. ” B6

Araştırmaya katılan bireyler, Tablo 5’da görüldüğü gibi, “aile bütçesini denkleştirirken, eşle uyum durumu” ile ilgili soruya “Uyumluyuz.”, “Uyumsuzuz.”, “Çok uyumlu değiliz, bir şekilde anlaşırız.” cevaplarını vermişlerdir. 6 evli ve 1 boşanmış katılımcı, “Uyumluyuz.” derken, 1 evli ve 7 boşanmış “Uyumsuzuz.” ; 1 evli kişi de “Çok uyumlu değiliz, bir şekilde anlaşırız.” demişlerdir. Katılımcı bireylere “uyumu sağlama yöntemleri” sorulduğunda, 5 evli ve 1 boşanmış birey, “Konuşarak ortak karar alırız” ; 3 evli ve 3 boşanmış birey de “Herkes kendi bütçesinden sorumlu.” demiştir. “En büyük tartışma nedenimizdi.” diyen ise 1 boşanmış kişidir. “Ekonomik sorunların evliliği etkileme durumları” sorusuna ise, “Çok etkiler.” diyen 6 evli ve 7 boşanmış; “Fazla etkilemez.” diyenler ise, 1 evli ve 1 boşanmış ; “Evliliğimizi etkilemez alım gücümüzü etkiler.” diyenler ise, 1 evli bireydir.

“.....Aile bütçesini denkleştirirken eşimle uyum içindeyiz. Ortak hesabımız var. Bunu karşılıklı konuşarak sağlarız. Ekonomik sorunlar evliliğimizi etkilemez daha çok alım gücümüzü etkiler. Sadece istek ve ihtiyaçlarımızı almayı erteleriz. ” E5

“..... Aile bütçesini denkleştirirken eşimle uyum içinde değildik. Genelde parasızdık. Ekonomik sorunlar evliliği çok olumsuz etkiler tabii, huzur kaçırır.” B5

Tablodan da görüldüğü gibi, aile bütçesini denkleştirme sorulduğunda, evlilerin boşanmış bireylere göre daha fazla eşle uyum içinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5’da araştırmaya katılan bireylere “ cinsel kaynaklı sorun yaşama durumu” sorulduğunda 5 evli ve 3 boşanmış kişi “Hayır” derken, 2 evli ve 4 boşanmış kişi “Evet” demiştir. “Evliliğin ilk yıllarında yaşadık, sonra sorunları aştık.” diyen ise sadece, 1 evli ve 1 boşanmış bireydir; “evlilikte cinselliğin tanımı” sorulduğunda, tüm katılımcılar “Evliliğin temel taşlarından biridir.” demişlerdir. “Eşle cinsel uyum durumu sorulduğunda, 4 evli ve 1 boşanmış birey, “Uyumluyuz.” ; 1 evli ve 6 boşanmış birey ise “Uyumlu değiliz.” demiştir. “Çok uyumlu değiliz, idare ediyoruz.” diyenler ise, 3 evli ve 1 boşanmış bireydir.

“..... Evliliğimizde bu sıralar cinsel sorunlar yaşıyoruz gibi. Andropoza gireceğim belli oldu. Ve gülerek atlatıyorum. Bayağı gülerek atlatıyorum. Millet gibi asabi değilim. Her şey olacağına varır. Eşimle uyumluyuk diye düşünürüm. Bu sıralarda değil ama. Cinsellik benim için en önemli şeydir. ” E6

“..... Evlilikte cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşabiliyoruz. Cinsellik tabii ki çok şey ifade eder. İnsanın dürtüleri olduğuna göre bu tip duyguların yaşanması gerektiğine göre cinsellik bir sorun değil de mutluluk kaynağı olarak yaşanmalıdır. Eşimin en çok uyum gösterdiği şey olabilir. Erkeklerin kadınlara göre daha çok dürtüleri olduğunu düşünüyorum. ” E2

“..... Evlilik eğitimi olsaydı, insanlar daha bilinçli olurdu. Hata yapmadan evliliğine devam eder. Kafasındaki soruları en azından sorunların neler olabileceğini düşündüğünde buna cevap bulabilirdi böyle bir eğitim olsaydı. Evlilik eğitimi olsaydı bir kere evliliğin nasıl bir şey olduğunu sadece hayalden ibaret olmadığını, maddi manevi beklentilerin, eşin beklentilerin, cinsel anlamda beklentiler olsun, sorumluluklar olsun, çocuklar olsun nasıl davranılması gerektiğini,

öfke ve tartışmalarda olsun nasıl davranılması gerektiğinin bilinmesinin çok daha iyi olacağını düşünüyorum. ” E3

Tablo 5’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan bireyler “Yukardaki konularda eğitim verilirse, daha sağlıklı ve daha mutlu bir evliliğiniz olur muydu?” sorusu sorulduğunda, 5 evli ve 6 boşanmış kişi “Evet olurdu.” cevabını verirken, 1 evli ve 1 boşanmış kişi “Hayır olmazdı.” ; 2 evli ve 1 boşanmış kişi de “Bazı konularda eğitim olsaydı iyi olurdu.” demişlerdir. Buna göre katılımcıların % 87.5’i alt amaçlarda aranan sorulara evlilik eğitimi ihtiyacı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılara “Hangi konularda eğitim verilirse, daha sağlıklı ve mutlu bir evliliğiniz olurdu?” sorulduğunda, “doğru iletişim yöntemi ” diyen 3 evli ve 4 boşanmış ; “doğru iletişim yöntemi” diyen 7 evli ve 8 boşanmış ; “problem çözme becerileri” konusunu söyleyen, 8 evli ve 8 boşanmış ; “cinsellik” diyen 3 evli ve 3 boşanmış ; “doğru eş seçimi” diyen 2 evli ve 5 boşanmış ; “anne-baba olma” diyenler ise 6 evli ve 4 boşanmış kişidir.

“..... Kesinlikle evlenmeden önce kişilerin bilinçlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Örneğin ben eğer ki böyle bir eğitim alsaydım, farkındalıklı bir insanım, eğer bir büyüğüm etrafımdaki bir insan bile benimle oturup konuşsaydı acele etme daha önünde upuzun yıllar var yani ilişkinizi devam ettirin, olgunlaşın birlikte. Biraz daha bakın birbirinize bu şekilde deseydi. Ya da evlilik bu demektir, şunlar var bunlar var hazır mısın deseydi, konuşsaydı benimle, belki o bile bana çok yardımcı olacaktı. İlişkiler, iletişim konularında eğitim alınması çok önemli. Evlilik çok önemli bir karardır. Bu sebeple neyi necin istediğimizi iyice sorgulamamız gerekiyor. Bu konuda evlilik öncesi eğitimler bilinçlendirmeler olursa gerçekten çok iyi olur. ” B4

“..... Eğitim verilseydi bence, tamamen olmasa bile katkısı olacağına kesinlikle inanıyorum. Hani bu konuyla ilgili evliler problem yaşadıklarında başvurabilecekleri mercilerin daha çok olması gerektiğini ve toplumun bu konuda daha çok bilinçlendirilmesini ve böyle imkânların olduğunun duyurması gerektiğine inanırım. Bence iletişim, karşılıklı sorunları konuşarak ne şekilde çözebileceğimiz konusunda hani bir uzmana gitme, bu konuda bilgi alma bence hani birçok evliliği kurtarırdı veya daha sorunsuz sonlandırılmasına etken olurdu. ” E2

Evli ve boşanmış katılımcılara özellikle hangi alanda eğitim alsaydınız daha sağlıklı ve mutlu bir evliliğiniz olurdu sorusu sorulduğunda, doğru iletişim yöntemi, problem çözme becerileri, cinsellik, doğru eş seçimi, anne-baba olma cevabını vermişlerdir. Neredeyse tüm katılımcılar doğru iletişim yöntemi ve problem çözme becerileri konusunda eğitim almanın gerekliliğini ifade etmişlerdir. Doğru eş seçiminde boşanmış katılımcılar, evli katılımcılardan daha fazla eğitime gereksinim olduğunu düşünüyor.

Tablo 6.

Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ile ilgili eğitim ihtiyaçları ile ilgili görüşleri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evlilik eğitiminin daha sağlıklı evlilikler kurulmasında yürütülmesinde etkili olmasına ilişkin görüş		
Evet	329	85,45
Hayır	11	2,86
Belki	45	11,69
Eğitim faydaları		
Eş seçiminde daha sağlıklı kararlar alınmasına yardımcı olur.	68	18,18
Evlilik kararının daha bilinçli alınmasına yardımcı olur.	33	8,82
Evlilikte yaşanan veya yaşanabilecek sorunları çözmede yardımcı olur	76	20,32
Daha başarılı anne-baba olmakta yardımcı olur.	48	12,83
Daha mutlu bir evlilik hayatının olmasında yardımcı olur.	145	38,77
Hepsi	4	1,07

Tablo 6’de araştırma kapsamına alınan bireylerin evlilik eğitimine ilişkin görüşleri verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan bireylerin %85,45’inin evlilik eğitiminin daha sağlıklı evlilikler kurulmasında ve yürütülmesinde etkili olduğu görüşüne evet yanıtını verdikleri, %2,86’sının evlilik eğitiminin daha sağlıklı evlilikler kurulmasında ve yürütülmesinde etkili olduğu görüşüne hayır yanıtını

verdikleri, %11,69'unun ise evlilik eğitiminin daha sağlıklı evlilikler kurulmasında ve yürütülmesinde etkili olduğu görüşüne belki yanıtını verdikleri saptanmıştır. Katılımcıların %18,18'inin eğitimi eş seçiminde daha sağlıklı kararlar alınmasına yardımcı olduğu, %8,82'sinin eğitimi evlilik kararının daha bilinçli alınmasına yardımcı olduğu, %20,32'sinin eğitimi evlilikte yaşanan veya yaşanabilecek sorunları çözmede yardımcı olduğu, %12,83'ünün eğitimi daha başarılı anne-baba olmak konusunda yardımcı olduğu, %38,77'sinin ise eğitimi daha mutlu bir evlilik hayatının yürütülmesine yardımcı olduğu için faydalı bulduğu belirlenmiştir.

Tablo 7.

Evli ve boşanmış bireylerin Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların dağılımı

		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
İletişim	Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	322	83,64	63	16,36
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	207	53,77	178	46,23
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	157	40,78	228	59,22
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	203	52,73	182	47,27
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	202	52,47	183	47,53
	Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	291	75,58	94	24,42
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?	291	75,58	94	24,42
	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	283	73,51	102	26,49
Aldatma	Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	226	58,70	159	41,30
	Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	243	63,12	142	36,88
	Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?	272	70,65	113	29,35
	Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenbilir mi?	232	60,26	153	39,74
Evli ve Boşanmış Bireylerin	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?	297	77,14	88	22,86
	Evlilikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	292	75,84	93	24,16

Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	294	76,36	91	23,64
Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	299	77,66	86	22,34
Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	298	77,40	87	22,60
Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	293	76,10	92	23,90
Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	298	77,40	87	22,60
Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	288	74,81	97	25,19
Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	288	74,81	97	25,19

Tablo 7.

Evli ve boşanmış bireylerin Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların dağılımı (Devam)

		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Stresle Başa Çıkma	Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	184	47,79	201	52,21
	Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	259	67,27	126	32,73
	Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	195	50,65	190	49,35
	Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?	249	64,68	136	35,32
Evlilikte Şiddet	Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	292	75,84	93	24,16
	Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?	162	42,08	223	57,92
	Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	130	33,77	255	66,23
	Ya da gösterdiniz mi?	114	29,61	271	70,39
	Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?	275	71,43	110	28,57
Ekonomi	Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	262	68,05	123	31,95
	Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?	235	61,04	150	38,96
	Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	272	70,65	113	29,35
	Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	270	70,13	115	29,87
Cinsellik	Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşılıyor musunuz (muydunuz)?	162	42,08	223	57,92
	Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?	240	62,34	145	37,66
	Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?	252	65,45	133	34,55

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcı bireylerin iletişim konusu ile ilgili olan “Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?” sorusuna %83,64’ünün evet, %16,36’sının hayır yanıtını verdikleri, “Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorusuna %53,77’sinin evet, %46,23’ünün hayır yanıtını verdikleri, “Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna %40,78’inin evet, %59,22’sinin hayır yanıtını verdikleri, “Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?” sorusuna %52,73’ünün evet, %47,27’sinin hayır yanıtını verdikleri, “Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorusuna %52,47’ünün evet, %47,53’ünün hayır yanıtını verdikleri, “Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmeye daha başarılı olur musunuz?” sorusuna %75,58’inin evet, %24,42’sinin hayır yanıtını verdikleri, “Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz)?” sorusuna %75,58’inin evet, %24,42’sinin hayır yanıtını verdikleri, “Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?” sorusuna %73,51’inin evet, %26,49’unun hayır yanıtını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların aldatma konusu ile ilgili “Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?” sorusuna %58,70’inin evet, %41,30’unun hayır yanıtını verdikleri, “Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?” sorusuna %63,12’sinin evet, %36,88’inin hayır yanıtını verdikleri, “Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?” sorusuna %70,65’inin evet, %29,35’inin hayır yanıtını verdikleri, “Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önenebilir mi?” sorusuna %60,26’sının evet, %39,74’ünün hayır yanıtını verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan kişilerin evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili “Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %77,14’ünün evet, %22,86’sının hayır yanıtını verdikleri, “Evlilikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %75,84’ünün evet, %24,16’sının hayır yanıtını verdikleri, “Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %76,36’sının evet, %23,64’ünün hayır yanıtını verdikleri, “Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili

verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %77,66’sının evet, %22,34’ünün hayır yanıtını verdikleri, “Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %77,40’ının evet, %22,60’ının hayır yanıtını verdikleri, “Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %76,10’unun evet, %23,90’ının hayır yanıtını verdikleri, “Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %77,40’ının evet, %22,60’ının hayır yanıtını verdikleri, “Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %77,81’inin evet, %25,19’unun hayır yanıtını verdikleri ve “Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %74,81’inin evet, %25,19’unun hayır yanıtını verdikleri görülmüştür.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin stresle başa çıkma konusu ile ilgili olan “Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?” sorusuna %47,79’unun evet, %52,21’inin hayır yanıtını verdikleri, “Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?” sorusuna %67,27’sinin evet, %32,73’ünün hayır yanıtını verdikleri, “Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?” sorusuna %50,65’inin evet, %49,35’inin hayır yanıtını verdikleri, “Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?” sorusuna %64,68’inin evet, %35,32’sinin hayır yanıtını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların evlilikte şiddet konusu ile ilgili olan “Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?” sorusuna %75,84’ünün evet, %24,16’sının hayır yanıtını verdikleri, “Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?” sorusuna %42,08’inin evet, %57,92’sinin hayır yanıtını verdikleri, “Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?” sorusuna %33,77’sinin evet, %66,23’ünün hayır yanıtını verdikleri, “Eşinize şiddet gösterdiniz mi?” sorusuna %29,61’inin evet, %70,39’unun hayır yanıtını verdikleri, “Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?” sorusuna %71,43’ünün evet, %28,57’sinin hayır yanıtını verdikleri görülmüştür. Araştırma kapsamındaki bireylerin ekonomi konusu ile ilgili “Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?” sorusuna %68,05’inin evet, %31,95’inin hayır yanıtını verdikleri, “Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?” sorusuna %61,04’ünün evet, %38,96’sının hayır yanıtını verdikleri, “Harcama alışkanlıkları ve

evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %70,65’inin evet, %29,35’inin hayır yanıtını verdikleri, “Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorusuna %70,13’ünün evet, %29,87’sinin hayır yanıtını verdikleri, katılımcıların cinsellik ile ilgili ise “Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşılıyor musunuz (muydunuz)?” sorusuna %42,08’inin evet, %57,92’sinin hayır yanıtını verdikleri, “Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?” sorusuna %62,34’ünün evet, %37,66’sının hayır yanıtını verdikleri, “Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?” sorusuna %65,45’inin evet, %34,55’inin hayır yanıtını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 8.

Evli ve boşanmış bireylerin cinsiyetine göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması

		Görüş	Kadın		Erkek		X ²	p
			n	%	n	%		
İletişim	Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	Evet	151	86,29	171	81,43	1,645	0,200
		Hayır	24	13,71	39	18,57		
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	115	65,71	92	43,81	18,425	0,000*
		Hayır	60	34,29	118	56,19		
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	Evet	81	46,29	76	36,19	4,028	0,045*
		Hayır	94	53,71	134	63,81		
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	104	59,43	99	47,14	5,780	0,016*
		Hayır	71	40,57	111	52,86		
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	106	60,57	96	45,71	8,449	0,004*
		Hayır	69	39,43	114	54,29		
	Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	Evet	145	82,86	146	69,52	9,195	0,002*
		Hayır	30	17,14	64	30,48		
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?	Evet	146	83,43	145	69,05	10,697	0,001*
		Hayır	29	16,57	65	30,95		
	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	Evet	144	82,29	139	66,19	12,698	0,000*
		Hayır	31	17,71	71	33,81		
Aldatma	Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	Evet	122	69,71	104	49,52	16,051	0,000*
		Hayır	53	30,29	106	50,48		
		Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla	Evet	130	74,29	113	53,81	17,192

Evliliğe Hazır Bulunuş Ve Doğru Eş Seçimi	başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	Hayır	45	25,71	97	46,19	23,058	0,000*
	Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (miydiniz)?	Evet	145	82,86	127	60,48		
		Hayır	30	17,14	83	39,52	10,572	0,001*
	Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önenebilir mi?	Evet	121	69,14	111	52,86		
		Hayır	54	30,86	99	47,14	5,941	0,015*
	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	145	82,86	152	72,38		
		Hayır	30	17,14	58	27,62	6,034	0,014*
	Evlilikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	Evet	143	81,71	149	70,95		
		Hayır	32	18,29	61	29,05	7,495	0,006*
	Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	Evet	145	82,86	149	70,95		
		Hayır	30	17,14	61	29,05	7,428	0,006*
	Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	Evet	147	84,00	152	72,38		
		Hayır	28	16,00	58	27,62	6,661	0,010*
	Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	Evet	146	83,43	152	72,38		
		Hayır	29	16,57	58	27,62	10,999	0,001*
	Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	Evet	147	84,00	146	69,52		
		Hayır	28	16,00	64	30,48	7,984	0,005*
	Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	Evet	147	84,00	151	71,90		
		Hayır	28	16,00	59	28,10	11,037	0,001*
	Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	Evet	145	82,86	143	68,10		
		Hayır	30	17,14	67	31,90	12,659	0,000*
	Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	Evet	146	83,43	142	67,62		
		Hayır	29	16,57	68	32,38		

* $p < 0,05$ **Tablo 8.**

Evli ve boşanmış bireylerin cinsiyetine göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması (Devam)

		Görüş	Kadın		Erkek		X ²	p
			n	%	n	%		
Stresle Başa Çıkma	Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	Evet	103	58,86	81	38,57	15,743	0,000*
		Hayır	72	41,14	129	61,43		
	Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	Evet	125	71,43	134	63,81	2,517	0,113
		Hayır	50	28,57	76	36,19		
	Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	Evet	106	60,57	89	42,38	12,636	0,000*
		Hayır	69	39,43	121	57,62		
	Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?	Evet	130	74,29	119	56,67	12,970	0,000*
		Hayır	45	25,71	91	43,33		
Evlilikte Şiddet	Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	Evet	148	84,57	144	68,57	13,338	0,000*
		Hayır	27	15,43	66	31,43		
	Sizce şiddet gerek eşte gerekse,	Evet	86	49,14	76	36,19	6,570	0,010*

	çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?	Hayır	89	50,86	134	63,81		
		Evet	84	48,00	46	21,90		
	Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	Hayır	91	52,00	164	78,10	29,064	0,000*
		Evet	69	39,43	45	21,43		
	Ya da gösterdiniz mi?	Hayır	106	60,57	165	78,57	14,838	0,000*
		Evet	141	80,57	134	63,81		
	Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?	Hayır	34	19,43	76	36,19	13,141	0,000*
Ekonomi	Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	Evet	131	74,86	131	62,38	6,834	0,009*
		Hayır	44	25,14	79	37,62		
	Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	124	70,86	111	52,86	13,005	0,000*
		Hayır	51	29,14	99	47,14		
	Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	142	81,14	130	61,90	17,037	0,000*
		Hayır	33	18,86	80	38,10		
	Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	138	78,86	132	62,86	11,665	0,001*
		Hayır	37	21,14	78	37,14		
	Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşılıyor musunuz (muydunuz)?	Evet	94	53,71	68	32,38	17,824	0,000*
		Hayır	81	46,29	142	67,62		
Cinsellik	Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?	Evet	119	68,00	121	57,62	4,381	0,036*
		Hayır	56	32,00	89	42,38		
	Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?	Evet	131	74,86	121	57,62	12,544	0,000*
		Hayır	44	25,14	89	42,38		

* $p < 0,05$

Tablo 8’de katılımcıların cinsiyetine göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtları karşılaştırılmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki bireylerin cinsiyetlerine göre iletişim ile ilgili sorulardan “Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?”, “Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?”, “Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?”, “Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?”, “Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?”, “Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz)?” ve “Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi

olur mu (muydu)?" sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bahse konu sorulara kadın katılımcıların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtlarını verdikleri saptanmıştır.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre aldatma konusu ile ilgili "Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?", "Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?", "Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (miydiniz)?", "Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenabilir mi?" sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Kadınlar aldatma konusu ile ilgili sorulan sorulara istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtlarını vermişlerdir.

Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulan tüm sorulara vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Kadınların evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulan sorulara istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtlarını verdikleri görülmüştür.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin cinsiyetine göre stresle başa çıkma konusu ile ilgili "Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?", "Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?" ve "Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?" sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Kadın katılımcıların "Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?", "Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?" ve "Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?" sorularına, erkek katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri görülmektedir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre evlilikte şiddet konusu ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Kadınların "Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?" ve "Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?" sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri, erkek katılımcıların ise "Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla

iletişimde etkili bir yöntem midir?”, “Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?” ve “Evlilikte eşinize şiddet gösterdiniz mi?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtı verdikleri tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki bireylerin cinsiyetlerine göre ekonomi konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Kadın katılımcıların ekonomi konusundaki sorulara erkek katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri belirlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre cinsellik konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Kadın katılımcıların cinsellik konusundaki sorulara erkek katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri görülmüştür.

Tablo 9.

Evli ve boşanmış bireylerin yaş grubuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması

	Görüş	<40		41-50		>51		X ²	p	
		n	%	n	%	n	%			
İletişim	Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	Evet	132	86,27	120	78,95	70	87,50	4,093	0,129
		Hayır	21	13,73	32	21,05	10	12,50		
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	89	58,17	77	50,66	41	51,25	1,988	0,370
		Hayır	64	41,83	75	49,34	39	48,75		
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	Evet	64	41,83	62	40,79	31	38,75	0,206	0,902
		Hayır	89	58,17	90	59,21	49	61,25		
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	86	56,21	77	50,66	40	50,00	1,244	0,537
		Hayır	67	43,79	75	49,34	40	50,00		
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	84	54,90	76	50,00	42	52,50	0,735	0,693
		Hayır	69	45,10	76	50,00	38	47,50		
	Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	Evet	120	78,43	108	71,05	63	78,75	2,798	0,247
		Hayır	33	21,57	44	28,95	17	21,25		
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?	Evet	125	81,70	108	71,05	58	72,50	5,204	0,074
		Hayır	28	18,30	44	28,95	22	27,50		

	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları	Evet	117	76,47	112	73,68	54	67,50	2,175	0,337
	ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	Hayır	36	23,53	40	26,32	26	32,50		
Aldatma	Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	Evet	97	63,40	92	60,53	37	46,25	6,717	0,035*
		Hayır	56	36,60	60	39,47	43	53,75		
	Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	Evet	106	69,28	94	61,84	43	53,75	5,619	0,060
		Hayır	47	30,72	58	38,16	37	46,25		
	Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (miydiniz)?	Evet	121	79,08	98	64,47	53	66,25	8,793	0,012*
		Hayır	32	20,92	54	35,53	27	33,75		
Evliliğe Hazır Bulunuş Ve Doğru Eş Seçimi	Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenir mi?	Evet	102	66,67	89	58,55	41	51,25	5,519	0,063
		Hayır	51	33,33	63	41,45	39	48,75		
	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse,	Evet	123	80,39	112	73,68	62	77,50	1,953	0,377
		Hayır	30	19,61	40	26,32	18	22,50		
	Evliikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	Evet	120	78,43	112	73,68	60	75,00	0,977	0,613
		Hayır	33	21,57	40	26,32	20	25,00		
	Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	Evet	122	79,74	111	73,03	61	76,25	1,904	0,386
		Hayır	31	20,26	41	26,97	19	23,75		
	Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	Evet	125	81,70	110	72,37	64	80,00	4,145	0,126
		Hayır	28	18,30	42	27,63	16	20,00		
	Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	Evet	124	81,05	111	73,03	63	78,75	2,908	0,234
		Hayır	29	18,95	41	26,97	17	21,25		
	Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	Evet	121	79,08	108	71,05	64	80,00	3,548	0,170
		Hayır	32	20,92	44	28,95	16	20,00		
	Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	Evet	123	80,39	112	73,68	63	78,75	2,066	0,356
		Hayır	30	19,61	40	26,32	17	21,25		
	Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	Evet	116	75,82	109	71,71	63	78,75	1,516	0,469
		Hayır	37	24,18	43	28,29	17	21,25		
	Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	Evet	116	75,82	109	71,71	63	78,75	1,516	0,469
		Hayır	37	24,18	43	28,29	17	21,25		

* $p < 0,05$ **Tablo 9.**

Evli ve boşanmış bireylerin yaş grubuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması (Devam)

	Görüş	<40		41-50		>51		X ²	p
		n	%	n	%	n	%		
Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	Evet	85	55,56	67	44,08	32	40,00	6,482	0,039*
	Hayır	68	44,44	85	55,92	48	60,00		
Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	Evet	102	66,67	100	65,79	57	71,25	0,752	0,687
	Hayır	51	33,33	52	34,21	23	28,75		
Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	Evet	92	60,13	74	48,68	29	36,25	12,373	0,002*
	Hayır	61	39,87	78	51,32	51	63,75		
Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya	Evet	108	70,59	95	62,50	46	57,50	4,459	0,108
	Hayır	45	29,41	57	37,50	34	42,50		

eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?

Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	Evet	122	79,74	105	69,08	65	81,25	6,340	0,042*
	Hayır	31	20,26	47	30,92	15	18,75		
Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?	Evet	73	47,71	69	45,39	20	25,00	12,252	0,002*
	Hayır	80	52,29	83	54,61	60	75,00		
Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	Evet	52	33,99	57	37,50	21	26,25	2,972	0,226
	Hayır	101	66,01	95	62,50	59	73,75		
Ya da gösterdiniz mi?	Evet	45	29,41	54	35,53	15	18,75	7,082	0,029*
	Hayır	108	70,59	98	64,47	65	81,25		
Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?	Evet	117	76,47	100	65,79	58	72,50	4,319	0,115
	Hayır	36	23,53	52	34,21	22	27,50		
Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	Evet	114	74,51	96	63,16	52	65,00	4,952	0,084
	Hayır	39	25,49	56	36,84	28	35,00		
Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	99	64,71	89	58,55	47	58,75	1,436	0,488
	Hayır	54	35,29	63	41,45	33	41,25		
Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	115	75,16	101	66,45	56	70,00	2,814	0,245
	Hayır	38	24,84	51	33,55	24	30,00		
Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	117	76,47	100	65,79	53	66,25	4,878	0,087
	Hayır	36	23,53	52	34,21	27	33,75		
Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşılıyor musunuz (muydunuz)?	Evet	69	45,10	62	40,79	31	38,75	1,040	0,595
	Hayır	84	54,90	90	59,21	49	61,25		
Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?	Evet	104	67,97	91	59,87	45	56,25	3,728	0,155
	Hayır	49	32,03	61	40,13	35	43,75		
Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?	Evet	114	74,51	95	62,50	43	53,75	10,982	0,004*
	Hayır	39	25,49	57	37,50	37	46,25		

* $p < 0,05$

Tablo 9’da katılımcıların yaş grubuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin yaş grubuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine ait iletişim sorularına vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Yaş grupları fark etmeksizin katılımcıların iletişim sorularına verdikleri yanıtlar benzerdir.

Araştırma kapsamındaki kişilerin yaş gruplarına göre aldatma konusu ile ilgili “Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?” ve “Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (miydiniz)?” sorularına vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). 40 yaş ve altı

yaş grubuna mensup katılımcıların Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?” ve “Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (miydiniz)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulan tüm sorulara vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Katılımcıların yaş grupları fark etmeksizin evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulara benzer yanıtlar verdikleri görülmüştür.

Katılımcı bireylerin yaş gruplarına göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketinde yer alan stresle başa çıkma hakkındaki sorulardan “Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?” ve “Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?” sorularına vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). 40 yaş ve altı yaş grubuna mensup katılımcıların Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?” ve “Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş gruplarına göre evlilikte şiddet konusu ile ilgili “Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?”, “Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?” ve “Evlilikte eşinize şiddet gösterdiniz mi?” sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). 51 yaş ve üzeri yaş grubuna mensup katılımcılar “Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?” sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verirken, 51 yaş ve üzeri yaş grubuna mensup katılımcılar “Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?” ve “Evlilikte eşinize şiddet gösterdiniz mi?” sorulara istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri saptanmıştır.

Katılımcı bireylerin yaş gruplarına göre ekonomi konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Katılımcıların yaş gruplarına bakılmaksızın ekonomi konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar benzerdir.

Katılımcıların yaş gruplarına göre cinsellik konusunda yer alan “Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?” sorusuna verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). 40 yaş ve altı yaş grubuna mensup katılımcıların Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?” sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri saptanmıştır.

Tablo 10.

Evli ve boşanmış bireylerin eğitim durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması

		Görüş	Lise ve		Lisans		X ²	p
			n	%	n	%		
İletişim	Sizece evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	Evet	125	85,62	197	82,43	0,674	0,412
		Hayır	21	14,38	42	17,57		
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	62	42,47	145	60,67	12,082	0,001*
		Hayır	84	57,53	94	39,33		
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	Evet	45	30,82	112	46,86	9,656	0,002*
		Hayır	101	69,18	127	53,14		
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	61	41,78	142	59,41	11,306	0,001*
		Hayır	85	58,22	97	40,59		
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	66	45,21	136	56,90	4,973	0,026*
		Hayır	80	54,79	103	43,10		
	Sizece etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	Evet	105	71,92	186	77,82	1,713	0,191
		Hayır	41	28,08	53	22,18		
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?	Evet	103	70,55	188	78,66	3,233	0,072
		Hayır	43	29,45	51	21,34		
	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	Evet	101	69,18	182	76,15	2,263	0,133
		Hayır	45	30,82	57	23,85		
Aldatma	Sizece evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	Evet	90	61,64	136	56,90	0,840	0,359
		Hayır	56	38,36	103	43,10		
	Sizece eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	Evet	91	62,33	152	63,60	0,063	0,802
		Hayır	55	37,67	87	36,40		
	Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?	Evet	103	70,55	169	70,71	0,001*	0,973
		Hayır	43	29,45	70	29,29		
Ş Ve	Sizece aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenebilir mi?	Evet	92	63,01	140	58,58	0,745	0,388
		Hayır	54	36,99	99	41,42		
ş Ve	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	114	78,08	183	76,57	0,118	0,732
		Hayır	32	21,92	56	23,43		

Evliikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	Evet	112	76,71	180	75,31	0,097	0,756
	Hayır	34	23,29	59	24,69		
Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	Evet	112	76,71	182	76,15	0,016	0,900
	Hayır	34	23,29	57	23,85		
Evliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	Evet	111	76,03	188	78,66	0,362	0,547
	Hayır	35	23,97	51	21,34		
Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	Evet	111	76,03	187	78,24	0,254	0,614
	Hayır	35	23,97	52	21,76		
Evliğin olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	Evet	109	74,66	184	76,99	0,271	0,603
	Hayır	37	25,34	55	23,01		
Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	Evet	112	76,71	186	77,82	0,064	0,800
	Hayır	34	23,29	53	22,18		
Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	Evet	107	73,29	181	75,73	0,287	0,592
	Hayır	39	26,71	58	24,27		
Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	Evet	111	76,03	177	74,06	0,186	0,666
	Hayır	35	23,97	62	25,94		

* $p < 0,05$

Tablo 10.

Evli ve boşanmış bireylerin eğitim durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması (Devam)

		Görüş	Lise ve		Lisans		X ²	p
			n	%	n	%		
Stresle Başa Çıkma	Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	Evet	62	42,47	122	51,05	2,674	0,102
		Hayır	84	57,53	117	48,95		
	Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	Evet	97	66,44	162	67,78	0,074	0,785
		Hayır	49	33,56	77	32,22		
	Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	Evet	68	46,58	127	53,14	1,562	0,211
		Hayır	78	53,42	112	46,86		
Evlilikte Şiddet	Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?	Evet	96	65,75	153	64,02	0,120	0,729
		Hayır	50	34,25	86	35,98		
	Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	Evet	111	76,03	181	75,73	0,004	0,948
		Hayır	35	23,97	58	24,27		
	Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimdeki etkili bir yöntem midir?	Evet	64	43,84	98	41,00	0,298	0,585
		Hayır	82	56,16	141	59,00		
	Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	Evet	45	30,82	85	35,56	0,912	0,340
		Hayır	101	69,18	154	64,44		
	Ya da gösterdiniz mi?	Evet	33	22,60	81	33,89	5,541	0,019*
		Hayır	113	77,40	158	66,11		
	Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim	Evet	101	69,18	174	72,80	0,584	0,445

	verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?	Hayır	45	30,82	65	27,20		
Ekonomi	Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	Evet	94	64,38	168	70,29	1,456	0,228
		Hayır	52	35,62	71	29,71		
	Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	86	58,90	149	62,34	0,451	0,502
		Hayır	60	41,10	90	37,66		
	Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	99	67,81	173	72,38	0,916	0,339
		Hayır	47	32,19	66	27,62		
	Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	101	69,18	169	70,71	0,102	0,750
		Hayır	45	30,82	70	29,29		
Cinsellik	Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşır musunuz (muydunuz)?	Evet	50	34,25	112	46,86	5,918	0,015*
		Hayır	96	65,75	127	53,14		
	Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?	Evet	83	56,85	157	65,69	3,017	0,082
		Hayır	63	43,15	82	34,31		
	Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?	Evet	90	61,64	162	67,78	1,510	0,219
		Hayır	56	38,36	77	32,22		

* $p < 0,05$

Tablo 10’da katılımcıların eğitim durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtlar karşılaştırılmıştır.

Tablo 10 incelendiğinde, araştırma kapsamındakilerin eğitim durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketinde yer alan iletişim ile ilgili “Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?”, “Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?”, “Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?”, “Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Eğitim düzeyi lise ve altında olan katılımcıların “Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?”, “Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verirken, eğitim düzeyi lisans ve üstünde olan katılımcıların “Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?”, “Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem

yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketinde yer alan aldatma konusunda sorulan sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulan sorulara vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Katılımcıların eğitim durumları fark etmeksizin evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar benzerdir.

Araştırma kapsamındaki bireylerin eğitim durumuna göre stresle başa çıkma konusu ile ilgili sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre evlilikte şiddet konusu ile ilgili “Evlilikte eşinize şiddet gösterdiniz mi?” sorusuna verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Eğitim düzeyi lise ve altında olan katılımcılar Evlilikte eşinize şiddet gösterdiniz mi?” sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verdikleri saptanmıştır.

Katılımcı bireylerin eğitim durumuna göre ekonomi konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre cinsellik konusunda yer alan “Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşılıyor musunuz (muydunuz)?” sorusuna verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Eğitim düzeyi lise ve altında olan katılımcıların “Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşılıyor musunuz (muydunuz)?” sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verdikleri görülmüştür.

Tablo 11.

Evli ve boşanmış bireylerin çalışma durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması

		Görüş	Çalışan		Çalışmayan		X ²	p
			n	%	n	%		
İletişim	Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	Evet	295	82,87	27	93,10	2,054	0,152
		Hayır	61	17,13	2	6,90		
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydnuz) ?	Evet	193	54,21	14	48,28	0,380	0,537
		Hayır	163	45,79	15	51,72		
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	Evet	150	42,13	7	24,14	3,596	0,058
		Hayır	206	57,87	22	75,86		
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	189	53,09	14	48,28	0,249	0,618
		Hayır	167	46,91	15	51,72		
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	189	53,09	13	44,83	0,734	0,392
		Hayır	167	46,91	16	55,17		
	Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız	Evet	266	74,72	25	86,21	1,918	0,166
	iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	Hayır	90	25,28	4	13,79		
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız	Evet	263	73,88	28	96,55	7,471	0,006*
	çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?	Hayır	93	26,12	1	3,45		
	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	Evet	257	72,19	26	89,66	4,200	0,040*
		Hayır	99	27,81	3	10,34		
Aldatma	Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	Evet	208	58,43	18	62,07	0,147	0,702
		Hayır	148	41,57	11	37,93		
	Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	Evet	218	61,24	25	86,21	7,183	0,007*
		Hayır	138	38,76	4	13,79		
	Eşinizi aldattırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?	Evet	247	69,38	25	86,21	3,661	0,056
		Hayır	109	30,62	4	13,79		
	Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenebilir mi?	Evet	210	58,99	22	75,86	3,188	0,074
		Hayır	146	41,01	7	24,14		
Ş Ve	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse,	Evet	270	75,84	27	93,10	4,531	0,033*
		Hayır	86	24,16	2	6,90		

evliliğe olumlu katkısı olur mu?									
Evliikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	Evet	267	75,00	25	86,21	1,838	0,175		
	Hayır	89	25,00	4	13,79				
Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	Evet	269	75,56	25	86,21	1,684	0,194		
	Hayır	87	24,44	4	13,79				
Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	Evet	272	76,40	27	93,10	4,310	0,038*		
	Hayır	84	23,60	2	6,90				
Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	Evet	271	76,12	27	93,10	4,420	0,036*		
	Hayır	85	23,88	2	6,90				
Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	Evet	266	74,72	27	93,10	4,984	0,026*		
	Hayır	90	25,28	2	6,90				
Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	Evet	270	75,84	28	96,55	6,575	0,010*		
	Hayır	86	24,16	1	3,45				
Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	Evet	262	73,60	26	89,66	3,670	0,055		
	Hayır	94	26,40	3	10,34				
Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	Evet	262	73,60	26	89,66	3,670	0,055		
	Hayır	94	26,40	3	10,34				

Tablo 11.

Evli ve boşanmış bireylerin çalışma durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması (Devam)

		Görüş	Çalışan		Çalışmayan		X ²	p
			n	%	n	%		
Stresle Başa Çıkma	Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	Evet	168	47,19	16	55,17	0,685	0,408
		Hayır	188	52,81	13	44,83		
	Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	Evet	238	66,85	21	72,41	0,377	0,539
		Hayır	118	33,15	8	27,59		
	Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığımızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	Evet	181	50,84	14	48,28	0,071	0,790
		Hayır	175	49,16	15	51,72		
	Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?	Evet	225	63,20	24	82,76	4,489	0,034*
		Hayır	131	36,80	5	17,24		
Evlilikte Şiddet	Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	Evet	265	74,44	27	93,10	5,099	0,024*
		Hayır	91	25,56	2	6,90		
	Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?	Evet	151	42,42	11	37,93	0,221	0,638
		Hayır	205	57,58	18	62,07		
	Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	Evet	117	32,87	13	44,83	1,716	0,190
		Hayır	239	67,13	16	55,17		
	Ya da gösterdiniz mi?	Evet	107	30,06	7	24,14	0,451	0,502

	Hayır	249	69,94	22	75,86		
Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili	Evet	249	69,94	26	89,66		
eğitim verilirse,	Hayır	107	30,06	3	10,34	5,105	0,024
sizce evliliği olumlu etkiler mi?							
Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya	Evet	236	66,29	26	89,66		
eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	Hayır	120	33,71	3	10,34	6,732	0,009*
Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu	Evet	212	59,55	23	79,31		
(muydu)?	Hayır	144	40,45	6	20,69	4,403	0,036*
Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile	Evet	247	69,38	25	86,21		
ilgili							
eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur	Hayır	109	30,62	4	13,79	3,661	0,056
mu?							
Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili	Evet	245	68,82	25	86,21		
verilirse;	Hayır	111	31,18	4	13,79	3,870	0,049*
evliliğe olumlu katkısı olur mu?							
Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla	Evet	147	41,29	15	51,72		
karşılaşıyor musunuz (muydunuz)?	Hayır	209	58,71	14	48,28	1,197	0,274
Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak	Evet	219	61,52	21	72,41		
uyumlu musunuz (muydunuz)?	Hayır	137	38,48	8	27,59	1,356	0,244
Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile	Evet	230	64,61	22	75,86		
ilgili							
eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz	Hayır	126	35,39	7	24,14	1,502	0,220
olur mu (muydu)?							

Tablo 11’de çalışma durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtları karşılaştırılmıştır.

Tablo 11 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki bireylerin çalışma durumuna göre iletişim ile ilgili sorulardan “Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz)?” ve “Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?” sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların “Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz)?” ve “Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu

(muydu)?" sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtlarını verdikleri görülmüştür.

Katılımcıların çalışma durumuna göre aldatma konusu ile ilgili "Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?" sorusuna verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların "Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?" sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtlarını verdikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılanların çalışma durumuna göre evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili olan "Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?", "Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?", "Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?", "Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?" ve "Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?" sorularına vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların söz konusu sorulara vermiş olduğu yanıtlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evettir.

Katılımcıların çalışma durumuna göre stresle başa çıkma konusu ile ilgili "Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?" sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların "Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?" sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtlarını verdikleri saptanmıştır.

Katılımcıların çalışma durumuna göre evlilikte şiddet konusu ile ilgili "Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?" sorusuna verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların "Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?" sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtlarını verdikleri görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki bireylerin çalışma durumuna göre ekonomi konusundaki “Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?”, “Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?” ve “Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların bahse konu sorulara vermiş oldukları evet yanıtı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazladır.

Katılımcıların çalışma durumuna göre cinsellik konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Çalışan ve çalışmayan katılımcıların cinsellik konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar benzerdir.

Tablo 12.

Evli ve boşanmış bireylerin medeni durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması

	Görüş	Evli		Boşanmış		X ²	p	
		n	%	n	%			
İletişim	Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	Evet	194	91,08	128	74,42	19,301	0,000*
		Hayır	19	8,92	44	25,58		
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydnuz) ?	Evet	103	48,36	104	60,47	5,612	0,018*
		Hayır	110	51,64	68	39,53		
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	Evet	84	39,44	73	42,44	0,356	0,551
		Hayır	129	60,56	99	57,56		
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	111	52,11	92	53,49	0,072	0,788
		Hayır	102	47,89	80	46,51		
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	116	54,46	86	50,00	0,759	0,384
		Hayır	97	45,54	86	50,00		
	Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız	Evet	178	83,57	113	65,70	16,467	0,000*
	iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	Hayır	35	16,43	59	34,30		
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız	Evet	184	86,38	107	62,21	30,137	0,000*
	çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz	Hayır	29	13,62	65	37,79		

(muydunuz) ?									
Aldatma	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış	Evet	179	84,04	104	60,47			
	farklılıklarının evliliğe yansımaları						27,151	0,000*	
	ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	Hayır	34	15,96	68	39,53			
	Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	Evet	134	62,91	92	53,49	3,485	0,062	
		Hayır	79	37,09	80	46,51			
	Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	Evet	146	68,54	97	56,40	6,034	0,014*	
		Hayır	67	31,46	75	43,60			
	Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?	Evet	172	80,75	100	58,14	23,463	0,000*	
		Hayır	41	19,25	72	41,86			
	Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önenebilir mi?	Evet	141	66,20	91	52,91	7,019	0,008*	
Evliliğe Hazır Bulunuş Ve Doğru Eş Seçimi		Hayır	72	33,80	81	47,09			
	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse,	Evet	183	85,92	114	66,28	20,809	0,000*	
	evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Hayır	30	14,08	58	33,72			
	Evliikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	Evet	178	83,57	114	66,28	15,525	0,000*	
		Hayır	35	16,43	58	33,72			
	Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	Evet	180	84,51	114	66,28	17,517	0,000*	
		Hayır	33	15,49	58	33,72			
	Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	Evet	188	88,26	111	64,53	30,883	0,000*	
		Hayır	25	11,74	61	35,47			
	Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	Evet	185	86,85	113	65,70	24,352	0,000*	
		Hayır	28	13,15	59	34,30			
	Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	Evet	182	85,45	111	64,53	22,881	0,000*	
		Hayır	31	14,55	61	35,47			
	Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	Evet	186	87,32	112	65,12	26,831	0,000*	
		Hayır	27	12,68	60	34,88			
	Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	Evet	180	84,51	108	62,79	23,811	0,000*	
		Hayır	33	15,49	64	37,21			
	Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	Evet	180	84,51	108	62,79	23,811	0,000*	
		Hayır	33	15,49	64	37,21			

*p<0,05

Tablo 12.

Evli ve boşanmış bireylerin medeni durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması (Devam)

		Görüş	Evli		Boşanmış		X2	p
			n	%				
Stresle Başa Çıkma	Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	Evet	114	53,52	70	40,70	6,271	0,012
		Hayır	99	46,48	102	59,30		
	Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	Evet	161	75,59	98	56,98	14,969	0,000*
		Hayır	52	24,41	74	43,02		
	Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığımızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	Evet	113	53,05	82	47,67	1,101	0,294
		Hayır	100	46,95	90	52,33		
	Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?	Evet	162	76,06	87	50,58	27,031	0,000*
		Hayır	51	23,94	85	49,42		
Evlilikte Şiddet	Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	Evet	186	87,32	106	61,63	34,295	0,000*
		Hayır	27	12,68	66	38,37		
	Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?	Evet	95	44,60	67	38,95	1,245	0,264
		Hayır	118	55,40	105	61,05		
	Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	Evet	64	30,05	66	38,37	2,949	0,086
		Hayır	149	69,95	106	61,63		
	Ya da gösterdiniz mi?	Evet	55	25,82	59	34,30	3,284	0,070
		Hayır	158	74,18	113	65,70		
Ekonomi	Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?	Evet	177	83,10	98	56,98	31,816	0,000*
		Hayır	36	16,90	74	43,02		
	Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	Evet	177	83,10	85	49,42	49,649	0,000*
		Hayır	36	16,90	87	50,58		
	Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	139	65,26	96	55,81	3,569	0,059
		Hayır	74	34,74	76	44,19		
	Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	173	81,22	99	57,56	25,695	0,000*
		Hayır	40	18,78	73	42,44		
Cinsellik	Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	174	81,69	96	55,81	30,416	0,000*
		Hayır	39	18,31	76	44,19		
	Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşıyor musunuz (muydunuz)?	Evet	80	37,56	82	47,67	3,995	0,046
		Hayır	133	62,44	90	52,33		
	Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak	Evet	165	77,46	75	43,60	46,469	0,000*

uyumlu musunuz (muydunuz)?	Hayır	48	22,54	97	56,40		
Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili	Evet	158	74,18	94	54,65		
eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?	Hayır	55	25,82	78	45,35	16,047	0,000*

Tablo 12’de katılımcıların medeni durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 12 incelendiğinde, araştırmaya katılanların medeni durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine ait iletişim sorularına vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Evli olan katılımcıların “Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?”, “Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?”, “Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?” ve “Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri, medeni durumu boşanmış olan katılımcıların ise “Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki kişilerin medeni durumuna göre aldatma konusu ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Evli olan katılımcıların “Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?”, “Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?” ve “Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenbilir mi?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılanların medeni durumuna göre evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulara tüm sorulara vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Evli olan katılımcıların evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulara istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki bireylerin medeni durumuna göre stresle başa çıkma konusu ile ilgili sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Evli olan katılımcıların “Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?” ve “Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri görülmüştür.

Katılımcıların medeni durumuna göre evlilikte şiddet konusu ile ilgili “Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?” ve “Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?” sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Evli olan katılımcıların “Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?” ve “Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri görülmüştür.

Katılımcı bireylerin medeni durumuna göre ekonomi konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Evli olan katılımcıların “Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?”, “Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?” ve “Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların medeni durumuna göre cinsellik konusunda yer alan “Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?” ve “Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?” sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Evli olan katılımcıların söz konusu sorulara istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtı verdikleri belirlenmiştir.

Tablo 13.

Evli ve boşanmış bireylerin çocuk durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması

		Görüş	Var		Yok		X ²	p
			n	%	n	%		
İletişim	Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	Evet	277	84,45	45	67,16	1,075	0,300
		Hayır	51	15,55	12	17,91		
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	176	53,66	31	46,27	0,010	0,919
		Hayır	152	46,34	26	38,81		
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	Evet	144	43,90	13	19,40	8,949	0,003*
		Hayır	184	56,10	44	65,67		
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	177	53,96	26	38,81	1,358	0,244
		Hayır	151	46,04	31	46,27		
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Evet	184	56,10	18	26,87	11,706	0,001*
		Hayır	144	43,90	39	58,21		
	Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız	Evet	252	76,83	39	58,21	1,860	0,173
	iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	Hayır	76	23,17	18	26,87		
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız	Evet	251	76,52	40	59,70	1,061	0,303
	çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?	Hayır	77	23,48	17	25,37		
	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	Evet	246	75,00	37	55,22	2,538	0,111
		Hayır	82	25,00	20	29,85		
Aldatma	Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	Evet	197	60,06	29	43,28	1,689	0,194
		Hayır	131	39,94	28	41,79		
	Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	Evet	208	63,41	35	52,24	0,084	0,771
		Hayır	120	36,59	22	32,84		
	Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?	Evet	232	70,73	40	59,70	0,007	0,932
		Hayır	96	29,27	17	25,37		
Bulunuş	Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenebilir mi?	Evet	201	61,28	31	46,27	0,964	0,326
		Hayır	127	38,72	26	38,81		
	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	257	78,35	40	59,70	1,842	0,175
		Hayır	71	21,65	17	25,37		

Evlilikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	Evet	252	76,83	40	59,70	1,174	0,279
	Hayır	76	23,17	17	25,37		
Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	Evet	253	77,13	41	61,19	0,729	0,393
	Hayır	75	22,87	16	23,88		
Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	Evet	259	78,96	40	59,70	2,162	0,141
	Hayır	69	21,04	17	25,37		
Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	Evet	256	78,05	42	62,69	0,529	0,467
	Hayır	72	21,95	15	22,39		
Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	Evet	253	77,13	40	59,70	1,293	0,255
	Hayır	75	22,87	17	25,37		
Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	Evet	257	78,35	41	61,19	1,146	0,284
	Hayır	71	21,65	16	23,88		
Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	Evet	248	75,61	40	59,70	0,761	0,383
	Hayır	80	24,39	17	25,37		
Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	Evet	249	75,91	39	58,21	1,447	0,229
	Hayır	79	24,09	18	26,87		

* $p < 0,05$ **Tablo 13**

Evli ve boşanmış bireylerin çocuk durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtların karşılaştırılması (Devam)

	Görüş	Var		Yok		X ²	p	
		n	%	n	%			
Stresle Başa Çıkma	Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	Evet	156	47,56	28	41,79	0,047	0,828
		Hayır	172	52,44	29	43,28		
	Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	Evet	225	68,60	34	50,75	1,766	0,184
		Hayır	103	31,40	23	34,33		
	Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	Evet	166	50,61	29	43,28	0,001	0,970
		Hayır	162	49,39	28	41,79		
	Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?	Evet	212	64,63	37	55,22	0,002	0,968
		Hayır	116	35,37	20	29,85		
Evlilikte Şiddet	Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	Evet	250	76,22	42	62,69	0,170	0,680
		Hayır	78	23,78	15	22,39		
	Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?	Evet	139	42,38	23	34,33	0,082	0,775
		Hayır	189	57,62	34	50,75		
	Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	Evet	115	35,06	15	22,39	1,661	0,198
		Hayır	213	64,94	42	62,69		
	Ya da gösterdiniz mi?	Evet	101	30,79	13	19,40	1,486	0,223

		Hayır	227	69,21	44	65,67		
	Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili	Evet	236	71,95	39	58,21		
	eğitim verilirse,						0,297	0,586
	sizce evliliği olumlu etkiler mi?	Hayır	92	28,05	18	26,87		
Ekonomi	Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya	Evet	225	68,60	37	55,22		
	eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	Hayır	103	31,40	20	29,85	0,303	0,582
	Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu	Evet	203	61,89	32	47,76		
	(muydu)?	Hayır	125	38,11	25	37,31	0,675	0,411
	Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile	Evet	233	71,04	39	58,21		
	ilgili							
	eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Hayır	95	28,96	18	26,87	0,160	0,689
	Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili	Evet	233	71,04	37	55,22		
Cinsellik	verilirse;						0,869	0,351
	evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Hayır	95	28,96	20	29,85		
	Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla	Evet	138	42,07	24	35,82		
	karşılaşıyor musunuz (muydunuz)?	Hayır	190	57,93	33	49,25	0,000	0,996
	Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak	Evet	206	62,80	34	50,75		
	uyumlu musunuz (muydunuz)?	Hayır	122	37,20	23	34,33	0,206	0,650
	Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili	Evet	213	64,94	39	58,21		
	eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur						0,260	0,610
	mu (muydu)?	Hayır	115	35,06	18	26,87		

Tablo 13’de katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtlar karşılaştırılmıştır.

Tablo 13 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki kişilerin çocuk sahibi olma durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketinde yer alan iletişim ile ilgili “Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?” ve “Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çocuk sahibi olmayan katılımcıların “Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?” ve “Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketinde yer alan aldatma konusunda sorulan sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulan sorulara vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Çocuk sahibi olan ve çocuk sahibi olmayan katılımcıların evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar benzerdir.

Araştırma kapsamındaki bireylerin çocuk sahibi olma durumuna göre stresle başa çıkma konusu ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre evlilikte şiddet konusu ile sorulan sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Katılımcı bireylerin çocuk sahibi olma durumuna göre ekonomi konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre cinsellik konusunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 14.

Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

	Görüş	Evet		Hayır/Belki		X ²	p
		n	%	n	%		
İletişim	Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?	Evet	282	94,63	40	45,98	116,475
		Hayır	16	5,37	47	54,02	
	Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz (muydnuz) ?	Evet	188	63,09	19	21,84	46,091
		Hayır	110	36,91	68	78,16	
	Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?	Evet	143	47,99	14	16,09	28,366
		Hayır	155	52,01	73	83,91	
	Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler	Evet	184	61,74	19	21,84	43,023
							0,000*

	eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?	Hayır	114	38,26	68	78,16		
	Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle	Evet	183	61,41	19	21,84		
	fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?	Hayır	115	38,59	68	78,16	42,280	0,000*
	Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız	Evet	259	86,91	32	36,78		
	iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?	Hayır	39	13,09	55	63,22	91,704	0,000*
	Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız	Evet	261	87,58	30	34,48		
	çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?	Hayır	37	12,42	57	65,52	102,892	0,000*
	Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları	Evet	256	85,91	27	31,03		
	ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?	Hayır	42	14,09	60	68,97	104,113	0,000*
Aldatma	Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?	Evet	201	67,45	25	28,74		
		Hayır	97	32,55	62	71,26	41,632	0,000*
	Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?	Evet	219	73,49	24	27,59		
		Hayır	79	26,51	63	72,41	60,953	0,000*
	Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (mıydınız)?	Evet	239	80,20	33	37,93		
		Hayır	59	19,80	54	62,07	58,026	0,000*
Evliliğe Hazır Bulunuş Ve Doğru Eş Seçimi	Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önenebilir mi?	Evet	213	71,48	19	21,84		
		Hayır	85	28,52	68	78,16	69,284	0,000*
	Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse,	Evet	262	87,92	35	40,23		
	evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Hayır	36	12,08	52	59,77	86,857	0,000*
	Evlilikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:	Evet	263	88,26	29	33,33		
		Hayır	35	11,74	58	66,67	110,871	0,000*
	Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:	Evet	264	88,59	30	34,48		
		Hayır	34	11,41	57	65,52	109,226	0,000*
	Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse:	Evet	266	89,26	33	37,93		
		Hayır	32	10,74	54	62,07	102,278	0,000*
	Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse:	Evet	266	89,26	32	36,78		
		Hayır	32	10,74	55	63,22	106,035	0,000*
	Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse:	Evet	263	88,26	30	34,48		
		Hayır	35	11,74	57	65,52	107,067	0,000*
	Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse:	Evet	263	88,26	35	40,23		
		Hayır	35	11,74	52	59,77	88,797	0,000*
	Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse:	Evet	260	87,25	28	32,18		
		Hayır	38	12,75	59	67,82	108,336	0,000*
	Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse:	Evet	258	86,58	30	34,48		
		Hayır	40	13,42	57	65,52	96,965	0,000*

*p<0,05

Tablo 14.

Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması (Devam)

		Görüş	Evet		Hayır/Belki		X ²	p
			n	%	n	%		
Stresle Başa Çıkma	Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?	Evet	161	54,03	23	26,44	20,544	0,000*
		Hayır	137	45,97	64	73,56		
	Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?	Evet	224	75,17	35	40,23	37,335	0,000*
		Hayır	74	24,83	52	59,77		
	Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığımızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?	Evet	176	59,06	19	21,84	37,324	0,000*
		Hayır	122	40,94	68	78,16		
Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?	Evet	226	75,84	23	26,44	71,937	0,000*	
	Hayır	72	24,16	64	73,56			
Evlilikte Şiddet	Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?	Evet	255	85,57	37	42,53	68,094	0,000*
		Hayır	43	14,43	50	57,47		
	Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?	Evet	149	50,00	13	14,94	33,958	0,000*
		Hayır	149	50,00	74	85,06		
	Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?	Evet	121	40,60	9	10,34	27,569	0,000*
		Hayır	177	59,40	78	89,66		
	Ya da gösterdiniz mi?	Evet	107	35,91	7	8,05	25,078	0,000*
		Hayır	191	64,09	80	91,95		
	Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?	Evet	247	82,89	28	32,18	84,824	0,000*
		Hayır	51	17,11	59	67,82		
Ekonomi	Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?	Evet	233	78,19	29	33,33	62,317	0,000*
		Hayır	65	21,81	58	66,67		
	Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?	Evet	214	71,81	21	24,14	64,358	0,000*
		Hayır	84	28,19	66	75,86		
	Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	246	82,55	26	29,89	90,074	0,000*
		Hayır	52	17,45	61	70,11		
	Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?	Evet	245	82,21	25	28,74	91,940	0,000*
		Hayır	53	17,79	62	71,26		
Cinsel	Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşıyor musunuz (muydunuz)?	Evet	145	48,66	17	19,54	23,425	0,000*
		Hayır	153	51,34	70	80,46		

Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?	Evet	213	71,48	27	31,03	46,912	0,000*
	Hayır	85	28,52	60	68,97		
Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?	Evet	233	78,19	19	21,84	94,561	0,000*
	Hayır	65	21,81	68	78,16		

* $p < 0,05$

Tablo 14’de katılımcıların evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketine verdikleri yanıtlar karşılaştırılmıştır.

Tablo 14’de incelendiğinde, araştırma kapsamındaki bireylerin evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre Evlilik Eğitimi İhtiyaçları anketinde yer alan iletişim ile ilgili sorulara vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Evlilik eğitiminin etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların “Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?”, “Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?”, “Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz (muydunuz) ?” ve “Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili eğitim verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu (muydu)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri, evlilik eğitiminin etkili olmadığını düşünen veya belki etkili olduğunu düşünen katılımcıların ise “Eşinizle veya eski eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz(muydunuz)?”, “Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?”, “Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle veya eski eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu (muydu)?” ve “Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle veya eski eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz (muydunuz) ?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verdikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre aldatma konusu ile ilgili sorularına verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p < 0,05$). Evlilik eğitiminin etkili olmadığını düşünen veya belki etkili olduğunu düşünen katılımcıların “Sizce evlilikte her aldatma

boşanma ile sonuçlanmalı mı?” ve “Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenabilir mi?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verdikleri, evlilik eğitiminin etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların ise “Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?” ve “Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız (miydiniz)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulan tüm sorulara vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Evlilik eğitiminin etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların evliliğe hazır bulunuş ve doğru eş seçimi konusu ile ilgili sorulan tüm sorulara istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki bireylerin evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre stresle başa çıkma konusu ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p>0,05$). Evlilik eğitiminin etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların “Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?” ve “Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi veya eski evliliğinizi olumlu etkiler mi (miydi)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri, evlilik eğitiminin etkili olmadığını düşünen katılımcıların ise “Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?” ve “Eşinizle veya eski eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz (miydiniz)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verdikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre evlilikte şiddet konusu ile sorulan sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Evlilik eğitiminin etkili olduğunu düşünen katılımcıların “Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?” ve “Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri, evlilik eğitiminin etkili olduğunu düşünmeyen veya belki etkili olduğunu düşünen katılımcıların ise “Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?”, “Evlilikte eşinizden şiddete maruz kaldınız mı?” ve “Evlilikte

eşinize şiddet gösterdiniz mi?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verdikleri belirlenmiştir.

Araştırmaya dahil olan bireylerin evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre ekonomi konusundaki sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Evlilik eğitiminin etkili olduğunu düşünen katılımcıların “Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle veya eski eşinizle uyum içinde misiniz (miydiniz)?”, “Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?” ve “Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri, evlilik eğitiminin etkili olduğunu düşünmeyen veya belki etkili olduğunu düşünen katılımcıların ise “Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu (muydu)?” sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların evlilik eğitiminin etkili olmasına ilişkin görüşlerine göre cinsellik konusunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Evlilik eğitiminin etkili olduğunu düşünen katılımcıların “Eşinizle veya eski eşinizle cinsel olarak uyumlu musunuz (muydunuz)?” ve “Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu (muydu)?” sorularına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla evet yanıtını verdikleri, evlilik eğitiminin etkili olduğunu düşünmeyen veya belki etkili olduğunu düşünen katılımcıların ise “Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşıyor musunuz (muydunuz)?” sorusuna istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla hayır yanıtını verdikleri tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “deneklerin inönü evlilik tutum ölçeği (ietö) öntest puanları ile sontest tutum puanları arasında anlamlı bir far var mıdır?” a ilişkin bulgular

Tablo 15.

Deneklerin İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Ölçeği ön test ve son test puanlarının normallik test sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov(a)			Çarpıklık	Basıklık
		Statistic	df	Sig.		
İnönü	Ön Test	0,179	20	0,094	-0,87	1,84
Evlilik						
Tutum	Son Test	0,092	20	0,200	0,09	-0,16
Ölçeği						

Tablo 15’de İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ)’nin öntest ve sontest puanlarının normal dağılımına uyum gösterme durumu Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk testi sonuçlarının ($p>.005$) ve çarpıklık/basıklık katsayıları incelenmiş ve normal dağılıma uyum gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 16.

Deneklerin İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması

Ölçek	Ölçüm	n	$\bar{x}$	s	t	p
İnönü Evlilik	Ön Test	20	45,95	6,64	-11,139	0,000*
Tutum Ölçeği	Son Test	20	65,90	3,57		

* $p<0,05$

Tablo 16’da katılımcıların İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 16’da incelendiğinde, katılımcıların İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ön test ve son test puanlarının arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların İnönü Evlilik Tutum Ölçeği son testte

aldıkları puanları ön teste göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği'nin son test sonuçlarının anlamlı düzeyde yüksek olması, eğitimler sonucunda katılımcıların evlilikle ilgili olumlu tutum geliştirdiğini sonucunu göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “deneklerin evlilik ilişkisi inançları ölçeği (EİİÖ) öntest puanları ile son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” ilişkin bulgular

Tablo 17.

Deneklerin Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği ön test ve son test puanlarının normallik test sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov(a)			Çarpıklık	Basıklık
		Statistic	df	Sig.		
Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği	Ön Test	0,186	20	0,067	-0,91	0,38
	Son Test	0,132	20	0,200	-0,02	-1,07

Tablo 17’da Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ)’nin öntest ve son test puanlarının normal dağılımına uyum gösterme durumu Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk testi sonuçlarının ($p > .005$) ve çarpıklık/basıklık katsayıları incelenmiş ve normal dağılıma uyum gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 18.

Deneklerin Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması

Ölçek	Ölçüm	n	x	s	t	p
Kök aileye	Ön Test	20	22,20	2,63	10,534	0,000*
bağımlılık	Son Test	20	13,40	1,98		
Ben biz dengesi	Ön Test	20	13,60	1,57	11,036	0,000*
	Son Test	20	8,60	1,85		
Cinsel hayat	Ön Test	20	10,60	1,64	6,525	0,000*
	Son Test	20	6,90	1,55		
Duygu yönetimi	Ön Test	20	11,00	1,62	10,582	0,000*
	Son Test	20	7,05	1,23		
Evlilik İlişkisi	Ön Test	20	57,40	6,58	12,106	0,000*
İnançları Ölçeği	Son Test	20	35,95	4,21		

* $p < 0,05$

Tablo 18’de katılımcıların Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo incelendiğinde, katılımcıların Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği ön test ve son test puanlarının arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Katılımcıların Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının ön teste göre düşük olduğu belirlenmiştir. Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeğindeki alt boyutlar incelendiğinde, kök aileye bağımlılık, ben biz dengesi, cinsel hayat ve duygu yönetimi öntest ve testest puanları arasında düşüş olduğu görülmektedir. Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeğinde istatistik bulgular sontest sonuçlarının anlamlı düzeyde düşük olması, katılımcıların evlilikle ilgili olumsuz inançlarının değiştiğini göstermektedir. Bu bulgular ışığında Evlilik Eğitim Programının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “katılımcıların evlilik eğitim programının etkililiği ile ilgili görüşleri nasıldır?” ilişkin bulgular

Tablo 19.

Deneklerin Evlilik Eğitim Programı ile ilgili görüşlerinin öntest-sontest karşılaştırılması.

Temalar	Kodlar	Öntest (f)	Sontest (f)
Evlilikte iletişimin önemi	1. İletişim çok önemlidir.	20	20
Aldatma ile ilgili görüşler	1. Aldatma aradığını bulamayan birinin diğer kişiye ihanet etmesidir.	8	10
	2. Aldatma sadece cinsellikle ilgili bir durum değildir. Yalan olan her şeydir.	8	4
	3. Kırıcı, üzücü kötü bir durumdur.	4	6
Bireyin mutluluğunda ailenin önemi	1. Bireyin mutluluğunda aile çok önemlidir.	20	20
Doğru eş seçimi ile ilgili eğitimin birey için önemi	1. Birey eş seçimi konusunda eğitim alarak doğru eşi seçebilir.	4	12
	2. Doğru eş biraz da kısmet işidir.	16	8
Aile içi şiddet evliliği nasıl etkiler	1. Olumsuz etkiler.	20	20
Eğitimle şiddeti durdurabilir miyiz?	1. Eğitimle şiddet büyük oranda durdurulabilir.	5	12
	2. Küçük yaşta birey nasıl öğrendiyse öyle kalır, şiddet uygulayanı eğitimle düzeltemeyiz.	15	8
Aile bütçesini denkleştirmede eşle uyumlu olmanın önemi	1. Çok önemlidir.	14	18
	2. Çok önemli değildir.	6	2
Evlilikte sağlıklı cinsel yaşam evliliği nasıl etkiler?	1. Cinsel yaşam evliliğin temellerindendir.	20	20

Tablo 19’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 20 katılımcıya yöneltilen “İletişimin aile içerisindeki önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna 20 katılımcı da evlilik eğitim programı öncesi ve sonrasında “iletişim çok önemlidir” demiştir. “Aldatma sizce nedir?” sorusuna 8 katılımcı evlilik eğitim programı öncesinde, sonrasında ise 10 katılımcı “aldatma aradığını bulamayan birinin diğer kişiye ihanet etmesidir” cevabı verirken; “aldatma sadece cinsellikle ilgili bir durum değildir. Yalan olan her şeydir” cevabını program öncesi 8 katılımcı, program sonrası ise 4 katılımcı vermiştir. Program öncesi 4 katılımcı, program sonrası 6 katılımcı ise “kırıcı, üzücü kötü bir durumdur” cevabını vermiştir. “Sizce bireyin mutluluğunda ailenin önemi nedir?” sorusuna evlilik eğitimi program öncesi ve sonrası 20 katılımcı da “bireyin mutluluğunda aile çok önemlidir” cevabını vermişlerdir. “Sizce birey eş seçimi ile bilgili olsa doğru eş seçebilir mi?” sorusuna evlilik eğitim programı öncesi 4 katılımcı, sonrasında ise 16 katılımcı “birey eş seçimi konusunda eğitim alarak doğru eş seçebilir” cevabı vermiştir. 16 katılımcı program öncesi, 4 katılımcı ise program sonrası “doğru eş biraz da kısmet işidir” cevabı vermiştir. “Size göre evlilikte şiddetin aile içi ilişkileri etkilediğini düşünüyor musunuz? Nasıl etkiler?” sorusuna evlilik eğitim programı öncesi ve sonrası 20 katılımcı da “olumsuz etkiler” cevabını vermiştir. “Eğitimle şiddeti durdurabilir miyiz?” sorusuna program öncesi 5 katılımcı, program sonrası 12 katılımcı “tabii eğitimle şiddet büyük oranda durdurulabilir” cevabını vermiştir. Evlilik eğitim programı öncesi 15, sonrasında ise 8 katılımcı “küçük yaşta birey nasıl öğrendiyse öyle kalır. Şiddet uygulayanı eğitimle düzeltemeyiz” cevabını vermiştir. “Sizce aile bütçesini denkleştirmede eşle uyumlu olmanın önemi nedir?” sorusuna eğitim programı öncesi 14, sonrasında 18 katılımcı “çok önemlidir” cevabını verirken; program öncesi 6 katılımcı, sonrasında 2 katılımcı “çok önemli değildir” demiştir. “Sizce evlilikte sağlıklı cinsel yaşam evliliği ne kadar etkiler?” sorusuna evlilik eğitim programı öncesinde ve sonrasında 20 katılımcı da “cinsel yaşam evliliğin temellerindendir” cevabını vermiştir.

Evlilik eğitimi programının etkililiğini değerlendirmek program sonrası katılımcılara şu sorular yönlendirilmiş ve katılımcıların cevapları alınmıştır.

“Bu programda elde ettiğiniz en önemli katkılar nelerdir? Açıklar mısınız?” sorusuna, 6 katılımcı “evliliğimizde yaşadığımız sorunlara farklı bakabilmeyi ve çözüm bulabilmeyi öğrendik”, 7 katılımcı “hep anlaşılmaya çalışmak değil, eşimi anlamaya çalışmanın önemini fark ettim”, 5 katılımcı “evliliğin eğitim yolu ile daha

sağlıklı hale gelebileceğini gördüm”, 2 katılımcı ise “çok fazla bir şey katmadı” cevabını vermiştir. “Alınan eğitimler sizce evliliğinizi olumlu katkı sağlayacak mı?” sorusuna, 10 katılımcı “büyük oranda olumlu katkı sağlayacaktır”, 7 katılımcı “profesyonel birinden eşimle yaşadığım sorunlara farklı gözle bakabilmeyi sağladı”, 3 katılımcı ise “çok fazla olmasa da biraz daha geniş çerçeveden bakabilmemi sağladı” cevabını vermiştir. “Bu eğitimleri başkalarına da tavsiye eder misiniz?” sorusuna ise 17 katılımcı “kesinlikle herkesin bu eğitimleri alması gerekir” cevabını verirken; 3 katılımcı “bazen böyle farklı eğitimler faydalı olabilir” cevabını vermiştir. “Bu evlilik eğitimi programına evlilik ile ilgili eklenmesini istediğiniz başka konular var mıdır? Açıklar mısınız?” sorusuna 20 katılımcı da “konular yeterlidir” cevabını vermiştir. Bu bulgular uygulanan evlilik eğitim programının katılımcıların evlilik hayatını olumlu yönde geliştirici etkide bulunduğunu göstermektedir. Nicel bulguları destekleyici nitelikte olduğu görülmektedir.

Evlilik -eğitim programı öncesinde sorulan sorulara katılımcıların verdikleri ayrıltılı cevaplardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

“ ..... İletişim evliliğin olmazsa olmazlarından biridir. İletişim olmayınca özellikle eşler arasında kopukluklar olmaya başlar, güvensizlikler başlar, iletişim önemlidir.”

K3

“ ..... Bireyler küçük yaşta evlenip, uzun yıllar aynı kişi ile birlikte olurlar. Bazen yılların geçmesi, bazen aradaki anlaşmazlıkların verdiği kırgınlıklar insanları farklı arayışlara itebilir. Fakat aldatılan eş bu durumdan çok üzüлüp kırılır. Aldatma sonucu bazen evlilikler yıkılmayabilir. Yine de ihanet çok kötü bir durumdur.” K11

“ ..... Aile, tabiki bireyin mutluluğunda çok önemlidir. Ailede büyürüz. Aile kurarız. Tüm bunlar ailenin mutluluğumuzun en büyük sebebi olduğu içindir. İş yerimizdeki sorunlarımızı, farklı sorunlarımızı ailemizdeki insanlarla paylaşarak atlatırız. Ailemiz olmazsa bir yanımız eksik olur.” K8

“ ..... Yaşanılan zaman ve dönem kişiyi farklı yönde geliştirir. 19 yaşında âşık olduğumuz kişiye 40 yaşında âşık olamayız. Bu sebeple insan doğru eşi seçemez. Küçükken farklı büyüdüğünde farklı beğeni ve özellikler bizi etkileyebilir.” K17

“..... Bence şiddet evliliği çok kötü etkiler. Çünkü şiddet şiddeti doğurur. Şiddet uygulayan bir baba şiddet uygulayan bir çocuk yetiştirir ve bu nesiller boyunca sürer gider bu şekilde.” K20

“..... Küçük yaşta birey nasıl öğrendiyse öyle kalır. Şiddet uygulayanı eğitimle düzeltemeyiz. Çocukken ne gördüyse insan onu yapar. Birçok Profesörün eşine şiddet uyguladığını duyuyoruz.” K7

“..... Aile bütçesini denkleştirmede eşle uyum çok önemlidir. Ben büyük bir sorun olarak görürüm bunu. O da bir uyumdur, ahenktir, birlikte bir harekettir aile bütçesi de. Yani ortak bir paradır, harcama ortak olmalıdır.” K1

“..... Cinsellikde çok önemlidir. Bir ten uyumudur. O da bir şekilde iletişimidir. Eşlerdeki samimiyettir bence önemlidir.” K15

Evlilik eğitim programı sonrasında sorulan sorulara katılımcıların verdikleri ayrıltılı cevaplardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

“..... Ben iletişimin ailenin devamlılığı için gerekli olduğunu düşünüyorum. Sağlıklı iletişim ailenin sağlıklı ilerlemesini sağlayacağından keşke herkesin temel iletişim becerileri alması mümkün olaydı. O zaman birçok problemin çözüleceğini düşünüyorum.” K6

“..... Aldatma temel olarak yalan söylemedir. Karşısındakini kandırma, aslında kendini de kandırmadır temel olarak. Bir bataklık bir sapmadır. Aldatma aradığını bulamayan birinin diğer kişiye ihanet etmesidir. Doğru değildir ve günü sonunda herkes zarar görür.” K12

“..... Kişiyi aile yetiştirdiği için ailenin tavrı burda çok önemli. Bireyi birey yapan ailedir. Mutlu bir kişiliğimiz varsa ailemizden öyle görerek büyümüşüzdür. Maslovun pramidinde olduğu gibi eğer çocukken doyuramadığımız duygularımız varsa bunu daha sonra doyurmamız zordur. Bu nedenle aile bireyin mutluluğunda büyük etkindir.” K9

“..... Doğru eş seçiminde eğitimin etkisi var. Eğer bireylere evlilikle ilgili eğitim verilirse, evliliğin âşık olduğun kişi ile değil, anlaşacağın kişi ile yapılması gerektiği anlatılırsa bieyler doğru eşle evlenebilirler. Aslında eş seçimi ömür boyu mutluluk yâda mutsuzluğumuzun seçimidir. Sadece bizim de değil aynı şekilde çocuklarımızın

da muylu yâda mutsuzluğunu seçmiş oluyoruz. Eş seçmeden önce birey kendini tanımalı, ne istediğini bilmeli ne istemediğini bilmeli.” K19

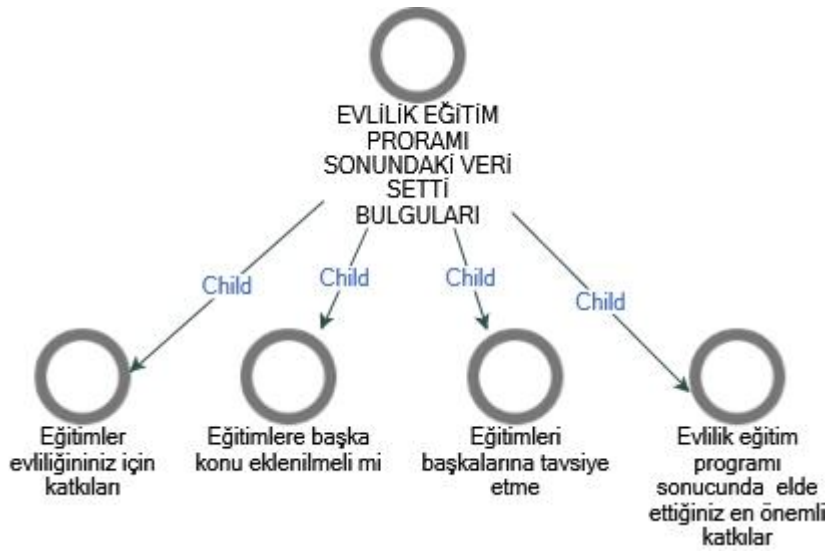
“..... Şiddetin her türlü olumsuz aileyi olumsuz etkiler. Şiddet birini ezme, yok sayma hem ruhsal hemde fiziksel olarak incitme kötü birşeydir. Sonuçta hiçbir canlı şiddete layık değildir.” K13

“..... Evet, eğitimle şiddeti durdurabiliriz. Özellikle küçük yaşta eğitim verilirse ve kişi bu eğitimi almaya istekliyse, şiddetin sevdiği kişilere yaşattığı olumsuz duygular eğitimlerle anlatılabilirse, empati yaptırılabilirse evet eğitim büyük oranda şiddeti durdurabilir.” K5

“..... Herşeyin temeli anlaşma ve uyum. Bireylere evlenip aynı eve gireceklerinde ekonomik paylaşımın önemi pek anlatılmaz. Evliliğin bir de ekonomik yönü olduğu ve ekonomik harcamalarda aynı yöne bakabilmenin önemi anlatılmalı. Ortak bir para var bu para nereye harcanacak, gelirler nasıl bölüşülecek, 21. yy bireysel harcamaların ve ihtiyaçların çok olduğu bir dönem. Eşler ekonomik paylaşım ve harcamalarda da uyum içerisinde olmazlarsa anlaşmazlık ve mutsuzluklar yaşanabilir. Eşler arasında ekonomik uyum eşe bir saygıdır aslında ve karşılıklı olmalı bu saygı. ”K14

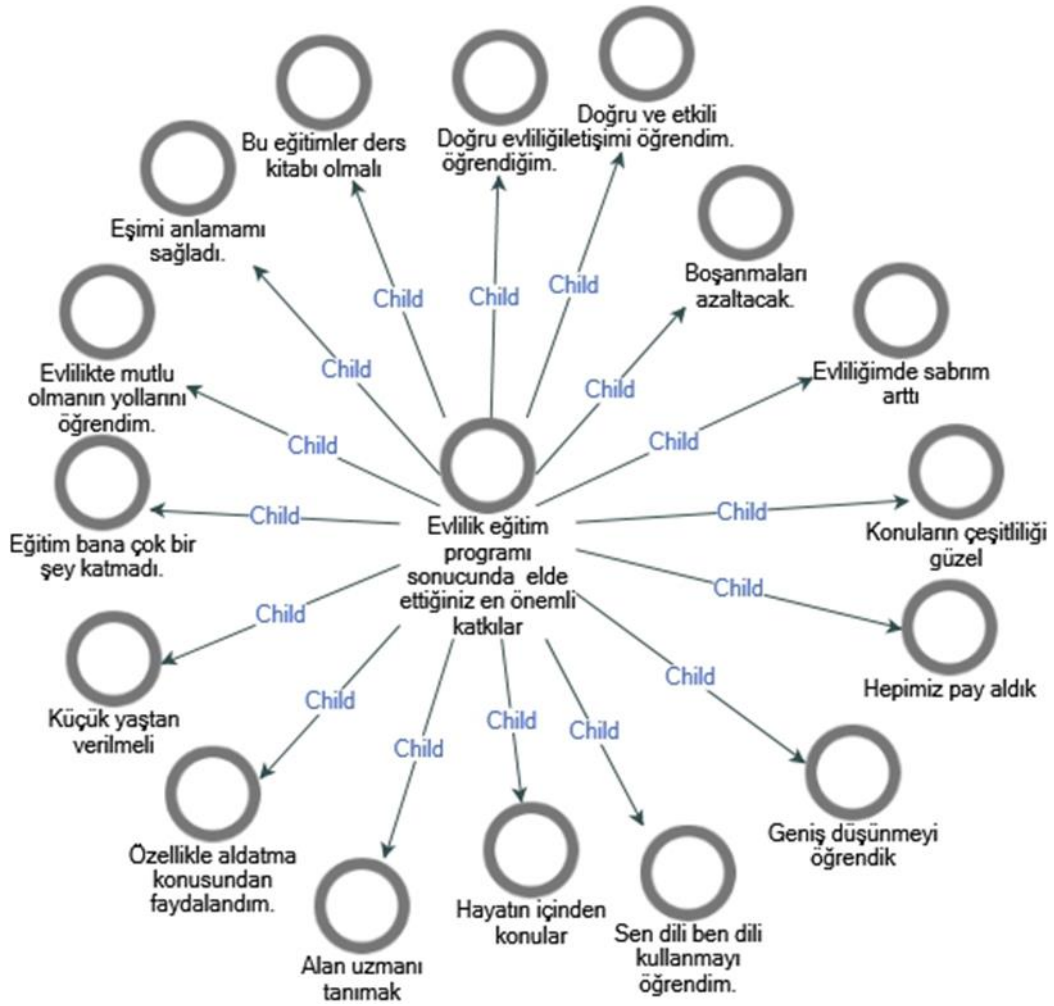
“..... Evlilikte cinsel yaşam çok önemli. Birey sosyal yaşamında pekçok insanla karşılaşır. Ama herkese dokunmaz. Evli olduğu eşi ile sadece bu özel yakınlığı kurar. Ve cinsellik bireyin bedensel ihtiyacıdır. Eğer bu bedensel ihtiyacını eşi ile sağlıklı ve doyumlu karşılamazsa eksiklik hisseder. Bu nedenle eşlerin birbirlerini anlamaları ve cinsel yaşamlarında da uyumu sağlayıp her daim korumaları önemlidir.” K18

**Verilen Eğitimler Sonucunda Katılımcılardan Elde Edilen Veri Setinin Analizi
Sonucu Ortaya Çıkan Araştırma Modeline Yönelik Tema ve Alt Temalar**

Şekil 2. Nitel Araştırmada Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Araştırma Modeline Yönelik Görüşlerine Yönelik Tema ve Alt Tema Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi

Nitel araştırmada katılımcı görüşlerine göre “evlilik eğitim programı sonundaki verilen eğitimlere yönelik katılımcı görüşlerinin değerlendirilmesi” adlı problem cümlesi ve alt problemlere yönelik verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Şekil 1.’deki Araştırma Modelinde de belirtilen Tema ve Alt Temalar yukarıdaki şekilde belirtilmiştir. Bu temalar ışığındaki alt temalar ve ayrıntılı bulgular müteakip şekil ve çizelgelerde sunulmuştur.

Şekil 3. Evlilik Eğitim Programı Sonucunda Elde Ettiğiniz En Önemli Katkılar hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi

Tablo 20

Evlilik Eğitim Programı Sonucunda Elde Ettiğiniz En Önemli Katkılar

TEMA	F
Hayatın içinden konular	5
Hepimiz pay aldık	3
Alan uzmanı tanımak	2
Geniş düşünmeyi öğrendik	7
Doğru ve etkili iletişimi öğrendim.	9

Konuların çeşitliliği güzel	1
Sen dili ben dili kullanmayı öğrendim.	1
Boşanmaları azaltacak.	3
Doğru evliliği öğrendiğim.	1
Evliliğimde sabrım arttı	1
Bu eğitimler ders kitabı olmalı	2
Küçük yaştan verilmeli	1
Eşimi anlamamı sağladı.	3
Evlilikte mutlu olmanın yollarını öğrendim.	1
Özellikle aldatma konusundan faydalandım.	1
Eğitim bana çok bir şey katmadı.	1

Şekil 2 ve Tablo 20’de görüldüğü gibi birey görüşlerine göre ‘Evlilik Eğitim Programı Sonucunda Elde Ettiğiniz En Önemli Katkılar hakkındaki katılımcı görüşlerinin değerlendirilmesi’ teması içinde yer alan Hayatın içinden konular, Hepimiz pay aldık, Alan uzmanı tanımak, Geniş düşünmeyi öğrendik, Doğru ve etkili iletişimi öğrendim., Konuların çeşitliliği güzel, Sen dili ben dili kullanmayı öğrendim., Boşanmaları azaltacak., Doğru evliliği öğrendiğim., Evliliğimde sabrım arttı, Bu eğitimler ders kitabı olmalı, Küçük yaştan verilmeli, Eşimi anlamamı sağladı., Evlilikte mutlu olmanın yollarını öğrendim, Özellikle aldatma konusundan faydalandım ve Eğitim bana çok bir şey katmadı görüşleri bildirildiği görülmektedir. Nitel analizin doğası gereği araştırmacıların verdikleri cevapları derinliğine analiz ettiğimiz zaman, katılımcıların büyük bir çoğunluğu, Doğru ve etkili iletişimi öğrendim ve geniş düşünmeyi öğrendik yönünde görüş belirttikleri söylenebilir.

Evlilik Eğitim Programı sonrasında evlilik eğitim programını etkili bulduğunu veya etkili bulmadığını ifade eden katılımcılardan bazılarının ayrıntılı yanıtları aşağıda sunulmuştur:

“Bu programın size kattığı önemli katkılar nelerdir?” sorusuna verilen ayrıntılı cevaplardan bazıları

“... Öncelikle şunu söyleyim ki muhteşem bir ışıığınız var. Hepimizin hayatın içinden olan hepimizin bir pay aldığı çok güzel bir eğitim oldu bizler için. İyi ki geldiniz iyi ki bu eğitimi aldık iyi ki sizlerleyiz.”K1

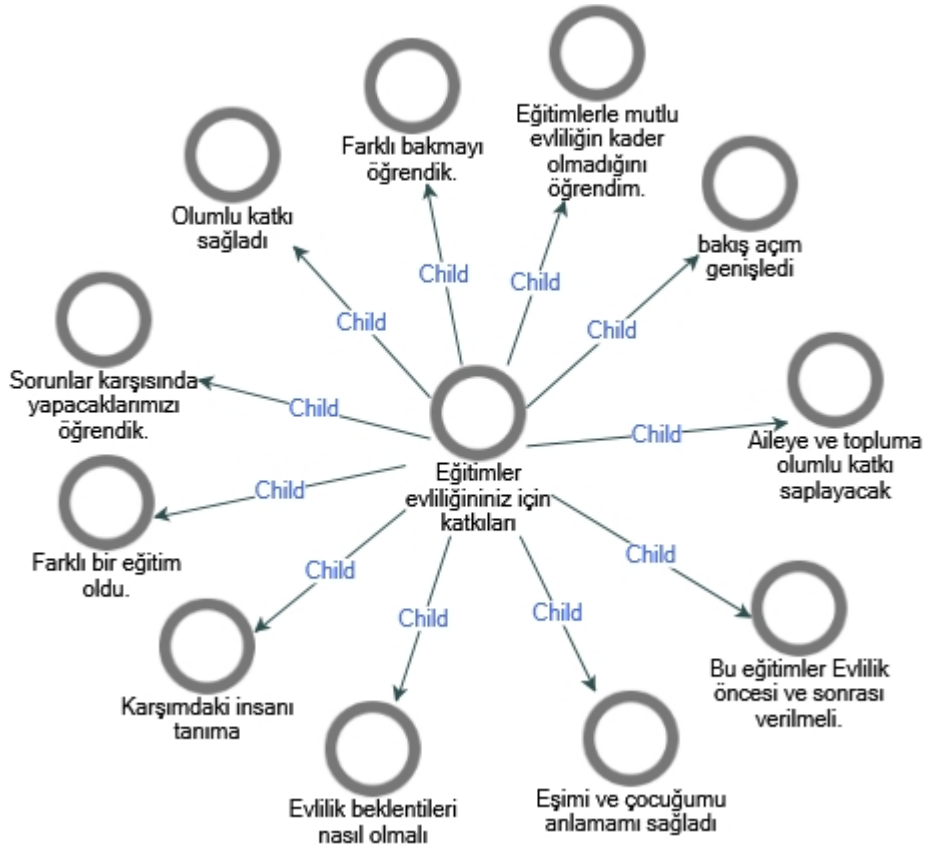
“... Sizin gibi değerli bir insanı tanımak en önemli katkı oldu bence. Bizim ufkumuzu açtınız. Bizi çok daha böyle geniş düşünmeye yönlendirdiniz. Mesela hep böyle farkındaydım bazı şeylerin ama sizinle daha çok farkında oldum. Size çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız.” K3

“... Bu programlarla ufkumuz açıldı. Daha geniş düşünmeye yönlendik. Ben aslında bazı şeylerin farkındaydım ama bu eğitimle daha da çok farkında oldum evliliğimdeki pek çok şeyin. Eşimin bana yaklaşımında benim kırıldığım şeylerin aslında daha farklı düşünseydim kırılmama gerek olmadığını fark ettim.” K4

“... Öncelikle şunu söyleyim hepimizin hayatın içinden bir pay aldığı çok güzel eğitim oldu bizler için. Evliliğimde genellikle anlaşılmayı beklerdir. Eşim beni anlasın, çocuklarım beni anlasın. Bu eğitim sayesinde aslında anlaşılmak için önce anlamam gerektiğini farkettim. Ve karşımdakilerine beni anlamalarını sağlayacak doğru kelimeleri söylememin önemini gördüm. Mesela sen şunu yaptın... sen şöylesin... derken aslında anlaşılmıyordum.” K8

“... Bu programlarla ufkumuz açıldı. Daha geniş düşünmeye yönlendik. Ben aslında bazı şeylerin farkındaydım ama bu eğitimle daha da çok farkında oldum evliliğimdeki pekçok şeyin. Eşimin bana yaklaşımında benim kırıldığım şeylerin aslında daha farklı düşünseydim kırılmama gerek olmadığını farkettim.” K4

“... Güzel eğitimlerdi teşekkür ederiz. Benim evliliğim eşimle güzel anlaşarak geçer. Eşim beni bende eşimi iyi anlarım. Eğitimler bana açıkçacı çok fazla bir şey katmadı. Çünkü ben evliliğimde zaten mutluydum.” K20

Şekil 4. Eğitimler evliliğiniz için katkıları hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi

Tablo 21.

Eğitimler evliliğiniz için katkıları

TEMA	F
Sorunlar karşısında yapacaklarımızı öğrendik.	4
Olumlu katkı sağladı	17
Evlilik beklentileri nasıl olmalı	3
Karşımdaki insanı tanıma	1
Bakış açım genişledi	5
Farklı bakmayı öğrendik.	7
Eşimi ve çocuğumu anlamamı sağladı	5
Bu eğitimler Evlilik öncesi ve sonrası verilmeli.	2
Aileye ve topluma olumlu katkı saplayacak	2
Eğitimlerle mutlu evliliğin kader olmadığını öğrendim.	1
Farklı bir eğitim oldu.	2

Şekil 3 ve Tablo 21’de görüldüğü gibi birey görüşlerine göre ‘eğitimler evliliğiniz için katkıları hakkındaki katılımcı görüşlerinin değerlendirilmesi’ teması içinde yer alan sorunlar karşısında yapacaklarımızı öğrendik, olumlu katkı sağladı, evlilik beklentileri nasıl olmalı, karşımdaki insanı tanıma, bakış açım genişledi, farklı bakmayı öğrendik, eşimi ve çocuğumu anlamamı sağladı, bu eğitimler evlilik öncesi ve sonrası verilmeli, aileye ve topluma olumlu katkı saplayacak, eğitimlerle mutlu evliliğin kader olmadığını öğrendim ve farklı bir eğitim oldu görüşleri bildirildiği görülmektedir. Nitel analizin doğası gereği araştırmacıların verdikleri cevapları derinliğine analiz ettiğimiz zaman, katılımcıların büyük bir çoğunluğu, olumlu katkı sağladı, eşimi ve çocuğumu anlamamı sağladı ve bakış açım genişledi yönünde görüş belirttikleri söylenebilir.

“Alınan eğitimler sizce evliliğinize olumlu katkı sağlayacak mı?” sorusuna verilen ayrıntılı cevaplardan bazıları:

“... Çok olumlu katkı sağlayacak. Eşimi ve çocuğumu anlamamı sağladı. Sorunlara daha farklı bakarak onları anlamamı sağladı”K5

“... Kesinlikle olumlu katkı sağlayacak. Bizlere eşlerimizi anlama imkanı sağladınız. Artık eşimin davranışlarına daha farklı bakabiliyorum. Ve onu anlayabiliyorum”K6

“... Kesinlikle katacaktır. Bu eğitimlerden çok büyük olumlu şeyler öğrendim. Bazılarını eşim ve çocuklarıma uyguladım. Gerçekten büyük fayda aldım. Ben size çok teşekkür ederim” K10

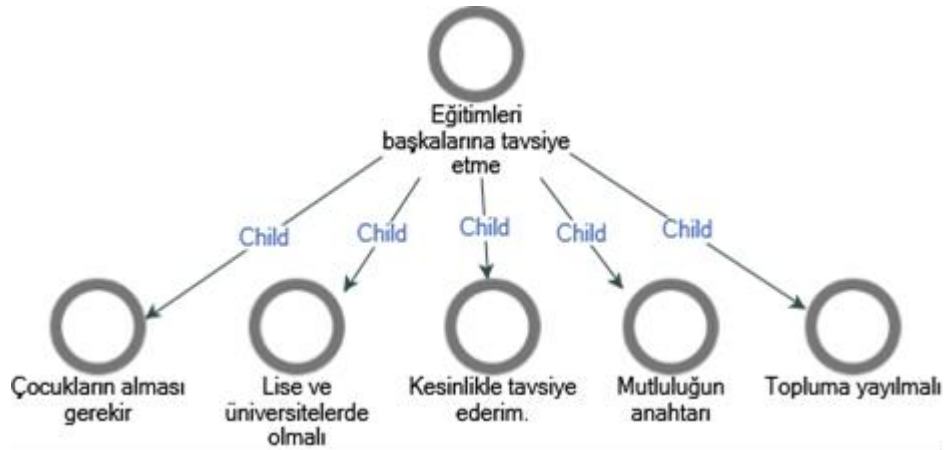
“... Çok katkı sağlayacak gerçekten. Bu eğitimlerle evliliğimde daha bilinçli hareket edebileceğim. Ben psikoloji okudum. Psikoloğum buna rağmen kendinizden daha bilgili ve özellikle evlilik konusunda uzman birilerinden bu eğitimleri almak bana büyük fayda sağladı. Eğitimlerde verilen günlük olaylardaki örnekler hayatımızın içinden konular ufkumuzu açtı. Yaşadıklarımız sorunların nereden olduğunu gördük. Bence bu eğitimler sürekli verilmeli. Çünkü evlilik uzun bir yolculuk. Yaşam mücadelesi verirken bazen en değerlilerimizi kırıp incitebiliyoruz. Eğitimlerle aslında kendimize ayna tutuk ve bence insanın düzenli kendine ayna tutmaya ihtiyacı var.” K3

“... Evet bu tür eğitimler kendi bilincinde ve evliliğin nasıl olması ben bu noktada nereden geldim, nerede durmam gerekir, ben nasıl bir insanım diye sorgulattığı için

bence çok faydalı, daha genel geniş kapsamlı olarak yani toplumsal olarak yayılması gerektiğini düşünüyorum. Ben gayet faydalandım.” K4

“... Aldığım eğitimler bana çok şey kattı. Mesela benim yaşadığımı başka kadınların da yaşadığını gördüm. Örneğin benim eşim öfkelendiğinden şunu hissedebilirim benim yaşadığımı pekçok kişi de yaşar. Kendime sakın ol yaşadığım geçecek sadece bu geçici bir alev, alevin karşısında ne yapmamız gerektiğini bize öğrettiniz ve yol gösterdiniz. Ben keyifle geldim eğitimlere ve keyifle öğrendim. Çünkü bu öğrendiklerim benim hayatımı güzelleştirecek.” K7

“... Bu eğitim aslında insan gençken henüz evlenmemişken verilmeli bence. Dinlerken ve uygulamalarda biraz farklı şeyler öğrendim. Bazı şeyleri biraz daha farklı değerlendirebilmemi sağladı. Ama yıllarca aynı insanla evli kaldıktan sonra davranışlarımız artık oturduktan sonra değişmemiz zordur. Bence bu eğitimler gençken eşimizi ya yeni seçtiğimizde ya da seçmeden verilmelidir.” K16

Şekil 5. Eğitimleri başkalarına tavsiye etme hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi

Tablo 22.*Eğitimleri başkalarına tavsiye etme*

TEMA	F
Kesinlikle tavsiye ederim.	16
Lise ve üniversitelerde olmalı	13
Topluma yayılmalı	17
Çocukların alması gerekir	9
Mutluluğun anahtarı	2

Şekil 4 ve Tablo 22’de görüldüğü gibi birey görüşlerine göre ‘eğitimleri başkalarına tavsiye etme hakkındaki katılımcı görüşlerinin değerlendirilmesi’ teması içinde yer alan kesinlikle tavsiye ederim, Lise ve üniversitelerde olmalı, topluma yayılmalı, çocukların alması gerekir ve mutluluğun anahtarı görüşleri bildirildiği görülmektedir. Nitel analizin doğası gereği araştırmacıların verdikleri cevapları derinliğine analiz ettiğimiz zaman, katılımcıların büyük bir çoğunluğu, kesinlikle tavsiye ederim, lise ve üniversitelerde olmalı ve topluma yayılmalı yönünde görüş belirttikleri söylenebilir.

“Bu eğitimleri başkalarına tavsiye eder misiniz?” sorusuna verilen ayrıntılı cevaplardan bazıları:

“... Evet, büyük oranda tavsiye ederim keşke daha çok olsa. Okullarımızda olsa, liselerde olsa, üniversitelerde olsa konferanslar olsa, özellikle bu konuları iyi anlatan, sadece anlatmayan bizlere yaşatan eğitimciler olsa çok daha başarılı sonuçlar alınır. Ben bir eğitimde öğretmenin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum. Ben lisede her dersten öğrendiğimi hatırlamam ama bazı öğretmenlerimin anlattığı dersleri hala hatırlarım. Çünkü onlar yaşadığımız olayları bize göstererek öğrettiler. Bence bu eğitimlerde de eğitimcinin dersi anlatış şekli çok önemli.” K6

“... Kesinlikle herkesin alması gerekir bu eğitimleri. Hatta gerçekten çocukluktan bu eğitimlerin alınması gerekir ki çocuklar daha da bilinçli olsun. Böylece bilinçli bir toplum yetişsin. Çocukluktan alınırsa bu eğitimler bu eğitimleri sorunlar yaşanmadan önlenir. Bence bu eğitimlerin okullarda olması gerekir. Çocuklar matemetiği öğrendiği gibi ilerde eşini nasıl anlayacağını da kendini eşine nasıl anlatacağını da bilsin. Çünkü herşeyin temeli ailedir.” K3

“... Yani daha önce görmediğimiz farklı bir eğitim oldu. Kimse bize eşimizle nasıl daha iyi anlaşırız anlatmadı. Doğru eşi nasıl seçmemiz gerektiğini anlatmadı. Okullarda üniversitelerde böyle bir eğitim yok. Yurt dışında var denildi derslerde. Bence olabilir aslında. Böyle farklı eğitimler de verilebilir.” K2

“... Evet, tavsiye ederim. Bence okul müfredatlarına eklenmeli ve küçük yaştaki çocuklara bu eğitimler verilmeli. Hatta bence tüm insanlar bu eğitimleri almalı” K11

“... Mutlaka tavsiye ederim. Bence nu eğitimlerin devlet tarafından tüm topluma yaygınlaştırılması gerekir” K12

“... Kesinlikle herkesin alması gerekir bu eğitimleri. Hatta gerçekten çocukluktan bu eğitimlerin alınması gerekir ki çocuklar daha da bilinçli olsun. Böylece bilinçli bir toplum yetişsin. Çocukluktan alınırsa bu eğitimler bu eğitimleri sorunlar yaşanmadan önlenir. Bence bu eğitimlerin okullarda olması gerekir. Çocuklar matematiği öğrendiği gibi ilerde eşini nasıl anlayacağını da kendini eşine nasıl anlatacağını da bilsin. Çünkü her şeyin temeli ailedir” K13

Şekil 6. Eğitilmelere başka konu eklenilmeli mi hakkındaki görüşlere yönelik Tema ve Alt Temalar Dağılım Haritası (Maps Project) Nvivo R1 Verisi

Tablo 23.*Eğitimlere başka konu eklenilmeli mi?*

TEMA	F
Konular yeterli	20

Şekil 5 ve Tablo 23’de görüldüğü gibi birey görüşlerine göre ‘Eğitimlere başka konu eklenilmeli mi hakkındaki katılımcı görüşlerinin değerlendirilmesi’ teması içinde yer alan kesinlikle tavsiye ederim, Lise ve üniversitelerde olmalı, topluma yayılmalı, çocukların alması gerekir ve mutluluğun anahtarı görüşleri bildirildiği görülmektedir. Nitel analizin doğası gereği araştırmacıların verdikleri cevapları derinliğine analiz ettiğimiz zaman, katılımcıların büyük bir çoğunluğu, kesinlikle tavsiye ederim, lise ve üniversitelerde olmalı ve topluma yayılmalı yönünde görüş belirttikleri söylenebilir.

“ Evlilik eğitimi programına sizin eklemek istediğiniz bir başka konu var mı?” sorusuna programa katılan bütün katılımcılar konuların yeterli olduğunu söylemiştir. Genellikle verilen cevaplar başka konuya gerek yok yeterlidir şeklinde bir cümle ile biten cevaplar olmuştur. Ayrıntılı verilen yalnızca bir cevap olmuştur:

“... Konular bence çok yeterliydi. Çok güzel ve çok geniş konular vardı eğitimde. Ben kendi adıma çok beğendim. Evlilikte yaşanabilecek bütün sorunları hemen hemen anlattınız. Bence bu eğitim kesinlikle her yerde verilmeli. İnsan evliliğinde mutlu olmazsa bunu her yere taşır. Eşimle iyi anlaşmak için olaylara daha geniş bakmak için bu eğitim bence çok gerekli.” K8

“... Mutlaka tavsiye ederim. Bence bu eğitimlerin devlet tarafından tüm topluma yaygınlaştırılması gerekir”K12

“... Kesinlikle herkesin alması gerekir bu eğitimleri. Hatta gerçekten çocukluktan bu eğitimlerin alınması gerekir ki çocuklar daha da bilinçli olsun. Böylece bilinçli bir toplum yetişsin. Çocukluktan alınırsa bu eğitimler bu eğitimleri sorunlar yaşanmadan önlenir. Bence bu eğitimlerin okullarda olması gerekir. Çocuklar matematiği öğrendiği gibi ilerde eşini nasıl anlayacağını da kendini eşine nasıl anlatacağını da bilsin. Çünkü her şeyin temeli ailedir” K1

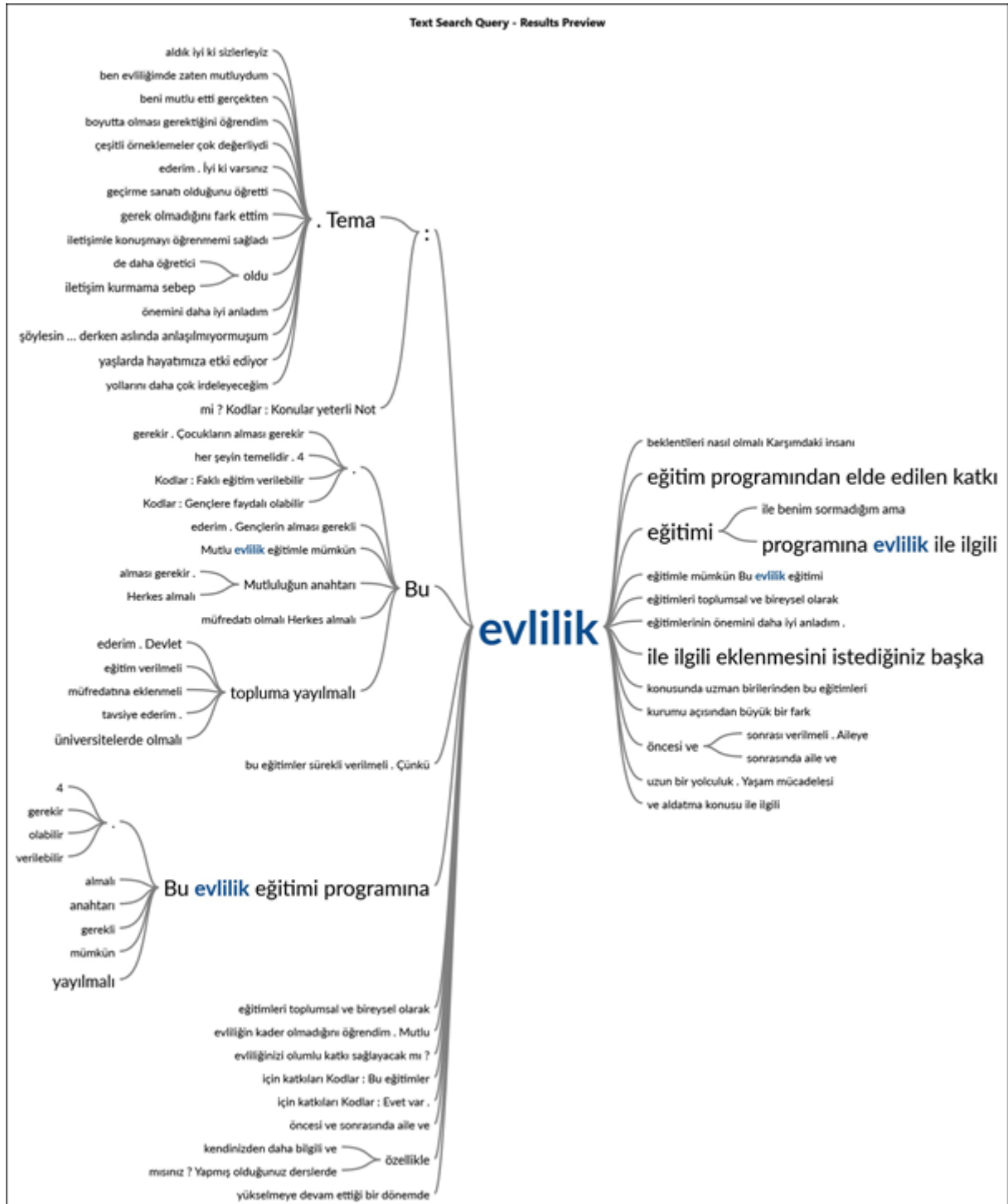
Şekil 7. Kelime Sıklığına Yönelik Kelime Bulutu Analizi

Tablo 24.

Kelime Sıklığı Analiz Verileri

Kelime	f	(%)	Kelime	f	(%)
Evlilik	72	002	önemli	27	001
tavsiye	67	002	farklı	26	001
Katkı	62	002	eğitimi	24	001
eğitimler	61	002	İlgili	24	001
eğitimleri	53	002	katkıları	22	001
olumlu	44	001	yeterli	22	001
açıklar	40	001	alınan	20	001
başkalarına	40	001	eder	20	001
Eğitim	40	001	edilen	20	001
kesinlikle	37	001	eklenilmeli	20	001
ederim	33	001	eklenmesini	20	001
sağladı	33	001	etme	20	001
sağlayacak	32	001	ettiğiniz	20	001

NVivo R1 programının kelime bulutu analiz sonuçlarına göre en sık kullanılan kelimeler (*Tüm genel yüzdeliklerden % 001'e kadar olan kelimeler tabloda gösterilmiştir*) yukarıdaki Şekilde görülmektedir. Araştırmamızın amacı ile bağlantılı olarak En sık kullanılan kelimelerin başında “Evlilik, tavsiye, Katkı, eğitimler, eğitimleri, olumlu, açıklar, başkalarına, Eğitim, kesinlikle, ederim, sağladı ve sağlayacak” gelmektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre, yaşanan sorunların ve problemlerin tespiti için yeterlidir kelime bulutuna ulaşıldığı değerlendirilebilir. Daha derinliğine bir analiz yapmak açısından araştırma nitel araştırma sorularının yönelik olarak problem durumunu ortaya çıkarmak amacıyla müteakip bulgularda da görüleceği gibi nelerin anlamlı olabileceği üzerinde durmak için analizimizi derinleştirdik.

Şekil 8. Evlilik Kelimesine Yönelik Kelime Sıklıkları Analizi

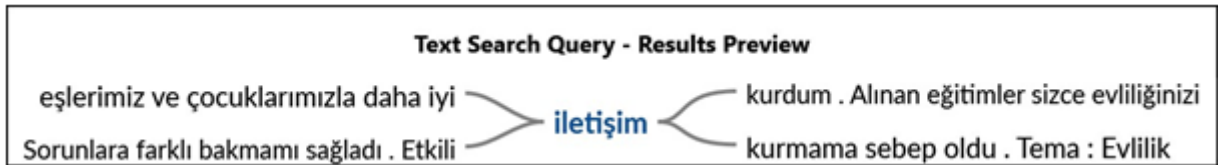
Yukarıdaki kelime sıklıkları analizinden de anlaşılacağı gibi verilen eğitim programı sonucunda eşlerin birbirleri ile iletişimi kurmaları gerektiği, bu tür eğitimlerin yaygınlaştırılması gerektiği, bu tür eğitimlerin evlilik öncesi ve sonrası verilesi gerektiği, bu tür eğitim programlarını devlet tarafından planlı olarak tüm topluma yayılması gerektiği, verilen eğitim sonucunda mutlu bir evliliğin mümkün olduğu, bu

eğitimlerin sonucunda evlilik eğitiminin ne kadar gerekli olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Şekil 9. Evlilik Eğitimi Kelimesine Yönelik Kelime Sıklıkları Analizi

Yukarıdaki kelime sıklıkları analizinden de anlaşılacağı gibi verilen eğitim programının gençlerin alması gerektiği, topluma yayılması gerektiği, bu tür eğitim programlarını devlet tarafından planlı olarak tüm topluma yayılması gerektiği, verilen eğitim sonucunda mutlu bir evliliğin mümkün olduğu, bu eğitimlerin sonucunda evlilik eğitiminin ne kadar gerekli olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Şekil 10. iletişim Kelimesine Yönelik Kelime Sıklıkları Analizi

Yukarıdaki kelime sıklıkları analizinden de anlaşılacağı gibi verilen eğitim sonucunda eşler ve çocuklarla daha iyi bir iletişimin kurulduğu ve yine verilen eğitim sonucunda eşler arasındaki sorunlara eşlerin farklı bakabildikleri ve etkili bir iletişim kuruldukları yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

BÖLÜM V

Tartışma

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda yanıt aranan araştırma sorularına ilişkin bulgular sırası ile ele alınarak literatür ışığında tartışılmıştır.

İhtiyaç alanizi belirlenirken araştırmaya katılan evli ve boşanmış bireylerin tamamı evlilikte iletişimin çok önemli olduğu görüşündedirler. Katılımcıların tamamı doğru iletişim yöntemi ile ilgili eğitim verilmesi gerektiği görüşündedirler. İletişimin evlilik eğitimleri için önemli olduğunu Blanchard ve arkadaşları (2009), yaptıkları meta-analizde, evlilik ve ilişki eğitimlerinin çiftlerin iletişim becerileri üzerindeki olumlu etkilerini doğrulayan çok araştırmanın olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmada da evli ve boşanmış katılımcıların tamamının evlilikte iletişimin çok önemli olduğu görüşünde olduklarının saptanması Blanchard ve arkadaşları (2009)'nın bulguları ile paralellik göstermektedir. Evlilikte yaşanan iletişim sorunları o kadar önemlidir ki, ebeveyn ve çocuklar psikolojik sorunlar yaşayabilir veya psikolojik sorunlarla başedebilmede aile içi iletişim büyük önem taşır. Geçer ve Yıldırım (2021) yapmış oldukları araştırmada, aile iletişiminin psikolojik sıkıntıyı doğrudan etkilediğini, buna bağlı sıkıntıyla başa çıkma yaklaşımını da dolaylı olarak etkilediğini göstermiştir. Geçer ve Yıldırım (2021)'in çalışmasındaki bulgular, daha iyi aile iletişimi olan kişilerin, zorluklar karşısında daha iyi psikolojik sağlığa yol açan başa çıkma yaklaşımına yüksek oranda dâhil olduğunu göstermektedir. Calvano ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu araştırmada, COVID-19 salgınının aile içi iletişimin önemini gözler önüne serdi. Okullar, çocuk bakım merkezleri ve işyerleri kapatıldığından; aile üyeleri ev içerisinde daha uzun süre kalmış, bu durum da alışlagelmiş iletişim şeklini değiştirmiştir. Bunlara ek olarak, iş kaybı gibi faktörler aile genelinde artan miktarda stres yaşanmasına yol açmış olabileceğinden, pandemi bu bağlamda etkileşimlerin doğasını değiştirmiştir (Calvano ve diğerleri, 2021). Calvano ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu araştırmada da aile içi iletişimin zor durumlar karşısında aile ve üyeleri koruyan etkili bir faktör olduğu ortaya konmuştur. Kanter ve arkadaşları (2021) düşük gelirli ailelerde refahı teşvik etmek için: (1) Siyah veya Latin olarak ırksallaştırılan aileleri orantısız bir şekilde etkileyen eşitsizlikleri kabul etmek ve azaltmak; (2) aileleri çevreleyen stres faktörlerini azaltmak için müdahale etmek; (3) ilişki eğitimi vermek için yenilikçi yöntemler kullanmak ve (4) boşanmaları önlemeye karşı müdahale stratejilerinin dikkate

alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Özetle Kanter ve arkadaşları (2021)'nın araştırmasında da evlilikleri korumak ve boşanmaları önlemek için ilişki eğitimleri verilmesi gerekliliği vurgulamaları, bu çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Bu çalışmada akraba ve arkadaşlarla olan sorunların evliliklerini etkileyip etkilemediği ile ilgili evli ve boşanmış bireylerin cevaplarında büyük farklılıkların olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların yarıdan fazlası, akraba ve arkadaşlarla olan sorunların evliliği olumsuz etkilediğini söylemiştir. Evlilik yalnızca kadın ve erkeğin beraberliği değil aynı zamanda kayınvalide, kayınpeder, görümce, kayın, eltinin de evliliğe dâhil olabildiği bir süreçtir. Akrabalık ilişkileri toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir. Bu akrabalık ilişkilerinde en önemli faktör kayınvalide ve kayınpederdir. Kültürler arası değişiklik gösteren akrabalık ilişkileri, evlilikler üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler oluşturmaktadır (Evrar, 2018, Zöhre ve diğerleri, 2021). Bu çalışmada evliliklerde akrabalık ilişkilerinin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Eşle yaşanan problemleri çözmeye yöntemleri konusunda ise boşanmış bireylerin tamamı sorunlarını çözemediklerini belirtmişlerdir. Evli bireylerin ise yarısı tartışma anında uzaklaşıp daha sonra konuşarak problemleri çözdüklerini belirtmişlerdir. Çocuklarla ilgili konularda karar alırken ise, evli bireylerin çoğu konuşarak ortak karar alırlarken, boşanmış bireylerin yarısı ortak karar alamadıklarını belirtmişlerdir. Sanford (2003) çalışmasında evli çiftlerin problem çözme davranışlarını değerlendirmiştir. Çiftler çatışma anında videoya alındılar ve davranışları değerlendirildi. Çatışma yaşayan çiftler, düşük ilişki doyumları bildirdiler ve tartışılan konu ne olursa olsun, tüm problem çözme konuşmalarında olumsuz iletişim davranışı biçimleri sergilediler. Konu zorluğu ile iletişim davranışı arasındaki ilişkiye evlilik doyumu aracılık etmiştir (Sanford, 2003). Bu çalışmada da benzer bulgular görülmektedir. Evli çiftler çatışma anında uzaklaşma eğilimi içerisine girdiklerini belirtmişlerdir. Boşanmış eşler ise zaten çatışmalarını çözemediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre sağlıklı evliliklerde iletişim kadar, çatışma çözme becerilerinin de büyük önem taşıdığı söylenebilir.

Evli ve boşanmış bireylerin evlilikte aldatma olgusu ile ilgili görüşleri arasında büyük farklılıkların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar evlilikte aldatmayı saygısızlık, güvenin bitimi ve evliliğin bitme nedeni görüşündedirler. Katılımcıların büyük çoğunluğu eşini aldatmadığını belirtmiştir. Sadece bir boşanmış

katılımcı evet demiştir. Aldatılmayla nasıl başa çıktınız sorusuna boşanmış bir kişi “özgüvenimi kaybettim, ilk başta kabul ettim defalarca olunca da boşandım” demiştir. Salman ve arkadaşlarının (2018) KKTC’de yaptıkları araştırmadan elde edilen bulgulara göre, hem kadın hem de erkekler için evlilikte uyum ve çatışma arasında negatif korelasyon olduğu tespit edilmiş, uyum arttıkça çatışmanın azaldığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda, kadınlarda ve erkeklerde çatışma ve aldatma eğilimi arasında, pozitif korelasyon olduğu ve evlilikte çatışma eğilimi arttıkça aldatma eğiliminin de arttığı saptanmıştır. Bu anlamda eşler arasında uyumu artırıcı eğitimlerin çatışmalar kadar aldatmaları da azaltacağı düşünülmektedir (Alaçam, 2020, Chalmers, 2020). Evlilikte uyumu artırmanın en temel yolu ise evlilik eğitimleridir (Canel,2007).

Araştırmanın katılımcıları olan evli ve boşanmış bireylerin büyük bir kısmı evlenirken psikolojik anlamda (yaş, olgunluk, sorumluluk alma, vb.) evliliğe hazır olmadıkları görüşünde olduklarını belirtmiştir. Her davranışı öğrenerek şekillendiren insan evlilik, evlilikten beklentiler, eş olma, anne- baba olmayı öğrenmeden evlilik gibi ciddi bir kurumun içine girmektedir. Özellikle çağımızda insan davranışları ile ilgili her konuda eğitimlerin geliştirildiği bir dönemde evlilik eğitimleri belki de en önemli ihtiyaçtır. Günümüzde eğitim hayatımızın büyük bir parçasıdır (Chalmers, 2020). Yaşadığımız yüzyılda artık biliyoruz ki, insan tüm davranışlarını öğrenerek şekillendirir. Evlilik çok önemli bir kurumdur. Bireyin hayatına büyük sorumluluklar getirir, yaşanan her konuda sadece bireyin değil, eşler ve çocuklar da çok etkilenir; hatta çocukların bütün hayatını etkilemektedir (Sürerbiçer, 2008). Böylesine büyük etkiler taşıyan bir sosyal gruba psikolojik (yaş, olgunluk ve sorumluluk alma, vb.) olarak hazır olmadan girmenin büyük bir hata olacağı söylenebilir. Hâlbuki eğitimle, bireylere evliliğin ne olduğu ve neler yaşanabileceği, kısacası evliliğe bireyleri psikolojik olarak hazırlamak mümkündür (Yılğör, 2020). Araştırmada dikkat çeken bir diğer bulgu ise doğru eş seçimidir. Araştırmanın evli katılımcılarının büyük bir kısmı, doğru eş ile evlenildiğine inanırken, boşanmış bireylerin tamamı doğru eşle evlenmedikleri görüşünde olduklarını ifade etmişleridir. Kashirskaya ve arkadaşlarının (2015) yaptığı araştırmaya göre; evliliğe psikolojik olarak hazır olma, içinde her şeyin olduğu eksiksiz bir sistemi temsil eder. Kashirskaya ve arkadaşlarına (2015) göre evlilik bileşenleri (evlilik değerleri, evlilik motivasyonu, evlilik hiyerarşisi fikirleri, evlilik

tutumları ve beklentileri, evlilik ilişkileri) birbiriyle ilişkilidir. Elde ettikleri verilere göre, evliliğe psikolojik olarak hazır olma, evlilik ilişkilerini etkiler ve mutlu evlilikte önemli bir etkindir. Evliliğe hazır olmanın en etkili yolu ise evlilik eğitiminden geçmektedir (Kashirskaya ve diğerleri, 2015). Bu çalışmada katılımcıların büyük bir kısmının evliliğe hazır olmadıklarını belirtmeleri ve özellikle boşanmış bireylerin tamamının doğru eşle evlenmedikleri görüşünde olmaları Kashirskaya ve arkadaşlarının (2015) bulguları ile paralellik göstermektedir.

Evlilikte katılımcıların stresle başa çıkma durumları ile ilgili ulaşılan bulgular şu şekildedir: “içime kapanır, içimde çözerim”, “tartışarak çözerim”, “ortamdan uzaklaşıyorum”, “aşmakta zorlanırım” Öfke kontrol etmede “genelde ederim” ve “edemem” şeklinde cevaplar verilmiştir. Katılımcıların stresi aşma yöntemleri ile ilgili görüşlerinde evli ve boşanmışlar arasında büyük farklılıkların olmadığı gözlenmiştir. Bireyler içine kapanarak, tartışarak, ortamdan uzaklaşarak stresi aştıklarını söylemişlerdir. Hoşgör’ün (2013) yapmış olduğu araştırmada öfke kontrolünde boşanmış olan kişilerin daha fazla başarısız oldukları sürekli öfke-öfke ifade tarzları ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Evlilikte uyum arttıkça bireylerin öfke ve öfke kontrolünde daha başarılı oldukları görülmüştür (Hoşgör, 2013, Tadesse ve diğerleri 2020). Bu anlamda evliliklerde uyumu artırmak, şiddeti de azaltabilmektedir. Evlilik eğitimleri ile eşler arasındaki uyum artırılabilir (Tadesse ve diğerleri 2020). Bu çalışmada da boşanmış bireylerin öfke kontrolü, evli bireylere göre daha az olduğu bulgusu Hoşgör (2013)’ün araştırmasının sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Evlilikte şiddet ile ilgili “şiddete maruz kaldım ve şiddet uyguladım” diyen katılımcılar çok az sayıdadır ve onlar da boşanmışlardır. Sarıca (2018) KKTC’deki Üniversite Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddet Algısı isimli çalışmasındaki bulgular sonucunda şu önerilerde bulunmuştur: Aile içi şiddet konusu üzerinde çok zaman ve emek harcanması gereken önemli meselelerden biridir. En önemlisi de şiddetin önlenmesidir. Ayrıca ailelere yönelik eğitim programlarında şiddet ve kadına yönelik davranışların iyileştirilmesi ve engellenmesine yönelik eğitim ve seminerler yapılmalıdır. Bu eğitim ve seminerlerin ücretsiz olarak verilmesi halk arasında bilincin yaygınlaşmasına yol açacaktır (Sarıca, 2018).

Bu araştırmada evlilik ekonomisi ile ilgili evli katılımcıların aile bütçesini denkleştirmede, boşanmış bireylere göre eşle daha fazla uyum içinde oldukları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan bireyler evlilikte ekonomik sorunların evliliği olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu durum evlilikte ekonomi ile ilgili eğitimin ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Celik ve diğerleri 2020, Jeremy ve diğerleri 2021). Gürel (2016)'in çalışmasında eşlerin yaşadıkları ekonomik güçlük, kendilerinin ve/veya eşlerinin yaşadıkları eş tükenmişliği aracılığıyla (mediation) evlilik kalitelerini düşürdüğü görülmüştür. Eşin evlilik kalitesinin düşük olması ise büyük ölçüde kendi eş tükenmişliği, nispeten de eşinin yaşadığı eş tükenmişliği nedeniyle gerçekleşmektedir. Özetle Gürel (2016)'in çalışmasında ailedeki ekonomik güçlüklerin evlilik kalitesini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuç da çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Evlilikte yaşanan ekonomik sorunları önlenmesi ve bu sorunların evliliği olumsuz etkilememesi adına evlilikte ekonomi ile ilgili eğitim verilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Araştırmada evli bireylerin çoğu eşle cinsel kaynaklı sorun yaşamadığını belirtirken, boşanmış bireylerin çoğu sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların tamamı evlilikte cinselliği “evliliğin temel taşlarından biridir” şeklinde tanımlamışlardır. Eşle cinsel uyum ile ilgili olarak boşanmış bireylerin büyük çoğunluğu uyumlu değiliz görüşündeyken, evli bireylerin çoğunluğu uyumlu oldukları görüşündedirler. Bir kısmı ise “çok uyumlu değiliz idare ediyoruz” görüşündedir. Buradan da evlilikte cinsel uyumun önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Nekoolaltak ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında cinsel uyumluluğun evlilik ve partner ilişkilerinin istikrarını arttırdığı ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları azalttığı saptanmıştır. Cinsel ilişkilere aktif katılım, bağışlayıcılık ve düşünceli olma, hırlamama, karşılıklı saygı, esneklik ve eşlerle cinsel konuşma, cinsel ilişkinin sabır ve gelişimi cinsel açıdan uyumlu çiftlerin öne çıkan özellikleri olarak tespit edildi (Nekoolaltak ve diğerleri, 2019). Aynı şekilde Öztürk ve Arkar (2014) da çalışmalarında evlilik uyumunun düşük oluşunun cinsel doyumun da düşüklüğünü beraberinde getirdiği saptamışlardır. Çalışmalarında düşük evlilik doyumunun cinsel yakınlık için motivasyonu azaltabilmekte, hatta cinsel geri çekilmeyi desteklemekte ve zamanla cinsel isteksizlik, doyumsuzluk ve gerilime yol açtığını belirlemişlerdir. Sonuç olarak çiftlerle çalışan terapistlerin cinsel konulara dikkat etmeleri, cinsel

konulara farkındalığı arttırmak için kültürel olarak uygun pratik stratejilerin geliştirilmesi ve iletişim becerileri konusunda çiftleri eğitmeyi önermektedirler (Öztürk ve Arkar, 2014). Bu anlamda mutlu evlilik için eşlerin uyumu büyük önem arz etmektedir. Mutlu evliliği olmayan bireylerin ilişkileri de cinsellikleri de olumsuz etkilenmektedir. Evlilikte uyumun sağlanması için bireylerin bilinçlendirilmesi, bunun için de eğitim büyük önem arz etmektedir. Bu araştırmada da boşanmış bireylerin cinsel kaynaklı sorun yaşıyor olmaları evlilik uyumunu bozacağı gerçeğinden hareketle evlilik eğitimi programlarına cinsel konuların da dâhil edilmesi evliliklerin uyumlu ve sürdürülebilir olmasına katkı yapacağı söylenebilir.

Bu araştırmada nitel ve nicel bulgular sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğu evlilik eğitimi verilirse daha sağlıklı ve mutlu bir evliliklerinin olabileceğini düşünmektedirler. Evli ve boşanmış bireyler, Doğru iletişim yöntemi, Problem çözme becerileri, Cinsellik, Doğru eş seçimi, Anne-baba olma konularında eğitim ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Doğru eş seçimi eğitimi konusunda boşanmış katılımcılar, evli katılımcılardan daha fazla eğitime gereksinim olduğunu ifade etmişlerdir. Blanchard ve arkadaşları (2009) yapmış oldukları meta-analizde evlilik ve ilişki eğitimlerinin (MRE) çiftlerin iletişim becerilerini olumlu etkilediği görülmüştür. DeMaria (2005)'nin çalışmasında uygulanan evlilik eğitiminin evlilik uyumunda ve evlilik doyumunda önemli artışlara neden olduğu ve çatışma ile mutsuzluğun azaldığı saptanmıştır. Hamamcı ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında da katılımcı üniversite öğrencileri en fazla çiftler arasındaki bağlılığı geliştirme, iletişim becerilerini geliştirme, anne-baba olmayı öğrenme ve boşanmayı önleme konularında eğitim alma ihtiyacını belirtmişlerdir. Avcı (2014)'nin çalışmasında üniversite öğrencileri evlilik öncesi en fazla eğitim almak istedikleri alanların sırasıyla iletişim, çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik ve sosyal destek olduğu saptanmıştır. Snyder ve arkadaşlarının (2010) evlilik eğitimi ihtiyaçlarını belirlemek için bekâr ve evli bireylerle yapmış olduğu çalışmada, kadınların çoğunun aile içi şiddet ve aldatma konusunda eğitime ihtiyaç duydukları, erkeklerin ise finansal istikrar, iletişim ve ebeveynlik becerileri konusunda daha fazla eğitime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Evlilik eğitim ihtiyacını tespit etmek için yapılan araştırmalardan çıkan sonuçlar, bu çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Buradan hareketle evlilik eğitimi ile ilgili hazırlanacak eğitim programlarının konuları arasına Doğru iletişim yöntemi, Problem çözme becerileri,

Cinsellik, Doğru eş seçimi, Anne-baba olma konularını eklemek, evlilikte uyumu ve dolayısıyla evliliğin sağlıklı sürdürülebilmesinde temel rol üstleneceği söylenebilir.

Belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilip uygulanan evlilik eğitim programının evli bireylerin evlilik tutum ve inançlarını olumlu yönde geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılara uygulanan İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) öntest ve sontest puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığına da bakılmış ve sonuç yine Evlilik Eğitim Programının katılımcıların evlilikle ilgili olumsuz inançlarını anlamlı düzeyde azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre Evlilik Eğitim Programının uygulandığı çalışma grubundaki katılımcıların evlilikle ilgili olumlu tutum geliştirirken, evlilikle ilgili olumsuz inançlarında azalma saptanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde Evlilik Eğitim Programının olumlu yönde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Nitel ve nicel verilerin birbirini destekler olduğu sonucu saptanmıştır. Bunun nedeninin hazırlanan Evlilik Eğitim programının İlerlemecilik Felsefesi temelli, Yapılandırmacılık Yaklaşım'ına dayalı olarak evli bireylere verilen “aile içi iletişimin temel unsurları”, “evlilikte aldatma”, “doğru eş seçimi ve eşten beklentiler”, “ailede şiddet ve öfke kontrolü”, “ekonomik sorunlar, eşle uyum”, “evlilikte sağlıklı cinsel yaşam” konuları ile birlikte katılımcıların bilgilendirilmiş olmaları ve farkındalık kazanmalarının bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bu bulgu Dargahi ve arkadaşlarının (2017), yaptıkları araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Özellikle Dargahi ve arkadaşları (2017) da Karaj belediyesi çalışanlarının yüksek iş stresinden ve evlilik ilişkisinin düşük kalitesinden kurtarmak için Evlilik ve İlişki eğitim vermişlerdir. Evlilik ve ilişki eğitimi 7 oturumluk eğitim olarak verilmiştir. Verilerin analizi sonucunda evlilik ve ilişki eğitimi iş stresini önemli ölçüde azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmanın da Lefkoşa Türk Belediyesi çalışanları ile yapılması ve sonuçların benzerliği araştırma bulgularını desteklemektedir. Ayrıca, Chitsazzadeh ve Sanai, (2017), yapmış oldukları araştırmada, çiftlerde Yakın İlişki Becerilerinin Pratik Uygulaması programının, çiftlerin evlilik bağlılığına etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Sonuçlar, uygulanan evlilik programının evlilik bağlılığı üzerinde

olumlu bir etki gösterdiğini göstermiş ve bu sonuçlar araştırmamızın bulgularını desteklemektedir.

Bunun yanında Aslan ve Nazlı (2021), yapmış oldukları çalışmada Evlilik Öncesi Psiko-eğitim Programının evliliğe yönelik işlevsel olmayan inanç düzeyleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Bu çalışmada kullanılan ölçek Evlilik Eğitim Programının etkililiğini ölçmek için kullanılan Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) ile aynıdır. Aslan ve Nazlı (2021), yapmış oldukları araştırmada Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ), Oturum Değerlendirme Formu ve Psiko-eğitim Değerlendirme Formu ile veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, deney grubundaki bireylerin EİİÖ’den aldıkları öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmada elde edilen nitel bulgular, deney grubundaki katılımcıların evliliğe yönelik duygu, düşünce ve davranışlarında olumlu yönde değişimler olduğunu göstermektedir. Evlilik eğitim programının etkililiğini ölçmek için kullanılan ölçeklerden biri Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ)dir. Aslan ve Nazlı (2021)’nın Evlilik Öncesi Psiko-eğitim Programının etkililiğini ölçmek için kullandığı ölçeklerden biri de aynı ölçektir. Araştırmanın bulguları araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

Benzer bir çalışma da Tahan ve arkadaşlarının (2020), yapmış olduğu bir psiko-eğitim programının İranlı çiftlerin cinsel işlev ve evlilik doyumu üzerindeki etkinliğini değerlendirmektedir. Araştırmamızın ihtiyaç analizinde cinsel eğitim gerekliliğinin bulgulara görülmesi üzerine, programa evlilikte sağlıklı cinsel yaşam konusu yer almıştır. Tahan ve arkadaşlarının (2020) yapmış oldukları çiftlerin cinsel işlev ve evlilik doyumu psiko-eğitim programının deney grubunda öntest ve sontest sonrasında cinsel işlev miktarı ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir fark vardır ($p < 0.01$). Bu çalışmanın sonuçları, Psiko-eğitimsel Grup Terapisinin cinsel performansı iyileştirdiğini ve evlilik doyumunu iyileştirdiğini göstermiştir. Bulguları bizim araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Uygulama sonucunda araştırmaya katılan evli bireylerin İnönü Evlilik Tutum Ölçeğine verdikleri yanıtlarda evlilik tutumuna ilişkin sonuçların olumlu düzeyde artmış olduğu saptanmıştır. Evlilik eğitim programı öncesinde ve sonrasında araştırmaya katılan evli bireylerin evlilikleri hakkındaki görüşlerinde olumlu yönde farklılıklar olmuştur. Deney sonrası evli bireylerle görüşmelerinden elde edilen

bulgular, deneklerin tutum, davranış ve evlilik algılarında değişiklikler olduğunu ortaya koymuştur. Eşlerini daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir. Uygulama sonrası deneklerle yüzyüze görüşmelerden elde edilen bulgularda deneklerin eğitimden mutluluk duydukları evlilik hayatlarını olumlu etkilediğini, eşlerini daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir.

Yine benzer bir çalışma da, Atan ve Buluş (2019) yaptıkları çalışmada, Aile İletişim Becerileri Psiko-eğitim Programı'nın eşlerin evlilik doyumuna etkisi değerlendirilmiştir. Aile İletişim Becerileri Psiko-eğitim Programı haftada bir olmak üzere 8 hafta uygulanmıştır. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre eğitimler sonucunda deney grubundaki katılımcıların evlilik doyumlarının yükseldiği görülmektedir. Kontrol grubunda ise farklılık olmadığı görülmüştür. Araştırmanın bulguları bu araştırma ile benzerlikler gösterdiğinden araştırmamızı desteklemektedir. Bu araştırmanın temel amacı, Evlilik Eğitim Programı'nın etkililiğini belirlemektir. Araştırmada, öncelikle uygulanan evlilik eğitim programı ihtiyaç analizi için, evli ve boşanmış bireylerin nitel ve nicel yöntemlerle hangi konularda evlilik eğitimine ihtiyaç duydukları tesbit edilmiştir. Evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitimi ihtiyaçları belirlendikten sonra, bu ihtiyaçlar ışığında bir evlilik eğitim programı geliştirilmiştir.

Geliştirilen Evlilik Eğitim Programı, evli olan 20 kişilik gruba uygulanmıştır. Uygulanan program sonrasında, deneklerin evlilikle ilgili olumlu tutum geliştirdikleri gözlenirken, evlilikle ilgili olumsuz inançlarında azalma olduğu tesbit edilmiştir. Bunun nedeninin hazırlanan Evlilik Eğitim Programının İlerlemecilik Felsefesi temelli, Yapılandırmacılık Yaklaşım'ına dayalı olarak evli bireylere verilen "aile içi iletişimin temel unsurları", "evlilikte aldatma", "doğru eş seçimi ve eşten beklentiler", "ailede şiddet ve öfke kontrolü", "ekonomik sorunlar, eşle uyum", "evlilikte sağlıklı cinsel yaşam" konuları ile birlikte katılımcıların bilgilendirilmiş olmaları ve farkındalık kazanmalarının bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında araştırmanın alt amaçlarında aranan sorulara cevaplar verilmiştir. Geliştirilip değerlendirilen Evlilik Eğitim Programının öntest-sontest bulgularından elde edilen verilere göre etkili bulunmuştur. Çalışmada elde edilen bulgular alan yazında yapılan araştırmalarla da tutarlılık göstermektedir (Dargahi ve diğerleri, 2017; Chitsazzadeh & Sanai, 2017; Aslan & Nazlı, 2021; Tahan ve diğerleri, 2020; Atan & Buluş, 2019, Canel, 2007).

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın bulguları ışığında sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Sonuç

Dünya boşanma oranı sıralamasında önde gelen boşanma oranına sahip KKTC’de evlilikleri geliştirici eğitim zaruri ihtiyaç haline gelmiştir. Bu amaçla yapılan çalışmada Evlilik Eğitim Programı geliştirilmiş ve değerlendirilmiştir.

İhtiyaçları belirlemek için nitel ve nicel yöntemlerle evlilik eğitim ihtiyaçları belirlenmiştir. Nitel ve nicel bulgular birbirini desteklemiştir. Evli ve boşanmış bireylerin ihtiyaç duydukları konular doğru iletişim yöntemi, problem çözme becerileri, cinsellik, doğru eş seçimi, anne-baba olma olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında evli ve boşanmış bireylerin ihtiyaç duydukları konularda Evlilik Eğitim Programı geliştirilmiş, uygulanmış ve değerlendirilmiştir. Evlilik Eğitim Programı, hizmet içi eğitim olarak Lefkoşa Belediyesi çalışanlarından oluşan gruba uygulanmıştır. Programın uygulanmasında tek gruplu yarıdeneysel desen modelinden yararlanılmıştır. Programın etkililiği için öntest ve sontest olarak evlilikle ilgili olumlu tutumları ölçen “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ)”’i kullanılmıştır. Yine programın etkililiğini ölçmek için evliliğe yönelik olumsuz inançları ölçen” Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ)”i kullanılmıştır. Bu ölçeklere ek araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu nitel veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Evlilik eğitim programına katılan evli bireylerin programın etkililiğini değerlendirmek için nitel ve nicel testler uygulanmıştır. Program öncesinde sonrasında uygulanan “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ve “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ)” ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre, evlilik eğitim programı sonrasında, evli bireylerin evlilikle ilgili tutumlarında olumlu yönde bir artış varken, evliliğe yönelik olumsuz inançlarında ise olumlu yönde azalma görülmüştür. Deneklerin programın etkililiği ile ilgili program öncesi ve sonrası görüşme yöntemiyle elde edilen verilerle görüşerli detaylı değerlendirilmiştir. Görüşmeler

sonucu elde edilen verilere göre evlilik eğitim programı denekler üzerinde olumlu yönde etkili olmuştur.

Araştırmanın nitel verilerinden elde edilen sonuçlar ise; uygulanan evlilik eğitim programı sonrasında evli bireylerin eşleri ile iletişimlerinde anlama ve anlaşılma rollerinde olumlu yönde değişimlerin olduğu evlilik ve eş olma rollerine ilişkin algılarının olumlu yönde etkilendiği yönündedir.

Bu çalışmada özetle, eğitim programı geliştirme basamaklarına uygun olarak ihtiyaçlar belirlenmiş ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda evlilik eğitim programı geliştirilmiş ve programın etkililiği değerlendirilmiştir. Bu veriler ışığında, geliştirilen evlilik eğitim programının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Sonuç olarak, evlilik eğitim programının evli bireylerin evlilik tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği, evlilikle ilgili olumsuz inançlarını da olumlu yönde azalttığı, detaylı görüşmelerde programın deneklerce etkili bulunduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında, aşağıdaki öneriler sunulabilir.

Yeni yapılacak çalışmalara yönelik öneriler:

- Boşanmaların sadece KKTC’de değil tüm dünyada küreselleşen bir sorun olduğu çağda, evlilik eğitimlerinin büyük önem taşıdığı ortadadır. Evlilik eğitim programının etkili olduğu deneysel araştırma ile ortaya konulmuştur. Kuzey Kıbrıs’ta evlilik eğitim programlarının olmadığı gözlemlenmiştir. Boşanmaları önlemek ve daha sağlıklı evlilikleri artırmak için geliştirilen bu evlilik eğitim programlarının uygulanması önerilmektedir.
- Aynı konu ile ilgili hem farklı katılımcılarla hem nitel hem de nicel araştırmalar yapılarak elde edilecek olan sonuçların bu araştırmanın sonuçları ile karşılaştırması yapılabilir.
- Ayrıca hazırlanacak evlilik eğitim programlarına eşlerin de dâhil edilmesi ve örneklem sayısının artırılması ile farklı sonuçların elde edilebileceği düşüncesiyle araştırmacılara önerilebilir.

Uygulamaya yönelik öneriler:

- Bu çalışmadan elde edilen bulgular da dikkate alınarak KKTC’de hazırlanan bu evlilik eğitim programının, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından, yetişkin eğitimleri bağlamında okullarda velilere ve öğretmenlere yönelik düzenlenebilir.
- Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından, örgün eğitim içerisinde çocuklara yönelik, kendini tanıma, eş seçme, eş olma, anne-baba olma, evlilikten beklentiler gibi konular, çocukların yaşına uygun şekilde programlanarak uygulanabilir.
- Ayrıca hazırlanan evlilik eğitim programı, halk eğitimleri şeklinde belediyeler ve sivil toplum örgütleri (sendikalar, dernekler ve siyasi partiler) tarafından halk eğitimi bağlamında verilebilir.
- Evlilik eğitim programlarının aile ve evlilik danışmanları ve psikologlar tarafından uygulanarak yaygınlaştırılması önerilebilir.

Kaynakça

- Abdullah, A. T. A. N., & Buluş, M. (2020). Aile İletişim Becerileri Psiko-Eğitim Programının Eşlerin İletişim Becerilerine Ve Çift Uyumuna Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 255-288.
<https://doi.org/10.17152/Gefad.523779>
- Abdullah, M. E. R. T., & İSKENDER, M. (2015). Systemic family oriented program of psycho-education, effect of values of spouses and perceived social support on dyadic adjustment. *International Journal of Human and Behavioral Science*, 1(3), 1-12. <https://doi.org/10.19148/ijhbs.81297>
- Alaçam, S. (2020). Evli Bireylerde Evlilik Doyumu, Aldatma Eğilimi Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi (Master's Thesis, Işık Üniversitesi).
- Atan, A. (2016). *Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programının Ebeveynlerin İletişim Becerilerine, Çift Uyumuna, Evlilik Doyumuna Ve 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumuna Etkisi* (Master's Thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Andersen, S. R., Würtzen, H., Steding-Jessen, M., Christensen, J., Andersen, K. K., Flyger, H., ... & Dalton, S. O. (2013). Effect Of Mindfulness-Based Stress Reduction On Sleep Quality: Results Of A Randomized Trial Among Danish Breast Cancer Patients. *Acta Oncologica*, 52(2), 336-344.
<https://doi.org/10.3109/0284186X.2012.745948>
- Atan, A., & Buluş, M. (2019). Aile İletişim Becerileri Psiko-Eğitim Programının Eşlerin Evlilik Doyumuna Etkisi. *Elementary Education Online*, 2019; 18(1): Pp. 226-240 İlköğretim Online, 2019; 18(1): S. 226-240.
- Atan, A., & Buluş, M. (2020). The Effect of Family Communication Skills Psycho-Educational Program on Couples Marital Satisfaction. *Elementary Education Online*, 18(1), 226-226. doi: [10.17051/ilkonline.2019.527205](https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.527205)
- Atılğan, H. Kan, A. Ve Doğan, N. (2016). Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme. 9. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Akbaş, M., SÜRÜCÜ, Ş. G., Köroğlu, C. O., & Öztürk, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarını etkileyen faktörler. *Cukurova Medical Journal*, 44(1), 93-100. <https://doi.org/10.17826/cumj.441022>
- Alipour, Z., Kazemi, A., Kheirabadi, G., & Eslami, A. A. (2020). Marital Communication Skills Training To Promote Marital Satisfaction And Psychological Health During Pregnancy: A Couple Focused Approach. *Reproductive Health*, 17(1), 1-8. Doi.Org/10.1186/S12978-020-0877-4
- Akpınar, B., & Kırlioğlu, M. (2020). Bazı Değişkenler Açısından Evlilik Uyumunun İncelenmesi Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumunun Evlilik Uyumuna Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 736-746.
- Akoğlu, G. Ve Karaaslan, B.T. (2020). COVID 19 Ve İzolasyon Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Olası Psikososyal Etkileri. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2): 99-103.
- Aslan, Z. K., & Nazlı, S. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Evliliğe Yönelik İnançlar: Bir Müdahale Programının Etkililiği. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 452-470. <https://doi.org/10.21666/Muefd.796344>
- Avcı, Ö. H. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilerde Problem Yaşadıkları Ve Eğitim Almak İstedikleri Konular. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 279-299. <https://doi.org/10.12984/Eed.68094>
- Avcı, Ö. H. (2018). Türkiye’de “Evlilik Öncesi Dönem” E İlişkin Yürütülmüş Tez. Tam Metin Kitabı Full Text Book, 58.
- Aydın, G. S., & Demir, A. (2017). Lisansüstü öğrencilerinin eş seçimini etkileyen ve sınırlandıran görüş ve inançları. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 627-652. <https://doi.org/10.12984/eggefd.322401>
- Bassot, B. (2016). The Reflective Practice Guide: An interdisciplinary approach to critical reflection. London & New York: Routledge.

- Baştürk, S., & Taştepe, M. (2013). Evren Ve Örneklem. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Vize Yayıncılık*, 129, 159.
- Başusta, B. (2019). *Ergen mutluluğunun ebeveynlerin kişilik özellikleri ve evlilik çatışması açısından incelenmesi* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Batık, M. V., & Kalkan, M. (2017). Evlilikte algılanan sorun çözme becerileri ve evlilik doyumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2630-2646.
- Bayoğlu, F., & Atlı, A. (2014). İnönü evlilik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 397-415.
<https://doi.org/10.12984/eed.79063>
- Bozdemir N, Özcan S. (2011). Cinselliğe ve cinsel sağlığa genel bakış. *TJFMPC*; 5: 37-46.
- Bener, V. (2017). *KKTC’de Yaşayan Evli Bireylerin Evlilik Çatışması Çatışma Çözüm Stilleri Ve Evlilik Doyumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Master's Thesis, Eastern Mediterranean University (EMU)- Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)). <http://hdl.handle.net/11129/3787>
- Batabyal, AA (2018). Evlilikte sadakatsizlik: Bir oyun teorik analizi. *Kantitatif Ekonomi Dergisi*, 16 (1), 227-233.
- Bélanger, C., Laporte, L., Sabourin, S., & Wright, J. (2015). The Effect Of Cognitive-Behavioral Group Marital Therapy On Marital Happiness And Problem Solving Self-Appraisal. *The American Journal Of Family Therapy*, 43(2), 103-118. <https://doi.org/10.1080/01926187.2014.956614>
- Bilen, Mürüvvet. (1983). Sağlıklı İnsan İlişkileri, Ailede / Kurumlarda / Toplumda. (Üçüncü Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgin, R. (2014). ÇATIŞMA VE ŞİDDET ORTAMINDA BÜYÜYEN ÇOCUKLAR SORUNU. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 135-152.
- Blanchard, VL, Hawkins, AJ, Baldwin, SA Ve Fawcett, EB (2009). Evlilik Ve İlişki Eğitiminin Çiftlerin İletişim Becerilerine Etkisinin İncelenmesi: Bir Meta-

Analitik Çalışma. *Aile Psikolojisi Dergisi*, 23 (2), 203–214.

<https://doi.org/10.1037/A0015211>

Buluş, M., & Bağcı, B. (2016). Evlilik Doyumu: Aile Yılmazlığı Ve Etkili İletişim Becerilerinin Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40).

Butler, M.H. ; Wampler, K.S. (1999) “A Meta-Analytic Update Of Research On The Couple Communication Program” *The American Journal Of Family Therapy*. 27 (3), Pg: 223-237. <https://doi.org/10.1080/019261899261943>

Büşra, Y., & Nevin, Ş. (2020). İnfertilite stresi ile bireysel baş etme yöntemleri: Bir sistematik derleme. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(1). [10.34087/cbusbed.583933](https://doi.org/10.34087/cbusbed.583933)

Bradbury, T. N., Beach, S. R., Fincham, F. D., & Nelson, G. M. (1996). Attributions And Behavior İn Functional And Dysfunctional Marriages. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 64(3), 569.

Bruhn, D. M., & Hill, R. (2004). Designing A Premarital Counseling Program. *The Family Journal*, 12(4), 389-391.

Brown, N.W. (2004). Psychoeducational Groups Process And Practice. New York: Brunnerroutledge.

Blanchard, V. L., Hawkins, A. J., Baldwin, S. A., & Fawcett, E. B. (2009). Investigating The Effects Of Marriage And Relationship Education On Couples' Communication Skills: A Meta-Analytic Study. *Journal Of Family Psychology*, 23(2), 203. <https://doi.org/10.1037/A0015211>

Burchard, G.A. (2001) A Study Of Two Marital Enrichment Programs And Couples' Quality Of Life. Regent University, Virginia Beach, Unpublished Doctoral Dissertation, Virginia.

Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara; Pegem Akademi

Büyüköztürk, Ş. (2016). Deneyisel desenler, öntest-sontest, kontrol grubu desen ve veri analiz kitabı (5. Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Bostani Khalesi, Z., Simbar, M., & Azin, S. A. (2020). Explaining Sexual Health Education Needs Of Pre-Marriage Couples: A Qualitative Study. *Journal Of Qualitative Research In Health Sciences*, 4(3), 290-303.
- Bruine De Bruin, ve Diğerleri (2020). Age Differences İn Reported Social Networks And Well-Being. *Psychology And Aging*, 35(2), 159–168. <https://doi.org/10.1037/Pag0000415>
- Canel NA.(2007) Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu Ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2007: 413.
- Canel, A.N. (2012). Evlilik Ve Aile Hayatı. TC Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Nakış Ofset. İstanbul.
- Calvano, C., Engelke, L., Di Bella, J., Kindermann, J., Renneberg, B., & Winter, S. M. (2021). Families İn The COVID-19 Pandemic: Parental Stress, Parent Mental Health And The Occurrence Of Adverse Childhood Experiences—Results Of A Representative Survey İn Germany. *European Child & Adolescent Psychiatry*. Advance Online Publication. <https://doi.org/10.1007/S00787-021-01739-0>
- Cingisiz, N., & Murat, M. (2010). Evlenmek İçin Birbirlerini Tercih Eden Çiftlerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 9(1).
- Cornelius, T. (2004) Examining The Behavioral And Psychological Components Of Communication Skills Training With Married Couples: Are Differential Effects Mediated By The Topic Discussed And Initial Level Of Marital Distress? Degree Of Doctor Of Philosophy, Western Michigan University, Department Of Psychology, Michigan.
- Crew, R.L. (1983) An Analysis Of The Principles Of Adult Education Found İn Selected Marriage Enrichment Models; An Androgogical Enrichment Model. Unpublished Doctoral Dissertation, New Orleans Babbist Theological Seminary.
- Chakraborty, S., Bhatia, T., Anderson, C., Nimgaonkar, V. L., & Deshpande, S. N. (2013). Caregiver's Burden, Coping And Psycho-Education İn Indian

Households With Single-And Multiple-Affected Members With Schizophrenia. *International Journal Of Mental Health Promotion*, 15(5), 288-298.

Charmaz, K. (2006). Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis. sage.

Chitsazzadeh Alaf, B., & Sanai, B. (2017). Effect Of Practical Application Of İntimate Relationship Skills Program İn Marital Commitment Of Couples. *Journal Of Research And Health*, 7(1), 653-662. [10.18869/Acadpub.Jrh.7.1.653](https://doi.org/10.18869/Acadpub.Jrh.7.1.653)

Chalmers, J. H. (2020). Online Marriage Education During COVID-19 Home Lockdown: A Multiple-Baseline Single-Case Experimental Design. *Interpersona: An International Journal On Personal Relationships*, 14(2), 150-168. <https://doi.org/10.5964/ijpr.V14i2.3971>

Chan, M. L. E. (2009). Why Did You Hurt Me? Victi's Interpersonal Betrayal Attribution and Trust Implications. *Review of General Psychology*, 3, s. 262-274. <https://doi.org/10.1037/a0017138>

Celik, B., Ozden, K., & Dane, S. (2020). The Effects Of COVID-19 Pandemic Outbreak On The Household Economy. *Journal Of Research İn Medical And Dental Science*, 8(4), 51-56.

Cummings, EM, Faircloth, WB, Mitchell, PM, Cummings, JS Ve Schermerhorn, AC (2008). Topluluk Ailelerinde Evlilik Çatışmalarını İyileştirmek İçin Kısa Bir Önleme Programının Değerlendirilmesi. *Aile Psikolojisi Dergisi*, 22 (2), 193-202. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.193>

Creswell, J. D. (2017). Mindfulness Interventions. *Annual Review Of Psychology*, 68(1), 491-516.

Çavuşoğlu, F. N. (2007). Evli Çiftlerin Kendi Aile Yapı Ve İşlevselliklerinin Aile Orjinleriyle Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

- Çelik, A. R., & Asqarova, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçim Tutumlarında Toplumsal Cinsiyet Roller Algısı Ve Değer Yönelimlerinin Etkileri. *Psikoloji Araştırmaları Sempozyumu*, 11.
- Çepni, S. (2008). Öğretim Yöntemleri. Öğretim İlke ve Yöntemleri (Çepni, S. ve Akyıldız, S., Eds.), içinde (s. 111-139), Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çıtıışlı Turgut, M. K. (2018). *Evlilik çatışması ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolü* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Çivitci, A. (2018). Grup Psiko-Eğitimi. *Pegem Atıf İndeksi*, 001-155.
- Çomaklı, D. (2006). Türk ve Alman Ailesinde Kadının Çocuk Eğitimindeki Yeri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dargahi, S., Rezaiee Ahvanuiee, M., Ghasemi Jobaneh, R., & Khorasani, AH (2017). İlişki Geliştirme Yaklaşımı Eğitiminin Belediye Çalışanları Arasında İş Stresi Ve Evlilik İlişkisinin Kalitesine Etkisi. *İş Sağlığı Ve Epidemiyoloji Dergisi*, 6 (4), 199-206.
- Denton, W.H. ; Burleson, B.R. ; Clark, T.E. ; Rodriguez, C.P. Hobbs, B.V. (2000) "A Randomized Trial Of Emotion-Focused Therapy For Couples İn A Training Clinic" *Journal Of Marital And Family Therapy*. 26 (1), JAN, Pg: 65-78. <https://doi.org/10.1111/J.1752-0606.2000.tb00277.x>
- Delucia-Waack, J.L. (2006). Leading Psychoeducational Groups For Children And Adolescents. United Kingdom: Sage Publications
- Demirel, Ö. (2015). Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya. 24. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Dicle, A. N. (2021). An Educational Approach For Decreasing Internet Addiction: Motivational Interviewing Psycho-Education Program. *Eurasian Journal Of Educational Research (EJER)*, (94). DOI: 10.14689/Ejer.2021.94.2
- Dilek, A. K. Ç. A., & Yüksel, M. Y. (2013). Bir Aile Eğitim Programının Evli Annelerin Evlilik Doyumu, Evlilikte Sorun Çözme Becerisi Ve Psikolojik İyi Oluşuna Etkisi. *International Journal Of Field Education*, 3(1), 1-19.

- Denli, Ö. S. (2016). *Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu Ve Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi* (Master's Thesis, Ufuk Üniversitesi).
- Demaria, R. M. (2005). Distressed Couples And Marriage Education. *Family Relations*, 54(2), 242-253. <https://doi.org/10.1111/J.0197-6664.2005.00019.X>
- Defram,J; COOK, R.;GONZALES-KRUGEG.(2005) “Family Health And Dysfunction” Family Therapy : Review Preparing For Comprehensive And Licensing Examinations. (Ed: Coombs, Robert H.), Lawrence Erlbaum Associates, Incorporated, Mahwah, NJ, USA. , Pg: 8-12.
- Durairaj, A.A.S (2003) An Analysis Of The Difference Between The Worldwide Marriage Encounter Team Couplesand One-Time Participantcouples On Marital Satisfaction, Work Motivation, Couple Activities And Relationships Among These Variables. Unpublished Doctoral Dissertation, Duquesne University, Executive Counselor Education And Supervision, Pennsylvania.
- Duncan, S.F. Box, G. Ve Silliman, B. (1996). “Racial And Gender Effects On Perceptions Of Marriage Preparation Programs Among College-Educated Young Adults”. *Family Relations*, 45(1), 80-90.
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş: nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. Ve Akman, Y. (2014). Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme. 21. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erden, S. & Eminoğlu, Z. (2020). Bilişsel Davranışçı Temelli Psiko-Eğitim Programının Psikolojik Dayanıklılık Ve Duygu Düzenleme Üzerindeki Etkisi. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 15(21), 555-582. <https://doi.org/10.26466/Opus.626228>
- Erdoğan, İ. (2015). Sınıf Yönetimi. 17. Basım. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.

- Erdoğan, İ. (2018). Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu Ve Yaşam Doyumu Arasında Ki İlişkinin İncelenmesi (Master's Thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Erlandson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L. & Allen, S. T. (1993). Doing Naturalistic Inquiry: A Guide To Methods. Sage: Beverly Hills, CA.
- Aktaran Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Epstein, R., Warfel, R., Johnson, J., Smith, R., & Mckinney, P. (2013). Which Relationship Skills Count Most?. *Journal Of Couple & Relationship Therapy*, 12(4), 297-313. <https://doi.org/10.1080/15332691.2013.836047>
- Evrar, S. (2018). *Geleneksel Akraba İlişkilerinin Yeni Evlilikler Üzerindeki Etkileri: Afyonkarahisar İli Örneği* (Master's Thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Koçak, H., & Evrar, S. (2019). Geleneksel Akraba İlişkilerinin Yeni Evlilikler Üzerindeki Etkileri: Afyon İli Örneği. *Journal Of Applied And Theoretical Social Sciences*, 1(1), 48-73.
- Farrer, L. M., Griffiths, K. M., Christensen, H., Mackinnon, A. J., & Batterham, P. J. (2014). Predictors Of Adherence And Outcome In İnternet-Based Cognitive Behavior Therapy Delivered In A Telephone Counseling Setting. *Cognitive Therapy And Research*, 38(3), 358-367.
- Faircloth, W. B., Schermerhorn, A. C., Mitchell, P. M., Cummings, J. S., & Cummings, E. M. (2011). Testing The Long-Term Efficacy Of A Prevention Program For Improving Marital Conflict In Community Families. *Journal Of Applied Developmental Psychology*, 32(4), 189-197. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2011.05.004>
- Fritsch, İna. (1985). Anne Baba Boşanyor. İstanbul: Afa Yayınları
- Feinberg, M. E., & Kan, M. L. (2008). Establishing Family Foundations: İntervention Effects On Coparenting, Parent/İnfant Well-Being, And Parent-Child Relations. *Journal Of Family Psychology*, 22(2), 253. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.253>

- Furr, R.S. (2000). Structuring The Group Experience: A Format For Designing Psychoeducational Groups. *Journal For Specialists İn Group Work*, 25(1), 29-49 <https://doi.org/10.1080/01933920008411450>
- Fong, VC Ve Iarocci, G. (2020). Pandemi Sonrası Çocuk Ve Aile Sonuçları: Sistematik Bir Gözden Geçirme Ve Öneri COVID-19 Politikalarına İlişkin Tarihler. *Pediatric Psikoloji Dergisi*, 45(10), 1124-1143. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsaa092gassman-pines>
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2006). Educational Research: Competencies for analysis and applications (8th ed.). Upple Saddle River, NJ: Pearson
- Geçer, E., & Yıldırım, M. (2021). Family Communication And Psychological Distress İn The Era Of COVID-19 Pandemic: Mediating Role Of Coping. *Journal Of Family Issues*, <https://doi.org/10.1177/0192513X211044489>
- Geroski, A.M., Kraus, K.L. (2002). Process And Content İn School Psychoeducational Groups: Either, Both Or None?. *Journal For Specialists İn Group Work*, 27(2), 233-245.
- Gerrity, D. A., & Delucia-Waack, J. L. (2007). Review Of Research On Group Work İn Schools. *The Journal For Specialists İn Group Work*, 32, 97-106.
- Gladding, S. (2002) Family Therapy. History, Theory And Practice. Pearson Education, Inc., Merrill Prentice Hall, New Jersey.
- Ghasemi, M. K., Bahmani, B., & Asgari, A. (2013). Effectiveness Of Group Education Of Marital Enrichment Program (Olson Style) On Improvement Of Married Women's Satisfaction.
- Guerney B.G.(1977). Should Teachers Treat İlliteracy, Hypocalligraphy, And Dysmathematica?. *Canadian Journal Of Counselling And Psychotherapy*, 12(1).
- Giblin, P., Sprenkle, D. H., & Sheehan, R. (1985). Enrichment Outcome Research: A Meta-Analysis Of Premarital, Marital And Family Interventions. *Journal Of Marital And Family Therapy*, 11(3), 257-271. <https://doi.org/10.1111/J.1752-0606.1985.tb00619.x>

- Gottman, J. M. (2013). *Marital Interaction: Experimental Investigations*. Elsevier.
- Gladding, S. T. (2012). Aile Terapisi Tarihi, Kuram Ve Uygulamaları. Keklik İ, Yıldırım İ, Editörler, 2, 5-285.
- Gülsün M, Ak M, Bozkurt A.(2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 1(1):68-79.
- Gürel, B. (2016). Ekonomik faktörlerin evlilik kalitesine etkisi: Bir dyadic model testi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Gür, B.S Ve Kurt,T. (2011). “Türkiye’de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları.” Aile Ve Toplum Dergisi. 12 Cilt: 7 Sayı: 27. 2011 ISSN: 1303-0256
- Güler, G. (2017). Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu Ve Boşanma. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 225-228.
- Gürel, B., & Çopur, Z. (2021). Ekonomik Faktörlerin Evlilik Kalitesine Etkisi: Bir Dyadic Model Testi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(52), 631-668. <https://doi.org/10.21560/Spced.Vi.693212>
- Güner, K.Z. (2014). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, İlişkilerdeki Bilişsel Süreçler, Yüklemeler, Evlilikte Sorunlarla Başa Çıkma Yollarının Evlilik Uyumu İle İlişkisi (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Guetto, R., Vignoli, D., & Bazzani, G. (2021). Marriage And Cohabitation Under Uncertainty: The Role Of Narratives Of The Future During The COVID-19 Pandemic. *European Societies*, 23(Sup1), S674-S688. <https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1833359>
- Lawson, M., Piel, MH Ve Simon, M. (2020). COVID-19 Pandemisi Sırasında Çocuklara Kötü Muamele: Sonuçlarıçocuklara Yönelik Psikolojik Ve Fiziksel İstismarda Ebeveyn İş Kaybı.Çocuk İstismarı Ve İhmal,110, 104709. <https://doi.org/10.1016/J.Chiabu.2020.104709>
- Halil, E. K. Ş. İ. & Kahraman, Z. (2012). Bir Evlilik Ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna Ve Aile Sistemine Etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36(36), 129-145.

- Halford, K.W. (2004) "The Future Of Couple Relationship Education: Suggestions On How It Can Make A Difference" *Family Relations*. Oct., Vol.53, Iss., Pg: 559-567 <https://doi.org/10.1111/J.0197-6664.2004.00065.X>
- Halford, WK, Markman, HJ, Kling, GH Ve Stanley, SM (2003). Çift İlişkileri Eğitiminde En İyi Uygulama. *Evlilik Ve Aile Terapisi Dergisi*, 29 (3), 385-406.
- Harland, T. (2014). Learning About Case Study Methodology To Research Higher Education, *Higher Education Research & Development*, 33(6), 1113-1122, DOI:10.1080/07294360.2014.911253
- Hamamcı, Z. Buğa, A. Duran, Ş. (2011). "Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Yaşantısı İle İlgili Bilgi Kaynaklarının Ve Evlilik Öncesi Eğitim İhtiyaçlarının İncelenmesi", *Aile Ve Toplum*, Cilt 7, Sayı 26. S.35.
- Hawkins, A. J., & Fackrell, T. A. (2010). Does Relationship And Marriage Education For Lower-Income Couples Work? A Meta-Analytic Study Of Emerging Research. *Journal Of Couple & Relationship Therapy*, 9(2), 181-191.
- Hawkins, A. J., & Erickson, S. E. (2015). Is Couple And Relationship Education Effective For Lower Income Participants? A Meta-Analytic Study. *Journal Of Family Psychology*, 29(1), 59. <https://doi.org/10.1037/Fam0000045>
- Hahlweg, K., & Richter, D. (2010). Prevention Of Marital İnstability And Distress. Results Of An 11-Year Longitudinal Follow-Up Study. *Behaviour Research And Therapy*, 48(5), 377-383. <https://doi.org/10.1016/J.Brat.2009.12.010>
- Huang, W. J. (2005). An Asian Perspective On Relationship And Marriage Education. *Family Process*, 44(2), 161-173.
- Hoşgör, E. (2013). *Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları İle Evlilik Uyumunun İncelenmesi* (Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Hoşgör, E. (2013). *Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları İle Evlilik Uyumunun İncelenmesi* (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Anabilimdalı). İzmir.

- Hughes, R., Bowers, J. R., Mitchell, E. T., Curtiss, S., & Ebata, A. T. (2012). Developing Online Family Life Prevention And Education Programs. *Family Relations*, 61(5), 711-727.
- Holland, J. A., & De Valk, H. A. (2013). Ideal Ages For Family Formation Among Immigrants In Europe. *Advances In Life Course Research*, 18(4), 257-269.
- Hunt, O. (2007). A Mixed Method Design. Article Valley. Retrieved 27 October 2013 From [Http://Www.Articlealley.Com/](http://www.Articlealley.Com/).
- Huggins-Williams, N. (2002). We Are There: The African Diaspora In Hungary. *Transforming Anthropology*, 11(1), 49.
- Jacobs, E. (1992). Creative Counseling Techniques: An Illustrated Guide. PAR Psychological Assesment Resources, Inc. Odessa, USA.
- Javadivala, Z., Allahverdipour, H., Kouzekanani, K., Merghati-Khoei, E., Asghari Jafarabadi, M., & Mirghafourvand, M. (2019). A Randomized Trial Of A Relationship-Enhancement Approach In Improving Marital Intimacy In Middle-Aged Iranian Couples. *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 45(3), 190-200. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2018.1501447>
- [Jeremy B. Kanter](#), [Deadrin T. Williams](#), [Amy J. Rauer](#) (2021). Strengthening Lower-Income Families: Lessons Learned From Policy Responses To The COVID-19 Pandemic. *Family Process*. [Volume60, Issue4](#). <https://doi.org/10.1111/Famp.12716>
- Kagitcibasi, C. (2000). Indigenous Psychology And Indigenous Approaches To Developmental Research. *Newsletter Of The International Society For The Study Of Behavioral Development*, 1(37), 6-9.
- Kahraman, Z. (2011). *Bir Evlilik Ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna Ve Aile Sistemine Etkisi* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Karasar, N. (2014). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaplan, Ö. (2018). Evlilik Öncesi Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı Eğitiminin Yeni Evli Kadınların Bilgi Düzeyi Ve Evlilik Uyumuna Etkisi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

- Kafkaslı, R. (2019). *Evli Bireylerde, Problem Çözme Becerisi Ve Evlilik Doyumu İle Somatizasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Master's Thesis, Işık Üniversitesi).
- Kalkan, M., & Ersanlı, E. (2008). Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım Dayalı Evlilik İlişisini Geliştirme Programının Evli Bireylerin Evlilik Uyumuna Etkisi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 963-986.
- Kanter, J. B., Williams, D. T., & Rauer, A. J. (2021). Strengthening Lower-Income Families: Lessons Learned From Policy Responses To The COVID-19 Pandemic. *Family Process*, 60(4), 1389-1402.
<https://doi.org/10.1111/Famp.12716>
- Kankaya, D. (2015). Evli bireylerde aldatma eğilimi ve cinsel yaşantılar. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kapucci O. Evli Çiftlerin Evlilik Kalitesi Ve Bağlanma Stillerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014: 208.
- Kayaalp, S. (2017). “Genç Erişkinlerin Evlilik Tutumunu Etkileyen Faktörler”. Yüksek Lisans Tezi. Yakındoğu Üniversitesi. Kıbrıs.
- Kashirskaya, I. K., Zholudeva, S. V., & Skrynnik, N. E. (2015). Psychological Readiness For Marriage As Personal Formation. *Mediterranean Journal Of Social Sciences*, 6(6 S1), 452. Doi:10.5901/Mjss.2015.V6n6s1p452
DOI: [10.5901/Mjss.2015.V6n6s1p452](https://doi.org/10.5901/Mjss.2015.V6n6s1p452)
- Kaya, Y. & Akin, R., (2021). COVID-19 İle Yaşanan Sosyal İzolasyonun Aile Ve Evlilik Yaşamına Yansımaları: Fenomenolojik bir çalışma. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(3), 510-520.
<https://doi.org/10.21763/tjfmpe.932521>
- Karataş, Z., & Gökçakan, D. Z. (2009). The effect of group-based psychodrama therapy on decreasing the level of aggression in adolescents. *Türk Psikiyatri Derg*, 20(4), 357-66.
- Kayır A. (1998). Cinsellik kavramı ve cinsel mitler. *Türk Psikiyatri Dergisi*; 1: 30-35

- Kaya, E., (2021). Bağlanma kuramı çerçevesinde aldatma ve boşanma. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 248-263. <https://doi.org/10.21733/ibad.850705>
- Keldal, G., & Karadaş, C. (2021). Eş Seçiminde Aranan Özelliklerden Güven, Fiziksel Çekicilik Ve Sosyal Statünün Yordayıcısı Olarak Evlilik İnançları. *Dokuz Eylul University Journal Of Graduate School Of Social Sciences*, 23(3). <https://doi.org/10.16953/deusosbil.932453>
- Kudiaki Ç. (2002). Cinsel Doyum İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara:102.
- Kurt, E., Yorguner Kupeli, N., Sonmez, E., Bulut, N. S., & Akvardar, Y. (2018). Psikiyatri polikliniğine başvuran kadınlarda aile içi şiddet yaşantısı. *Arch Neuropsychiatry*, 55, 22-8. <https://doi.org/10.29399/npa.14812>
- Kublay, D., & Oktan, V. (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri Ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. *Turkish Psychological Counseling And Guidance Journal*, 5(44), 25-35.
- Kurt, A. G. D. T. (2011). Türkiye’de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 27(27).
- Kıncal. R.Y., (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. [Nobel Akademik Yayıncılık](#). Ankara.
- Kirby, J.S. (2005) A Study Of The Marital Satisfaction Levels Of Participants İn A Marriage Education Course. Unpublished Doctoral Dissertation, Department Of 370 Educational Leadership And Counseling Department, University Of Louisiana, Monroe.
- Kılıçaslan, A. (2007). Ebeveynliğe Geçiş Döneminin Çeşitli Doğum Öncesi Ve Doğum Sonrası Etkenler Açısından İncelenmesi. *Unpublished Doctoral Dissertation*, Istanbul University, Istanbul, Turkey.
- Kulic, K. R., Horne, A. M., & Dagley, J. C. (2004). A Comprehensive Review Of Prevention Groups For Children And Adolescents. *Group Dynamics: Theory, Research, And Practice*, 8(2), 139. <https://doi.org/10.1037/1089-2699.8.2.139>

- Kızıl, Z., & Nazlı, S. (2018). Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Başkent University Journal Of Education*, 5(2), 198-211.
- Kublay, D., & Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: Değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(44), 25-35.
- Larson, J.H. (2004) "Innovations İn Marriage Education: Introduction And Challenges" *Family Relations*. October, 53,5, Proquest Psychology Journals, Pg: 421-424.
- Lavner, J. A., & Bradbury, T. N. (2012). Why Do Even Satisfied Newlyweds Eventually Go On To Divorce?. *Journal Of Family Psychology*, 26(1),1
<https://doi.org/10.1037/A0025966>
- Lee, J., Chin, M. Sung, M. (2020). How Has COVID-19 Changed Family Life And Wellbeing İn Korea? *Journal Of Comparative Family Studies*, 51.
<https://doi.org/10.3138/Jcfs.51.3-4.006>
- Jacobson, N.S. ; Christensen, A. ; Prince, S.E. ; Cordova, J. ; Eldridge, K. (2000) "Integrative Behavioral Couple Therapy: An Acceptance-Based, Promising New Treatment For Couple Discord" *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*. 68 (2): APR, Pg: 351-355.
<https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.2.351>
- Mahase E (2020) Covid-19: EU States Report 60% Rise İn Emergency Calls About Domestic Violence. *BMJ* 369:M1872. <https://doi.org/10.1136/Bmj.M187>
- Masoumi, S. Z., Kazemi, F., Nejati, B., Parsa, P., & Karami, M. (2017). Effect Of Sexual Counseling On Marital Satisfaction Of Pregnant Women Referring To Health Centers İn Malayer (Iran): An Educational Randomized Experimental Study. *Electronic Physician*, 9(1), 3598.
Doi: [10.22074/ijfs.2017.4885](https://doi.org/10.22074/ijfs.2017.4885)
- Markman, H. J., Floyd, F. J., Stanley, S. M., Ve Storaasli, R. D. (1988). "Prevention Of Marital Distress: A Longitudinal Investigation". *Journal Of Counseling And Clinical Psychology*, 56(2), 210-217

- Markman, H.J. ; Halford, W.K. (2005) “International Perspectives On Couple Relationship Education” *Family Process*. Jun, Vol.44, Iss. 2, Pg.139-146.
<https://doi.org/10.1111/J.1545-5300.2005.00049.X>
- Markman, H. J., Hawkins, A. J., Stanley, S. M., Halford, W. K., & Rhoades, G. (2022). Helping couples achieve relationship success: A decade of progress in couple relationship education research and practice, 2010–2019. *Journal of Marital and Family Therapy*, 48(1), 251-282.
<https://doi.org/10.1111/jmft.12565>
- Martin, P. D., Specter, G., Martin, M. Ve Martin, D. (2003). “Expressed Attitudes Of Adolescents Toward Marriage And Family Life”. *Adolescence*, 38(150), 359- 367.
- Mahase E (2020) Covid-19: AB Devletleri, Aile İçi Şiddetle İlgili Acil Çağrılarda %60 Artış Bildiriyor. *BMJ* 369:M1872. <https://doi.org/10.1136/Bmj.M1872>
- Maslow AH. (1958). A theory of human motivation. *Psychological Review* 1943; 50: 370-396. <https://doi.org/10.1037/11305-004>
- Murray, C.E. (2005). Prevention work: a professional responsibility on marriage and family counselors. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 13, 27-34.
<https://doi.org/10.1177/1066480704269179>
- Mehrolhassani, M. H., Yazdi-Feyzabadi, V., & Rajizadeh, A. (2018). Evaluation Of Pre-Marriage Counseling Program İn Iran: A Narrative Review Of Structural, Procedural, And Outcome Dimensions. *Evidence Based Health Policy, Management And Economics*, 2(3), 208-225.
- Mert, A. (2014). Sistemik Aile Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Değerler, Algılanan Sosyal Destek Ve Çift Uyumuna Etkisi.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., & Schutte, N. S. (2007). The Efficacy Of Problem Solving Therapy İn Reducing Mental And Physical Health Problems: A Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 27(1), 46-57.
<https://doi.org/10.1016/J.Cpr.2005.12.005>

- Miller, S.; Wackman, D. Nunnally, E.; Saline, C. (1984) *Straight Talk*. New American Library, Signet Boks, New York.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Nazlı, S. (2000) *Aile Danışması*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Neumann, A. P., Wagner, A., & Remor, E. (2018). Couple Relationship Education Program “Living As Partners”: Evaluation Of Effects On Marital Quality And Conflict. *Psicologia: Reflexão E Crítica*, 31.
<https://doi.org/10.1186/S41155-018-0106-Z>
- Nekoolaltak, M., Keshavarz, Z., Simbar, M., Nazari, A. M., & Baghestani, A. R. (2019). Sexual Compatibility Among Iranian Couples: A Qualitative Study. *Sexual And Relationship Therapy*, 34(1), 23-39.
<https://doi.org/10.1080/14681994.2017.1347615>
- Okci B. (2017). Cinsel Yönelimin Bağlanma Stilleri, Cinsel Doyum ve Psikopatoloji Yönünden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: 112.
- Oktaylar, H.C. (2012). KPSS Eğitim Bilimleri Öğretim Yöntem Ve Teknikleri/Sınıf Yönetimi. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Oxford, M.C. (2003) *Succes: Satisfaying Unions Through Couples Communication And Enhancement Program For Married Couples*. Doctor Of Philosophy Dissertation, Texas A&M University, Texas.
- Öztürk, C. Ş., & Arkar, H. (2014). Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu Ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler. *Literatür Ve Sempozyum*, 1(3), 16-24.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 323-343.
- Öztürk, M., & Sancak, S. (2007). Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarının Çalışma Hayatına Etkileri. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 2(7), 761-794
- Özgüven, İ.E. (2009) *Evlilik ve Aile Terapisi*. PDREM Yayınları: Ankara.

- Özkan, B., & Gündoğdu, A. E. (2011). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkçede Atasözleri Ve Deyimler. *Electronic Turkish Studies*, 6(3).
- Özşirin, G. (2019). Evli çocuklu çiftler ile evli çocuksuz çiftlerin evlilik doyumu ve depresyon düzeylerinin karşılaştırılması (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Ünal, O. (2011). KPSS Eğitim Bilimleri Program Geliştirme. Pratik Eğitim Seti. Ankara: Açı Akademi Yayınları.
- Parlar, H., & Akgün, Ş. (2018). Evlilikte Bilinçli Farkındalık, Evlilik Doyumu Ve Problem Çözme Becerileri İlişkilerinin İncelenmesi. *Akademik Platform Eğitim Ve Değişim Dergisi*, 1(1), 11-21.
- Pehlivan, H. (2014). Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Temelli Psiko-Eğitim Programının Anneler Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 338-357. <https://doi.org/10.12984/Eed.52204>
- Ponzetti, Jr. J.J (2016). Evidence-Based Approaches To Relationship And Marriage Education. Routledge Taylor & Francis. New York.
- Petch, J., Halford, W. K., Creed, D. K., & Gamble, J. (2012). Couple relationship education at the transition to parenthood: A window of opportunity to reach high-risk couples. *Family Process*, 51(4), 498-511. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2012.01420.x>
- Rauch J. Gay (2004) Marriage: Why It Is Good For Gays, Good For Straights, And Good For America. New York, NY: LLC 2004; 5: 5-15.
- Rauer, AJ, Sabey, A. Ve Jensen, JF (2014). Birlikte Yaşlanmak: Yaşlı Yetişkinlikte Şefkatli Sevgi Ve Sağlık. *Sosyal Ve Kişisel İlişkiler Dergisi*, 31 (5), 677-696.
- Ribar, D. (2004). Sosyal Bilimciler Evliliğin Faydaları Hakkında Ne Biliyorlar? Nicel Metodolojilerin Gözden Geçirilmesi. Nicel Metodolojilerin Gözden Geçirilmesi.
- Ripley, J.S. (1996) The Effects Of Marital Social Values On Outcomes Of Forgiveness Couples Enrichment Psychoeducational Groups, Or Communication Couples Enrichment Psychoeducational Groups.

Unpublished Doctoral Dissertation, Virginia Commonwealth University, Richmond, Virginia.

Rodoplu, A. (2019). Evli çiftlerde evlilik uyumu ile cinsel doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Salman, N., & Uzunboylu, H. (2011). Eşlerin Boşanma Nedenleri Ve Eğitimi. Pegem Akademi Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara.

Salman, N., Karaaziz, M., & Keskindağ, B. (2016). KKTC’de Evli Bireylerin Evliliğe Karşı Tutumları, Çatışma Ve Aldatma Eğilimlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (Ibad)*, 3(2), 377-388. <https://doi.org/10.21733/ibad.397643>

Salman, N., Batman, K. A., & Sorakin, Y. (2022). The Needs Analysis Of The Marriage Education Program For Turkish Cypriot Community: Development Phase. *Frontiers In Psychology*, 4724. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.963305>

Sanford, K. (2003). Problem–Solving Conversations İn Marriage: Does İt Matter What Topics Couples Discuss?. *Personal Relationships*, 10(1), 97-112. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00038>

Sakarya, E. (2018). *Evli bireylerin evlilik uyum, yaşam memnuniyeti ve yaşam bağlılıkları arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).

Sarıkaya E. Ve Dilmaç B. (2020). Evli Bireylerin Evlilik Uyum, Yaşam Memnuniyeti Ve Yaşam Bağlılıkları Arasındaki Yordayıcı İlişkilerin İncelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi Ereğli Faculty Of Education. Cilt: 2 Sayı:1

Sarıca, K. (2018). *KKTC’DEKİ Üniversite Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddet Algısı*. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Segrin, C. Ve Flora, J. (2018). *Aile İletişimi*. Routledge.

- Sabo, D.M. (1993) Project Demonstrating Excellence Recovery Of Hope Intensive Marital Therapy Program. Unpublished Doctoral Dissertation, The Union Institute, Cincinnati, Ohio.
- Selimoğlu, Ö. G. E., & Yılmaz, Ö. G. H. B. (2009). Hizmet İçi Eğitimin Kurum Ve Çalışanlar Üzerine Etkileri. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 5(1), 3-23
- Sells, J.N. ; Giordano, F.G. King, L. (2002) “A Pilot Study In Marital Group Therapy: Process And Outcome” *The Family Journal: Counseling And Therapy For Couples And Families*. April, Vol.10, No.2, Pg: 156-166
<https://doi.org/10.1177/1066480702102005>
- Schrumpf, F., Crawford, D. K., & Bodine, R. J. (1997). *Peer Mediation: Conflict Resolution In Schools: Program Guide*. Research Press.
- Silliman, B., Schumm, W.R. Ve Jurich, A. (1992). “Young Adults' Preferences For Premarital Preparation Program Designs: An Exploratory Study”. *Contemporary Family Therapy*, 14(1), 89-100.
- Silliman, B., Ve Schumm, W. R. (2004). “Adolescent Perceptions Of Marriage And Premarital Couples Education”. *Family Relations*, 53, 513-520.
- Singletary, B. Ve Diğerleri (2022). Understanding Family Life During The COVID-19 Shutdown. *Family Relations*.
<https://doi.org/10.1111/Fare.12655>
- Stanley, S. M., Blumberg, S. L. Ve Markman, H. J. (1999). Helping Couples Fight For Their Marriages: The PREP Approach, Preventive Approaches In Couples Therapy Berger, R., And Hannah M. T. (Eds.), Preventive Approaches In Couples Therapy (Ss. 279-303). Philadelphia: Brunner/Mazel, Inc.
- Stake, R.E. (1995). *The Art Of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage Pbc.
- Stemler, S.E. (2001). İçerik Analizine Genel Bir Bakış. *Pratik Değerlendirme, Araştırma Ve Değerlendirme*, 7(17).
<http://pareonline.net/Getvn.asp?V=7&N=17> Adresinden Alındı.

- Shuttleworth, M. (2008). Case Study Research Design. 15 Aralık 2021 Tarihinde [Https://Explorable.Com/Casestudy-Research-Design](https://Explorable.Com/Casestudy-Research-Design) Adresinden Edinilmiştir.
- Skwarok, C. (2015). *Contemporary North American Families, the Decline of Marriage, and Recpercussions on Society: a Marriage and Family Counsellor's Tool for Psycho-Education and Intervention Strategies* (Doctoral dissertation, City University of Seattle).
<http://hdl.handle.net/20.500.11803/53>
- Soysal, F. S. Ö. Aslı, U. Z., & Aysan, F. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Beklentisine Yönelik Nitel Bir Çalışma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 241-253.
<https://doi.org/10.17679/inuefd.491512>
- Sönmez, A. C. (2021). *Ebeveynliğe geçiş sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin güç paylaşımı ve rol beklentileri bakımından incelenmesi* (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Sürü, D. (2020). Aileler İçin İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Psiko-Eğitimi” Programının Kişiler Üzerine Olan Etkisinin İncelenmesi. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 113-136.
- Sürerbiçer, F.S. (2008). Boşanmış Bireylerin Deneyimlerine Göre Evlilik Eğitimi Gereksinimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Snyder, IB, Duncan, SF Ve Larson, JH (2010). Seçilmiş Bir Batı Topluluğunda Latinler Arasında Algılanan Evlilik Eğitimi İhtiyaçlarını Ve Çıkarlarını Değerlendirmek. *Karşılaştırmalı Aile Çalışmaları Dergisi* , 41 (3), 347-367. <https://doi.org/10.3138/Jcfs.41.3.347>
- Sönmez, V. (2015a). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. 18. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2015b). Öğretim İlke Ve Yöntemleri. 8. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Singletary, B., Schmeer, K. K., Purtell, K. M., Sayers, R. C., Justice, L. M., Lin, T. J., & Jiang, H. (2022). Understanding Family Life During The COVID-19 Shutdown. *Family Relations*. <https://doi.org/10.1111/fare.12655>
- Sivaslıoğlu, F. (2020). Ailede Şiddet Gören Çalışan Kadınların İş Performansı. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 350-367.
- Starks, H., & Brown Trinidad, S. (2007). Choose Your Method: A Comparison Of Phenomenology, Discourse Analysis, And Grounded Theory. *Qualitative Health Research*, 17(10), 1372-1380.
<https://doi.org/10.1177/1049732307307031>
- Sokolski MD, Hendrick SS. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy*; 26(1): 39-49.
- Soydaş E. (2016). Cinsel Tutumların Evlilik Uyumuna ve Cinsel İşlev Bozukluklarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul s.78.
- Şiddet, A. İ. (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.
- Şeker, H. (2014). Eğitimde Program Geliştirme Kavramlar Yaklaşımlar. 3. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tahan, M., Saleem, T., Moshtagh, M., Fattahi, P., & Rahimi, R. (2020). Cinsel İşlev Bozukluğu Olan İranlı Çiftlerde Cinsel İşlev Ve Evlilik Doyumu İçin Psikoeğitimsel Grup Terapisi. *Heliyon*, 6 (7), E04586.
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.E04586>
- Taubman-Ben-Ari, O., Ben-Yaakov, O., Ve Chasson, M. (2021). Parenting Stress Among New Parents Before And During The COVID-19 Pandemic. *Child Abuse & Neglect*, 117, 105080.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105080>
- Tadesse, AW, Tarekegn, SM, Wagaw, GB, Muluneh, MD Ve Kassa, AM (2020). Covid-19 Pandemi Kısıtlamaları Sırasında Evli Kadınlar Arasında Yakın Partner Şiddetinin Yaygınlığı Ve İlişkili Faktörleri: Toplum Temelli

Bir Çalışma. *Kişilerarası Şiddet Dergisi*, 0886260520976222.

<https://doi.org/10.1177/0886260520976222>

Taşköprü, M. (2013). *Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.).

Togay, A., Şahin, İ., & Atıcı, M. (2019). Romantik İlişki Becerileri Psiko-Eğitim Programının Etkinliğinin Sınanması: Bir Pilot Çalışma. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(1), 121-149. <https://doi.org/10.26650/SP2018-0033>

Topkara, A. (2011). External apical root resorption caused by orthodontic treatment: a review of the literature. *European Journal of Paediatric Dentistry*, 12 (3), s. 163

Tomar, G. Y. (2007). *Göç alan semtlerde yaşayan ailelerin çocuklarının eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Turgut, M. F. Ve Baykul, Y. (2015). Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme. 7. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.

TÜBA. (Türkiye Bilimler Akademisi) (2020). COVID 19 Pandemi Değerlendirme Raporu. <http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/covid-19%20raporu-final+.pdf> [12 Ocak 2021].

Uzun, M., & Avcı, R. (2021). Algılanan Evlilik Çatışması, Ebeveynin Akılcı Olmayan İnançları, Kaygıları ve Çocukların Otomatik Düşünceleri, Problem Çözme Becerileri ile Çocukların Kaygı ve Saldırganlıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 46(208). <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2021.9091>

Ümmet, D. (2017). Genel Psikolojik Sağlık İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Evlilik Uyumunun Aracı Rolü. *İtobiad: Journal Of The Human & Social Science Researches*, 6(1).

Ünlü, B. (2022). Çocukların Duygu Anlama Becerilerinin Babaların Babalık Rolü Algıları Ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Bağlamında İncelenmesi (Doctoral Dissertation).

- Ünlü, S. (1986). İşitme Engelli Çocukları Olan Ailelerin Uzaktan Öğretim İle Eğitilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- Vazhappilly, JJ Ve Reyes, MES (2017). Şiddet İçermeyen İletişim Ve Evlilik İlişkisi: Filipinli Çiftler Arasında ‘Duygu Odaklı Çiftler’ İletişim Programının Etkinliği. *Psikolojik Çalışmalar*, 62 (3), 275-283. DOI 10.1007/S12646-017-0420-Z
- Yavuzer, H. (2004). Evlilik Okulu. *Remzi Kitapevi, Birinci Basım*, 16.
- Yavuzer, H. (2010). Evlilik Okulu-Evlilikte Kişilerarası İlişkiler Ve İletişim Becerileri (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yin, R.K. (2009). Case Study Methods: Design And Methods (4. Baskı). Thousand Oaks: Sage Pbc. Yin, R.K. (2014). Case Study Methods: Design And Methods (5. Baskı). Thousand Oaks: Sage Pbc.
- Yuen, L.H. (2017). Personal Growth And Development Of Parent Leaders Through A Group Parent Education Program. *Teacher Development*, Vol:21, No:4, 547-560. <https://doi.org/10.1080/13664530.2017.1299790>
- Yılmaz, B. Ş. & Duy, B. (2013). Psiko-Eğitime Yönelik İnançın Benlik Ve Akılcı Olmayan İnançları Üzerine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 68-81.
- Yusof, S. N. M., Abd Hamid, N. H., & Sukor, N. M. (2017). Investigating The Needs To Develop An Integrated Holistic Marriage Education Module (IHMEM). *International Journal Of Academic Research In Business And Social Sciences*. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/V7-I13/3191>
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A.S. (2003) Ebeveynin Problem Çözme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Deneysel Bir Çalışma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- Yıldız, M. A., & Baytemir, K. (2016). Evli Bireylerde Evlilik Doyumu İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1).
<https://doi.org/10.17679/inuefd.17181627>
- Yılmaz, A. (2001) “Eşler Arasındaki Uyum, Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar”, Aile Ve Toplum, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi. Yıl:4, Cilt:1, Sayı:4, Eylül, Aralık, s: 49-58.
- Yılğör, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarının ve psikolojik belirtilerinin romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlara göre incelenmesi (Master's thesis, Kırıkkale Üniversitesi).
- Yunus, A. K. A. N. & Kıran, B. (2018). Şiddeti Azaltma Psiko-Eğitim Programı'nın (ŞAPP) Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Saldırganlık, Duygu Yönetimi Ve İlişki Özyeterlik Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 31-65.
<https://doi.org/10.21798/Kadem.2019153601>
- Zöhre, K. Kocabıyık, O., Bacioğlu, S. D. (2021). Marriage, And Marital Problems And Solutions From The Perspective Of Couples İn Arranged Marriage. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(42), 1-1.
<https://doi.org/10.26466/opus.898866>
- Zarean, F. Sadri Damirchi, E., & Sheykhoslamı, A. (2022). Effect Of Self-Healing Intervention Program On Psychological Well-Being And Marital Satisfaction Of Women Victimized By Domestic Violence. *The American Journal Of Family Therapy*, 1-19.
<https://doi.org/10.1080/01926187.2022.2042865>
- Walsh, J. F. (2010). *Psychoeducation İn Mental Health*. Lyceum Books.
<https://doi.org/10.1080/14623730.2013.856633>
- Witkin, S. Edleson, J.; Rose, S. ; Hall, J. (1983). “Group Training İn Marital Communication: A Comparative Study”. *Journal Of Marriage And Family*. August, P: 661-670. <https://doi.org/10.2307/351671>
- Weiten, W. (1986). *Psychology Applied to Modern Life*. Monterey, CA: Brooks/Cole.

EKLER

Ek 1: Anketler

Araştırma Anketi

Evlilik Eğitim İhtiyacı Belirleme Anketi

Saygıdeğer Katılımcı,

Bu araştırma evlilik eğitim ihtiyaçlarının incelenmesi amacıyla planlanan doktora tezi kapsamında yapılmaktadır. Cevaplar kesinlikle bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu formun üzerine isminizi yazmanız istenmemektedir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşleriniz bu araştırma için çok değerlidir. Göstermiş olduğunuz ilgi ve işbirliği için şimdiden teşekkür ederiz.

Nihal Salman

Yakın Doğu Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Eğitim Programlama ve Öğretimi
Bölümü, Doktora Öğrencisi

1. Kişisel Bilgiler

- 1- Cinsiyetiniz.....
- 2- Yaşınız:.....
- 3- Mesleğiniz:.....
- 4- Eğitim Durumunuz: a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite e) Yüksek lisans
- 5- Medeni Durumunuz: a) Evli b) Boşanmış
- 6- Çocuğunuz var mı? a) Evet b) Hayır

2. Evlilik Eğitim İhtiyaçları

7- Sizce yetişkinlerin evlilik eğitimi almaları, daha sağlıklı evlilikler kurulmasında ve evliliklerin sağlıklı yürütülmesinde etkili olur mu?

- a) Evet b) Hayır c) Belki

8- Yanıtınız evet veya belki ise, sizce evlilik eğitimi nasıl bir fayda sağlar? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- a) Eş seçiminde daha sağlıklı kararlar alınmasına yardımcı olur.
- b) Evlilik kararının daha bilinçli alınmasına yardımcı olur.
- c) Evlilikte yaşanan veya yaşanabilecek sorunları çözmede yardımcı olur.
- d) Daha başarılı anne-baba olmakta yardımcı olur.
- e) Daha mutlu bir evlilik hayatının olmasında yardımcı olur.
- f) Diğer (Lütfen belirtiniz.) .....

2.1. İletişim:

9- Sizce evlilikte sağlıklı iletişim kurma önemli midir?

Evet ( ) Hayır ( )

10- Eşinizle iletişim problemi yaşıyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

11- Çocuğunuz varsa, çocuğunuzla iletişim kurarken sorun yaşıyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

12- Akrabalarınızla yaşadığınız sorun veya problemler eşinizle ilişkinizi etkiliyor mu?

Evet ( ) Hayır ( )

13- Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağı zaman eşinizle fikir ayrılığından dolayı problem yaşıyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

14- Sizce etkili iletişim eğitimi alırsanız, ailenizde yaşadığınız iletişim problemlerini çözmede daha başarılı olur musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

15- Çatışma çözüm yöntemleri ile ilgili verilirse; evliliğinizde yaşadığınız çatışmaları aşmada daha başarılı olur musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

16- Çocuk yetiştirme konusundaki anlayış farklılıklarının evliliğe yansımaları ile ilgili verilirse; evliliğinize olumlu etkisi olur mu?

Evet ( ) Hayır ( )

2.2. Aldatma:

17- Sizce evlilikte her aldatma boşanma ile sonuçlanmalı mı?

Evet ( ) Hayır ( )

Sizce eğitim verilirse, aldatma sonucu yaşananlarla başa çıkabilme kolaylaşabilir mi?

Evet ( ) Hayır ( )

18 -Eşinizi aldatırsanız suçluluk duyar mısınız?

Evet ( ) Hayır ( )

19- Sizce aldatma neden ve sonuçları ile ilgili eğitim verilirse, aldatma önlenbilir mi?

Evet ( ) Hayır ( )

2.3. Evliliğe Hazır Bulunuş Ve Doğru Eş Seçimi:

20- Ailenin önemi ve fonksiyonları ile ilgili eğitim verilirse, evliliğe olumlu katkısı olur mu?

Evet ( ) Hayır ( )

21- Evlilikten ve eşten beklentilerin evlilik birliğine yansımaları ile ilgili eğitim verilirse:

Evet ( ) Hayır ( )

22- Evlenecek çiftlerin birbirlerini tanımalarının önemi ile ilgili verilirse:

Evet ( ) Hayır ( )

23- Evliliğe hazırlık aşamasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili verilirse;

Evet ( ) Hayır ( )

24- Yeni evli çiftlerin yaşadıkları süreçler ile ilgili verilirse;

Evet ( ) Hayır ( )

25- Evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar ile ilgili verilirse;

Evet ( ) Hayır ( )

26- Evlilikte güç, denge ve uyum ile ilgili verilirse;

Evet ( ) Hayır ( )

27- Evlilikte ailelerle ilişkiler ile ilgili verilirse;

Evet ( ) Hayır ( )

28- Evlilik ve iş yaşamı ile ilgili verilirse;

Evet ( ) Hayır ( )

2.4. Stresle Başa Çıkma:

29- Öfkenizi dışarıya yansıtıyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

30- Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

31- Eşinizle çatıştığınızda aşırı öfkelenir misiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

32- Öfke kontrolü ile ilgili eğitim alırsanız, sizce evliliğinizi olumlu etkiler mi?

Evet ( ) Hayır ( )

2.5. Evlilikte Şiddet:

33- Sizce şiddet evliliği olumsuz etkiler mi?

Evet ( ) Hayır ( )

34- Sizce şiddet gerek eşte gerekse, çocukla iletişimde etkili bir yöntem midir?

Evet ( ) Hayır ( )

35- Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

36- Yâda gösterdiniz mi?

Evet ( ) Hayır ( )

37- Şiddetle başa çıkabilme ve önleme ile ilgili eğitim verilirse, sizce evliliği olumlu etkiler mi?

Evet ( ) Hayır ( )

2.6. Ekonomi:

38- Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle uyum içinde misiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

39- Ekonomik sorunlar evliliğinizi etkiliyor mu?

Evet ( ) Hayır ( )

40- Harcama alışkanlıkları ve evliliğe etkileri ile ilgili eğitim verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?

Evet ( ) Hayır ( )

41- Geçim sıkıntısının evliliğe etkileri ile ilgili verilirse; evliliğe olumlu katkısı olur mu?

Evet ( ) Hayır ( )

2.7. Cinsellik:

42- Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşıyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

43- Eşinizle cinsel uyumunuzla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Evet ( ) Hayır ( )

44- Evlilikte cinsel yaşam ve cinsel sorunlar ile ilgili eğitim verilirse, daha mutlu bir evliliğiniz olur mu?

Evet ( ) Hayır ( )

2.8 Evlilik Eğitimi

45- Sizce yukardaki konularda eğitim verilirse, daha sağlıklı ve daha mutlu bir evliliğiniz olur muydu?

Evet ( ) Hayır ( )

46- Bunların dışında daha farklı bir konuda eğitim almak istermiydiniz.(Lütfen belirtiniz.).....

Ek 2: Ölçekler

EVLİLİK İLİŞKİSİ İNANÇLARI ÖLÇEĞİ

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Ailem, eşim ile aldığımız kararlara müdahale etme hakkına sahiptir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Eşimin beni sevmesi ve değer vermesi için her dediğini yapmalıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Evlenmeden önce cinsellik hakkında konuşmak utanç vericidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Eşimin ailesinden çok benim ailemle görüşmemiz gerekir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Eşimin istekleri benim için makul olmasa bile yerine getirmeliyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Eşim, duygularımı ben söylemesem de anlamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Eşıme cinsellikle ilgili beklentilerimi (zamanı, yeri, sıklığı, süresi, tekniği ve ilişki sırasındaki davranışlar vb.) söylemem ayıp olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Eşimi seçerken kendimden çok ailemin düşünceleri önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Cinsel ilişkiye girmek istemesem de eşime hayır demem yanlıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Eşlerin birbirini kıskanması sevgilerinin bir göstergesidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Mutlu bir evlilik için cinsel doyum şart değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Evlendiğim zaman, aileme çok yakın bir yerde oturmalıyız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Eşimle tartışmaktan korkarım, çünkü onu kaybedebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Boş zamanlarımız ve tatillerimizde benim ailemle birlikte vakit geçirmeliyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Eşim, her zaman beni sevdiğini söylemelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Eşler, cinsel anlamda uyumlu olmasalar da olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Evlendiğim zaman, evimizin ekonomik yönetimi konusunda ailemin fikirleri önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Eşıme karşı hissettiğim olumsuz duygularımı eşimle paylaşırsam onu üzerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Gelecekte doğacak çocuklarımızla ilgili kararlarda ailemin isteklerini yerine getirmeliyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Öfkeli olduğum anlarda eşime sesimi yükseltmek en doğal hakkımdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Ailem, evliliğimle ilgili her şeyi bilmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

İNÖNÜ EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ (İETÖ)

Aşağıda evliliğe ilişkin ifadeler yer almaktadır. Hiçbir sorunun doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sadece sizin nasıl düşündüğünüz önemlidir. Sizin görüş ve düşüncelerinize karşılık gelen seçeneği 1'den (hiç katılmıyorum), 5'e (kesinlikle katılıyorum) kadar derecelendirilmiş ölçek üzerinde (X) işareti ile belirtiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Madde No		Hiç katılmıyorum	Nadiren katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Evliliğin, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Evliliğin, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ölçeğin puanlanması ve değerlendirilmesi: Ölçek 5'li likert tipindeki derecelmeler; Hiç katılmıyorum (1), Nadiren katılıyorum (2), Biraz katılıyorum (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle katılıyorum (5) şeklindedir. Ölçek tek boyutludur. Elde edilen toplam puanın yüksek olması evliliğe yönelik tutumun yüksek olmasını ifade eder.

Ek 3: Görüşme formları

GÖRÜŞME FORMU

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, **“Boşanmış Ve Evli Bireylerin Evlilik Eğitimi İhtiyaçlarının Karşılaştırılması”** amacıyla yapılmaktadır.

GÖRÜŞME FORMU

GİRİŞ

Merhaba, ben “Boşanmış ve evli bireylerin evlilik eğitimi ihtiyaçlarının karşılaştırılması” amacıyla bilimsel bir çalışma yapıyorum. Çalışmada kullanılmak üzere sizin görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla, evli ve boşanmış bireylerin evlilik eğitim ihtiyaçlarını ortaya çıkarmak istiyorum. Bu nedenle sizin de bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmeyi amaçlıyorum.

- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinin tümü gizlidir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken isimleri kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğin bir düşünce ya da sormak istediğin bir soru var mı?
- İzin verirsen görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bunun sence bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirsen sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Kişisel Bilgiler

- 1- Cinsiyetiniz.....
- 2- Yaşınız:.....
- 3- Mesleğiniz:.....
- 4- Eğitim Durumunuz: a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite e) Yüksek lisans
- 5- Medeni Durumunuz: a) Evli b) Boşanmış
- 6- Çocuğunuz var mı? a) Evet b) Hayır

Sorular:

2. Evlilik Eğitimi İhtiyaçları

2.1. İletişim:

- 1- Evlilikte iletişimin bir problem kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz? Evlilikte iletişim sizin için ne ifade eder?
- 2- Akrabalarınızla ve arkadaşlarınızla iletişimde sorun yaşadığınız zaman, bu durum evliliğinizi nasıl etkiliyor?
- 3- Eşinizle problem yaşadığınızda nasıl çözüyorsunuz?
- 4- Çocuğunuzla ilgili kararlar alınacağında fikir ayrılıkları olduğu zaman nasıl çözümlüyorsunuz?

2.2. Aldatma:

- 5- Evlilikte aldatma konusunda görüşleriniz nasıldır?
- 6- Aldatmanın tanımı sizce nedir?
- 7- Hiç aldattınız mı? Aldatıldınız mı? Eğer yaşadıysanız nasıl başa çıktınız?

2.3. Evliliğe Hazır Bulunuş Ve Doğru Eş Seçimi:

- 8- Evlenirken, psikolojik olarak evliliğe hazır mıydınız? (yaş, sorumluluk ve olgunluk...)
- 9- Evlenirken, sosyal olarak evliliğe hazır mıydınız? (eğitimi tamamlama, sosyal çevre, mesleği adım atma...)
- 10- Evlenirken, ekonomik olarak hazır mıydınız? (ev, maaş, araba...)
- 11- Doğru eşle evlendiğinize inanıyor musunuz?

2.4. Stresle Başa Çıkma:

- 12- Evlilikte stres yaşadınız mı? Hangi konularda? Kiminle? Stresi nasıl aşıyorsunuz?
- 13- Yaşadığınız stresi nasıl aşıyorsunuz?
- 14- Öfkenizi kontrol edebiliyor musunuz? Nasıl?

2.5. Evlilikte Şiddet:

- 15- Evlilikte eşinizden şiddet maruz kaldınız mı? Yâda gösterdiniz mi? Nasıl başa çıktınız?
- 16- Şiddet sizin için ne ifade eder?

2.6. Ekonomi:

- 17- Aile bütçesini denkleştirirken eşinizle uyum içinde misiniz? Uyumunu nasıl sağlıyorsunuz?
- 18- Ekonomik sorunlar evliliğinizi ne kadar etkiliyor?

2.7. Cinsellik:

- 19- Evliliğinizde, cinsel kaynaklı sorunlarla karşılaşılıyor musunuz? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
- 20- Evlilikte cinsellik sizin için ne ifade eder? Eşinizle cinsel uyumunuzla ilgili görüşleriniz nelerdir?

2.8 Evlilik Eğitimi

- 21- Sizce yukardaki konularda eğitim verilirse, daha sağlıklı ve daha mutlu bir evliliğiniz olur muydu? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
- 22- Sizce hangi konularda eğitim almanız daha iyi bir evlilik için uygun olur?
- 23- Evlilik eğitimi ile ilgili benim sormadığım ama sizin aktarmak istediğiniz başka görüşleriniz var mı? Nelerdir?

GÖRÜŞME FORMU

Araştırmamanın Amacı:

Bu araştırma, “Evlilik Eğitimi Programı Geliştirmek Ve Değerlendirmek” amacıyla yapılmaktadır.

GÖRÜŞME FORMU

GİRİŞ

Merhaba, ben “Evlilik Eğitimi Programı Geliştirmek Ve Değerlendirmek” amacıyla bilimsel bir çalışma yapıyorum. Çalışmada programla ilgili sizin görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle sizin de bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmeyi amaçlıyorum.

- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinin tümü gizlidir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken isimleri kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğin bir düşünce ya da sormak istediğin bir soru var mı?
- İzin verirsen görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bunun sence bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirsen sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

3. Kişisel Bilgiler

7- Cinsiyetiniz.....

8- Yaşınız:.....

9- Eğitim Durumunuz: a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite e) Yüksek lisans

10- Medeni Durumunuz: a) Evli b) Boşanmış

4. Evlilik Eğitim Programı

1. İletişimin aile içerisindeki önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - a) Sizce eşler arasındaki anlayış ve iyi iletişim ailedeki mutluluğu ne kadar etkiler?
  - b) Sizce eşler arasında yaşanan sorunlar bilinçli yaklaşırsa çözümlenebilir mi?
2. Aldatma sizce nedir?
  - a) Size göre aldatma evliliği nasıl etkiler?
3. Sizce birey eş seçimi ile ilgili olsa doğru eşi seçebilir mi?
  - a) Sizce bireyin mutluluğunda ailenin önemi nedir?
  - b) Sizce evlilik ve eşten beklentiler her zaman gerçekle uyuşur mu?

- c) Evlilik uzun bir yolculuk, bu yolculukta pek çok şey değişir. Sizce bu değişimler evliliği nasıl etkiler?
- 4. Size göre evlilikte şiddetin aile içi ilişkileri etkilediğini düşünüyor musunuz? Nasıl etkiler?
  - a) Sizce eğitim verilirse stresle başa çıkabilmek mümkün mü?
- 5. Sizce aile bütçesini denkleştirmede eşle uyumlu olmanın önemi nedir?
  - a) İhtiyaç harcamalarınızda eşinizle uyumlu olmanın ilişkiye faydaları nelerdir?
- 6. Sizce evlilikte sağlıklı cinsel yaşam evliliği ne kadar etkiler?

Son testte ekstra sorulacak sorular:

- 7. Bu programda elde ettiğiniz en önemli katkılar nelerdir? Açıklar mısınız?
- 8. Alınan eğitimler sizce evliliğinizi olumlu katkı sağlayacak mı?
- 9. Bu eğitimleri başkalarına da tavsiye eder misiniz?
- 10. Bu evlilik eğitimi programına evlilik ile ilgili eklenmesini istediğiniz başka konular var mıdır? Açıklar mısınız?

Not: Evlilik eğitimi ile benim sormadığım ama sizin eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mı?

EK 4: Gönüllülerin Bilgilendirilmesi Ve İzin Alınması Protokolü

Gönüllülerin Bilgilendirilmesi Ve İzin Alınması Protokolü

Değerli Bireyler,

Bu araştırma, Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Programlama ve Öğretimi Anabilim Dalında Doktora Tez Çalışması olarak yürütülmekte olup, Evlilik Eğitim Programının evlilik üzerine etkisi araştırılmaktadır. Evlilik eğitimi ile ilgili olan söz konusu deneysel çalışmaya katılımınızın gönüllü olduğunuzu dilediğiniz zaman çalışmadan çekilebilme hakkınız olduğunu dikkate alınız. Araştırmada sizi tehlikeye sokacak herhangi bir girişim bulunmamaktadır. Ayrıca, Kimlik bilgilerinizin gizli kalacağı konusunda hiçbir endişe duymayınız. Bu çalışmadan dolayı herhangi bir sorunuz veya endişeniz olması halinde, lütfen aşağıdaki bilgileri kullanarak bizimle iletişime geçiniz.

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

İletişim bilgileri:

Uzm. Nihal Salman

E-posta: nihal_salman@hotmail.com

Tez Danışmanları: Yrd. Doç. Dr. Kemal Akkan Batman

e-posta: kemakbatma@yahoo.com

Yrd. Doç. Dr. Yasemin Sorakin

e-posta: yasemin.sorakin@neu.edu.tr

Araştırmadan önce verilen metni okudum. Metin hakkında yapılan yazılı ve sözlü açıklamaları okudum ve dinledim. Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Gönüllünün Adı- Soyadı:

İmzası:

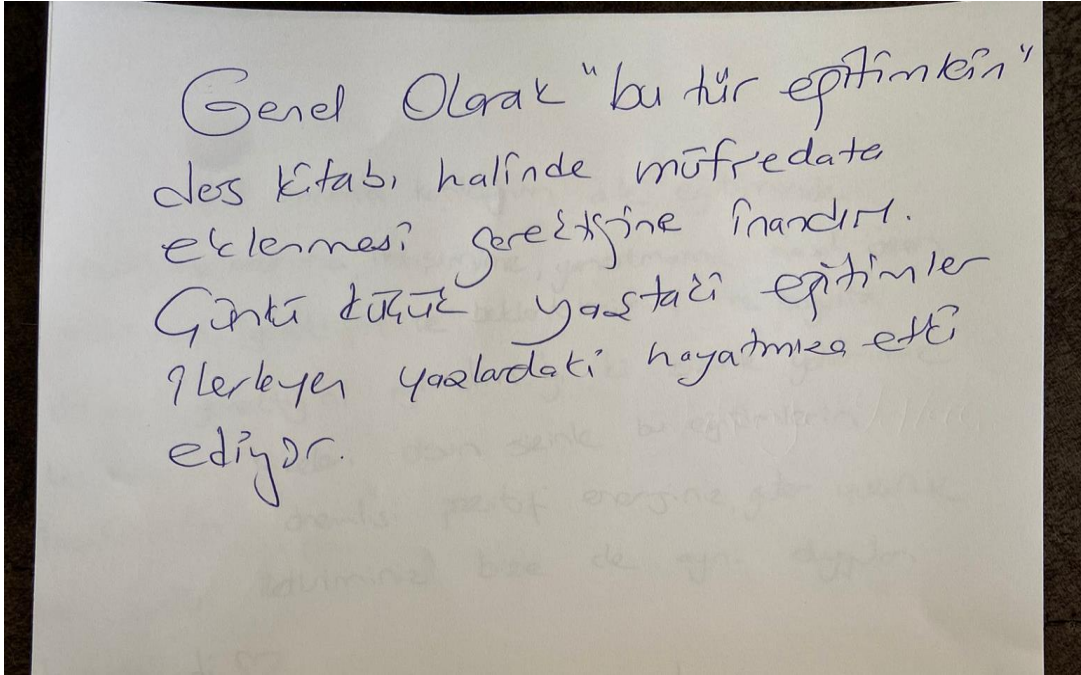
Ek 5: Eğitimlerde Yapılan Etkinlikler

Aile Yaşam Döngüsü Modeli

Aile Yaşam Döngüsü Modeli'ni inceleyin ve aşağıdaki soruları cevaplayınız. Aşağıdaki sorular üzerinde düşünüp tartışınız. Emeklilik yıllarına neden “altın yıllar” denilmiş olabilir? Tartışınız.

- Modelin neresindesiniz?
- Şu ana kadar en çok hangi aşamada sorun yaşamıştınız? Nasıl bir sorundu? Çözülebildi mi? Hâlâ çözüm bekleyen bir sorun mu? Nasıl çözülebilir?
- Bir sonraki aşamada sizi bekleyen görev ve sorumluluklarınız hakkında hiç düşündünüz mü? Sizi neler bekliyor olabilir?

Yansıtıcı Günlük Örnek Resimleri

Evlilik, sevgi, saygı, uyum, birbirini tanımlama, empati, hayatı paylaşma, sorumlulukları paylaşma, işleri paylaşma, sevgiyi çoğaltma, güzel bir zamanlar bütünü geçirme sanatıdır. Zorlayıcı maddeleri, kuralları (yazılı yazılı) olmamasına rağmen doğru insan ile insan hayatında ^{olmayan} güzel, sağlıklı, iyi bir yaşam tecrübesi olabileceğine inanıyorum.

Aldığımız bu eğitimler öncelikle benim, eşim ve çocuklarımla doğru iletişimle yani ben dili... ile konuşmayı öğrenmeyi sağladı. Böylece bu eğitimlerin herkese sık sık verilmesi önce aile sonra toplum mutluluğu için büyük önem taşımaktadır. Bugünkü dersler ben, sen dili ve ben dili yöntemini öğrendim. Özellikle sen dili yöntemiyle konuşuyordum. Artık ben dili yöntemini kullanmaya karar verdim. Çünkü karşındakine kendini daha kolay yolla anlattırır. Eğitimcimite teşekkür ederim.

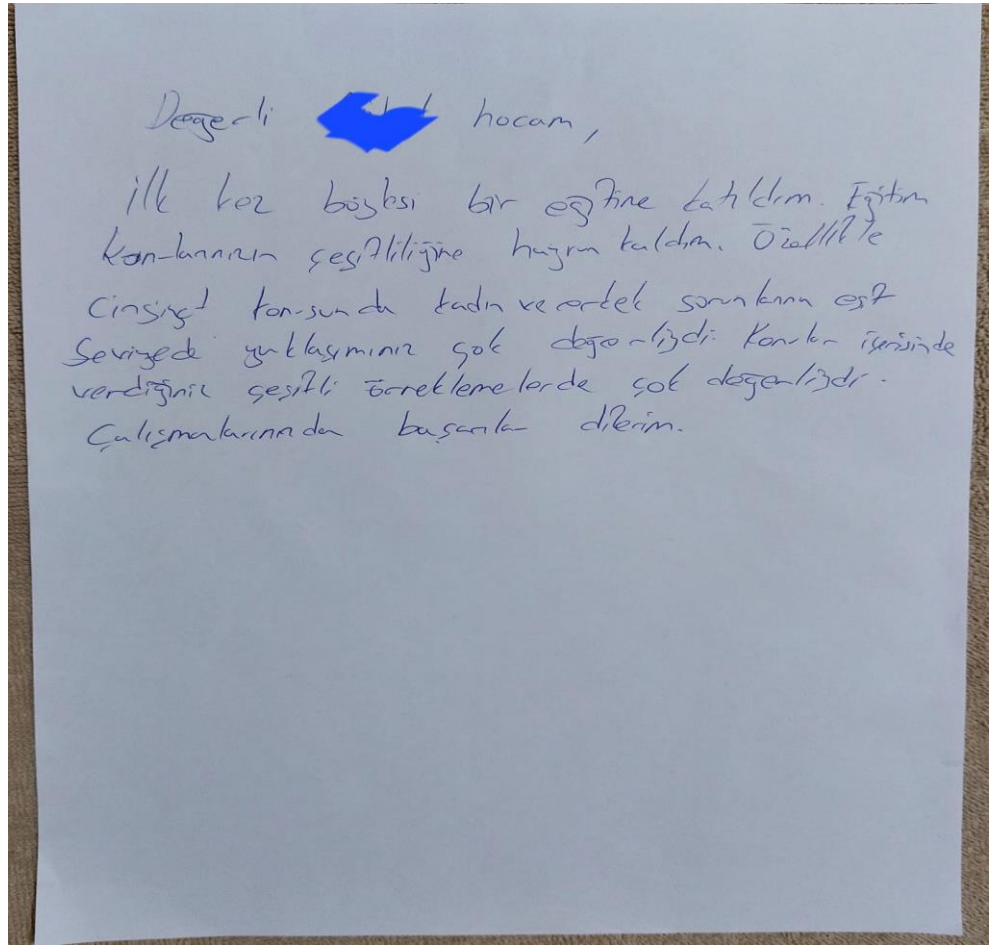
Sevgili ~~Özge~~ Hanım,
 Bir süredir devam eden bu
 eğitim programında "ben dili" kulan-
 manın ~~ben~~ iletişimde yarattığı
 sakıncaları fark ederek, kendimi
 "ben dili" kullanma konusunda
 motive etmeye başladım. Konuşur-
 ken kasıtlı olarak kişilerin duygularını
 da önüne alarak salıvererek hareket
 ediyorum. Es sevinde ve tabii
 arkadaş sevinde kişilik temma-
 nın yollarını daha çok inceleye-
 ceğim.
 Tüm bu bilgiler için çok
 teşekkür ederim.

Genel Olarak "bu tür eğitimlerin"
 ders kitabı halinde müfredata
 eklenmesi gerektğine inanırım.
 Çünkü önceki yastaki eğitimler
 ilerleyen yaşlarda hayata geçiril-
 miyor.

Hanımla katıldığım aile eğitiminde
 evliliğime, sabrıma, iletişimime, yanıtıma nasıl özen
 göstermem gerektiğini ve beklentilerimin ne boyutta
 olması gerektiğini öğrendim. İyi ki sizinle yollarımız
 kesmiş... Niceleli olsun sizinle bu eğitimlerin
 insallah. En önemli pozitif enerjiniz, güler yüzünüz
 ve güçlü iletişiminiz bize de aynı duyguları
 hissettirdi. ♥

Saygılar xxx

Yapmış olduğumuz derslerde özellikle
 evlilik ve aldatma konusu ile ilgili
 paylaşımlar büyük ve araştırmalar
 ihtiyacı. Ders esnasında
 gerçek hayattan yığılan aile terapi-
 lerinden verilen örnekler de dersin
 hem daha keyifli seansını sağladı
 hem de daha etkili yaptı. Hanım konulara
 Ders eğitimi son derece hakim ve başarılı
 bir eğitmen diye düşünüyorum.

Ek 6: Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu Uzman Görüşleri:

DİDEM İŞLEK

nihal salman, YASEMİN SORAKIN

Dün

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorular...

DOCX - 21 KB

Nihal Merhaba,

Görüş ve önerileri ekte yer almaktadır.

İyi Çalışmalar dilerim.

...

Linda Fraim
nihal salman

17:26

Sayın Nihal Salman...

Tezinizde kullanmayı planladığınız ön test ve son test sorularınızı inceledim. Yapacağınız çalışma için soruların uygun olduğunu bildirmek isterim. Nitel bir çalışma olması nedeniyle soruların içerik bakımından geçerli sorular olduklarını, yönlendirici olmadıklarını ve de objektif olduklarını beyan ederim.

Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Saygılarımla,

Yrd. Doç. Dr. Linda Fraim
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Fen - Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı
Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Evlilik ve Aile Terapisti / Klinik Sağlık Psikoloğu

Yağmur Çerkez
nihal salman

Nihal merhaba,

Sorularını inceledim. Ekteki dökümanda yorumlarımı bulabilirsin.

Başarılar.
Kolay gelsin.

*Doç. Dr. Yağmur Çerkez
Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Dekan Vekili
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim
Dalı Başkanı
Tel: [03922236464](tel:03922236464) - Dahili: 5391*

Ek 7: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) İzni:

Abdullah ATLi
nihal salman

11.10.2021

Sayın Salman, ölçeği kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar.

7 Eki 2021 Per 10:50 tarihinde nihal salman
<nihal_salman@hotmail.com> şunu yazdı:

Merhaba Sayın Hocam,
Ben Yakınoğu Üniversitesi Eğitim
Programları Bölümü doktora öğrencisi Nihal
Salman, şu anda tez aşamasındayım. Eğer
sizin de, değerli izniniz olursa bu ölçeği
tezimde kullanmak istiyorum. Bana geri
dönüş yaparsanız çok mutlu olacağım.
Şimdiden çok teşekkür eder, çalışmalarınızda
başarılar ve sağlıklı günler dilerim.

Ek 8: Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği (EİİÖ) İzni:

nihal salman
zkizil@baskent.edu.tr

28 Haz

Merhaba Sayın Hocam,
Ben Yakınoğlu Üniversitesi Eğitim Programları
Bölümü doktora öğrencisi Nihal Salman, şu anda
tez aşamasındayım. Eğer sizin de, değerli izniniz
olursa bu ölçeği tezimde kullanmak istiyorum.
Bana geri dönüş yaparsanız çok mutlu olacağım.
Şimdiden çok teşekkür eder, çalışmalarınızda
başarılar ve sağlıklı günler dilerim.

Windows için [Posta](#) ile gönderildi

zkizil@baskent.edu.tr
nihal salman

28 Haz

Evlilik İlişkisi İnançları Ölçeği.docx
DOCX - 16 KB

EVLİL
PDF - 4

📎 2 ek (475 KB)

Merhaba Sayın Salman, ölçeği kullanabilirsiniz.
Gerekli dosyalar ektedir, iyi çalışmalar.

Ek 9: Eğitimle İlgili Fotoğraflar**Grup Çalışmasından Bir Kare**

Ek 10. Katılım Belgesi Örneği

Ek 11: Etik Kurul İzni

04.11.2021

Sayın Nihal Salman

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2021/738 proje numaralı ve **“Evlilik Program Tasarımı Geliştirilmesi ve değerlendirilmesi KKTC Örneği”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

Ek 12: İntihal Raporu

Evlilik Eğitimi Program Geliştirme Tez turnıtın

ORJİNALLİK RAPORU

% 14	% 14	% 0	% 7
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	toad.edam.com.tr İnternet Kaynağı	% 2
2	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 2
4	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 2
5	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	Www.Aile.Gov.Tr İnternet Kaynağı	% 1
7	app.trdizin.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
8	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	% 1

ÖZGEÇMİŞ

1. Adı Soyadı: Nihal Salman

2. Doğum Tarihi: 30.08.1978

3. Unvanı: Uzman

4. Öğrenim Durumu

Düzey	Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Sosyoloji	Selçuk Üniversitesi	1999
Yüksek Lisans	Eğitim Programları ve Öğretimi	Yakındoğu Üniversitesi	2010
Doktora	Eğitim Programları ve Öğretimi	Yakındoğu Üniversitesi	2022

Yüksek Lisans Tezi: Salman, N. & Uzunboylu, H. Eşlerin Boşanma Nedeni ve Eğitimi KKTC Örneği. Yakındoğu Üniversitesi. (2010).

6. Yayınlar

6.1.Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler(Scı & Ssci & Art Ang Humanities)

Salman, N., Karaaziz, M., & Keskindağ, B. Examining Relationships Between Marital Adjustment, Tendency For Conflict And Cheating Among Married Couples. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (Ibad)*, 3(2), 377-388.

Salman, N., Batman, K. A., & Sorakin, Y. (2022). The Needs Analysis Of The Marriage Education Program For Turkish Cypriot Community: Development Phase. *Frontiers In Psychology*, 13.

6.3. Ulusal bilimsel dergiler ve bilimsel yayınlanan kitap.

Kara, S.N. Bicen A. Uzunboylu, H.(2009) “Felsefe Grubu Öğretmenlerinin İşbirlikli Öğrenmeye Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, KKTC Milli Eğitim Dergisi, Sayı 3.

Salman N., Uzunboylu, H. (2011). Eşlerin Boşanma Nedenleri ve Eğitimi. Pegem Yayınları.

7. Verdiği Olduğu Eğitimler, Konferanslar

Kara, S.N. (2009) “Evaluation Of University Secretary’s Education Needs” World Conference On Educational Sciences.

Salman, N. (2014). “Content Analysis Evaluation of Studies on Education Programs and Teaching Practices. Cyprus International Conference on Educational Research.

2017 tarihinde Çölyak ve Glutensiz Hayat Seminerinde “Beslenmede Ailenin Rolü” isimli eğitim semineri.

2017 tarihinde Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikasının düzenlediği Panelde “Hemşirelerin Evlilikte Yaşadığı Sorunlarla Baş Etme Yöntemleri” konulu sunum.

2022 tarihinde Lefkoşa Türk Belediyesinde Hizmet İçi Eğitim Olarak 15 saatlik “Aile Okulu” isimli eğitim vermiştir.

8. Yapmış Olduğu Sosyal Faaliyetler:

- 2007-2008 yıllarında İlkokul Türkçe 1, 2 ve 3 sınıf ders kitabı yazım komisyonunda Sosyolog olarak hizmet vermiştir.
- 2011-2012 yılları arasında BRT radyosunda “sivil toplum konuşuyor” kuşağında Kıbrıs Eğitim Bilimleri Derneğinin Sunuculuğunu yapmıştır.
- Kıbrıs Gazetesinde 2014-2019 yılları arasında sağlık köşesinde her hafta aile ile ilgili köşe yazarlığı yapmıştır. Halen gazete arada bir geçmiş yazıları yayınlamaktadır.
- 2014-2017 Haziran ayına kadar Kıbrıs Genç TV her hafta aile ve evlilik üzerine uzman konuk olarak programa katılmıştır. 2021 yılından beri de Kıbrıs Genç TV’de “Nereye Gidiyoruz” isimli programın yapımcı ve sunuculuğunu yapmaktadır.
- BRT, KTV, Sim TV kanalında toplumsal sorunlar, aile ve evlilik konularında uzman konuk olarak programa katılmıştır.
- Çeşitli Gazetelerde toplumsal sorunlar, aile ve kadın konularında uzman olarak manşetten yayınlanan röportajlarda bulunmaktadır.